

Promemoria

Klimat- och näringslivsdepartementet

Reformering av avfallslagstiftningen för ökad materialåtervinning och för mer cirkulär ekonomi

KN2024/02249

12 november 2024

Innehållsförteckning

1	Författningsförslag.....	6
1.1	Förslag till lag om ändring i miljöbalken	6
1.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg	34
1.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon	35
1.4	Förslag till lag om ändring i strålskyddslagen (2018:396)	36
1.5	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken.....	37
1.6	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2001:512) om deponering av avfall	39
1.7	Förslag till förordning om ändring i miljötillsynsförordningen (2011:13)	41
1.8	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2012:259) om miljöstraffavgifter	47
1.9	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2012:989) med instruktion till Naturvårdsverket	49
1.10	Förslag till förordning om ändring i avfallsförordningen (2020:614).....	51
1.11	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar	81
2	Ärendet.....	85
3	Tidig varning från EU-kommissionen och en formell underrättelse	86
3.1	Rapport om tidig varning för Sverige.....	86
3.2	Formell underrättelse om materialåtervinningsgraden för kommunalt avfall och elektronikavfall	88
4	Behov av reformering och modernisering av avfallslagstiftningen	89
4.1	Resurseffektiviteten måste öka genom cirkulära affärsmodeller för minskad belastning på klimatet och miljön.....	89
4.2	Bättre planeringsförutsättningar skapar drivkrafter för företag och kommuner	90
4.3	Mer tillsyn på avfallsområdet nödvändig för rättvis konkurrens och bekämpning av illegal hantering	91
4.4	Utsorteringen av avfall måste öka så att mer avfall kan materialåtervinnas.....	92
4.5	Lagstiftningen behöver förenklas och moderniseras	95
5	Förändringar och förtydliganden av olika aktörers ansvar för avfall	96
5.1	Avfallsproducentens ansvar förtydligas	96
5.2	Nytt ansvar för vissa avfallsproducenter	99
5.3	Förändringar i kommunens ansvar	108

5.4	Utvidgade möjligheter att hantera avfall som kommunen ansvarar för	110
5.5	Fastighetsinnehavarens avfallshantering moderniseras.....	112
6	Förändringar i tillsynen på avfallsområdet.....	113
6.1	Förändringar av Naturvårdsverkets tillsynsansvar på avfallsområdet	113
6.2	Förändringar av länsstyrelsens och kommunens tillsynsansvar på avfallsområdet.....	116
6.3	Nya tillsyns- och prövningsavgifter på avfallsområdet	119
7	Straffsanktioner och miljöstraffsavgifter	121
7.1	Miljöstraffsavgifter vid överträdelse av rapporteringskraven i avfallsförordningen	121
7.2	Miljöstraffsavgift för marknadsdrivna system för återanvändning eller materialåtervinning	122
8	Ökad återanvändning och materialåtervinning.....	123
8.1	Insamlingssystem för återanvändning	123
8.2	Utsortering av avfall	126
8.3	Fastighetsnära insamling	130
8.4	Enhetliga undantag från krav på fastighetsnära insamling	132
8.5	Insamling av annat avfall som kommunen ansvarar för	133
8.6	Dispens från krav på utsortering och separat insamling	135
8.7	Bygg- och rivningsavfall	136
8.8	Undantag från kravet på att skilja förpackningar från sitt innehåll	137
8.9	Krav på ytterligare sortering för att möjliggöra materialåtervinning.....	139
8.10	Mer förpackningsavfall från restavfallet ska materialåtervinnas.....	142
8.11	Val av behandlingsmetod	144
8.12	Mottagningskriterier för avfallsförbränningsanläggningar och samförbränningsanläggningar	145
8.13	Ett förbud att deponera restavfall införs	148
8.14	Upplysningsbestämmelser.....	148
9	Förändringar av avfallsplaneringen.....	149
9.1	Den nationella avfallsplanen	149
9.2	Innehållet i underlaget till den nationella avfallsplanen förtydligas i avfallsförordningen	152
9.3	Kraven på en kommunal avfallsplan tas bort	155
10	Mål på avfallsområdet.....	157
10.1	Målen om kommunalt avfall bör införas i avfallsförordningen.....	157
10.2	Kommunala mål om nedskräpning.....	158

10.3	Information om ytterligare mål om avfallsförebyggande och avfallshantering	159
10.4	Uppföljning av målen	159
11	Rapportering på avfallsområdet	160
12	Modernisering och förändringar av kommunernas avfallsavgifter	164
12.1	Kommunens bemyndigande om avfallsavgift	164
12.2	Krav på redovisning om kommunens avfallshantering	165
13	Naturvårdsverkets ansvar på avfallsområdet	166
13.1	Naturvårdsverkets ansvar för avfallsområdet behöver förstärkas och förtydligas	166
13.2	Naturvårdsverkets ansvar för statistik på avfallsområdet m.m. bör förtydligas	168
14	Ett nytt 15 kapitel i miljöbalken	169
15	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	170
16	Konsekvensutredning	171
16.1	Problemet och vilken förändring som eftersträvas	172
16.2	Konsekvenser om inga ytterligare åtgärder vidtas	172
16.3	Förslagen	173
16.4	Berörda aktörer	176
16.5	Konsekvenser av förslagen	176
16.5.1	Konsekvenser för verksamheter	176
16.5.2	Konsekvenser för kommuner	184
16.5.3	Konsekvenser för länsstyrelsen	189
16.5.4	Konsekvenser för Naturvårdsverket	190
16.5.5	Konsekvenser för hushåll	192
16.5.6	Konsekvenser för statsbudgeten	193
16.5.7	Konsekvenser för övriga aktörer	194
16.5.8	Miljömässiga konsekvenser	194
16.5.9	Övriga konsekvenser	195
16.6	Tidpunkt för ikraftträdande	195
16.7	Behov av speciella informationsinsatser	195
16.8	Förslagens förenlighet med EU-rätten	196
16.9	Utvärdering av förslagen	196
17	Författningskommentar	197
17.1	Förslaget till lag om ändring i miljöbalken	197
17.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg	231
17.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon	232
17.4	Förslag till lag om ändring i strålskyddslagen (2018:396)	233
Bilaga 1	Översikt över föreslagna förändringar i 15 kap. miljöbalken	234

Promemorians huvudsakliga innehåll

I promemorian lämnas förslag till en reformerad och moderniserad avfallslagstiftning för att förebygga avfall och öka materialåtervinningen så att Sverige ska kunna nå de inom EU överenskomna målen på området. Förslagen syftar till att öka resurseffektiviteten, skapa långsiktighet och bättre planeringsförutsättningar för företag och kommuner och främja investeringar i innovativa tekniska lösningar. Vidare lämnas förslag för att stärka och effektivisera tillsynen på avfallsområdet för att undvika snedvriden konkurrens och ökad illegal avfallshantering.

Bland det som är nytt kan följande nämnas.

- Avfallsproducentens ansvar för avfallet tydliggörs, både när det gäller fullständig behandling och kostnaden för detta.
- Ansvaret för kommunalt avfall i detaljhandel med livsmedel och för avfallströmmarna förbrukat matfett, och förbrukat kontorspapper ska flyttas från kommunen till den yrkesmässiga verksamhet som producerar avfallet.
- Länsstyrelsen ska få besluta om att en yrkesmässig verksamhet själv får hantera sitt kommunala avfall.
- Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska besluta om en nationell avfallsplan. Naturvårdsverket ska ta fram underlag till den nationella avfallsplanen. Kravet på kommunala avfallsplaner ska tas bort.
- Kommunens generella tillsynsansvar för avfallshantering enligt 15 kap. miljöbalken ska tas bort i 26 kap. miljöbalken.
- Länsstyrelsen ska få tillsynsansvaret för kommunernas avfallshantering.
- Kommunen ska senast 2027 tillhandahålla insamlingssystem för återanvändning av produkter från hushåll.
- Enhetliga krav på och undantag från fastighetsnära insamling av restavfall, livsmedels- eller köksavfall och förpackningsavfall ska införas.
- Den som är ansvarig för att avfallet blir fullständigt behandlat ska se till att det insamlade avfallet sorteras ytterligare om det behövs för att möjliggöra materialåtervinning.
- Verksamheter som i samband med en yrkesmässig sortering av restavfall får en avfallsström, som till övervägande del består av förpackningsavfall, ska lämna avfallet till en producentansvarsorganisation.
- Den som lämnar avfall till en avfallsförbränningsanläggning eller en samförbränningsanläggning ska lämna uppgifter om avfallet som visar att avfallet får förbrännas. Den som tar emot avfallet ska kontrollera uppgifterna.
- En kommun ska se till att avfallsverksamheten särredovisas i enlighet med god redovisningssed.

Författningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2026.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om miljöbalken²

dels att 15 kap. ska upphöra att gälla,

dels att 1 kap. 2 §, 9 kap. 6 e och 7 a §§, 21 kap. 1 §, 22 kap. 1, 1 b, 1 d, 1 f, 13 a, 25 d och 25 h §§, 24 kap. 5 §, 26 kap. 3 §, 27 kap. 4–6 §§, 29 kap. 4, 4 a, 8 och 9 §§ och rubriken närmast före 27 kap. 4 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas ett nytt kapitel, 15 kap., och en ny paragraf, 27 kap. 7 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

2 §³

Bestämmelserna i denna balk om hushållning med mark- och vattenområden, tillstånd, anmälan och tillåtlighet ska i fråga om geologisk lagring av koldioxid tillämpas även på Sveriges kontinentalsockel utanför territorialgränsen.

Ytterligare bestämmelser om balkens tillämpning utanför territorialgränsen finns i 7 kap. 32 §, 10 kap. 18 a § och 15 kap. 27 § samt i lagen (1966:314) om kontinentalsockeln och i lagen	Ytterligare bestämmelser om balkens tillämpning utanför territorialgränsen finns i 7 kap. 32 §, 10 kap. 18 a § och 15 kap. 30 § samt i lagen (1966:314) om kontinentalsockeln och i lagen
---	---

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG av den 19 november 2008 om avfall och om upphävande av vissa direktiv, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/851.

² Senaste lydelse av

15 kap. 1 § 2020:601	15 kap. 14 § 2016:782	15 kap. 31 § 2020:601
15 kap. 2 § 2020:601	15 kap. 15 § 2022:1100	15 kap. 32 § 2016:782
15 kap. 3 § 2020:601	15 kap. 16 § 2021:881	15 kap. 33 § 2016:782
15 kap. 4 § 2020:601	15 kap. 16 a § 2021:881	15 kap. 34 § 2022:1108
15 kap. 5 § 2020:601	15 kap. 16 b § 2022:1100	15 kap. 35 § 2022:1100
15 kap. 5 a § 2020:601	15 kap. 17 § 2021:881	15 kap. 36 § 2016:782
15 kap. 6 § 2020:601	15 kap. 19 § 2016:782	15 kap. 36 a § 2022:1100
15 kap. 7 § 2016:782	15 kap. 20 § 2020:601	15 kap. 36 b § 2022:1100
15 kap. 8 § 2020:601	15 kap. 20 a § 2020:601	15 kap. 36 c § 2022:1100
15 kap. 8 a § 2021:881	15 kap. 21 § 2022:1100	15 kap. 37 § 2020:1174
15 kap. 9 § 2021:881	15 kap. 22 § 2022:1100	15 kap. 37 a § 2019:295
15 kap. 9 a § 2020:601	15 kap. 23 § 2020:601	15 kap. 38 § 2016:782
15 kap. 9 b § 2020:601	15 kap. 24 § 2020:601	15 kap. 39 § 2016:782
15 kap. 9 c § 2020:601	15 kap. 25 § 2016:782	15 kap. 40 § 2017:419
15 kap. 10 § 2020:601	15 kap. 26 § 2016:782	15 kap. 41 § 2016:782
15 kap. 11 § 2019:1263	15 kap. 27 § 2016:784	15 kap. 42 § 2016:782
15 kap. 11 a § 2020:601	15 kap. 28 § 2016:782	15 kap. 43 § 2016:782
15 kap. 12 § 2021:881	15 kap. 29 § 2016:782	15 kap. 44 § 2017:955
15 kap. 13 § 2021:881	15 kap. 30 § 2020:601	15 kap. 45 § 2020:601
		15 kap. 46 § 2016:782.

³ Senaste lydelse 2019:494.

(1992:1140) om Sveriges (1992:1140) om Sveriges
ekonomiska zon. ekonomiska zon.

9 kap.

6 e §⁴

Tillstånd till täkt får ges endast om tillståndet förenas med en skyldighet att ställa säkerhet enligt 16 kap. 3 § för uppfyllandet av de villkor som ska gälla för tillståndet. Staten, kommuner, regioner och kommunalförbund behöver dock inte ställa säkerhet.

Kravet på säkerhet gäller inte de delar av verksamheten som omfattas av kravet i 15 kap. 36 a § på säkerhet vid utvinningsverksamhet.

Kravet på säkerhet gäller inte de delar av verksamheten som omfattas av kravet i 15 kap. 47 § på säkerhet vid utvinningsverksamhet.

7 a §⁵

En verksamhet för behandling av avfall som är tillstånds- eller anmälningspliktig enligt detta kapitel eller föreskrifter som har meddelats med stöd av kapitlet får tillåtas endast om det finns skäl att anta att den planerade behandlingen kommer att uppfylla kraven i 15 kap. 11 §.

En verksamhet för behandling av avfall som är tillstånds- eller anmälningspliktig enligt detta kapitel eller föreskrifter som har meddelats med stöd av kapitlet får tillåtas endast om det finns skäl att anta att den planerade behandlingen kommer att uppfylla kraven i 15 kap. 28 §.

15 kap. Avfall och förebyggande av avfall

Kapitlets syfte och tillämpningsområde

1 § I detta kapitel finns bestämmelser som syftar till att främja avfallsförebyggande åtgärder och återvinning liksom annan hushållning med material, råvaror och energi så att en cirkulär ekonomi uppnås.

Utöver bestämmelserna i detta kapitel finns det EU-förordningar om avfall som har betydelse för tillämpningen av kapitlet.

Ord och uttryck

2 § Med avfall avses i denna balk varje ämne eller föremål som innehavaren gör sig av med eller avser eller är skyldig att göra sig av med.

Ett ämne eller föremål som uppkommit i en produktionsprocess där huvudsyftet inte är att producera ämnet eller föremålet ska anses vara en biprodukt i stället för avfall, om

1. det är säkerställt att ämnet eller föremålet kommer att fortsätta användas,

2. ämnet eller föremålet kan användas direkt utan någon annan bearbetning än den bearbetning som är normal i industriell praxis,

3. ämnet eller föremålet har producerats som en integrerad del av produktionsprocessen, och

⁴ Senaste lydelse 2022:1100.

⁵ Senaste lydelse 2019:1263.

4. den användning som avses inte strider mot lag eller annan författning och inte leder till allmänt negativa följder för människors hälsa eller för miljön.

3 § I denna balk avses med

avfallsförebyggande åtgärder: åtgärder som vidtas innan ett ämne eller föremål har blivit avfall och som syftar till en minskning av

1. mängden avfall,
2. innehållet av farliga ämnen i material och produkter, eller
3. de negativa effekterna på människors hälsa och miljön som avfall kan ge upphov till,

avfallsproducent: den som ger upphov till avfall och den som genom förbehandling, blandning eller andra förfaranden ändrar avfallets art eller sammansättning,

behandla avfall: återvinna eller bortskaffa avfall,

bilskrotare: den som bedriver yrkesmässig verksamhet som syftar till att behandla uttjänta bilar,

bioavfall: biologiskt nedbrytbart

1. trädgårds- eller parkavfall,
2. livsmedels- eller köksavfall från hushåll, kontor, restauranger, grossister, matsalar, catering och detaljhandelslokaler, och
3. livsmedels- eller köksavfall från livsmedelsindustrin som är jämförbart med sådant avfall som avses i 2,

bortskaffa avfall: göra sig av med eller förbereda för att göra sig av med något som är avfall utan att återvinna det eller utan att lämna det till någon som samlar in eller transporterar bort det,

bygg- och rivningsavfall: avfall från bygg- och rivningsarbeten,

deponera avfall: bortskaffa avfall genom att lägga det på en deponi,

deponi: en upplagsplats för avfall som finns på eller i jorden, med undantag för en plats där avfall

1. lastas om för att förbereda det för vidare transport till en annan plats där det ska behandlas,
2. lagras innan det återvinns, om lagringen sker under en kortare period än tre år, eller
3. lagras innan det bortskaffas, om lagringen sker under en kortare period än ett år,

detaljhandel med livsmedel: handel i butik där de varor som säljs i huvudsak består av livsmedel,

fastighetsinnehavare: den som äger en fastighet eller den som enligt 1 kap. 5 § fastighetstaxeringslagen (1979:1152) ska anses som fastighetsägare,

fullständig behandling: behandling i form av att alla nödvändiga förfaranden har vidtagits så att avfallet har upphört att vara avfall, har återvunnits eller har bortskaffats,

förbereda avfall för återanvändning: kontrollera, rengöra eller reparera något som är avfall så att det kan återanvändas utan ytterligare behandling,

förbrukat kontorspapper: avfall som utgörs av kopieringspapper, blanketter och skrivblock,

förbrukat matfett: avfall som utgörs av fityrolja eller annat matfett, och som har producerats i samband med yrkesmässig beredning av livsmedel, med undantag för fett från fettavskiljare,

hantera avfall: samla in, transportera, sortera, återvinna, bortskaffa eller ta annan fysisk befattning med avfall, eller vidta åtgärder som inte innebär fysisk befattning med avfall men som syftar till att samla in, transportera, sortera, återvinna eller bortskaffa avfall eller till att avfall byter ägare eller innehavare,

kommunalt avfall: blandat eller separat insamlat avfall från hushåll som utgörs av papper, kartong, glas, metall, plast, bioavfall, trä, textilier, förpackningar, förbrukade batterier, ackumulatorer, grovavfall, avfall som utgörs av eller innehåller elektrisk eller elektronisk utrustning eller annat blandat eller separat insamlat avfall från hushåll, och blandat eller separat insamlat avfall från andra källor än hushåll, om sådant avfall till sin art och sammansättning liknar avfall från hushåll, med undantag för

1. avfall från tillverkning,
2. avfall från jord- och skogsbruk,
3. avfall från fiske,
4. avfall från septiktankar, avloppsnät och avloppsrening,
5. bygg- och rivningsavfall, och
6. uttjänta bilar,

materialåtervinna avfall: upparbeta avfall till nya ämnen eller föremål som inte ska användas som bränsle eller fyllnadsmaterial,

producent: den som yrkesmässigt utvecklar, tillverkar, bearbetar, behandlar eller överlåter produkter eller som för in produkter till Sverige,

producentansvarsorganisation: en juridisk person som förebygger eller hanterar avfall från producenters produkter,

samla in avfall: hämta eller ta emot avfall, om detta inte utgör en del av behandlingen av avfallet, eller sortera, lagra eller på något annat sätt ta befattning med avfall innan det transporteras vidare till den plats där behandlingen ska påbörjas, om åtgärden inte utförs av avfallsproducenten på den plats där avfallet uppkom,

system för utökad producentansvar för avfallshantering: ett system som innebär att producenter ansvarar ekonomiskt eller organisatoriskt för hanteringen av avfallsledet i en produkts livscykel,

uttjänt bil: en personbil, buss eller lastbil vars totalvikt inte överstiger 3 500 kilogram och som är avfall,

återanvändning: att en produkt eller en komponent som inte är avfall används igen för att fylla samma funktion som den ursprungligen var avsedd för, och

återvinna avfall: vidta en åtgärd som innebär att avfall kommer till nytta som ersättning för något annat material eller förbereds för en sådan nytta eller en åtgärd som innebär att avfall förbereds för återanvändning.

När avfall upphör att vara avfall

4 § Avfall som har genomgått ett återvinningsförfarande upphör att vara avfall, om

1. ämnet eller föremålet ska användas för ett visst ändamål,
2. det finns en marknad för eller efterfrågan på sådana ämnen eller föremål,
3. ämnet eller föremålet uppfyller tillämpliga krav i lag eller annan författning, och

4. användningen av ämnet eller föremålet inte leder till allmänt negativa följder för människors hälsa eller miljön.

5 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om när avfall upphör att vara avfall enligt 4 §.

6 § Den som för första gången släpper ut ett ämne eller föremål som har upphört att vara avfall på marknaden ska se till att ämnet eller föremålet uppfyller tillämpliga krav i lag eller annan författning.

Om ett sådant ämne eller föremål används utan att ha släppts ut på marknaden, ska i stället den som för första gången använder ämnet eller föremålet se till att det uppfyller kraven.

Nationell avfallsplan

7 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska besluta om en nationell avfallsplan. Planen ska innehålla ett avfallsförebyggande program.

8 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad en nationell avfallsplan och ett avfallsförebyggande program ska innehålla och att myndigheter eller kommuner ska lämna de uppgifter som behövs för att ta fram den nationella avfallsplanen.

Avfallsproducentens ansvar

9 § Varje avfallsproducent är ansvarig för att det avfall som den har producerat hanteras. Avfallsproducenten ska också stå för kostnaderna för att hantera avfallet.

Ansaret för att hantera avfallet upphör när avfallet har genomgått en fullständig behandling.

Ansaret gäller inte om

1. kommunen är ansvarig för avfallet enligt 11 §, 12 §, 15 § andra stycket eller föreskrifter som har meddelats med stöd av 13 §,

2. det har införts ett system för utökat producentansvar för avfalls-
hantering, eller

3. det i övrigt framgår av lag eller annan författning att avfallsproducenten inte är ansvarig.

Ansaret när avfall överläts till någon annan

10 § Ansaret för avfallsproducenten att ordna en fullständig behandling enligt 9 § upphör om avfallet överläts till någon annan. Ansaret övergår till den som avfallet överlåtits till när avfallet lämnas över till denne eller till en transportör som denne har anlitat.

Kommunens ansvar

11 § Varje kommun är ansvarig för att följande avfall inom kommunen hanteras:

1. kommunalt avfall,
2. avloppsfraktioner och filtermaterial från enskilda avlopps-anläggningar, som är dimensionerade för högst 25 personekvivalenter, om anläggningen endast används för
 - a) hushållsspillvatten, eller
 - b) spillvatten som till sin art och sammansättning liknar hushålls-spillvatten,
3. latrin från torrtoaletter och liknande lösningar, och
4. bygg- och rivningsavfall som inte har producerats i en yrkesmässig verksamhet.

Kommunen ska ansvara för kostnaderna för att hantera avfallet.

Ansvaret att hantera avfallet upphör när avfallet har genomgått en fullständig behandling.

12 § Kommunen ska transportera bort det avfall som avses i 11 § från den fastighet där avfallet har producerats, om fastighetsägaren eller nyttjanderättsinnehavaren begär det och det inte är oskäligt med hänsyn till omständigheterna.

13 § Regeringen eller den myndighet eller kommun som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att kommunen ska ansvara för att annat avfall än sådant som avses i 11 eller 12 § behandlas och samlas in från den fastighet där avfallet produceras.

Föreskrifterna får endast avse

1. avfall som av hälso- eller miljöskäl behöver hanteras av kommunen, och
2. avfall som omfattas av producentansvar och som av samordningsskäl bör hanteras tillsammans med sådant avfall som kommunen ansvarar för enligt 11 § eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 1.

14 § Om kommunen är ansvarig för en viss hantering av avfall enligt detta kapitel, eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av kapitlet, får inte hanteringen utföras av någon annan än kommunen eller den som kommunen anlitar.

Första stycket gäller inte en fastighetsinnehavare eller en nyttjanderättsinnehavare som på fastigheten återvinner eller bortskaffar bioavfall, om det görs i enlighet med föreskrifter som meddelats med stöd av kapitlet.

Avfallsproducentens ansvar för kommunalt avfall och kommunens andrahandsansvar för avfallet

15 § En avfallsproducent är, trots 11 §, ansvarig för det kommunala avfall som har producerats i en

1. detaljhandel med livsmedel, eller
2. yrkesmässig verksamhet, om avfallet består av
 - a) förbrukat matfett, eller
 - b) förbrukat kontorspapper.

Kommunen är dock ansvarig för avfallet om avfallsproducenten begär det och

1. det finns ett bristande utbud av tjänster för avfallshanteringen,

2. transportavstånden är orimligt långa, eller
3. avfallshanteringstjänsterna erbjuds med oskäligen avtalsvillkor.

Vart femte år ska kommunen utvärdera om förutsättningarna i andra stycket har förändrats och om avfallshanteringstjänsterna fortsatt ska erbjudas.

Undantag från kommunens ansvar

16 § Kommunen får, på begäran, besluta att någon annan än en yrkesmässig verksamhet får hantera avfall som kommunen ansvarar för, om det finns särskilda skäl och den som ska hantera avfallet kan göra det på ett hälso- och miljömässigt godtagbart sätt.

17 § Länsstyrelsen får, på begäran, besluta att en yrkesmässig verksamhet får hantera avfall som kommunen ansvarar för och som produceras i verksamheten, om avfallet behandlas på ett sätt som ger en materialåtervinning eller annan återvinning som är åtminstone likvärdig med den kommunala behandlingen.

Ett beslut enligt första stycket ska avse avfallshantering i en kommun eller i flera kommuner inom ett län.

Länsstyrelsen ska ge berörda kommuner tillfälle att yttra sig innan beslutet fattas.

18 § Ett beslut enligt 16 eller 17 § får förenas med villkor och får begränsas i tiden.

Beslutet får återkallas om det inte längre finns förutsättningar för beslutet.

19 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. undantag från kommunens ansvar enligt 11 och 12 §§ i fråga om avfall som ska samlas in eller behandlas av en producent eller en producentansvarsorganisation, och

2. skyldigheter för kommuner att vidta de åtgärder som krävs för att avfallshanteringen ska fungera när ansvaret för hanteringen är uppdelat mellan kommunen och en producent eller en producentansvarsorganisation.

Producentens och producentansvarsorganisationens ansvar

20 § För att införa system för utökat producentansvar för avfallshantering får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om skyldighet för producenter att

1. se till att avfall hanteras i enlighet med 27 § och på ett sätt som möjliggör en lämplig behandling enligt 28 §,

2. betala avgifter för att täcka det allmännas kostnader för hantering av avfall från nedskräpning och information om nedskräpning, eller på annat sätt ansvara ekonomiskt för avfallshantering och information om hanteringen,

3. inrätta ett system för egenkontroll för att säkerställa att skyldigheter enligt denna balk, föreskrifter som är meddelade med stöd av balken och

skyldigheter som följer av EU-förordningar inom balkens tillämpningsområde följs, och

4. vidta åtgärder som möjliggör en effektiv insamling av avfall.

Föreskrifterna får endast avse avfall som utgörs av den typ av produkter som producenterna utvecklar, tillverkar, bearbetar, behandlar, överlåter eller för in till Sverige. Föreskrifter som avser sådant avfall, och som utgörs även av produkter som producenten inte utvecklat, tillverkat, bearbetat, behandlat, överlåtit eller fört in till Sverige, får endast avse den del av avfallet som motsvarar producentens andel av marknaden för nya produkter av sådan typ eller som på något annat sätt står i rimlig proportion till producentens verksamhet.

21 § För att främja avfallsförebyggande åtgärder eller en hälso- och miljömässigt godtagbar avfallshantering får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om skyldighet för producenter att

1. se till att produkter är märkta,

2. lämna information och uppgifter om vilka ämnen och material som en produkt innehåller samt om insamling, återanvändningsgrad, återvinningsgrad eller andra förhållanden,

3. se till att produkter har en viss sammansättning, återanvändbarhet och återvinningsbarhet,

4. vidta åtgärder som möjliggör en effektiv insamling av använda produkter, och

5. vidta andra avfallsförebyggande åtgärder.

Föreskrifter om skyldigheter för en producent att vidta åtgärder som möjliggör en effektiv insamling av använda produkter som producenten inte utvecklat, tillverkat, bearbetat, behandlat, överlåtit eller fört in till Sverige får endast avse den del av marknaden som motsvarar producentens andel av marknaden för sådana produkter eller som på något annat sätt står i rimlig proportion till producentens verksamhet.

22 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. skyldighet för producenter att tillhandahålla eller anlita en producentansvarsorganisation,

2. förbud att yrkesmässigt överlåta eller saluföra produkter om produktens producent inte tillhandahåller eller har anlitat en producentansvarsorganisation,

3. tillstånd, godkännande eller anmälan för yrkesmässig drift av en producentansvarsorganisation,

4. kriterier för hur ersättning som en producentansvarsorganisation tar ut från producenterna ska bestämmas,

5. skyldighet för en producentansvarsorganisation att fullgöra sådana skyldigheter som kan föreskrivas för producenter enligt 20 och 21 §§,

6. skyldighet för en producentansvarsorganisation att hantera mer avfall än vad som motsvarar organisationens marknadsandel, under förutsättning att hanteringen avser avfall som producentansvarsorganisationen har rätt att få ersättning för, och

7. att de intäkter som en producentansvarsorganisation för förpackningar har, får användas endast för verksamhet som har samband med

organisationens skyldigheter enligt 5 och 6 eller för att göra en utbetalning till de producenter som har anlitat organisationen.

23 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. skyldighet för en producent att utse någon som ska fullgöra skyldigheter som producenten har i ett annat medlemsland i Europeiska unionen, och

2. att det som gäller för en producent enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 20, 21 eller 22 § också ska gälla den som på en producents uppdrag fullgör producentens skyldigheter.

24 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att den som driver eller avser att driva ett yrkesmässigt system för återanvändning av förpackningar ska anmäla det.

25 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att den som är etablerad i Sverige och yrkesmässigt förmedlar distansförsäljning av produkter som omfattas av ett system för utökat producentansvar till slutanvändare i Sverige

1. ska vara skyldig att registrera sig, och

2. endast får förmedla distansförsäljning från säljare som har uppfyllt skyldigheter enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 22 § 1.

26 § Om flera producentansvarsorganisationer för förpackningar har godkänts, men endast en av organisationerna ska ansvara för insamling av förpackningsavfall från verksamheter och för information om avfallshanteringen, ska de andra producentansvarsorganisationerna betala skälig ersättning till den ansvariga organisationen för dess kostnader. Ersättningens storlek ska för varje ersättningsskyldig organisation beräknas på grundval av organisationens marknadsandel.

Den myndighet som regeringen bestämmer får besluta hur stor en producentansvarsorganisations marknadsandel ska anses vara.

Hantering av avfall

27 § Den som hanterar avfall ska se till att hanteringen inte skadar eller orsakar risk för skada på människors hälsa eller miljön. Särskild hänsyn ska tas till

1. den risk som hanteringen kan innebära för skada på vatten, luft, mark, växter eller djur,

2. de olägenheter som hanteringen kan innebära genom buller eller lukt, och

3. den negativa påverkan som hanteringen kan ha på sådana särskilt skyddade områden som avses i 7 kap., på andra områden av särskild betydelse för miljön eller på landskapet i övrigt.

Avfallshierarki

28 § Bestämmelser om skyldighet att vidta avfallsförebyggande åtgärder finns i 2 kap. 5 §.

Den som är ansvarig för att avfall blir behandlat ska se till att avfallet

1. återvinns genom att det förbereds för återanvändning,
2. materialåtervinns, om det är lämpligare än 1,
3. återvinns på ett annat sätt, om det är lämpligare än 1 och 2, eller
4. bortskaffas, om det är lämpligare än 1–3.

Vid valet av behandlingsmetod för avfallet ska den behandling som bäst skyddar människors hälsa och miljön som helhet anses som lämpligast, om behandlingen inte är orimlig.

Förbud mot nedskräpning

29 § Ingen får skräpa ned utomhus på en plats som allmänheten har tillträde till eller insyn till.

Förbud mot dumpning och förbränning till havs

30 § Avfall får inte dumpas eller förbrännas inom Sveriges sjöterritorium och ekonomiska zon. På och över det fria havet får avfall inte heller dumpas från eller förbrännas på svenska fartyg eller luftfartyg. Avfall som är avsett att dumpas i eller förbrännas på det fria havet får inte föras ut ur landet eller ur den ekonomiska zonen.

Det som anges i första stycket om dumpning gäller inte sådana utsläpp av skadliga ämnen från fartyg som regleras i lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg eller sådana utsläpp av sediment från fartyg som regleras i barlastvattenlagen (2009:1165) eller föreskrifter som meddelats i anslutning till den lagen.

31 § Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från förbudet mot dumpning i 30 § första stycket för geologisk lagring av koldioxid.

32 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i det enskilda fallet ge dispens från förbudet mot dumpning i 30 § första stycket, om avfallet kan dumpas utan olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Den som har gett en dispens enligt första stycket får

1. förelägga den som har fått dispensen att avhjälpa en olägenhet som uppkommer genom dumpningen, om olägenheten inte förutsågs när dispensen gavs, och
2. återkalla dispensen, om ett villkor eller en föreskrift som gäller för dumpningen inte följs eller om en olägenhet som avses med ett föreläggande enligt 1 inte avhjälpes.

Kommunala avfallsföreskrifter

33 § I varje kommun ska det finnas avfallsföreskrifter.

Föreskrifterna ska antas av kommunfullmäktige.

34 § Innan kommunen antar avfallsföreskrifter ska kommunen

1. på lämpligt sätt och i skälig omfattning ge de fastighetsinnehavare och myndigheter som kan ha ett väsentligt intresse av avfallsföreskrifterna tillfälle att yttra sig, och

2. ställa ut ett förslag till avfallsföreskrifter för granskning under minst fyra veckor.

Kommunen ska informera om utställningen på sin webbplats före utställningstidens början. Informationen ska innehålla uppgifter om förslagets huvudsakliga innebörd, var det ställs ut samt inom vilken tid och till vem synpunkter ska lämnas.

35 § En kommun behöver inte ställa ut ett förslag till en avfallsföreskrift som endast berör ett fåtal fastighetsinnehavare eller annars är av mindre betydelse.

Ytterligare föreskrifter om avfallshantering och avfallsförebyggande åtgärder

36 § Regeringen eller den myndighet eller kommun som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. avfallshantering som behövs med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön, och

2. att det krävs en anmälan till den myndighet som regeringen bestämmer eller till kommunen för att få hantera avfall.

37 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för kommunerna att lämna information om avfallsförebyggande åtgärder och hantering av avfall.

38 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om

1. avfall, om föreskrifterna behövs till följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, och

2. avfallsförebyggande åtgärder som har särskild betydelse för skyddet för människors hälsa eller miljön.

39 § Regeringen eller den myndighet eller kommun som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. anordningar för hantering av avfall,

2. skyldighet att informera om avfallsförebyggande åtgärder och hantering av avfall, och

3. skyldighet att kontrollera, dokumentera och lämna uppgifter om avfall, avfallshantering och avfallsförebyggande åtgärder.

40 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att det krävs tillstånd, godkännande, anmälan eller registrering för att yrkesmässigt få hantera avfall.

41 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att den som i yrkesmässig verksamhet producerar eller hanterar avfall ska lämna det till någon som har det tillstånd eller har gjort den anmälan som krävs för hanteringen av avfallet.

42 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att den som yrkesmässigt bedriver en verksamhet

som syftar till att genom demontering, sortering eller på något annat sätt förbehandla avfall som utgörs av elektriska eller elektroniska produkter ska ha personal eller kvalitetssystem som har certifierats av ett organ som ackrediterats enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93 och lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll.

Föreskrifterna får endast avse åtgärder som krävs av återanvändnings- eller återvinningsskäl eller av hälso- eller miljöskäl.

43 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. att bilskrotare ska vara auktoriserade och om villkoren för auktorisation av bilskrotare,

2. skyldighet för den som har förvärvat en uttjänt bil för skrotning att utfärda ett bevis om att bilen har mottagits för detta syfte (mottagningsbevis) och se till att bilen blir omhändertagen av en auktoriserad bilskrotare,

3. skyldighet för bilskrotare att lämna uppgifter om återanvändningsgrad, återvinningsgrad eller andra förhållanden som rör de uttjänta bilar som bilskrotaren har hanterat,

4. skyldighet för auktoriserade bilskrotare att utfärda ett intyg om att åtgärder har vidtagits för en hälso- och miljömässigt godtagbar hantering av en uttjänt bil (skrotningsintyg), och

5. utfärdandet av sådana bevis och intyg som avses i 1 och 3.

Föreskrifter för försvaret

44 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får för Försvarmaktens, Fortifikationsverkets, Försvarets materielverks och Försvarets radioanstalts verksamhet meddela särskilda föreskrifter som avviker från det som annars anges i detta kapitel.

Kostnader för deponering av avfall

45 § Den som bedriver en verksamhet som omfattar deponering av avfall ska ta betalt för samtliga kostnader som rör avfallsdeponin. I kostnadsberäkningen ska alla kostnader för att inrätta och driva deponin ingå och, så långt det är möjligt, alla kostnader som är nödvändiga för att fullgöra de skyldigheter som gäller för deponeringsverksamheten.

Ekonomisk säkerhet

46 § Ett tillstånd till en verksamhet som omfattar deponering av avfall får ges endast om tillståndet förenas med en skyldighet att ställa säkerhet för fullgörandet av de skyldigheter som gäller för verksamheten eller villkor om att verksamhetsutövaren ska vidta någon annan lämplig åtgärd för ett sådant säkerställande.

En säkerhet ska godtas av tillståndsmyndigheten om den, ensam eller tillsammans med andra säkerheter, visas vara betryggande för sitt ändamål. Säkerheten kan ställas efter hand enligt en plan som innebär att säkerheten vid varje tidpunkt tillgodoser det aktuella behovet.

Kravet på säkerhet gäller inte de delar av verksamheten som omfattas av kravet i 47 § på säkerhet vid utvinningsverksamhet.

47 § Ett tillstånd enligt balken eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken till en verksamhet som omfattas av krav på en avfallshanteringsplan för utvinningsavfall får ges endast om tillståndet förenas med en skyldighet att ställa säkerhet för fullgörandet av de skyldigheter som gäller för verksamheten.

Säkerheten ska godtas av tillståndsmyndigheten om den, ensam eller tillsammans med andra säkerheter, visas vara betryggande för sitt ändamål.

Tillståndsmyndigheten får medge att säkerheten ställs efter hand enligt en plan som innebär att säkerheten vid varje tidpunkt tillgodoser det aktuella behovet.

48 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om säkerheter enligt 47 §. Sådana föreskrifter får avse

1. hur säkerhetens storlek ska beräknas och vad underlaget för beräkningen av säkerhetens storlek ska innehålla, och

2. när och hur en säkerhet får tas i anspråk.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får också meddela ytterligare föreskrifter om vad som krävs för att en säkerhet ska kunna godtas enligt 47 § andra stycket.

49 § Ett tillstånd till geologisk lagring av koldioxid ska för sin giltighet göras beroende av att verksamhetsutövaren ställer säkerhet eller vidtar någon annan lämplig åtgärd för att säkerställa fullgörandet av de skyldigheter som gäller för verksamheten enligt denna balk, lagen (2020:1173) om vissa utsläpp av växthusgaser samt de föreskrifter och tillståndsvillkor som har meddelats med stöd av dessa lagar. En säkerhet får ställas efter hand enligt en plan som vid varje tid tillgodoser det aktuella behovet av säkerhet.

När en säkerhet ställs ska den provas av tillståndsmyndigheten. Säkerheten ska godtas om den visas vara betryggande för sitt ändamål.

Staten, kommuner, regioner och kommunalförbund behöver inte ställa säkerhet.

50 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om vad som krävs för att en säkerhet enligt 49 § ska kunna godtas.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 kap.

1 §⁶

Mark- och miljödomstol prövar som första instans mål om

1. miljöfarlig verksamhet som är ansökningsmål enligt 1 a § första stycket,

2. vattenverksamhet och vattenanläggningar enligt 11 kap. samt lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, utom verksamheter som avser markavvattning vilka ska prövas av länsstyrelsen och säkerhetsklassificering av dammar,

3. markavvattningar som enligt lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet har överlämnats från länsstyrelsen eller anmälts av en lantmäterimyndighet,

4. ersättning för skada och intrång enligt 28 kap. 2–5 §§,

5. ersättning och inlösen vid ingripande av det allmänna enligt denna balk och vid vattenverksamhet, om inte annat har särskilt föreskrivits,

6. ersättning för miljöskador och inlösen enligt 32 kap., talan om förbud eller försiktighetsmått enligt 32 kap. 12 § samt gruppptalan enligt 32 kap. 13 §,

7. fördelning av solidariskt ansvar mellan flera enligt 10 kap. 6 och 7 §§ på talan av någon av de solidariskt ansvariga,

8. utdömande av vite enligt ett föreläggande som har förenats med vite med stöd av balken, efter särskild ansökan av den myndighet som har beslutat vitesföreläggandet eller, om vitesföreläggandet har beslutats i förfarandet, med tillämpning av 6 § andra stycket lagen (1985:206) om viten,

9. kostnadsansvar för fastighetsägare enligt 10 kap. 9 §,

10. fördelning av kostnader för gemensamt utnyttjande av information enligt det som följer av artiklarna 27.6 och 30.3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG,

11. fördelning av kostnader för utbyte av information enligt det som följer av artikel 62.6 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 av den 21 oktober 2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden och om upphävande av rådets direktiv 79/117/EEG och 91/414/EEG,

12. fördelning av kostnader för gemensamt utnyttjande av information enligt det som följer av artikel 63.3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 528/2012 av den 22 maj 2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter, och

13. ersättningsansvar enligt 15 kap. 16 b § första stycket för godkända producentansvarsorganisationer för förpackningar.	13. ersättningsansvar enligt 15 kap. 26 § första stycket för godkända producentansvarsorganisationer för förpackningar.
---	---

Mark- och miljödomstol prövar, om inte annat är föreskrivet, efter överklagande enligt 19 kap. 1 § tredje stycket, länsstyrelsens och andra statliga myndigheters beslut enligt denna balk eller föreskrifter som har meddelats med stöd av balken samt enligt lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Att mark- och miljödomstol efter överklagande prövar Kronofogdemyndighetens beslut om handräckning framgår av 26 kap. 17 § andra stycket.

22 kap.

1 §⁷

En ansökan i ett ansökningsmål ska vara skriftlig. Den ska innehålla

1. ritningar och tekniska beskrivningar med uppgifter om förhållandena på platsen, om produktionsmängd eller liknande, om användningen av råvaror, andra insatsvaror och ämnen och om energianvändning,

2. uppgifter om utsläppskällor, om arten och mängden av alla förutsebara utsläpp och om förslag till de åtgärder som kan behövas dels för att förebygga uppkomsten av avfall, dels för att förbereda för återanvändning, materialåtervinning och annan återvinning av det avfall som anläggningen ger upphov till,

3. en miljökonsekvensbeskrivning när det krävs enligt 6 kap.,

4. förslag till skyddsåtgärder eller andra försiktighetsmått samt de övriga uppgifter som behövs för att bedöma hur de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. följs,

5. förslag till övervakning och kontroll av verksamheten,

6. det handlingsprogram och den säkerhetsrapport som krävs enligt lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, om den verksamhet eller åtgärd som målet avser omfattas av den lagen,

7. en statusrapport när det krävs enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 10 kap. 21 § första stycket 5,

8. en avfallshanteringsplan för utvinningsavfall när en sådan krävs enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 15 kap. 40 §, och

8. en avfallshanteringsplan för utvinningsavfall när en sådan krävs enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 15 kap. 38 §, och

9. en icke-teknisk sammanfattning av de uppgifter som anges i 1–8.

1 b §⁸

En ansökan om tillstånd till geologisk lagring av koldioxid ska, utöver det som anges i 1 §, innehålla

1. uppgift om vem som driver eller avser att driva lagringsverksamheten,

2. en beskrivning av verksamhetsutövarens tekniska kompetens och handlingar som styrker kompetensen,

3. en beskrivning av den geologiska formationens egenskaper, lagringsplatsen och det område runt lagringsplatsen som med hänsyn till de geologiska förhållandena har betydelse för lagringens integritet och säkerhet,

4. uppgift om den totala mängd koldioxid som ska lagras,

5. en beskrivning av varifrån den koldioxid som ska tillföras lagringsplatsen kommer och hur den ska transporteras till lagringsplatsen,

6. uppgift om sammansättningen av den koldioxidström som ska tillföras lagringsplatsen (injekteras),

7. uppgifter om injektionstakt och injektionstryck,

8. en beskrivning av den anläggning som ska användas för att tillföra koldioxid till lagringsplatsen,

9. en bedömning av den förväntade lagringssäkerheten,

⁷ Senaste lydelse 2022:1100.

⁸ Senaste lydelse 2017:955.

10. uppgifter som visar att den finansiella säkerhet som krävs enligt 15 kap. 37 § kommer att vara giltig och i kraft innan koldioxid tillförs lagringsplatsen,

11. ett förslag till en plan för övervakning av lagringsplatsen,

12. ett förslag till en plan för underhåll efter det att lagringsplatsen har stängts för ytterligare tillförsel av koldioxid, och

13. ett förslag till en plan för åtgärder som behövs för att avhjälpa risker för koldioxidutsläpp.

10. uppgifter som visar att den säkerhet som krävs enligt 15 kap. 49 § kommer att vara giltig och i kraft innan koldioxid tillförs lagringsplatsen,

1 d §⁹

En ansökan om omprövning eller om tillstånd att ändra en verksamhet ska innehålla en redogörelse för alla tillståndsbestämmelser och villkor som gäller för verksamheten enligt tidigare tillstånd.

Om ansökan avser ett ändringstillstånd enligt 16 kap. 2 a §, ska ansökan också innehålla

1. de uppgifter som behövs för att bedöma om ett sådant ändringstillstånd är lämpligt, och

2. en avfallshanteringsplan för utvinningsavfall när en sådan krävs enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 15 kap. 40 §.

2. en avfallshanteringsplan för utvinningsavfall, när en sådan *plan* krävs enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 15 kap. 38 §.

Om ansökan avser en omprövning enligt 24 kap. 13 a § ska den också innehålla en redogörelse för de arbeten som återstår för den tillståndsgivna vattenverksamheten.

1 f §¹⁰

En ansökan om tillstånd till en verksamhet som omfattas av krav på säkerhet enligt 9 kap. 6 e § eller 15 kap. 35, 36 a eller 37 § ska innehålla en beräkning av vilket belopp säkerheten bör uppgå till och ett underlag för denna beräkning.

En ansökan om tillstånd till en verksamhet som omfattas av krav på säkerhet enligt 9 kap. 6 e § eller 15 kap. 46, 47 eller 49 § ska innehålla en beräkning av vilket belopp säkerheten bör uppgå till och ett underlag för denna beräkning.

13 a §¹¹

I mål om tillstånd till gruvdrift eller gruvanläggning för brytning, provbrytning, bearbetning eller anrikning där en säkerhet ska ställas enligt 15 kap. 36 a § ska mark- och miljödomstolen hämta in ett yttrande från Riksgäldskontoret

I mål om tillstånd till gruvdrift eller gruvanläggning för brytning, provbrytning, bearbetning eller anrikning där en säkerhet ska ställas enligt 15 kap. 47 § ska mark- och miljödomstolen hämta in ett yttrande från Riksgäldskontoret

⁹ Senaste lydelse 2023:632.

¹⁰ Senaste lydelse 2022:1100.

¹¹ Senaste lydelse 2022:1100.

i fråga om beräkningen av storleken på säkerheten.

Före prövningen av om säkerheten ska godtas enligt 15 kap. 36 b § ska ett yttrande i fråga om godtagandet hämtas in från Riksgäldskontoret.

i fråga om beräkningen av storleken på säkerheten.

Före prövningen av om säkerheten ska godtas enligt 15 kap. 47 § ska ett yttrande i fråga om godtagandet hämtas in från Riksgäldskontoret.

25 d §¹²

En dom som omfattar tillstånd till geologisk lagring av koldioxid ska, i stället för det som sägs i 25 a och 25 c §§, dessutom alltid innehålla

1. en beskrivning av den geologiska formationens egenskaper,
2. villkor om den exakta lokaliseringen och avgränsningen av
 - a) lagringsplatsen och det område runt lagringsplatsen som med hänsyn till de geologiska förhållandena har betydelse för lagringens integritet och säkerhet, och

- b) den anläggning som ska användas för att tillföra koldioxid till lagringsplatsen,

3. villkor om lagringsplatsens hydrauliska egenskaper,

4. villkor om den totala mängd koldioxid som får lagras,

5. villkor om gränser för reservoartrycket,

6. en beskrivning av varifrån den koldioxid som ska tillföras lagringsplatsen kommer och hur den ska transporteras till lagringsplatsen,

7. villkor om sammansättningen av den koldioxidström som får tillföras lagringsplatsen (injekteras) och om kontroll av koldioxidströmmen,

8. villkor om högsta tillåtna injekteringstakt och injekteringstryck,

9. villkor om övervakning enligt en särskild övervakningsplan och om åtgärder enligt en särskild plan för avhjälpande av risker för koldioxidutsläpp samt om att planerna ska följas,

10. villkor om att verksamhetsutövaren ska förvissa sig om att den som är sysselsatt i verksamheten har den kompetens och utbildning som behövs,

11. villkor om vad som ska gälla i samband med att lagringsplatsen stängs för fortsatt tillförsel av koldioxid och om underhåll efter stängningen enligt en särskild plan,

12. villkor om att den säkerhet som krävs för verksamheten enligt 15 kap. 37 § fortlöpande ska vara giltig och i kraft,

13. upplysningar om

- a) de krav på uppdatering av övervakningsplanen som kan följa av föreskrifter som har meddelats med stöd av denna balk,

- b) kravet på miljörapport i 26 kap. 20 § och andra föreskrifter med krav på rapportering avseende geologisk lagring av koldioxid som har meddelats med stöd av denna balk,

- c) de bestämmelser om omprövning och återkallelse av tillstånd som finns i denna balk, och

12. villkor om att den säkerhet som krävs för verksamheten enligt 15 kap. 49 § fortlöpande ska vara giltig och i kraft,

d) de krav på underrättelse till tillsynsmyndigheten i händelse av läckage av koldioxid eller betydande störningar som följer av föreskrifter som har meddelats med stöd av denna balk, och

14. skälen för avvikelser från synpunkter som Europeiska kommissionen har lämnat i samband med regeringens tillåtlighetsprövning.

25 h §¹³

En dom som omfattar tillstånd att driva verksamhet som omfattas av krav på en avfallshanteringsplan för utvinningsavfall ska dessutom alltid innehålla

1. villkor om det belopp som säkerheten enligt 15 kap. 36 a § ska uppgå till,

2. villkor om att den säkerhet som ska ställas enligt 15 kap. 36 a § ska godtas innan den verksamhet som omfattas av krav på en avfallshanteringsplan för utvinningsavfall påbörjas och att säkerheten därefter fortlöpande ska vara betryggande, och

3. de villkor som behövs för att minimera verksamhetens påverkan på omgivningen vid oförutsedda avbrott i verksamheten.

1. villkor om det belopp som säkerheten enligt 15 kap. 47 § ska uppgå till,

2. villkor om att den säkerhet som ska ställas enligt 15 kap. 47 § ska godtas innan den verksamhet som omfattas av krav på en avfallshanteringsplan för utvinningsavfall påbörjas och att säkerheten därefter fortlöpande ska vara betryggande, och

24 kap.

5 §¹⁴

I fråga om miljöfarlig verksamhet eller vattenverksamhet får tillståndsmyndigheten ompröva tillstånd när det gäller en bestämmelse om tillåten produktionsmängd eller annan liknande bestämmelse om verksamhetens omfattning, samt ändra eller upphäva villkor eller andra bestämmelser eller meddela nya sådana

1. när, från det tillståndsbeslutet fick laga kraft, det förflutit tio år eller den kortare tid som, på grund av vad som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, föreskrivs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer,

2. om verksamheten med någon betydelse medverkar till att en miljökvalitetsnorm inte följs,

3. om den som har sökt tillståndet har vilselett tillståndsmyndigheten genom att lämna oriktiga uppgifter eller låta bli att lämna uppgifter av betydelse för tillståndet eller villkoren,

4. när tillståndet eller villkor som gäller för verksamheten inte har följts,

5. om det genom verksamheten uppkommit en olägenhet av någon betydelse som inte förutsågs när verksamheten tilläts,

6. om förhållandena i omgivningen har ändrats väsentligt,

7. om en från hälso- eller miljösynpunkt väsentlig förbättring kan uppnås med användning av någon ny process- eller reningsteknik,

¹³ Senaste lydelse 2022:1100.

¹⁴ Senaste lydelse 2022:1100.

8. om användandet av någon ny teknik för mätning eller uppskattning av förorening eller annan störning skulle medföra väsentligt bättre förutsättningar för att kontrollera verksamheten,

9. om verksamheten helt eller till väsentlig del är förlagd inom ett område där förbud råder enligt en föreskrift eller ett beslut som har meddelats med stöd av 9 kap. 4 §,

10. för att förbättra en anläggnings säkerhet,

11. om det visar sig att anordningar som har vidtagits eller villkor som har meddelats till skydd för fisket med stöd av 11 kap. 8 § eller enligt 6 kap. 5 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet är mindre ändamålsenliga, eller

12. om det kan antas att en säkerhet som ställts enligt 9 kap. 6 e §, 15 kap. 35, 36 a eller 37 § eller 16 kap. 3 § inte längre är tillräcklig eller är större än vad som behövs.

12. om det kan antas att en säkerhet som ställts enligt 9 kap. 6 e §, 15 kap. 46, 47 eller 49 § eller 16 kap. 3 § inte längre är tillräcklig eller är större än vad som behövs.

I fall som avses i första stycket 5 får tillståndsmyndigheten också besluta om andra åtgärder som behövs för att förebygga eller minska olägenheter för framtiden.

26 kap.

3 §¹⁵

Tillsynen utövas av Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, försvarsinspektören för hälsa och miljö, länsstyrelsen, andra statliga myndigheter och kommunerna (tillsynsmyndigheter) enligt föreskrifter som meddelas av regeringen.

Bestämmelser om tillsyn finns också i lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Varje kommun utövar genom den eller de nämnder som kommunfullmäktige bestämmer tillsyn inom kommunen över miljö- och hälsoskyddet enligt 9 kap. med undantag för sådan miljöfarlig verksamhet som kräver tillstånd, och över avfallshantering enligt 15 kap.

Varje kommun utövar genom den eller de nämnder som kommunfullmäktige bestämmer tillsyn inom kommunen över miljö- och hälsoskyddet enligt 9 kap. med undantag för sådan miljöfarlig verksamhet som kräver tillstånd.

Regeringen får meddela föreskrifter om att en tillsynsmyndighet får överlåta åt en kommun som begär det att i ett visst avseende utöva sådan tillsyn som annars skulle skötas av en statlig tillsynsmyndighet. Detta gäller inte verksamheter som utövas av Försvarsmakten, Fortifikationsverket, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt.

27 kap.

Renhållningsavgift

Avfallsavgift

4 §¹⁶

Kommunen får meddela föreskrifter om att *avgift* ska betalas för

1. *insamling, transport och behandling av avfall* som enligt denna balk eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken utförs av kommunen eller den som kommunen anlitar,

2. åtgärder som kommunen vidtar i syfte att *informera hushåll och verksamhetsutövare* som producerar avfall som kommunen ansvarar för enligt 15 kap. 20 § om *avfallshantering och avfallsförebyggande åtgärder*, och

3. åtgärder som kommunen vidtar för att underlätta insamling och sortering av återanvändbara produkter från hushåll och verksamhetsutövare som producerar avfall som kommunen ansvarar för enligt 15 kap. 20 §.

Avgiften ska efter beslut av kommunen betalas till kommunen eller till den som *utför renhållningen*.

Särskilda bestämmelser om avgift för hantering av avfall från fartyg finns i lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg.

5 §¹⁷

En avgift som avses i 4 § första stycket ska vara årlig eller på annat sätt periodisk. Om avgiften avser *insamling, transport och behandling* vid enstaka tillfällen, får kommunen besluta att avgiften

Kommunen får meddela föreskrifter om att *avfallsavgift* ska betalas för

1. *avfallshantering* som *kommunen är ansvarig för* enligt denna balk eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken *och som* utförs av kommunen eller den som kommunen anlitar,

2. åtgärder som kommunen vidtar i syfte att *lämna information om avfallsförebyggande åtgärder och avfallshantering till hushåll och verksamhetsutövare* som producerar avfall som kommunen ansvarar för enligt 15 kap. *och föreskrifter som har meddelats med stöd av 15 kap.*, och

3. åtgärder som kommunen vidtar för att underlätta insamling och sortering av återanvändbara produkter från hushåll och verksamhetsutövare som producerar avfall som kommunen ansvarar för enligt 15 kap. *och föreskrifter som meddelats med stöd av 15 kap.*

Avgiften ska efter beslut av kommunen betalas till kommunen eller till den som *kommunen har anlitat för avfallshanteringen*.

En avgift som avses i 4 § första stycket ska vara årlig eller på annat sätt periodisk. Om avgiften avser *avfallshantering* vid enstaka tillfällen, får kommunen besluta att avgiften ska betalas särskilt för varje tillfälle.

¹⁶ Senaste lydelse 2021:881.

¹⁷ Senaste lydelse 2022:1100.

ska betalas särskilt för varje tillfälle.

Den avgift som avses i 4 § första stycket 1 ska bestämmas till högst det belopp som behövs för att täcka nödvändiga kostnader för den infrastruktur som behövs för avfallshantering samt nödvändiga planerings-, kapital- och driftskostnader för renhållningen. Från dessa kostnader ska kostnaderna för användning av anläggningar eller utrustning för andra ändamål än renhållning räknas av. Även ersättning för avfallshantering som producenter eller producentansvarsorganisationer betalar enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av denna balk ska räknas av. Avgiften får tas ut på ett sådant sätt att återanvändning, återvinning eller annan miljöanpassad avfallshantering främjas.

Avtalar kommunen med någon annan att utföra renhållningen, får avtalet läggas till grund för beräkning av avgiften, om kostnaden därigenom inte blir väsentligt högre än om kommunen själv utför renhållningen.

Avgiften får tas ut på ett sådant sätt att återanvändning, återvinning eller annan miljöanpassad avfallshantering främjas.

Den avgift som avses i 4 § första stycket 1 ska bestämmas till högst det belopp som behövs för att täcka nödvändiga kostnader för den infrastruktur som behövs för avfallshantering samt nödvändiga planerings-, kapital- och driftskostnader. Från dessa kostnader ska kostnaderna för användning av anläggningar eller utrustning för andra ändamål än avfallshantering räknas av. Även ersättning för avfallshantering som producenter eller producentansvarsorganisationer betalar enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av denna balk ska räknas av.

Ett avtal som kommunen har ingått och som innebär att någon annan ska utföra avfallshanteringen får läggas till grund för beräkning av avgiften, om kostnaden därigenom inte blir väsentligt högre än om kommunen själv utför avfallshanteringen.

6 §¹⁸

Avgift enligt 4 § första stycket skall betalas enligt den taxa som kommunfullmäktige antar.

I taxan skall anges hur avgiften skall bestämmas när taxan i övrigt saknar tillämplig bestämmelse om avgift. De grunder som anges i 5 § skall då beaktas.

Taxan skall innehålla bestämmelser om vem som är avgiftsskyldig och till vem avgiften skall betalas.

En avfallsavgift enligt 4 § första stycket ska betalas i enlighet med kommunens avfallsföreskrifter.

Av föreskrifterna ska det framgå vem som är avgiftsskyldig, hur avgiften ska betalas och till vem avgiften ska betalas.

¹⁸ Ändringen innebär bland annat att andra stycket tas bort.

7 §¹⁹

En kommun ska i fråga om sitt ansvar för avfallshantering se till att

1. verksamheten bokförs och redovisas i enlighet med god redovisningssed där resultat- och balansräkningar redovisas särskilt och där det av tilläggsupplysningar framgår hur kommunen har fördelat kostnader som varit gemensamma med annan verksamhet,

2. det av redovisningen framgår om och hur avgifter tagits ut för att främja miljöanpassad avfallshantering enligt 5 § andra stycket,

3. det av redovisningen framgår vilken ersättning kommunen har fått från producentansvarsorganisationer för förpackningar, och

4. redovisningen, när den är fastställd, finns tillgänglig för allmänheten.

29 kap.

4 §²⁰

För otillåten miljöverksamhet döms till böter eller fängelse i högst två år den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. påbörjar eller bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd utan tillstånd eller godkännande eller utan att ha gjort en anmälan, eller efter att ha gjort en anmälan påbörjar en verksamhet eller åtgärd utan att följa en föreskriven tidsfrist, allt enligt vad som krävs i

a) bestämmelsen i 7 kap. 28 a § om skydd för särskilda naturområden, om verksamheten eller åtgärden inte omfattas av ett tillstånd eller en dispens enligt bestämmelserna i 9 eller 11–15 kap.,

b) föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 9 kap. 6 § om miljöfarliga verksamheter,

c) bestämmelsen i 9 kap. 6 c § om anmälningspliktiga miljöfarliga verksamheter,

d) bestämmelserna i 11 kap. eller föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 11 kap. om vattenverksamheter,

e) bestämmelsen i 11 kap. 9 b § tredje stycket om anmälningspliktiga vattenverksamheter,

¹⁹ Tidigare 7 § upphävd genom 2021:881.

²⁰ Senaste lydelse 2021:881.

f) bestämmelsen i 11 kap. 22 § om att ta en anläggning för bortledning av grundvatten ur bruk,

g) bestämmelsen i 12 kap. 6 § eller föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 12 kap. 6 § om att en verksamhet eller åtgärd ska anmälas för samråd,

h) bestämmelsen i 13 kap. 12 § om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer och om att släppa ut produkter som innehåller eller består av sådana organismer på marknaden,

i) föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 13 kap. 1 § om innesluten användning av genetiskt modifierade organismer,

j) föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 14 kap. 8 § om hantering, införsel, utförsel, tillstånd, godkännande eller anmälan av kemiska produkter, biotekniska organismer eller varor,

k) bestämmelserna i artikel 56 i förordning (EG) nr 1907/2006 om förutsättningar för att få använda ett ämne som anges i bilaga XIV till den förordningen eller släppa ut ett sådant ämne på marknaden,

l) bestämmelserna i artikel 28.1 i förordning (EG) nr 1107/2009 om krav på produktgodkännande av växtskyddsmedel,

m) bestämmelserna om krav på godkännande av biocidprodukter i artikel 17.1 i förordning (EU) nr 528/2012,

n) föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 15 kap. 15 § om krav på tillstånd för yrkesmässig drift av en producent-ansvarsorganisation för avfall från elektriska och elektroniska produkter, eller	n) föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 15 kap. 22 § om krav på tillstånd för yrkesmässig drift av en producent-ansvarsorganisation för avfall från elektriska och elektroniska produkter, eller
--	--

o) bestämmelserna i 17 kap. om regeringens tillåtlighetsprövning, eller
2. i egenskap av innehavare av det tillstånd eller det beslut om tillåtlighet, godkännande eller dispens som gäller för verksamheten eller åtgärden och som har meddelats med stöd av balken, förordning (EG) nr 1907/2006, förordning (EG) nr 1107/2009 eller förordning (EU) nr 528/2012 bryter mot ett villkor eller en bestämmelse i tillståndet eller i beslutet.

I fråga om ett villkor eller en bestämmelse om buller (bullervillkor) som har angetts i ett sådant tillstånd eller beslut som avses i första stycket 2 ska det förhållandet att en bostadsbyggnad är utsatt för omgivningsbuller i strid med bullervillkoret inte anses utgöra ett brott mot villkoret, om

1. byggnaden ingår i ett område med detaljplan eller omfattas av ett bygglov enligt plan- och bygglagen (2010:900),

2. det i planbeskrivningen till planen eller i lovet har angetts beräknade bullervärden och omgivningsbullret inte överskrider dessa värden, och

3. beräkningen av bullervärdena har gjorts med hänsyn till intresset att förebygga olägenhet för människors hälsa.

Ansvar ska inte dömas ut enligt denna paragraf, om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 1 § eller om gärningen omfattas av en föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av 30 kap. 1 § om skyldighet att betala miljösanktionsavgift.

4 a §²¹

För otillåten avfallstransport döms till böter eller fängelse i högst två år den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. transporterar avfall utan tillstånd och därigenom bryter mot föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 15 kap. 17 § om tillstånd för yrkesmässig transport av avfall,

2. inom Europeiska unionen transporterar avfall utan en skriftlig förhandsanmälan och utan ett godkännande och därigenom bryter mot artiklarna 4 och 9.6 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 av den 14 juni 2006 om transport av avfall,

3. anordnar eller genomför en transport av avfall som är avsedd att gå från Europeiska unionen

a) till ett land eller territorium utanför Europeiska unionen i strid mot ett exportförbud i någon av artiklarna 34, 36, 39, 40.1 och 40.2 i förordning (EG) nr 1013/2006,

b) till ett land utanför Europeiska unionen utan ett skriftligt godkännande som krävs enligt artikel 35.4 a i förordning (EG) nr 1013/2006,

c) till ett land som omfattas av förfaranderegler i artikel 37 i förordning (EG) nr 1013/2006 i strid mot ett förbud eller utan en skriftlig förhandsanmälan som krävs enligt artikel 37.2 andra stycket eller 37.5 i den förordningen eller enligt artikel 1 i kommissionens förordning (EG) nr 1418/2007 av den 29 november 2007 om export för återvinning av visst avfall som förtecknas i bilaga III eller IIIA till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 till vissa länder som inte omfattas av OECD-beslutet om kontroll av gränsöverskridande transporter av avfall,

d) till ett land som omfattas av förfaranderegler i artikel 38 i förordning (EG) nr 1013/2006 utan ett godkännande som krävs enligt artikel 38.4 a,

e) till ett land utanför Europeiska unionen utan att avfallet är avsett att bortskaffas eller återvinnas i en anläggning enligt de bestämmelser som gäller i mottagarlandet på det sätt som följer av någon av artiklarna 35.5, 37.4 och 38.6 i förordning (EG) nr 1013/2006, eller

f) till ett land eller territorium utanför Europeiska unionen utan en skriftlig förhandsanmälan och ett godkännande som krävs enligt artikel 40.3 jämförd med artiklarna 4 och 9.6 i förordning (EG) nr 1013/2006,

4. anordnar eller genomför en transport av avfall som är avsedd att gå mellan länder utanför Europeiska unionen men genom ett land i unionen utan en skriftlig förhandsanmälan och ett godkännande som krävs enligt artiklarna 47 och 48 jämförda med artiklarna 4, 9.6, 42 och 44 i förordning (EG) nr 1013/2006,

5. till Europeiska unionen importerar avfall för bortskaffande i strid mot importförbudet i artikel 41 i förordning (EG) nr 1013/2006,

6. till Europeiska unionen importerar avfall för bortskaffande utan att ha ett skriftligt godkännande och därigenom bryter mot artikel 42.4 a i förordning (EG) nr 1013/2006,

²¹ Senaste lydelse 2019:496.

7. till Europeiska unionen importerar avfall för återvinning i strid mot importförbudet i artikel 43 i förordning (EG) nr 1013/2006,

8. till Europeiska unionen importerar avfall för återvinning utan att ha ett godkännande och därigenom bryter mot artikel 44.4 a eller 45 jämförd med artikel 42.4 a i förordning (EG) nr 1013/2006,

9. till Europeiska unionen importerar avfall från ett sådant utomeuropeiskt land eller territorium som avses i artikel 46 i förordning (EG) nr 1013/2006 utan en skriftlig förhandsanmälan och utan ett godkännande och därigenom bryter mot artikel 46.1 jämförd med artiklarna 4 och 9.6, eller

10. blandar avfall under transport i strid med artikel 19 i förordning (EG) nr 1013/2006.

Till ansvar enligt första stycket 2, 3 b–d och 3 f, 4, 6, 8 och 9 döms också om det för transporten av avfall finns

1. en skriftlig förhandsanmälan som innehåller en oriktig uppgift av betydelse från miljö- eller hälsoskyddssynpunkt, eller

2. ett godkännande som föranletts av att någon lämnat en oriktig uppgift som från miljö- eller hälsoskyddssynpunkt har haft betydelse för godkännandet.

Om brottet är grovt, döms för grov otillåten avfallstransport till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen utgjort ett led i en brottslighet som utförts systematiskt och under lång tid, i stor omfattning eller medfört eller kunnat medföra skador av stor omfattning eller allvarlig art.

Ansvar ska inte dömas ut enligt denna paragraf om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 1 §.

8 §²²

Till böter eller fängelse i högst två år döms den som med uppsåt eller av oaksamhet

1. bryter mot en föreskrift för totalförsvaret som har meddelats med stöd av 1 kap. 5 §, om en överträdelse av den lagbestämmelse från vilken avvikelserna har föreskrivits är straffbelagd,

2. bryter mot en föreskrift om försiktighetsmått inom ett miljöskyddsområde, som regeringen har meddelat med stöd av 7 kap. 20 §,

3. bryter mot en föreskrift eller ett beslut om förbud mot utsläpp av avloppsvatten m.m. som regeringen har meddelat med stöd av 9 kap. 4 §,

4. bryter mot en föreskrift om försiktighetsmått vid miljöfarlig verksamhet som regeringen har meddelat med stöd av 9 kap. 5 §,

5. i ett miljöriskområde som avses i 10 kap. 17 § vidtar en åtgärd som ökar belastningen av föroreningar i eller omkring området, annars försämrar den miljömässiga situationen eller försvårar avhjälpande-åtgärder,

6. bryter mot den skyldighet att underhålla en vattenanläggning som följer av 11 kap. 17 § första stycket, 20 § första stycket eller 21 § första stycket,

7. bryter mot ett förbud till skydd för naturmiljön enligt 12 kap. 6 § fjärde stycket,

8. bryter mot bestämmelsen i 13 kap. 8 § om utredning innan en genteknisk verksamhet påbörjas eller mot en föreskrift om utredningen som regeringen har meddelat med stöd av 13 kap. 9 §,

9. bryter mot en föreskrift om försiktighetsmått vid genteknisk verksamhet som regeringen har meddelat med stöd av 13 kap. 11 §,

10. bryter mot skyldigheten att upprätta en kemikaliesäkerhetsrapport enligt vad som krävs i artiklarna 37.4 och 39.1 i förordning (EG) nr 1907/2006,

11. bryter mot skyldigheten att förse Europeiska kemikaliemyndigheten med information enligt vad som krävs i artiklarna 38, 39.2 och 66.1 i förordning (EG) nr 1907/2006,

12. bryter mot förbudet mot dumpning eller förbränning av avfall enligt 15 kap. 27 §, 12. bryter mot förbudet mot dumpning eller förbränning av avfall i 15 kap. 30 §,

13. bryter mot ett förbud mot fiske som i det enskilda fallet har beslutats med stöd av 28 kap. 13 §, eller

14. bryter mot artikel 4 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 511/2014 av den 16 april 2014 om åtgärder för användarnas efterlevnad i Nagoyaprotokollet om tillträde till och rimlig och rättvis fördelning av vinster från utnyttjande av genetiska resurser i unionen genom att inte följa ömsesidigt överenskomna villkor eller söka efter, bevara eller överföra information i enlighet med det som anges i artikeln i fråga om en genetisk resurs eller traditionell kunskap som avses i förordningen eller en traditionell kunskap som avses i 8 kap. 5 § andra stycket.

För försök till brott som avses i första stycket 12 döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

Ansvar ska inte dömas ut enligt denna paragraf, om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 1 § eller 9 § första stycket 5.

9 §²³

Till böter döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. bryter mot bestämmelsen i artikel 6.3 i förordning (EG) nr 338/97 om skyldighet att i en ansökan lämna uppgift om tidigare beslut om avslag,

2. bryter mot en föreskrift eller ett beslut i ett enskilt fall om tomgångskörning eller gatumusik som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har meddelat med stöd av 9 kap. 12 §,

3. bryter mot en föreskrift om skötsel av jordbruksmark som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har meddelat med stöd av 12 kap. 8 §,

4. bryter mot en föreskrift om hantering av gödsel som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har meddelat med stöd av 12 kap. 10 §,

5. vid en sådan odling av genetiskt modifierade organismer som omfattas av ett tillstånd enligt 13 kap. 12 § bryter mot en föreskrift om försiktighetsmått som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har meddelat med stöd av 13 kap. 11 §,

6. bryter mot en föreskrift om märkning av genetiskt modifierade organismer som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har meddelat med stöd av 13 kap. 18 §,

²³ Senaste lydelse 2022:1799.

7. bryter mot en bestämmelse om spårbarhet eller märkning enligt artikel 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.6, 5.1 eller 5.2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1830/2003 av den 22 september 2003 om spårbarhet och märkning av genetiskt modifierade organismer och spårbarhet av livsmedel och foderprodukter som är framställda av genetiskt modifierade organismer och om ändring av direktiv 2001/18/EG,

8. bryter mot en bestämmelse om information, identifiering, dokumentation eller anmälan enligt artikel 6, 12 eller 13 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1946/2003 av den 15 juli 2003 om gränsöverskridande förflyttning av genetiskt modifierade organismer,

9. på marknaden släpper ut en kosmetisk produkt som inte uppfyller kraven om märkning enligt artikel 19.1 eller 19.2 i förordning (EG) nr 1223/2009, eller på marknaden tillhandahåller en kosmetisk produkt som inte uppfyller kraven om märkning enligt artikel 19.1 a, e eller g i samma förordning,

10. bryter mot skyldigheten att lämna information enligt artikel 9 i förordning (EG) nr 648/2004,

11. bryter mot en bestämmelse om information eller dokumentation enligt artikel 32, 34 eller 36 i förordning (EG) nr 1907/2006,

12. i fråga om ett växtskyddsmedel som är godkänt i ett annat land i Europeiska unionen men som inte är godkänt i Sverige bryter mot artikel 52 i förordning (EG) nr 1107/2009 genom att föra in medlet till Sverige, släppa ut det på marknaden eller använda det utan att medlet omfattas av ett sådant parallellhandelstillstånd som krävs enligt artikeln,

13. i fråga om en biocidprodukt som är godkänd i ett annat land i Europeiska unionen men som inte är godkänd i Sverige tillhandahåller produkten eller använder den utan att produkten omfattas av ett sådant parallellhandelstillstånd som avses i artikel 53 i förordning (EU) nr 528/2012,

14. bryter mot *bestämmelsen i* 15 kap. 24 § första stycket eller en föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av 15 kap. 39 § genom att yrkesmässigt eller annars i stor omfattning transportera avfall,

14. bryter mot 15 kap. 14 § första stycket eller en föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av 15 kap. 36 § genom att yrkesmässigt eller annars i stor omfattning transportera avfall,

15. bryter mot en föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av 15 kap. 30 § genom att lämna avfall till någon som inte har gjort de anmälningar eller har de tillstånd som krävs för avfallshantering,

15. bryter mot en föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av 15 kap. 41 § genom att lämna avfall till någon som inte har gjort de anmälningar eller har de tillstånd som krävs för avfallshantering,

16. i egenskap av fartygsägare lämnar oriktig eller vilseledande information om sitt fartyg som underlag till den återvinningsplan som den driftsansvariga ska ta fram för fartyget enligt artikel 7 i förordning (EU) nr 1257/2013, eller

17. i egenskap av driftsansvarig på en sådan fartygsåtervinningsanläggning som avses i förordning (EU) nr 1257/2013 återvinner ett fartyg på ett sätt som inte överensstämmer med den återvinningsplan som har tagits fram för fartyget enligt artikel 7 i förordningen.

Ansvar ska inte dömas ut enligt denna paragraf, om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 1 §.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för mål och ärenden som har inletts före ikraftträdandet.

1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 2 § lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

2 §¹

I lagen används beteckningar som har följande betydelse.

Beteckning	Betydelse
Östersjöområdet	Allt vattenområde i den egentliga Östersjön med Bottniska viken, Finska viken och inloppet till Östersjön upp till latitudparallellen genom Skagen i Skagerack vid 57° 44,8' nord
Fartyg	Fartyg, sväware, undervattensfartyg, fasta eller flytande plattformar samt andra flytande anordningar som används till sjöss
Skadligt ämne	Olja och andra ämnen som, om de kommer ut i havet, i något annat vattenområde eller i luften, kan innebära risker för människors hälsa, vara skadliga för den marina faunan eller floran, skada skönhets- eller rekreationsvärden eller störa annat rättmätigt utnyttjande av havet eller andra vattenområden
Utsläpp	Varje utsläpp i havet, i andra vattenområden eller i luften, såsom utströmning, kvittblivning, spill, läckage, utpumpning, utspridning eller uttömning
Sådant avfall från fartyg som avses i denna lag eller i föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen utgör avfall också enligt 15 kap. 1 § miljöbalken.	Sådant avfall från fartyg som avses i denna lag eller i föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen utgör avfall också enligt 15 kap. 2 § miljöbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

1.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

Till skydd för den marina miljön finns det också bestämmelser om

1. geologisk lagring av koldioxid i 1 kap. 2 § och 4 kap. 9 § miljöbalken,
2. särskilda skyddade naturområden i 7 kap. 27–30 och 32 §§ miljöbalken,
3. allvarliga miljöskador i 10 kap. 18 a § miljöbalken,
4. dumpning i 15 kap. 27–29 §§ miljöbalken, 4. dumpning i 15 kap. 30–32 §§ miljöbalken,
5. föroreningar från fartyg i lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg, och
6. hantering och kontroll av fartygs barlastvatten och sediment från sådant vatten i barlastvattenlagen (2009:1165).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

¹ Senaste lydelse 2019:495.

1.4 Förslag till lag om ändring i strålskyddslagen (2018:396)

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 5 § och 5 kap. 3 § strålskyddslagen (2018:396) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

5 §

I denna lag avses med

sluten strålkälla: radioaktivt ämne som är permanent inneslutet i en behållare eller ingår i ett fast material som förhindrar spridning av det radioaktiva ämnet vid normal användning,

radioaktivt material: radioaktivt ämne eller ett material som innehåller ett radioaktivt ämne eller är förorenat med ett radioaktivt ämne, och

radioaktivt avfall: radioaktivt material som är avfall enligt 15 kap. 1 § miljöbalken eller som det inte finns någon planerad och godtagbar användning för.

5 kap.

3 §

Den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet med joniserande strålning ska se till att det radioaktiva avfall som uppkommit i eller tillförts verksamheten så snart som det är möjligt och rimligt

1. hanteras och vid behov slutförvaras på ett från strålskyddssynpunkt godtagbart sätt, eller

2. överlämnas till en producent som enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 15 kap. 12 § miljöbalken är skyldig att ta hand om avfallet.

2. överlämnas till en producent som enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 15 kap. 20 § miljöbalken är skyldig att ta hand om avfallet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

1.5 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken

dels att 2 kap. 1 § och 7 kap. 8 a § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 7 kap. 8 h och 15 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §¹

En prövnings- och tillsynsavgift ska betalas av den som driver eller har tillstånd till en verksamhet som

1. är tillståndspliktig enligt miljöprövningsförordningen (2013:251),

2. har ett sådant tillstånd som avses i 9 kap. 6 a eller 6 b §§ miljöbalken efter ett föreläggande att ansöka om tillstånd eller en frivillig ansökan om tillstånd, eller

3. har upphört att vara tillståndspliktig men bedrivs med stöd av ett sådant tillstånd som avses i 9 kap. 6 § miljöbalken.

I de fall länsstyrelsen har ansvaret för tillsynen över verksamheten omfattar avgiften även ersättning för länsstyrelsens tillsyn över att *bestämmelserna i* 14 kap. miljöbalken följs.

I de fall länsstyrelsen har ansvaret för tillsynen över verksamheten omfattar avgiften även ersättning för länsstyrelsens tillsyn över att 14 och 15 kap. miljöbalken följs.

7 kap.

8 a §²

Avgift ska betalas för länsstyrelsens prövning av

1. en anmälan som avser yrkesmässig insamling av avfall enligt 5 kap. 10 § avfallsförordningen (2020:614),
och

2. en anmälan som avser handlare eller mäklare enligt 5 kap. 11 § avfallsförordningen.

1. en anmälan som avser yrkesmässig insamling av avfall enligt 5 kap. 10 § avfallsförordningen (2020:614),

2. en anmälan som avser handlare eller mäklare enligt 5 kap. 11 § avfallsförordningen, och

3. en begäran som avser yrkesmässig verksamhets hantering av avfall som kommunen ansvarar för enligt 15 kap. 17 § miljöbalken.

I fråga om avgiftens storlek gäller 10 § avgiftsförordningen

I fråga om avgiftens storlek gäller 10 § avgiftsförordningen

¹ Senaste lydelse 2015:154.

² Senaste lydelse 2020:688.

(1992:191) och att avgiften ska motsvara avgiftsklass 1.

(1992:191) och att avgiften ska motsvara avgiftsklass 3.

De verksamhetsutövare som avses i första stycket ska varje kalenderår betala en tillsynsavgift till länsstyrelsen med 1 000 kronor.

8 h §³

Avgift ska betalas för Naturvårdsverkets prövning av en anmälan från den som driver ett marknadsdrivet system för återanvändning eller materialåtervinning enligt 7 kap. 13 eller 15 § förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar. Avgiften ska vara 50 000 kronor.

Den som driver ett anmält marknadsdrivet system för återanvändning eller materialåtervinning ska för varje kalenderår betala en avgift till Naturvårdsverket med 10 000 kronor för verkets tillsynsverksamhet.

15 §

Avgift för länsstyrelsens tillsyn över kommunernas skyldigheter enligt 15 kap. miljöbalken ska betalas med 800 kronor för varje hel timmes handläggningstid.

Med handläggningstid avses den sammanlagda tid som varje tjänsteman vid myndigheten har använt för beredning, föredragning och beslut i ärendet. I handläggningstiden ska det inte räknas in sådan restid som vid ett och samma resettillfälle överstiger två timmar.

Avgift ska inte betalas för tillsyn som beror på ett klagomål som visar sig vara obefogat.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2026.

1.6 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2001:512) om deponering av avfall

Härigenom föreskrivs att 2 och 8 §§ förordningen (2001:512) om deponering av avfall ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Med avfall, kommunalt avfall, hantera avfall, återvinna avfall, förbereda avfall för återanvändning, materialåtervinna avfall och bortskafter avfall avses i denna förordning detsamma som i 15 kap. miljöbalken.

Med farligt avfall, icke-farligt avfall, avfallsproducent, mäklare, handlare, samla in separat, *brännbart avfall*, organiskt avfall, deponera avfall och deponi avses i denna förordning detsamma som i avfallsförordningen (2020:614).

Med farligt avfall, icke-farligt avfall, avfallsproducent, mäklare, handlare, samla in separat, organiskt avfall, deponera avfall, deponi och *restavfall* avses i denna förordning detsamma som i avfallsförordningen (2020:614).

Med brännbart avfall avses i denna förordning avfall som brinner utan energitillskott efter det att förbränningsprocessen har startat.

8 §²

Följande avfall får inte deponeras:

1. flytande avfall,
2. avfall som är explosivt, frätande, oxiderande, brandfarligt eller mycket brandfarligt enligt bilaga III till direktiv 2008/98/EG,
3. sjukvårdsavfall och annat kliniskt avfall från medicinska eller veterinärmedicinska verksamheter som är smittfarligt enligt bilaga III till direktiv 2008/98/EG,
4. avfall som utgörs av kemiska ämnen från forskning och utveckling eller undervisning (laboratorierester) och som inte är identifierade eller vars effekt på hälsan eller miljön är okända,
5. hela begagnade däck som inte är cykeldäck och som har en diameter mindre än 1 400 millimeter,
6. utsorterat brännbart avfall,
7. organiskt avfall, *och*
8. avfall som har samlats in separat i syfte att förberedas för återanvändning eller materialåtervinning.

7. organiskt avfall,
8. avfall som har samlats in separat i syfte att förberedas för återanvändning eller materialåtervinning, *och*

¹ Senaste lydelse 2020:698

² Senaste lydelse 2020:698.

9. restavfall.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2026.

1.7 Förslag till förordning om ändring i miljötillsynsförordningen (2011:13)

Härigenom föreskrivs i fråga om miljötillsynsförordningen (2011:13)

dels att 2 kap. 24, 28, 30, 31 och 32 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 2 kap. 24 a och 24 b §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

24 §¹

Naturvårdsverket

1. har ansvar för tillsynen enligt miljöbalken i fråga om

a) producentansvaret enligt förordningen (2008:834) om producentansvar för batterier, med undantag för frågor om hur insamlingen av batterier lokalt uppfyller kraven i 19 och 20 §§ i den förordningen,

b) förordningen (2021:996) om engångsprodukter, med undantag för frågor om hur 17–22 och 28 §§ i den förordningen uppfylls lokalt,

c) förordningen (2021:998) om producentansvar för vissa tobaksvaror och filter, med undantag för frågor om hur hanteringen av sådant avfall som omfattas av förordningen lokalt uppfyller kraven i den förordningen,

d) förordningen (2021:999) om producentansvar för ballonger,

e) förordningen (2021:1000) om producentansvar för våtservetter,

f) förordningen (2021:1001) om producentansvar för fiskeredskap, med undantag för frågor om hur hanteringen av sådant avfall som omfattas av förordningen lokalt uppfyller kraven i den förordningen,

g) förordningen (2021:1002) om nedskräpningsavgifter,

a) förbud mot att släppa ut varor på marknaden som har meddelats med stöd av 15 kap. 38 § miljöbalken,

b) förordningen (2021:999) om producentansvar för ballonger,

c) förordningen (2021:1000) om producentansvar för våtservetter,

d) förordningen (2021:1002) om nedskräpningsavgifter,

¹ Senaste lydelse 2023:137.

h) förbud mot att släppa ut varor på marknaden som har meddelats med stöd av 15 kap. 40 § 2 miljöbalken,

i) förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar, med undantag för frågor om hur hanteringen av sådant avfall som omfattas av förordningen lokalt uppfyller kraven i den förordningen,

j) förordningen (2022:1276) om producentansvar för elutrustning, med undantag för frågor om hur hanteringen av sådant avfall som omfattas av förordningen lokalt uppfyller kraven i den förordningen,

k) förordningen (2023:132) om producentansvar för bilar, med undantag för frågor om hur hanteringen av sådant avfall som omfattas av förordningen lokalt uppfyller kraven i den förordningen,

l) förordningen (2023:133) om producentansvar för däck, med undantag för frågor om hur hanteringen av sådant avfall som omfattas av förordningen lokalt uppfyller kraven i den förordningen,

m) förordning (EG) nr 1013/2006 när det gäller frågor som verket är behörig myndighet för, och

n) förordning (EU) nr 1257/2013 när det gäller frågor som verket är behörig myndighet för och de skyldigheter som den driftsansvariga på en fartygsåtervinningsanläggning har enligt artikel 13.2, och

e) förordning (EG) nr 1013/2006 när det gäller frågor som verket är behörig myndighet för, och

f) förordning (EU) nr 1257/2013 när det gäller frågor som verket är behörig myndighet för och de skyldigheter som den driftsansvariga på en fartygsåtervinningsanläggning har enligt artikel 13.2, och

2. förordningen (2021:996) om engångsprodukter, med undantag för frågor som avses i 17–22 och 28 §§ i den förordningen,

3. är marknadskontrollmyndighet och utövar kontroll enligt förordning (EU) 2019/1020 över att produkter överensstämmer med kraven i

a) Europaparlamentets och rådets direktiv 94/62/EG av den 20 december 1994 om förpackningar och förpackningsavfall,

b) Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/66/EG av den 6 september 2006 om batterier och ackumulatorer och förbrukade batterier och ackumulatorer och om upphävande av direktiv 91/157/EEG med undantag för krav på frånvaro av vissa metaller i batterier, och

c) Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/19/EU av den 4 juli 2012 om avfall som utgörs av eller innehåller elektrisk och elektronisk utrustning (WEEE).

24 a §

Naturvårdsverket har ansvar för tillsynen enligt miljöbalken i fråga om skyldigheter för producenter och i förekommande fall producentansvarsorganisationer och marknadsdrivna system enligt

1. förordningen (2008:834) om producentansvar för batterier,

2. förordningen (2021:998) om producentansvar för vissa tobaksvaror och filter,

3. förordningen (2021:1001) om producentansvar för fiskeredskap,

4. förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar,

5. förordningen (2022:1276) om producentansvar för elutrustning,

6. förordningen (2023:132) om producentansvar för bilar, och

7. förordningen (2023:133) om producentansvar för däck.

24 b §

Naturvårdsverket har ansvar för tillsynen enligt miljöbalken i fråga om samtliga rapporterings-skyldigheter i

1. de förordningar som anges i 24 och 24 a §§,

2. avfallsförordningen (2020:614),

3. förordningen om deponering av avfall (2021:512),

4. förordning (EG) nr 1013/2006, och

5. förordningen (2013:319) om utvinningsavfall.

28 §²

Länsstyrelsen har ansvar för tillsynen i fråga om sjöfarten och luftfarten när det gäller sådan dumpning och förbränning av avfall som regleras genom 15 kap. 27–29 §§ miljöbalken.

Länsstyrelsen har ansvar för tillsynen i fråga om

1. sjöfarten och luftfarten när det gäller sådan dumpning och förbränning av avfall som regleras genom 15 kap. 30–32 §§ miljöbalken,

2. kommunernas skyldigheter enligt 15 kap. miljöbalken, och

3. de verksamheter som omfattas av tillstånds- eller anmälningsplikt enligt 5 kap. avfallsförordningen (2020:614).

Länsstyrelsen ska i tillsynen samverka med Polismyndigheten, Tullverket och Kustbevakningen.

30 §³

Om länsstyrelsen har ansvar för en viss verksamhet enligt 29 § första stycket 1 eller 2, ska länsstyrelsen också ansvara för tillsynen enligt miljöbalken över verksamheten när det gäller

1. bestämmelserna i 14 kap. miljöbalken och de EU-förordningar som anges i 19 § 7–9, 11–13, 16, 17 och 19 i fråga om

a) primärleverantörers hantering av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor som inte innebär utsläppande på marknaden,

b) andras än primärleverantörers hantering av kemiska produkter eller biotekniska organismer, och

c) andras än primärleverantörers hantering av varor som inte innebär utsläppande på marknaden,

2. att föreskrifter meddelade med stöd av 12 kap. 10 § miljöbalken följs, och

3. avfall, farligt avfall och producentansvar. 15 kap. miljöbalken.

Länsstyrelsen ska dock inte ha ansvar för

1. sådan tillsyn som Arbetsmiljöverket har ansvar för enligt 20 § eller som Livsmedelsverket har ansvar för enligt 22 §, eller

2. sådan tillsyn eller kontroll som Transportstyrelsen har ansvar för enligt 27 §.

Länsstyrelsens tillsynsansvar enligt första stycket omfattar inte den tillsyn som

1. Arbetsmiljöverket har ansvar för enligt 20 §,

2. Livsmedelsverket har ansvar för enligt 22 §,

3. Transportstyrelsen har ansvar för enligt 27 §, eller

4. Naturvårdsverket har ansvar för enligt 24–24 b §§.

² Senaste lydelse 2016:808.

³ Senaste lydelse 2022:1174.

31 §⁴

Den kommunala nämnden har, utöver det som följer av 26 kap. 3 § tredje stycket miljöbalken, ansvar för tillsynen i fråga om

1. tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter enligt 9 kap. miljöbalken, som inte särskilt anges i miljöprövningsförordningen (2013:251) eller bilagan till förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd,

2. vattentäkter som omfattas av tillståndsplikt som kommunen har föreskrivit enligt 9 kap. 10 § miljöbalken,

3. föroreningsskador som inte omfattas av länsstyrelsens ansvar enligt 29 § första stycket 3,

4. andra miljöskador enligt 10 kap. 1 § miljöbalken, om skadorna har orsakats av en verksamhet eller åtgärd som den kommunala nämnden har tillsynsansvaret för,

5. hantering av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor i andra verksamheter än miljöfarliga verksamheter enligt 9 kap. miljöbalken, utom när det gäller den tillsyn över primärleverantörers utsläppande på marknaden av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor som Kemikalieinspektionen ansvarar för enligt 21 § första stycket 1 a och b,

6. utrustning i motorfordon, flyg och tåg som innehåller kontrollerade ämnen enligt förordning (EU) nr 517/2014 eller förordning (EG) nr 1005/2009, och

6. utrustning i motorfordon, flyg och tåg som innehåller kontrollerade ämnen enligt förordning (EU) nr 517/2014 eller förordning (EG) nr 1005/2009,

7. hur 17–22 och 28 §§ förordningen (2021:996) om engångsprodukter uppfylls lokalt.

7. 15 kap. miljöbalken när det gäller

a) de som är folkbokförda i en kommun och övriga som vistas i kommunen, och

b) andra verksamheter än miljöfarliga verksamheter enligt 9 kap. miljöbalken, och

8. nedskräpningen i kommunen.

32 §⁵

Om en kommunal nämnd har ansvar för tillsynen över en viss verksamhet enligt 26 kap. 3 § tredje stycket miljöbalken eller enligt 1 kap. 19 och 20 §§ denna förordning, ska nämnden också ansvara för tillsynen över verksamheten när det gäller

1. att föreskrifter meddelade med stöd av 12 kap. 10 § miljöbalken följs,

2. bestämmelserna i 14 kap. miljöbalken samt de EU-förordningar som anges i 19 § 7–9, 11–13, 16, 17 och 19 i fråga om

a) primärleverantörers hantering av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor som inte innebär utsläppande på marknaden, och

⁴ Senaste lydelse 2024:485.

⁵ Senaste lydelse 2022:1174.

b) andras än primärleverantörers hantering av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor, *och*

3. att andra än primärleverantörer följer sådana föreskrifter om förbud mot att släppa ut kemiska produkter på marknaden som har meddelats med stöd av 15 kap. 40 § miljöbalken.

Nämndens tillsynsansvar enligt första stycket omfattar inte den tillsyn som Arbetsmiljöverket har ansvar för enligt 20 §, Livsmedelsverket har ansvar för enligt 22 § eller Transportstyrelsen har ansvar för enligt 27 §.

b) andras än primärleverantörers hantering av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor,

3. att andra än primärleverantörer följer sådana föreskrifter om förbud mot att släppa ut kemiska produkter på marknaden som har meddelats med stöd av 15 kap. 38 §, *och*

4. 15 kap. miljöbalken.

Nämndens tillsynsansvar enligt första stycket omfattar inte den tillsyn som

1. Arbetsmiljöverket har ansvar för enligt 20 §,

2. Livsmedelsverket har ansvar för enligt 22 §,

3. Transportstyrelsen har ansvar för enligt 27 §, *eller*

4. Naturvårdsverket har ansvar för enligt 24–24 b §§.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för mål och ärenden som har inletts före ikraftträdandet.

1.8 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2012:259) om miljösanktionsavgifter

Härigenom föreskrivs att det i förordningen (2012:259) om miljösanktionsavgifter ska införas tre nya paragrafer, 11 kap. 8 a, 8 c och 20 c §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

8 a §¹

För en överträdelse av 7 kap. 2–2 b §§ avfallsförordningen (2020:614) genom att vara försenad med att lämna in föreskrivna uppgifter till Naturvårdsverket ska en miljösanktionsavgift betalas med 10 000 kronor.

8 c §

För en överträdelse av 7 kap. 17 § avfallsförordningen (2020:614) genom att vara försenad med att lämna uppgifter till kommunen ska en miljösanktionsavgift betalas med 10 000 kronor.

20 c §

För en överträdelse av 7 kap. 12 eller 14 § förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar genom att driva ett marknadsdrivet system för återanvändning eller materialåtervinning utan ett beslut från Naturvårdsverket om att anmälningsplikten är uppfyllt ska en miljösanktionsavgift betalas

1. med 30 000 kronor, om systemet roterar eller samlar in 1 000 förpackningar eller färre,

2. med 100 000 kronor, om systemet roterar eller samlar in fler än 1 000 förpackningar men högst 10 000 förpackningar,

¹ Tidigare 8 a § upphävd genom 2020:690.

*3. 300 000 kronor, om systemet
roterar eller samlar in fler än
10 000 förpackningar.*

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2026.

1.9 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2012:989) med instruktion till Naturvårdsverket

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2012:989) med instruktion för Naturvårdsverket

dels att nuvarande 4 a § ska betecknas 4 b § och att nuvarande 4 b § ska betecknas 4 a §,

dels att 3 § och den nya 4 b § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

Naturvårdsverket ska inom sitt ansvarsområde särskilt

1. bevaka allmänna miljöintressen i mål och ärenden där miljöbalken tillämpas och som handläggs hos myndigheter och domstolar samt lämna Naturvårdsverkets synpunkter tidigt i processen,

2. delta i miljöprövningar som gäller frågor som är principiellt viktiga eller har stor betydelse för miljön,

3. vägleda statliga myndigheter i deras miljöledningsarbete

4. samordna uppföljning och utvärdering av generationsmålet och miljö kvalitetsmålen Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Bara naturlig försurning, Skyddande ozonskikt, Myllrande våtmarker, Storslagen fjällmiljö och Ett rikt växt- och djurliv,

5. utveckla, följa upp och samordna arbetet med miljöinformationsförsörjning och ansvara för den övergripande administrativa samordningen av miljöövervakningen,

6. på ett kostnadseffektivt sätt göra kunskaper om miljön och klimatet samt miljö- och klimatarbetet tillgängliga för myndigheter, allmänheten och andra berörda,

7. i samråd med Havs- och vattenmyndigheten fördela medel för miljöövervakning, uppföljning av miljö kvalitetsmålen och internationell rapportering och efter samråd med övriga berörda myndigheter och organisationer ansvara för genomförandet av miljöövervakningen samt beskriva och analysera miljö tillståndet inom sitt ansvarsområde,

8. finansiera miljöforskning till stöd för Naturvårdsverkets och Havs- och vattenmyndighetens arbete och samråda med Havs- och vattenmyndigheten om fördelningen,

9. ansvara för nationell samordning när det gäller förorenade områden och avhjälpande av sådana föroreningsskador och allvarliga miljöskador som avses i 10 kap. miljöbalken

10. ansvara för administration, uppföljning och utvärdering av de bidrag som omfattas av förordningen (2004:100) om statsbidrag för avhjälpande av föroreningsskador,

11. förvärva och förvalta fastigheter för statens räkning för att skydda värdefulla naturområden,

12. ansvara för att ta fram underlag för beslut att inrätta nationalparker,

¹ Senaste lydelse 2022:187.

13. verka för att förutsättningarna för friluftslivet bevaras och utvecklas,
14. samordna myndigheternas arbete när det gäller friluftsliv och samverka med andra berörda i sådana frågor samt vartannat år redovisa en samlad uppföljning av de friluftslivsmål som regeringen fastställt och vart fjärde år lämna förslag i syfte att målen ska nås,

15. verka för en hållbar utbyggnad av vindkraft,

16. ansvara för frågor om jakt och vilt enligt jaktlagstiftningen,

17. medverka till att främja brukandet av vilt som resurs,

18. verka för en samhälls-ekonomiskt effektiv omställning till en cirkulär ekonomi,

18. verka för en samhälls-ekonomiskt effektiv omställning till en cirkulär ekonomi *samt för avfallsförebyggande åtgärder, giftfria kretslopp, hållbar avfallshantering och minskad nedskräpning,*

19. verka för minskad nedskräpning och hållbar avfallshantering, inklusive avfallsförebyggande insatser och giftfria kretslopp,

19. *ansvara för uppföljning, utvärdering och rapportering enligt avfallslagstiftningen,*

20. ansvara för nationell platsamordning,

21. samordna myndigheternas arbete när det gäller omgivningsbuller,

22. vara medlem i en sådan ideell förening som avses i 2 § Laponiaförordningen (2011:840),

23. integrera ett jämställdhetsperspektiv i myndighetens verksamhet, *och*

23. integrera ett jämställdhetsperspektiv i myndighetens verksamhet,

24. samordna berörda myndigheters arbete med metodutveckling för climateffektbedömningar samt vid behov bistå Regeringskansliet med climateffektbedömningar av styrmedel och åtgärder som påverkar Sveriges utsläpp av växthusgaser.

24. samordna berörda myndigheters arbete med metodutveckling för climateffektbedömningar samt vid behov bistå Regeringskansliet med climateffektbedömningar av styrmedel och åtgärder som påverkar Sveriges utsläpp av växthusgaser, *och*

25. *ansvara för statistik om avfall, miljöbalkens tillämpning, miljötillstånd och utsläpp enligt förordningen (2001:100) om den officiella statistiken.*

4 b §

Naturvårdsverket *har till uppgift att utöva marknadskontroll inom sitt ansvarsområde.*

4 a §²

Naturvårdsverket *är ansvarigt för att utöva tillsyn och marknadskontroll enligt miljö-tillsynsförordningen (2011:13).*

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2026.

1.10 Förslag till förordning om ändring i avfallsförordningen (2020:614)

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om avfallsförordningen (2020:614)²

dels att 1 kap. 5, 19 och 20 §§, 3 kap., 4 kap. och 9 kap. 4–12 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubrikerna närmast före 9 kap. 1, 4, 11 och 12 §§ ska utgå,

dels att 1 kap. 1, 4 och 8 §§, 5 kap. 15 och 16 §§, 7 kap. 1, 2, 10 och 11 §§, 9 kap. 1 § och 10 kap. 2 §, rubrikerna till 7 och 9 kap. och rubriken närmast före 7 kap. 1 § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken till 7 kap. ska lyda ”Rapportering”, och att rubriken till 9 kap. ska lyda ”Kommunala avfallsföreskrifter”,

dels att det ska införas fyra nya kapitel, 1 a kap., 2 a kap., 3 kap. och 4 kap., fjorton nya paragrafer, 1 kap. 1 a–1 d §§, 5 kap. 19 och 20 §§, 7 kap. 1 a, 2 a, 2 b, 9 a, 10 a och 16 §§, 10 kap. 2 a § och 11 kap. 3 §, en ny bilaga, bilaga 4, och närmast före 7 kap. 9 a, 10 a och 16 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2023:908

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 §

Denna förordning innehåller bestämmelser om avfall, avfallsets hantering och avfallsförebyggande åtgärder. För vissa avfallsslag och viss avfallshantering finns ytterligare bestämmelser i andra förordningar eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av andra förordningar.

Förordningen är meddelad med stöd av

– 15 kap. 17 § miljöbalken – 15 kap. 8 § miljöbalken i fråga om 5 kap. 1–14 §§, om 1 a kap. 1–5 §§,

– 15 kap. 19 § miljöbalken – 15 kap. 13 § miljöbalken i fråga om 5 kap. 15 § och 9 kap. i fråga om 3 kap. 37 §, 1 § 5,

– 15 kap. 22 § miljöbalken – 15 kap. 32 § miljöbalken i fråga om 4 kap. 8 §, i fråga om 4 kap. 29 §,

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG av den 19 november 2008 om avfall och om upphävande av vissa direktiv, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/851.

² Senaste lydelse av

3 kap. 1 § 2022:1871	3 kap. 4 e § 2022:1307	3 kap. 14 § 2022:1871
3 kap. 1 a § 2022:1871	3 kap. 4 f § 2022:1307	3 kap. 14 a § 2022:1307
3 kap. 1 b § 2022:1871	3 kap. 4 g § 2022:1307	3 kap. 15 a § 2022:1307
3 kap. 2 § 2020:1302	3 kap. 5 § 2022:1307	3 kap. 15 b § 2022:1871
3 kap. 3 § 2020:1302	3 kap. 5 a § 2023:139	3 kap. 16 § 2023:908
3 kap. 3 a § 2023:908	3 kap. 5 b § 2023:139	3 kap. 18 § 2022:1307
3 kap. 3 b § 2023:908	3 kap. 11 a § 2022:1307	3 kap. 19 a § 2022:1871
3 kap. 3 c § 2023:908	3 kap. 12 a § 2021:1008	4 kap. 7 a § 2020:1302
3 kap. 4 § 2020:1307	3 kap. 12 b § 2021:1008	4 kap. 7 b § 2020:1302
3 kap. 4 a § 2022:1307	3 kap. 13 § 2022:1871	4 kap. 7 c § 2020:1302
3 kap. 4 b § 2022:1307	3 kap. 13 a § 2022:1871	4 kap. 14 a § 2022:1307
3 kap. 4 c § 2022:1307	3 kap. 13 b § 2022:1871	9 kap. 4 § 2022:1307
3 kap. 4 d § 2022:1307		

– 15 kap. 29 § miljöbalken
i fråga om 4 kap. 16 §,

– 15 kap. 30 § miljöbalken
i fråga om 5 kap. 18 §,

– 15 kap. 31 § miljöbalken
i fråga om 3 kap. 18 §, 4 kap. 9 §,
6 kap. 1–8, 11–16 och 18–24 §§,
7 kap. 2–10 §§ och 9 kap. 1 § 4,

– 15 kap. 34 § miljöbalken
i fråga om 4 kap. 2 och 3 §§,

– 15 kap. 38 § miljöbalken
i fråga om 9 kap. 1 § 1 och 3 §,

– 15 kap. 39 § miljöbalken
i fråga om 3 kap. 1–3 b, 4–17, 19
och 19 a §§, 4 kap. 1, 4, 6–7 a och
10–14 a §§, 8 kap. 1 § och 9 kap.
1 § 2 och 3 och 2 och 3 §§,

– 15 kap. 40 § miljöbalken
i fråga om 2 kap. 1–4 §§, 4 kap.
15 § och 8 kap. 7–10 §§,

– 15 kap. 45 § miljöbalken
i fråga om 3 kap. 3 c §, 4 kap.
7 c §, 7 kap. 1 och 10 §§ och 9 kap.
4–8 §§ och 10 § 2,

– 15 kap. 46 § miljöbalken
i fråga om 4 kap. 19 §,

– 8 kap. 11 § regeringsformen
i fråga om 4 kap. 17 och 18 §§ och
8 kap. 6 §, och

– 8 kap. 7 § regeringsformen i fråga om övriga bestämmelser.

Nuvarande lydelse

– 15 kap. 36 § miljöbalken
i fråga om 1 a kap. 8–9 §§, 3 kap.
2–25 §§, 31–36 §§, 4 kap. 1 §, 3,
4 §, 7–20 §§, 26–28 §§, 5 kap.
15 §, 8 kap. 1 §, 9 kap. 1 § 2, 3 och
5 och 2 och 3 §§,

– 15 kap. 37 § miljöbalken
i fråga om 2 a kap. 2 §, 7 kap. 1 §,

– 15 kap. 37 § miljöbalken
i fråga om 1 a kap. 6 och 9 §§,
2 kap. 1–4 §§, 2 a kap. 1 och 3 §§,
3 kap. 26–29 §§, 4 kap. 2 och 5 §§,
6 kap. 9–10 §§, 7 kap. 3–7 §§, 9,
10 a och 11 §§, 8 kap. 7–10 §§,

– 15 kap. 39 § miljöbalken
i fråga om 1 a kap. 10 §, 3 kap.
38 §, 5 kap. 19–20 §§, 6 kap. 1–8,
11–16 och 18–24 §§, 7 kap. 1 a-
2 b §§, 8 och 10 §§, 9 kap. 1 § 1, 4
och 3 §§,

– 15 kap. 40 § miljöbalken
i fråga 5 kap. 1–14 §§,

– 15 kap. 40 § miljöbalken
i fråga om 5 kap. 18 §,

– 15 kap. 42 § miljöbalken
i fråga om 4 kap. 20–24 §§,

– 15 kap. 44 § miljöbalken i fråga
om 4 kap. 32 §,

– 8 kap. 11 § regeringsformen
i fråga om 4 kap. 30 och 32 §§, och
8 kap. 6 §, och

Föreslagen lydelse

1 a §

Bestämmelser om bygg- och
rivningsavfall finns i plan- och
bygglagen (2010:900).

1 b §

Bestämmelser om
fartygsåtervinning finns i

förordning (EU) nr 1257/2013 och i förordningen (2022:1300) om fartygsåtervinning.

1 c §

Bestämmelser om bilskrotning finns i bilskrotningsförordningen (2007:186).

1 d §

Bestämmelser om producentansvar finns i

1. förordningen (2008:834) om producentansvar för batterier,
2. förordningen (2009:1031) om producentansvar för läkemedel,
3. förordningen (2021:998) om producentansvar för vissa tobaksvaror och filter,
4. förordningen (2021:999) om producentansvar för ballonger,
5. förordningen (2021:1000) om producentansvar för våtservetter,
6. förordningen (2021:1001) om producentansvar för fiskeredskap,
7. förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar,
8. förordningen (2022:1276) om producentansvar för elutrustning,
9. förordningen (2023:132) om producentansvar för bilar, och
10. förordningen (2023:133) om producentansvar för däck.

Lydelse enligt SFS 2023:908

Föreslagen lydelse

4 §

I denna förordning avses med

brännbart avfall: avfall som brinner utan energitillskott efter det att förbränningsprocessen har startat,

farligt avfall: avfall som i bilaga 3 beskrivs med en avfallskod markerad med en asterisk (*),

förberedande behandling: sortering, krossning, komprimering, sintring eller annan mekanisk behandling som avfall genomgår före det materialåtervinningsförfarande som leder till att avfallet

upparbetas till produkter, material eller ämnen som inte är avfall,
grovavfall: skrymmande rest-avfall,

icke-farligt avfall: avfall som inte är farligt avfall,
livsmedelsavfall: livsmedel enligt definitionen i artikel 2 i förordning (EG) nr 178/2002 som har blivit avfall,

organiskt avfall: bioavfall, plastavfall och annat avfall som innehåller organiskt kol, och

organiskt avfall: bioavfall, plastavfall och annat avfall som innehåller organiskt kol,

restavfall: det avfall som återstår när annat avfall sorterats ut för att samlas in separat, och

textilavfall: avfall som består av kläder av textil, hemtextil, inredningstextil, väskor av textil och accessoarer av textil.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §³

I denna förordning avses med

- handlare: den som yrkesmässigt köper och säljer avfall,
- mäklare: den som yrkesmässigt förmedlar avfall för behandling,
- serveringsställe: en inrättning där det bedrivs näringsverksamhet som består i att servera mat eller dryck till allmänheten och där möjlighet ges till förtäring på stället, och
- hushåll: en bostad som en eller flera personer använder permanent eller som fritidsboende.

– serveringsställe: en inrättning där det bedrivs näringsverksamhet som består i att servera mat eller dryck till allmänheten och där möjlighet ges till förtäring på stället,

– hushåll: en bostad som en eller flera personer använder permanent eller som fritidsboende, och

– fastighetsnära insamling: insamling av avfall från en

1. fastighet där avfall produceras, eller

2. överenskommen eller anvisad plats, högst 400 meter från gränsen till en fastighet där avfall produceras, om insamling från fastigheten inte är möjlig med hänsyn till fastighetens utformning och lokalisering, trafiksäkerhet eller andra omständigheter.

1 a kap. Nationell avfallsplanering och mål för avfallshantering och förberedelse för återanvändning

Nationell avfallsplanering

1 § Naturvårdsverket ska ta fram de underlag som behövs till grund för en nationell avfallsplan enligt 15 kap. 8 § miljöbalken. Underlaget ska omfatta Sveriges hela geografiska territorium och uppfylla kraven i bilaga 4.

När underlaget ska tas fram eller uppdateras ska Naturvårdsverket

1. på lämpligt sätt ge företrädare för länsstyrelserna, kommunerna och näringslivet tillfälle att yttra sig över underlaget till avfallsplanen,

2. följa kraven i fråga om allmänhetens medverkan i artikel 31 i direktiv 2008/98/EG, och

3. följa kraven i fråga om samarbete med övriga berörda medlemsstater och med Europeiska kommissionen i artikel 32 i direktiv 2008/98/EG.

Det underlag som tas fram ska lämnas till regeringen, om inte regeringen beslutar något annat.

2 § Naturvårdsverket ska informera kommissionen i enlighet med artikel 33 i direktiv 2008/98/EG efter att beslut om den nationella avfallsplanen har fattats.

3 § Naturvårdsverket ska utvärdera avfallsplanen åtminstone vart sjätte år eller när Naturvårdsverket ser ett behov av att avfallsplanen uppdateras.

Om Naturvårdsverket bedömer att det behöver göras en förändring av avfallsplanen, ska ett underlag till uppdatering av relevanta delar av planen utarbetas enligt 1 § och lämnas till regeringen.

4 § Om Naturvårdsverket begär det, ska kommunerna och andra berörda myndigheter och verksamheter ta fram de uppgifter som behövs för framtagandet av underlaget till den nationella avfallsplanen och lämna över uppgifterna till Naturvårdsverket.

Strategiska miljöbedömningar

5 § Naturvårdsverket ska vid utarbetandet av underlaget till den nationella avfallsplanen vid behov göra en strategisk miljöbedömning enligt 6 kap. miljöbalken och miljöbedömningsförordningen (2017:966).

Mål för kommunalt avfall

6 § Kommunalt avfall ska behandlas genom förberedelse för återanvändning eller materialåtervinning så att materialåtervinningsgraden ökar till minst

1. 55 viktprocent per år senast 2025,
2. 60 viktprocent per år senast 2030, och
3. 65 viktprocent per år senast 2035.

7 § Minst 90 viktprocent av det returpapper som produceras ska materialåtervinnas.

8 § Den som har ansvar för kommunalt avfall ska effektivt bidra till att nå målet i 6 § i tid.

9 § Varje kommun ska besluta om egna mål för att förebygga och begränsa nedskräpningen.

Kommunen ska informera Naturvårdsverket om de mål som har antagits och om beslutade åtgärder.

10 § Naturvårdsverket ska tillgängliggöra årsvis information på sin webbplats om

1. de framsteg som gjorts för att uppnå de mål som anges i 6 och 7 §§, och

2. hur kommuner och övriga som har ansvar för kommunalt avfall uppfyller målen i 6 och 7 §§.

Om Naturvårdsverket bedömer att det finns risk för att målen i 6 och 7 §§ inte uppnås i tid, ska myndigheten lämna förslag till regeringen på ändamålsenliga åtgärder.

Naturvårdsverket ska vid behov lämna statistiska underlag till Regeringskansliet.

Övriga mål

11 § Ytterligare mål för avfallsförebyggande arbete, avfallshantering och minskad nedskräpning finns i

1. förordningen (2008:834) om producentansvar för batterier,
2. förordningen (2021:998) om producentansvar för vissa tobaksvaror och filter,
3. förordningen (2021:999) om producentansvar för ballonger,
4. förordningen (2021:1000) om producentansvar för våtservetter,
5. förordningen (2021:1001) om producentansvar för fiskeredskap,
6. förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar,
7. förordningen (2022:1276) om producentansvar för elutrustning,
8. förordningen (2023:132) om producentansvar för bilar, och
9. förordningen (2023:133) om producentansvar för däck.

2 a kap. Avfallsförebyggande åtgärder

Insamlingssystem för återanvändning

1 § Varje kommun ska tillhandahålla insamlingssystem för återanvändning av produkter från hushållen i kommunen i syfte att öka återanvändningen i Sverige.

Kommunen ska ge privatpersoner, företag och sammanslutningar tillfälle att kostnadsfritt hämta produkterna på en plats som kommunen anvisar. Produkter som inte hämtas av någon inom den tid som kommunen bestämmer ska hanteras som avfall av kommunen.

Information om textil och textilavfall

2 § Kommunen ska informera hushåll och verksamhetsutövare som producerar sådant avfall som kommunen ansvarar för enligt 15 kap. 37 § miljöbalken om vikten av att hushålla med råvaror och energi genom att

se till att textil återanvänds eller genom att på något annat sätt förebygga uppkomsten av textilavfall när det är möjligt.

Nedskräpning

3 § Varje kommun ska vidta lämpliga åtgärder för att förebygga och begränsa nedskräpning.

Övriga bestämmelser om avfallsförebyggande åtgärder

4 § Ytterligare bestämmelser om avfallsförebyggande åtgärder finns i

1. förordningen (2021:996) om engångsprodukter,
2. förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar, och
3. förordningen (2022:1276) om producentansvar för elektriska och elektroniska produkter.

3 kap. Utsortering och insamling av avfall

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

1. utsortering av avfall och var avfall ska lämnas,
2. separat insamling av avfall,
3. fastighetsnära insamling, och
4. annan insamling.

Utsortering av avfall och var avfall ska lämnas

2 § Den som har avfall ska sortera ut följande avfallsslag och förvara dem skilda från varandra och från annat avfall:

1. bioavfall, i enlighet med 6 och 7 §§,
2. förpackningsavfall, i enlighet med 8–15 §§,
3. bygg- och rivningsavfall, i enlighet med 16 §,
4. sådant avfall av plast, metall, glas och papper som inte omfattas av 2 eller 3, i enlighet med 17–19 §§,
5. textilavfall,
6. avfall som utgörs av elektriska och elektroniska produkter, i enlighet med 20 §,
7. förbrukade batterier,
8. uttjänta bilar, i enlighet med 21 §,
9. uttjänta däck, i enlighet med 22 §,
10. läkemedelsavfall, i enlighet med 23 §,
11. uttjänta fiskeredskap, i enlighet med 24 §,
12. farligt avfall,
13. spillolja, i enlighet med 25 §,
14. grovavfall, och
15. annat restavfall än grovavfall.

3 § Kommunen får meddela föreskrifter om att ytterligare avfallsslag, utöver de som anges i 2 §, ska sorteras ut och förvaras skilt från varandra och från annat avfall.

4 § Ett hushåll som producerar avfall ska lämna det utsorterade avfallet till ett insamlingssystem som

1. en kommun tillhandahåller, om kommunen ansvarar för avfallet enligt 15 kap. 11 § miljöbalken, eller

2. tillhandahålls av någon som är skyldig att ta emot avfallet på grund av producentansvar.

Om park- och trädgårdsavfall får omhändertas enligt 4 kap. 8 § tredje stycket, behöver det inte lämnas enligt första stycket 1. Detsamma gäller livsmedels- och köksavfall som anmälts för kompostering enligt 5 kap. 15 §.

5 § Den som har avfall som har producerats i samband med en verksamhet ska lämna det utsorterade avfallet till ett insamlingssystem som

1. en kommun tillhandahåller, om kommunen ansvarar för avfallet enligt 15 kap. 11 § miljöbalken, eller

2. tillhandahålls av någon som är skyldig att ta emot avfallet på grund av producentansvar.

I 15 kap. 9 § miljöbalken finns bestämmelser om avfallsproducentens ansvar för att hantera annat avfall.

Bioavfall

6 § Den som har bioavfall i ett hushåll ska sortera ut åtminstone följande biologiskt nedbrytbara avfallsslag och förvara dem skilda från varandra och från annat avfall:

1. trädgårds- och parkavfall som innehåller parkslide eller invasiva främmande arter som finns upptagna på unionsförteckningen enligt förordning (EU) nr 1143/2014,

2. annat trädgårds- och parkavfall än sådant som avses i 1, och

3. livsmedels- eller köksavfall.

Första stycket 3 omfattar ätlig olja eller liknande flytande ätligt fett men inte annat flytande bioavfall.

Om någon har fått dispens enligt 27 § från kravet på separat insamling av de avfallsslag som anges i första stycket, eller om det har meddelats föreskrifter om undantag från kravet på separat insamling som omfattar avfallsslagen, ska utsortering i stället göras på ett sätt som möjliggör en insamling enligt beslutet om dispens eller föreskrifterna.

7 § Den som har bioavfall som har producerats i samband med en yrkesmässig verksamhet ska sortera ut åtminstone följande biologiskt nedbrytbara avfallsslag och förvara dem skilda från varandra och från annat avfall:

1. trädgårds- och parkavfall som innehåller parkslide eller invasiva främmande arter som finns upptagna på unionsförteckningen enligt förordning (EU) nr 1143/2014,

2. annat trädgårds- och parkavfall än sådant som avses i 1,

3. förbrukat matfett, och

4. övrigt livsmedels- eller köksavfall.

Första stycket 4 omfattar ätlig olja eller liknande flytande ätligt fett men inte annat flytande bioavfall.

Om någon har fått dispens enligt 27 § från kravet på separat insamling av de avfallsslag som anges i första stycket, eller om det har meddelats föreskrifter om undantag från kraven på separat insamling som omfattar avfallsslagen, ska utsortering i stället göras på ett sätt som möjliggör en insamling enligt beslutet om dispens eller föreskrifterna.

Förpackningsavfall

8 § Den som har förpackningsavfall ska sortera ut följande förpackningsmaterial och förvara dem skilda från varandra och från annat avfall:

1. papper och kartong,
2. plast,
3. metall,
4. färgat glas,
5. ofärgat glas,
6. plastflaskor och metallburkar som är avsedda för ett sådant retursystem som avses i 4 kap. 3 § förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar,
7. trä, och
8. material som inte avses i 1–7 (övrigt förpackningsmaterial).

Förpackningsavfall som innehåller rester av farligt avfall ska i stället sorteras ut enligt 2 § 12 och hanteras som farligt avfall.

Om någon har fått dispens enligt 27 § från kravet på separat insamling av de material som anges i första stycket, ska utsortering i stället göras på ett sätt som möjliggör en insamling enligt beslutet om dispens.

9 § Den som har en förpackning som innehåller avfall ska se till att förpackningen skiljs från innehållet.

Första stycket gäller inte

1. den som har en förpackning som innehåller
 - a) farligt avfall,
 - b) smittförande avfall, eller
 - c) läkemedelsavfall, om förpackningen underlättar den praktiska hanteringen av avfallet, eller
2. om det finns ett beslut om förverkande eller förstörande av en förpackad produkt som har meddelats av en brottsbekämpande myndighet eller domstol.

Om någon har fått dispens enligt 10 §, ska utsortering i stället göras på ett sätt som möjliggör en insamling enligt beslutet om dispens.

10 § Kommunen får i det enskilda fallet ge dispens från kravet i 9 § första stycket, om det inte

1. är tekniskt genomförbart med hänsyn till god praxis för avfallsinsamling att skilja förpackningen från dess innehåll, eller
2. leder till det bästa miljömässiga resultatet att skilja förpackningen från dess innehåll mot bakgrund av den sammanlagda miljöpåverkan från hanteringen av det berörda avfallet.

En ansökan om dispens ska innehålla en plan som beskriver på vilket sätt verksamheten avser att vidta åtgärder för att förebygga uppkomsten av

avfallet och den tid som krävs för att ta fram nödvändiga tekniska lösningar.

11 § Den som har förpackningsavfall i ett hushåll, ska lämna det utsorterade förpackningsavfallet till

1. ett sådant retursystem som avses i 4 kap. 3 § förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar, om avfallet utgörs av plastflaskor eller metallburkar som retursystemet är avsett för, eller

2. ett insamlingssystem som kommunen tillhandahåller enligt 6 kap. samma förordning, om avfallet utgörs av andra förpackningar än sådana som avses i 1.

12 § Den som har förpackningsavfall som har producerats i samband med en verksamhet ska lämna det utsorterade förpackningsavfallet till

1. de kostnadsfria mottagningsplatser som tillhandahålls av en producentansvarsorganisation enligt 7 kap. 1 § förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar,

2. ett anmält marknadsdrivet system för återanvändning eller materialåtervinning som avses i 7 kap. 12 eller 14 § samma förordning,

3. ett sådant retursystem som avses i 4 kap. 3 § samma förordning, om avfallet utgörs av plastflaskor eller metallburkar som retursystemet är avsett för, eller

4. kommunens insamlingssystem enligt 6 kap. samma förordning, om verksamheten har en avfallshantering som är samlokaliserad med hushållens och verksamheten har valt kommunal insamling enligt 7 kap. 10 § i den förordningen.

13 § Den som driver ett serveringsställe där det säljs mat eller dryck i förpackningar ska

1. ge den som har förpackningsavfall som producerats på serveringsstället möjlighet att sortera ut sådant avfall i de material som avses i 8 §, och

2. därefter hantera det insamlade avfallet enligt 12 §.

14 § Den som arrangerar en offentlig tillställning utomhus som innebär att besökare producerar förpackningsavfall på tillställningen ska

1. ge besökarna möjlighet att sortera ut sådant avfall i de material som avses i 8 §, och

2. därefter hantera det insamlade avfallet enligt 12 §.

15 § Den som producerar förpackningsavfall på sådana populära platser som avses i 6 kap. 8 § förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar ska sortera ut avfallet och får, i stället för att lämna avfallet i en insamling som avses i 11 §, lämna det till ett system för insamling som avses i 6 kap. 8 § förordningen om producentansvar för förpackningar eller i ett sådant insamlingskärl som avses i 6 kap. 9 § samma förordning, om avfallet utgörs av förpackningar som insamlingssystemet eller kärlet är avsett för.

Bygg- och rivningsavfall

16 § Den som producerar bygg- och rivningsavfall ska, utöver vad som gäller enligt andra bestämmelser i detta kapitel, sortera ut åtminstone följande avfallsslag och förvara dem skilda från varandra och från annat avfall:

1. trä,
2. mineral som består av betong, tegel, klinker, keramik eller sten,
3. metall,
4. glas,
5. plast, och
6. gips.

Kraven i första stycket gäller inte avfall som

1. utgörs av konstruktioner där ämnen eller föremål sammanfogats på ett sätt som gör att separering inte är tekniskt genomförbar med hänsyn till god praxis för avfallsinsamling, eller

2. är förorenade på ett sätt som gör att inblandning i det övriga utsorterade avfallet försvårar eller omöjliggör den lämpligaste behandlingen enligt avfallshierarkin i 15 kap. 28 § miljöbalken.

Avfall av plast, metall, glas och papper

17 § Den som har avfall som inte är bygg- och rivningsavfall eller som omfattas av förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar och som är av följande materialslag ska sortera ut dem och förvara dem skilda från varandra och från annat avfall:

1. plast,
2. metall,
3. glas, och
4. papper som inte är returpapper eller förbrukat kontorspapper och som har producerats i en yrkesmässig verksamhet.

Om någon har fått dispens enligt 27 § från kravet på separat insamling av de avfallsslag som anges i första stycket, ska utsortering i stället göras på ett sätt som möjliggör en insamling enligt beslutet om dispens.

18 § Den som innehar returpapper ska sortera ut det från annat avfall och förvara det skilt från annat avfall.

19 § Den som driver en yrkesmässig verksamhet som producerar avfall som utgörs av förbrukat kontorspapper ska sortera ut det och förvara det skilt från annat avfall.

Avfall som utgörs av elektriska och elektroniska produkter

20 § Den som har avfall som innehåller eller utgörs av elektriska och elektroniska produkter ska sortera ut det och hantera det skilt från annat avfall på ett sätt som underlättar återvinning eller annan hantering som är godtagbar från miljösynpunkt. Därefter ska avfallsinnehavaren

1. lämna det till en producent, en kommun eller till en sådan producentansvarsorganisation som avses i förordningen (2022:1276) om producentansvar för elutrustning, om producenten, kommunen eller

producentansvarsorganisationen har en skyldighet att ta emot avfallet, eller

2. se till att det blir behandlat på ett hälso- och miljömässigt godtagbart sätt, om avfallet är annat elavfall än konsumentelavfall.

Ett batteri som är inbyggt eller på något annat sätt ingår i en produkt ska avlägsnas innan produkten lämnas enligt första stycket 1, om det kan avlägsnas på ett enkelt sätt.

Ytterligare bestämmelser om elektriska och elektroniska produkter finns i förordningen (2022:1276) om producentansvar för elutrustning.

Uttjanta bilar

21 § En uttjänt bil får inte lämnas till någon annan än en producent eller en auktoriserad bilskrotare.

Uttjanta däck

22 § Den som har avfall som utgörs av däck som inte är monterade på en uttjänt bil ska sortera ut det från annat avfall och lämna avfallet till

1. en producentansvarsorganisation som är godkänd enligt förordningen (2023:133) om producentansvar för däck,

2. någon som enligt 15 § samma förordning är skyldig att ta emot däck i samband med att den säljer andra däck, eller

3. en verksamhet som regummerar däck.

Den som driver en verksamhet som regummerar däck och som har avfall som utgörs av däck som inte går att regummERA, ska lämna dessa till en sådan producentansvarsorganisation som avses i första stycket 1.

Läkemedelsavfall

23 § Den som har utsorterat läkemedelsavfall ska lämna det till en producent enligt förordningen (2009:1031) om producentansvar för läkemedel.

Om läkemedelsavfallet är farligt avfall ska det lämnas till kommunen på det sätt som anges i 4 §.

Uttjanta fiskeredskap

24 § Den som har utsorterat avfall som utgörs av fiskeredskap ska lämna avfallet till

1. en mottagningsanordning som avses i 3 kap. 5 § förordningen (1980:789) om åtgärder mot förorening från fartyg, om avfallet kommer från ett fartyg som använder hamnen,

2. en producentansvarsorganisation som avses i förordningen (2021:1001) om producentansvar för fiskeredskap, om fiskeredskapet är avsett att användas i yrkesmässig verksamhet, eller

3. en kommun, om fiskeredskapet är kommunalt avfall.

En elutrustning som är inbyggd eller på något annat sätt ingår i ett fiskeredskap som har blivit avfall ska avlägsnas innan fiskeredskapet lämnas, om elutrustningen kan avlägsnas på ett enkelt sätt. Om elutrustningen inte kan avlägsnas på ett enkelt sätt, ska fiskeredskapet som har blivit avfall lämnas på det sätt som anges i 20 §.

Spillolja

25 § En spillolja som är en isolerolja ska hållas åtskild från andra isoleroljor och andra spilloljor till dess att halten av PCB-produkter i isoleroljan har fastställts.

Separat insamling av utsorterat avfall från hushåll och verksamheter

26 § Den som samlar in avfall som har sorterats ut enligt 2 § 1–9, 11, 13 och 14 ska samla in avfallet separat i syfte att avfallet ska förberedas för återanvändning eller materialåtervinning.

Den som samlar in avfall som har sorterats ut enligt 2 § 10, 12 och 15 ska samla in avfallet separat.

Undantag från krav på utsortering och separat insamling

27 § Naturvårdsverket får ge dispens från kraven på utsortering av avfall i 6–8 och 17 §§ och från kravet i 26 § på separat insamling av sådant utsorterat avfall, om

1. det skulle leda till ett återvinningsresultat som är kvalitetsmässigt jämförbart med det som uppnås vid separat insamling om vissa avfallsslag samlas in tillsammans,

2. det inte leder till det bästa miljömässiga resultatet att samla in avfallet separat på grund av den sammanlagda miljöpåverkan från hanteringen av de aktuella avfallsslagen,

3. det med hänsyn till god praxis för avfallsinsamling inte är tekniskt genomförbart att samla in avfallet separat, eller

4. den separata insamlingen skulle medföra oskäligen ekonomiska kostnader enligt 28 §.

Vid prövningen av om en dispens ska ges ska också beaktas god praxis för separat insamling av avfall och annan utveckling inom avfallshanteringen.

En dispens ska ges för ett eller flera avfallsslag och ska gälla för en bestämd tid.

28 § Vid bedömningen av kostnaders skälighet enligt 27 § första stycket 4 ska hänsyn tas till

1. negativa effekter på människors hälsa och miljön vid insamling och behandling av blandat avfall,

2. möjligheterna till effektivitetsförbättringar vid insamling och behandling av blandat avfall,

3. vilka intäkter som försäljning av återvunnet material kan ge, och

4. principen om att den som förorenar bör stå för de kostnader som föroreningen medför och de bestämmelser om producentansvar som ger uttryck för den principen.

29 § Kommunen får ge dispens från kraven på utsortering och separat insamling av bygg- och rivningsavfall i 16 och 26 §§, om något av villkoren i 27 § första stycket 1–4 är uppfyllt.

Vid prövningen av om en dispens ska ges ska också beaktas god praxis för separat insamling av avfall och annan utveckling inom avfallshanteringen.

En dispens ska gälla för en bestämd tid.

30 § Kommunen ska underrätta Naturvårdsverket om dispenser enligt 29 § som har fått laga kraft.

31 §⁴ Kommunen får meddela föreskrifter om att

1. ätligt fett och ätlig olja från hushåll i små mängder får hanteras tillsammans med annat restavfall än grovavfall, eller

2. trädgårds- och parkavfall får hanteras tillsammans med biologiskt nedbrytbart livsmedels- eller köksavfall.

Sådana föreskrifter får endast avse avfall där hanteringen leder till det bästa miljömässiga resultatet mot bakgrund av den sammanlagda miljöpåverkan från hanteringen av de aktuella avfallsströmmarna.

Krav på fastighetsnära insamling

32 § Kommunen ska fastighetsnära samla in följande avfall som kommunen ansvarar för:

1. livsmedels- eller köksavfall,

2. förpackningsavfall som ska samlas in enligt 6 kap. förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar, och

3. annat restavfall än grovavfall.

Kommunen får samla in även annat avfall fastighetsnära.

Första stycket 1 gäller inte ätligt fett och ätlig olja, om kommunen meddelat föreskrifter med stöd av 31 § första stycket 1.

Undantag från krav på fastighetsnära insamling

33 § En kommun får samla in avfall på en upphämningsplats som inte är fastighetsnära i de delar av kommunen som är glest befolkade eller där det finns isolerade fastigheter.

Inom ett sådant område som avses i första stycket får kommunen och en fastighetsägare komma överens om var avfallet ska hämtas.

Om någon överenskommelse inte kan träffas, ska kommunen besluta att anvisa en upphämningsplats. Av beslutet ska det framgå var avfallet ska samlas in och om upphämningsplatsen är enskild eller gemensam för flera fastigheter.

34 § Kommunen får meddela föreskrifter om att ätligt fett och ätlig olja får samlas in separat på en plats som inte är fastighetsnära.

Insamling av annat avfall som kommunen ansvarar för

35 § Kommunen ska inrätta ett system för insamling av det avfall som inte ska samlas in fastighetsnära. Systemet ska utformas på ett sätt som

⁴ Punkten två motsvarar 3 kap. 13 a § avfallsförordningen (2020:614) i den lydelse som föreslås i promemorian Hantering av trädgårds- och parkavfall (KN2024/01288).

1. underlättar för hushåll och andra innehavare att lämna ifrån sig avfallet, och

2. innebär att avfallet samlas in separat och hanteras på ett sätt som säkerställer att det kan behandlas i enlighet med avfallshierarkin i 15 kap. 28 § miljöbalken.

36 § Kommunens system för insamling av det avfall som inte ska samlas in fastighetsnära ska dimensioneras på grundval av antalet kommuninvånare och det avfall som produceras. Insamlingssystemet får inte begränsas enbart på grund av låg befolkningstäthet i kommunen.

Servicegraden får uppnås genom stationära eller regelbundet återkommande temporära mottagningsplatser där hushåll och andra ska lämna avfall för en separat insamling.

Avfall från fartyg i hamn

37 § Kommunen ska ansvara för att avfall transporteras bort från sådana mottagningsanordningar för avfall från fartyg som avses i förordningen (1980:789) om åtgärder mot förorening från fartyg, om avfallet

1. är oljeavfall,

2. är toalettavfall,

3. är fast avfall, eller

4. består av rester av skadliga ämnen som det är förbjudet att släppa ut enligt lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen.

Första stycket gäller inte oljehaltigt barlast- eller tankspolvatten som avses i 3 kap. 1 § lagen om åtgärder mot förorening från fartyg eller barlastvatten eller tankspolvätska som avses i 3 kap. 2 § samma lag.

38 § Den som är innehavare av en hamn ska lämna uppgifter om behovet av avfallshantering till kommunen.

Övriga bestämmelser om avfall

39 § Bestämmelser om kommunens ansvar för gatuhållning finns i lagen (1998:814) om gatuhållning och skyltning.

4 kap. Behandling av avfall

Val av behandlingsmetod

1 § I 15 kap. 28 § miljöbalken finns en avfallshierarki med en prioritetsordning för behandling av avfall.

Avfallshierarkins prioriteringsordning ska dock inte tillämpas i det fall det finns särskilda bestämmelser om behandling av avfall i detta kapitel.

Erbjudanden till andra att förbereda avfall för återanvändning

2 § Om någon som avser att yrkesmässigt förbereda avfall för återanvändning begär det, ska den som yrkesmässigt samlar in eller behandlar avfall

1. i rimlig utsträckning lämna information om sitt innehav av sådant avfall som kan förberedas för återanvändning men inte är avsett för sådan förberedelse, och

2. överväga att erbjuda avfall till denne.

Första stycket gäller inte avfall som det är olämpligt att lämna ut information om eller förbereda för återanvändning.

Ytterligare sortering för att främja materialåtervinning

3 § Den som är ansvarig för att avfall blir fullständigt behandlat ska se till att insamlat avfall sorteras ytterligare, om det behövs för att

1. möjliggöra materialåtervinning,

2. utifrån avfallens egenskaper uppnå en hög kvalitet på det återvunna materialet, eller

3. nå materialåtervinningsmålen i 1 kap. 6–8 och 12 §§.

4 § Den som, genom yrkesmässig sortering av restavfall, har producerat avfall som till övervägande del består av förpackningsavfall, ska lämna avfallet till de kostnadsfria mottagningsplatser som tillhandahålls av en producentansvarsorganisation enligt 7 kap. 1 § förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar.

Innan avfallet lämnas ska sådant avfall som inte utgör förpackningsavfall separeras från förpackningsavfallet, om det kan göras av verksamhetsutövaren utan orimliga ekonomiska konsekvenser.

Förbud mot förbränning och deponering

5 § Avfall som har samlats in separat för att förberedas för återanvändning eller för att materialåtervinnas får inte förbrännas.

Första stycket gäller inte avfall som har samlats in separat och som inte lämpar sig för förberedelse för återanvändning eller materialåtervinning.

Första stycket gäller inte heller avfall som har producerats vid behandling av avfall, inbegripet sådan beredning före behandling som avses i R 12 i bilaga 1, om förbränning är den lämpligaste behandlingen enligt avfallshierarkin i 15 kap. 28 § miljöbalken.

6 § Bestämmelser om förbud mot att deponera visst avfall finns i förordningen (2001:512) om deponering av avfall.

Bioavfall

7 §⁵ I 15 kap. 28 § miljöbalken finns bestämmelser om val av behandlingsmetod när en kommun eller någon annan yrkesmässigt samlar in och behandlar bioavfall.

Bioavfall som innehåller parkslide eller invasiva främmande arter som finns upptagna på unionsförteckningen enligt förordning (EU) nr 1143/2014 ska förbrännas eller behandlas på något annat sätt som förhindrar spridning av dessa arter.

⁵ Motsvarar 3 kap. 1 c § avfallsförordningen (2020:614) i den lydelse som föreslås i promemorian Hantering av trädgårds- och parkavfall (KN2024/01288).

8 §⁶ Fastighetsinnehavaren eller den som har nyttjanderätt till en fastighet ska

1. kompostera trädgårds- och parkavfall som har producerats på fastigheten, eller

2. lämna avfallet på en plats där avfallet hämtas eller tas emot av kommunen.

Avfallet får i stället eldas på fastigheten, om det är lämpligt och det kan ske på ett sätt som medför endast ringa eller helt tillfälliga störningar i närområdet.

9 §⁷ Kommunen får meddela föreskrifter om undantag från 8 § andra stycket och förbjuda eller begränsa eldning av trädgårds- och parkavfall som kan medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön.

10 §⁸ Ytterligare bestämmelser om förbud mot eller begränsning av eldning utomhus kan finnas i föreskrifter meddelade med stöd av 2 kap. 7 § förordningen om (2003:789) om skydd mot olyckor.

11 §⁹ Kommunen får meddela föreskrifter om upphävande av föreskrifter om undantag från kraven på val av behandlingsmetod för den som behandlar bioavfall.

12 § En fastighetsinnehavare får på fastigheten kompostera livsmedels- eller köksavfall, om det görs utan risk för olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Eldning i samband med allmänna sammankomster och offentliga tillställningar

13 §¹⁰ Utsorterat trädgårds- och parkavfall får eldas, om eldningen sker i samband med en allmän sammankomst eller offentlig tillställning som har fått tillstånd enligt ordningslagen (1993:1617).

Spillolja

14 § Den som behandlar spillolja ska vid val av behandlingsmetod prioritera regenerering av spilloljan, om det inte är lämpligare med någon annan behandling i enlighet med avfallshierarkin i 15 kap. 28 § miljöbalken. Den som hanterar spillolja ska se till att spilloljan inte blandas med spilloljor med andra egenskaper eller med andra typer av avfall eller ämnen på ett sätt som hindrar materialåtervinning.

⁶ Motsvarar 3 kap. 1 d § avfallsförordningen (2020:614) i den lydelse som föreslås i promemorian Hantering av trädgårds- och parkavfall (KN2024/01288).

⁷ Motsvarar 3 kap. 1 e § avfallsförordningen (2020:614) i den lydelse som föreslås i promemorian Hantering av trädgårds- och parkavfall (KN2024/01288).

⁸ Motsvarar 3 kap. 1 f § avfallsförordningen (2020:614) i den lydelse som föreslås i promemorian Hantering av trädgårds- och parkavfall (KN2024/01288).

⁹ Motsvarar 3 kap. 13 c § avfallsförordningen (2020:614) i den lydelse som föreslås i promemorian Hantering av trädgårds- och parkavfall (KN2024/01288). Paragrafen föreslås upphävas i samma promemoria den 30 juni 2025.

¹⁰ Motsvarar 3 kap. 19 a § avfallsförordningen (2020:614) i den lydelse som föreslås i promemorian Hantering av trädgårds- och parkavfall (KN2024/01288).

Farligt avfall

15 § Farligt avfall får inte blandas eller spädas ut med

1. andra slag av farligt avfall,
2. annat avfall, eller
3. andra ämnen eller material.

16 § Farligt avfall som har blandats eller späts ut i strid med 15 § ska separeras, om det är tekniskt möjligt och nödvändigt för att uppfylla kraven i 15 kap. 27 § miljöbalken om att hanteringen inte skadar eller orsakar risk för skada på människors hälsa eller miljön.

17 § Bestämmelserna om blandning av farligt avfall i 15 och 16 §§ ska inte tillämpas i fråga om sådan blandning av avfall som har gjorts eller görs

1. av någon vars hantering av avfallet omfattas av ett sådant tillstånd eller en sådan anmälan som avses i 9 kap. 6 § miljöbalken,
2. på ett sätt som innebär att hanteringen uppfyller kraven i 15 kap. 27 § miljöbalken om att hanteringen inte skadar eller orsakar risk för skada på människors hälsa eller miljön, och
3. med användning av bästa tillgängliga teknik eller den bättre teknik som följer av 2 kap. miljöbalken.

18 § Bestämmelserna om blandning eller utspädning av farligt avfall i 15 och 16 §§ ska inte tillämpas på

1. farligt avfall som är producerat av hushåll, om det farliga avfallet är blandat med annat avfall, eller
2. oljehaltigt barlast- eller tankspolvatten från fartyg, om det oljehaltiga vattnet tas emot och behandlas enligt lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg eller förordningen (1980:789) om åtgärder mot förorening från fartyg.

19 § Den som behandlar farligt avfall ska avlägsna farliga ämnen, blandningar och komponenter från de delar av avfallet som inte har farliga egenskaper, om det behövs för att uppfylla kraven på hantering och behandling av avfall i 15 kap. 27 och 28 §§ miljöbalken.

Elektriska och elektroniska produkter samt batterier

20 § Den som innehar avfall som innehåller eller utgörs av elektriska eller elektroniska produkter ska, om avfallet är annat elavfall än konsumentelavfall, se till att det blir behandlat på ett hälso- och miljömässigt godtagbart sätt.

21 § Naturvårdsverket får

1. meddela föreskrifter om sådan yrkesmässig verksamhet som syftar till att genom demontering, sortering eller andra behandlingsåtgärder säkerställa att elavfall kan behandlas på ett sätt som är lämpligt från hälso- och miljösynpunkt, och
2. i fråga om behandling av elavfall, meddela de föreskrifter som behövs till följd av bilaga VII till direktiv 2012/19/EU.

22 § Elavfall får behandlas endast om avfallet har förbehandlats

1. i en sådan yrkesmässig verksamhet som

a) syftar till att genom demontering, sortering eller andra behandlingsåtgärder säkerställa att elavfall kan behandlas på ett sätt som är lämpligt från hälso- och miljösynpunkt, och

b) har personal eller system för kvalitet eller miljöledning som har certifierats av ett organ vars kompetens för uppgiften har styrkts genom ackreditering enligt lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll, eller

2. utomlands på ett sätt som motsvarar kraven i direktiv 2012/19/EU.

Certifieringen enligt första stycket 1 b ska avse den kompetens eller det system för kvalitet eller miljöledning som behövs med hänsyn till verksamhetens syfte och de föreskrifter som har meddelats med stöd av 21 §.

23 § Naturvårdsverket får meddela föreskrifter om undantag från kravet på certifiering i 22 §.

24 § Den som yrkesmässigt hanterar avfall som innehåller eller utgörs av batterier ska se till att

1. avfallet i en behandlingsanläggning lagras och hanteras i lämpliga behållare eller på en plats som är försedd med en tät, hårdgjord yta och är skyddad mot nederbörd, och

2. avfallet inte bränns eller deponeras utan att

a) vätskor och syror har avlägsnats från batterierna för att hanteras skilt från batteriavfallet i övrigt, och

b) de åtgärder har vidtagits som är möjliga och lämpliga för att nå de mål för särskilt omhändertagande och återvinning som anges i 8 § förordningen (2008:834) om producentansvar för batterier.

Kvicksilveravfall

25 § Bestämmelser om bortskaffande av visst kvicksilver finns i artikel 11 i förordning (EU) 2017/852.

26 § Avfall som innehåller minst 0,1 viktprocent kvicksilver ska senast ett år från när det uppstår bortskaffas i ett djupt bergförvar, om avfallet

1. inte omfattas av artikel 11 i förordning (EU) 2017/852, eller

2. inte är slutligt deponerat i enlighet med ett tillstånd enligt miljöbalken eller föreskrifter som meddelats med stöd av balken.

27 § Naturvårdsverket får i det enskilda fallet ge dispens från kravet i 26 §, om det är oskäligt att kräva att avfallet bortskaffas i ett djupt bergförvar.

Om avfallet innehåller mer än 1 viktprocent kvicksilver, får en sådan dispens ges endast om det finns synnerliga skäl eller om det är fråga om så små mängder avfall att det är uppenbart oskäligt att kräva ett bortskaffande i ett djupt bergförvar.

Lagring som en del av att samla in avfall

28 § Den som ansvarar för avfall som lagras som en del av insamling av avfallet ska se till att avfallet blir behandlat, om det inte är motiverat att fortsätta lagra det.

Dumpning

29 § Frågor om dispens från dumpningsförbud enligt 15 kap. 30 § miljöbalken prövas av

1. Havs- och vattenmyndigheten, om prövningen avser dumpning i
 - a) Sveriges ekonomiska zon, eller
 - b) något av två eller flera områden, om områdena inte ligger inom ett och samma län, och
2. länsstyrelsen i det län där avfallet avses att dumpas, om dispensfrågan inte ska prövas av Havs- och vattenmyndigheten enligt 1.

Innan Havs- och vattenmyndigheten beslutar i en dispensfråga som avses i första stycket 1 b ska myndigheten ge de berörda länsstyrelserna tillfälle att yttra sig. Länsstyrelsen ska underrätta Havs- och vattenmyndigheten om de beslut som fattas enligt första stycket 2.

En dispens ska avse ett visst slag och en viss mängd avfall samt tiden, platsen och sättet för dumpningen.

30 § Havs- och vattenmyndigheten får meddela föreskrifter om verkställigheten av 15 kap. 30–32 §§ miljöbalken. Innan myndigheten meddelar sådana föreskrifter ska myndigheten ge de berörda länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Kustbevakningen, Sveriges geologiska undersökning och Tullverket tillfälle att yttra sig.

Bemyndigande för Socialstyrelsen

31 § Socialstyrelsen får meddela de föreskrifter om hantering av smittförande avfall från hälso- och sjukvården som behövs för verkställigheten av denna förordning.

Bemyndigande för Försvarsmakten

32 § Försvarsmakten får meddela föreskrifter om undantag från 15 kap. miljöbalken och denna förordning när det gäller hur avfall ska hanteras inom Försvarsmakten, Fortifikationsverket, Försvarets materielverk och Försvarets radioanstalt. Innan sådana föreskrifter meddelas ska Naturvårdsverket ges tillfälle att yttra sig.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

15 §

Om en fastighetsinnehavare avser att på fastigheten kompostera *eller på annat sätt behandla avfall som inte är trädgårdsavfall och som kommunen ansvarar för enligt 15*

Om en fastighetsinnehavare avser att på fastigheten kompostera *livsmedels- eller köksavfall*, ska fastighetsinnehavaren anmäla det till kommunen.

kap. 20 § miljöbalken, ska fastighetsinnehavaren anmäla det till kommunen.

Det som sägs om fastighetsinnehavare i första stycket gäller också den som har nyttjanderätt till fastigheten.

Det som *anges* om fastighetsinnehavare i första stycket gäller också den som har nyttjanderätt till fastigheten

16 §

Länsstyrelsen ska föra ett register över de verksamheter som har tillstånd enligt 1 § eller är anmälda enligt 7, 10 eller 11 §§.

Länsstyrelsen ska ensam eller tillsammans med andra länsstyrelser på en webbplats tillgängliggöra information om vilka verksamhetsutövare som har tillstånd eller som har anmält sig.

19 §

Den som har samlat in avfall separat ska vid överlämning av avfallet till den som bedriver en avfallsförbränningsanläggning eller en samförbränningsanläggning se till att uppgifter lämnas om

- 1. hur avfallet har producerats,*
- 2. den sorteringsprocess eller annan förberedande behandling som avfallet har genomgått, och*
- 3. att avfallet får förbrännas.*

Första stycket gäller inte avfall som förts in eller importerats till Sverige om förordning (EG) nr 1013/2006 är tillämplig.

20 §

Innan avfall tas emot för förbränning ska verksamhetsutövaren som driver avfallsförbränningsanläggningen eller samförbränningsanläggningen kontrollera att de uppgifter som avses i 19 § är korrekta. Kontrollen ska göras på det sätt som skäligen kan begäras.

Första stycket gäller inte avfall som förts in eller importerats till Sverige om förordning (EG) nr 1013/2006 är tillämplig.

**7 kap. Uppgifter om avfalls-
hantering****7 kap. Rapportering****Uppgifter om insamling av
kommunalt avfall****Uppgifter om kommunalt avfall
och återanvända produkter**

1 §

Kommunen ska senast den 30 juni varje år lämna uppgifter till Naturvårdsverket om det avfall som samlats in av kommunen under föregående kalenderår eller rapporterats enligt 2 §. Informationen ska innehålla uppgifter om avfallets sammansättning, ursprung och vikt i kilogram.

En kommun ska senast den 30 juni varje år lämna uppgifter till Naturvårdsverket om kommunalt avfall. Uppgifterna ska avse det kommunala avfall som kommunen ansvarar för och som har hanterats i kommunen under föregående kalenderår. Kommunen ska även lämna uppgifter om mängden produkter för återanvändning som kommunen samlat in under föregående kalenderår.

Första stycket gäller inte uppgifter

1. om sådant avfall som kommunen har lämnat till en producentansvarsorganisation

a) som är godkänd enligt 56 § förordningen (2022:1276) om producentansvar för elutrustning, eller

b) enligt förordningen (2021:1001) om producentansvar för fiskeredskap, eller

2. som kommunen har lämnat till Naturvårdsverket enligt förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar.

1 a §

Den som yrkesmässigt samlar in kommunalt avfall ska senast den 28 februari varje år lämna information till Naturvårdsverket om det avfall som har samlats in under föregående kalenderår.

Första stycket gäller inte uppgifter om sådant avfall som omfattas av

1. förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar,

2. förordningen (2022:1276) om producentansvar för elutrustning, eller

3. förordningen (2021:1001) om producentansvar för fiskeredskap.

Den som yrkesmässigt samlar in kommunalt avfall ska senast den 28 februari varje år lämna information till kommunen om det avfall som insamlaren har samlat in i kommunen under föregående kalenderår. Informationen ska innehålla uppgifter om avfallets sammansättning, ursprung och vikt i kilogram.

Första och andra stycket gäller inte uppgifter om sådant avfall som omfattas av

1. förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar,

2. förordningen (2022:1276) om producentansvar för elutrustning, eller

3. förordningen (2021:1001) om producentansvar för fiskeredskap.

Nuvarande lydelse

Den som yrkesmässigt samlar in eller transporterar kommunalt avfall enligt 5 kap. 1, 7 eller 10 § ska senast den 30 juni varje år lämna uppgifter till Naturvårdsverket. Uppgifterna ska avse det kommunala avfall som samlats in under föregående kalenderår från en

1. detaljhandel med livsmedel, och

2. yrkesmässig verksamhet, om avfallet består av

a) förbrukat matfett, eller

b) förbrukat kontorspapper.

Den som driver en detaljhandel eller en yrkesmässig verksamhet och som inte anlitar en yrkesmässig verksamhet för insamling av sitt kommunala avfall ska själv uppfylla rapporterings-skyldigheterna i första stycket.

Föreslagen lydelse

2 a §

Den information om produkter för återanvändning eller avfall som ska lämnas enligt 1, 1 a eller 2 § ska innehålla uppgifter om vikt i kilogram, sammansättning och ursprung.

Uppgifterna om avfall ska redovisas fördelat på följande materialslag:

1. metaller som separerats efter förbränning av kommunalt avfall,

2. metaller som inte omfattas av 1,

3. glas,

4. plast,

5. papper och kartong,

6. bioavfall uppdelat på

a) livsmedels- eller köksavfall från hushåll,

b) livsmedels- eller köksavfall från storkök, restauranger,

livsmedelsbutiker och andra verksamheter,

c) trädgårds- och parkavfall, och
d) bioavfall som separerats och komposterats vid källan,

7. trä,
8. textilier,
9. grovavfall,
10. annat restavfall än grovavfall, och
11. övrigt avfall.

2 b §

Av de redovisade uppgifterna enligt 2 a § ska det framgå hur mycket av det insamlade avfallet som för varje materialslag har

1. materialåtervunnits,
2. energiåtervunnits, och
3. återvunnits eller bortskaffats på något annat sätt.

Vid beräkning av hur mycket avfall som har materialåtervunnits ska det avfall som före materialåtervinningen genomgått en förberedande behandling räknas in. Det gäller under förutsättning att det materialet tolereras i materialåtervinningsförfarandet.

Det ska också framgå vilken verksamhetsutövare som har utfört behandlingen.

Möjlighet att lämna uppgifter digitalt

9 a §

Naturvårdsverket ska se till att det är möjligt för den som är rapporteringsskyldig enligt detta kapitel att lämna uppgifterna digitalt.

10 §

Naturvårdsverket får meddela föreskrifter om vilka uppgifter som ska lämnas enligt 1–4 och 6 §§ och hur uppgifterna ska lämnas.

Naturvårdsverket får meddela ytterligare föreskrifter om vilka uppgifter som ska lämnas enligt detta kapitel.

Uppgifter i miljörapporten

10 a §

Naturvårdsverket får använda de uppgifter om avfall som en verksamhetsutövare lämnar i en miljörapport enligt 31 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd vid rapportering, framtagande av statistik och som underlag i den nationella avfallsplanen.

11 §

Naturvårdsverket ska rapportera till

1. Europeiska kommissionen i enlighet med artikel 37 i direktiv 2008/98/EG, och

2. Europeiska kommissionen (Eurostat) i enlighet med förordning 2150/2002.

Under framtagandet av underlag till rapporteringen och av statistiken ska Naturvårdsverket samråda med Regeringskansliet.

Statistik

16 §

Uppgifter som lämnas till Naturvårdsverket enligt denna förordning får användas av Naturvårdsverket för att ta fram statistik och underlag till den nationella avfallsplanen.

9 kap. Kommunala föreskrifter, avfallsplaner och avfallsförebyggande program

9 kap. Kommunala föreskrifter

1 §

Kommunen får meddela föreskrifter om

1. hur utrymmen, behållare och andra anordningar för hantering av avfall ska vara *beskaffade* och skötas,

2. att vissa slag av avfall ska förvaras och transporteras skilt från annat avfall,

3. skyldighet att i fråga om förvaring och transport av avfall vidta andra åtgärder som är

1. hur utrymmen, behållare och andra anordningar för *insamling för återanvändning och* för hantering av avfall ska vara *utformade* och skötas,

3. skyldighet att i fråga om förvaring och transport av avfall vidta andra åtgärder som är

nödvändiga av återanvändnings- eller återvinningsskäl eller av andra hälso- eller miljöskäl,

4. att den som bedriver en yrkesmässig verksamhet inom kommunen där annat avfall än sådant avfall som kommunen ansvarar för enligt 15 kap. 20 § miljöbalken produceras ska lämna de uppgifter om arten, sammansättningen, mängden eller hanteringen av avfallet som behövs som underlag för kommunens renhållningsordning, och

5. hur en anmälan enligt 5 kap. 15 § ska göras

nödvändiga av återanvändnings- eller återvinningsskäl eller av andra hälso- eller miljöskäl, och

4. hur en anmälan enligt 5 kap. 15 § ska göras.

10 kap.

2 §¹¹

Bestämmelser om tillsyn finns i 26 kap. miljöbalken och i miljötillsynsförordningen (2011:13). Bestämmelser om det tillsynsansvar som hör samman med denna förordning finns i 26 kap. 3 § tredje stycket miljöbalken samt i 2 kap. 4, 29 och 30 §§ miljötillsynsförordningen.

Bestämmelser om tillsyn finns i 26 kap. miljöbalken och i miljötillsynsförordningen (2011:13). Bestämmelser om det tillsynsansvar som hör samman med denna förordning finns i 26 kap. 3 § tredje stycket miljöbalken och i 2 kap. 4, 24–24 b och 28–32 §§ miljötillsynsförordningen.

2 a §

Naturvårdsverket ska särskilt kontrollera de uppgifter som rapporteras till myndigheten enligt denna förordning och förordningar om system för utökat producentansvar som har införts med stöd av 15 kap. 20 § miljöbalken. Kontrollen ska avse

1. tillförlitligheten av uppgifterna, och

2. att uppgifterna är fullständiga och korrekta.

11 kap.

3 §

Naturvårdsverket får meddela föreskrifter om verkställigheten av denna förordning.

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2026.
 2. Bestämmelserna i 1 a kap. 1 § tillämpas första gången den 31 mars 2027.
 3. Bestämmelserna i 2 a kap. 1 § tillämpas första gången på produkter som samlas in efter utgången av december 2026.
 4. Bestämmelserna i 7 kap. 1–2 b och 10 §§ i den nya lydelsen tillämpas första gången i fråga om de uppgifter som en yrkesmässig insamlare och en kommun ska lämna efter utgången av december 2026.
 5. Bestämmelserna i 7 kap. 1, 2 och 10 §§ i den äldre lydelsen gäller fortfarande för uppgifter som avser tid till och med kalenderåret 2025.

Innehållet i den nationella avfallsplanen

Följande delar ska ingå i underlaget till den nationella avfallsplanen:

1. en analys av den nuvarande situationen när det gäller avfallshanteringen nationellt, regionalt och lokalt,

2. en redovisning av de åtgärder som ska vidtas för att förbättra förberedelser för återanvändning, materialåtervinning, återvinning och bortskaffande av avfall och en utvärdering av hur planen kommer att bidra till målpuppfyllelse,

3. uppgifter om genererat avfall när det gäller typ, mängd och ursprung, avfall som sannolikt kommer att transporteras från eller till Sverige och en bedömning av avfallsflödenas framtida utveckling,

4. uppgifter om de större anläggningar som är i drift för bortskaffande och återvinning, inbegripet eventuella särskilda lösningar för

– spilloljor,

– farligt avfall,

– avfall som innehåller betydande mängder råvaror av avgörande betydelse, eller

– avfallsflöden som omfattas av särskild unionslagstiftning,

5. en bedömning av behovet av att lägga ned befintliga avfallsanläggningar, behovet av ytterligare infrastruktur i form av avfallsanläggningar och en bedömning av vilka investeringar och andra ekonomiska resurser som behövs, också för lokala myndigheter, för att tillgodose dessa behov,

6. upplysningar om eventuella åtgärder som behövs för uppnåendet av de mål som fastställs i Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/31/EG av den 26 april 1999 om deponering av avfall, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/850 eller i strategiska dokument,

7. en bedömning av befintliga system för insamling av avfall, där det ska ingå uppgifter om

a) vilka material och geografiska områden som omfattas av separat insamling,

b) åtgärder för att få den separata insamlingen att fungera bättre, och

c) eventuella undantag som beviljats från krav på separat insamling enligt 3 kap. 26–29 §§,

d) behovet av nya insamlingssystem,

8. information om framtida kapacitet och behov av anläggningar för bortskaffande eller återvinning av det svenska avfallet i landet eller i EU,

9. en beskrivning av hur avfallshanteringen går till, inbegripet planerad teknik och planerade metoder för avfallshanteringen och av hanteringen av det avfall som medför särskilda problem vid hanteringen,

10. en beskrivning av åtgärder för att motverka och förebygga all slags nedskräpning och för att städa upp alla typer av skräp,

11. en sammanställning av beslutade kvalitativa eller kvantitativa indikatorer och mål för

a) mängden avfall som genereras,

b) behandlingen av det genererade avfallet,

c) kommunalt avfall som bortskaffas eller blir föremål för energiåtervinning,

12. en beskrivning av ansvarsfördelningen mellan de offentliga och privata aktörer som ordnar avfallshantering,

13. ett särskilt avsnitt om förpackningar och platser för insamling av förpackningsavfall, åtgärder för att förebygga att förpackningsavfall produceras och åtgärder för att främja återanvändning av förpackningar,

14. ett särskilt avsnitt om de åtgärder som vidtagits för att nå målen i artikel 11.2 i direktiv 2008/98/EG och artikel 5 i direktiv 1999/31/EG i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/850,

15. ett särskilt avsnitt om förebyggandet av nedskräpning enligt kraven i artikel 13 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/56/EG av den 17 juni 2008 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på havsmiljöpolitikens område och artikel 11 i Europaparlamentets och Rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område, och

16. annat som Naturvårdsverket anser är viktigt för att avfallsplanen ska få effekt.

Naturvårdsverkets underlag till den nationella avfallsplanen ska också innehålla ett underlag till ett avfallsförebyggande program. Underlaget till ett avfallsförebyggande program ska innehålla en beskrivning av åtgärder för att

1. främja och stödja hållbara produktions- och konsumtionsmodeller,

2. uppmuntra utformning, tillverkning och användning av produkter som är resurseffektiva, hållbara (bland annat i fråga om livslängd och frånvaro av planerat åldrande), reparerbara, återanvändningsbara och uppgraderingsbara,

3. förhindra att produkter som innehåller råvaror av avgörande betydelse blir avfall,

4. uppmuntra återanvändning av produkter och inrättandet av system som främjar reparation och återanvändning, särskilt för elektrisk och elektronisk utrustning, textilier, möbler, förpackningar, byggnadsmaterial och byggprodukter,

5. uppmuntra, på lämpligt sätt och utan att det påverkar immateriella äganderättigheter, tillgången till reservdelar, bruksanvisningar, teknisk information eller andra instrument eller annan utrustning eller programvara som gör att produkter kan repareras och återanvändas utan att kvaliteten eller säkerheten äventyras,

6. minska avfallsgenerering i processer inom industriproduktion, mineralutvinning, tillverkning och bygg- och rivningsverksamhet, med beaktande av bästa tillgängliga teknik,

7. minska generering av livsmedelsavfall i primärproduktionen, inom bearbetning och tillverkning, i detaljhandel och annan livsmedelsdistribution, i restauranger och cateringtjänster samt i hushållen, som ett bidrag till FN:s mål för hållbar utveckling att globalt halvera livsmedelsavfallet per capita på detaljhandels- och konsumentnivå och minska livsmedelsförluster längs produktions- och leveranskedjan senast 2030,

8. uppmuntra livsmedelsdonationer och annan omfördelning av livsmedel, så att användningen som människoföda prioriteras framför att

livsmedlen används som foder eller upparbetas till icke-livsmedelsprodukter,

9. förebygga livsmedelsavfall,

10. främja en minskning av halten av farliga ämnen i material och produkter, utan att det påverkar harmoniserade rättsliga krav som fastställs på unionsnivå för materialen och produkterna, och se till att alla leverantörer av en vara enligt artikel 3.33 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) nr 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG tillhandahåller den information som avses i artikel 33.1 i den förordningen till Europeiska kemikaliemyndigheten,

11. minska genereringen av avfall, i synnerhet avfall som inte är lämpligt för förberedelse för återanvändning eller materialåtervinning,

12. identifiera de produkter som är de största källorna till nedskräpning, särskilt i naturen och i haven, och vidta lämpliga åtgärder för att förebygga och minska nedskräpning från sådana produkter,

13. stoppa genereringen av marint skräp som ett bidrag till Förenta nationernas mål för hållbar utveckling om att förhindra och avsevärt minska alla slags havsföroreningar, och

14. utveckla och stödja informationskampanjer för att öka medvetenheten om avfallsförebyggande och nedskräpning.

Underlaget ska också innehålla en beskrivning av de åtgärder som vidtagits som förtecknas i bilaga IVa till direktiv 2008/98/EG. Det ska även göras en utvärdering av exemplen på åtgärder i bilaga IV till samma direktiv eller andra lämpliga åtgärder. Naturvårdsverket ska vidare beskriva eventuella andra åtgärder som Naturvårdsverket anser bidrar till att göra det avfallsförebyggande arbetet framgångsrikt.

1.11 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar att

dels att 1 kap. 8 §, 2 kap. 14 §, 5 kap. 2 §, 6 kap. 4 §, 7 kap. 1 § och 11 kap. 11 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 7 kap. 1 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

8 §

I denna förordning avses med

– *fastighetsnära*

insamling: insamling från en fastighet där ett hushåll har avfall eller, om sådan insamling inte är möjlig med hänsyn till fastighetens utformning och belägenhet, trafiksäkerhet eller andra omständigheter, insamling från en plats i nära anslutning till en fastighet där ett hushåll har avfall,

– marknad drivet system för materialåtervinning: organisatoriska, tekniska eller finansiella arrangemang som drivs på marknadsmässig grund och som säkerställer att förpackningsavfall från verksamheter återvinns,

– marknad drivet system för återanvändning: organisatoriska, tekniska eller finansiella arrangemang som drivs på marknadsmässig grund och som säkerställer dels att återanvändbara förpackningar från verksamheter gör flera rotationer, dels att förpackningarna återvinns när de blir avfall,

– producentansvarsorganisations marknadsandel: den andel förpackningar som de producenter som har anlitat producentansvarsorganisationen har släppt ut på marknaden i förhållande till den totala mängden förpackningar som har släppts ut på marknaden,

– retursystem: system för insamling av plastflaskor och metallburkar för dryck som innebär att en pant eller premie betalas ut i syfte att uppmuntra att förpackningarna lämnas till systemet när de har blivit avfall,

– rotation: den resa som en återanvändbar förpackning gör från det att den släpps ut på marknaden tillsammans med den vara som den är avsedd att innehålla, skydda, leverera eller presentera, till dess att den lämnas till ett system för återanvändning av förpackningar i syfte att på nytt släppas ut på marknaden tillsammans med en vara som den är avsedd för,

– skrymmande förpackningsavfall: förpackningsavfall av papper och kartong eller plast som på grund av sin stora storlek kräver särskild insamling,

– system för återanvändning av förpackningar: organisatoriska, tekniska eller finansiella arrangemang som säkerställer att återanvändbara förpackningar gör flera rotationer, och

– verksamhet vars avfallshantering är samlokaliserad med hushållens: verksamhet som tillsammans med hushåll använder behållare och andra anordningar för hantering av avfall på eller i anslutning till en fastighet.

2 kap.

14 §

Om Naturvårdsverket bedömer att det finns risk för att målen i 1–8, 10 och 12 §§ inte uppnås i tid ska myndigheten lämna förslag till regeringen på ändamålsenliga åtgärder.

Naturvårdsverket ska årligen på sin webbplats tillgängliggöra information om

1. de framsteg som gjorts för att uppnå de mål som anges i 1–8, 10 och 12 §§ och

2. hur producentansvarsorganisationer, kommuner och andra som har ett ansvar för förpackningsavfallet uppfyller målen.

Om Naturvårdsverket bedömer att det finns risk för att målen i 1–8, 10 och 12 §§ inte uppnås ska myndigheten lämna förslag till regeringen på ändamålsenliga åtgärder.

Myndigheten ska vid behov lämna statistiska underlag till Regeringskansliet.

5 kap.

2 §

En producentansvarsorganisation ska ha ett ansvarsområde som omfattar förpackningsavfall av alla material.

En producentansvarsorganisation ansvarar för att

1. materialåtervinna eller på annat sätt behandla förpackningsavfall från den insamling som sker enligt 6 kap.,

2. samla in, behandla och tillgängliggöra information om verksamheters förpackningsavfall enligt 7 kap.,

3. finansiera det kommunala insamlingssystemet enligt 9 kap., och

4. rapportera uppgifter enligt 11 kap. till Naturvårdsverket.

I 4 kap. 3 § avfallsförordningen (2020:614) finns bestämmelser om ytterligare sortering av insamlat avfall för att främja materialåtervinning.

6 kap.

4 §

Kommunen ska från och med den 1 januari 2027 tillhandahålla en fastighetsnära insamling av avfall som består av pappers-, plast-, glas- och metallförpackningar

1. från hushållen, och

2. från verksamheter vars avfallshantering är samlokaliserad med hushållens, om verksamheten har valt kommunal insamling enligt 7 kap. 10 §.

I 3 kap. 33 § avfallsförordningen (2020:614) finns bestämmelser om undantag från kravet på en fastighetsnära insamling.

7 kap.

1 §

Den producentansvarsorganisation som har den största sammanvägda marknadsandelen enligt 8 kap. 5 § andra stycket 2 ska benämnas ansvarig producentansvarsorganisation. Den organisationen ska ordna och driva mottagningsplatser för utsorterat förpackningsavfall som producerats i samband med en verksamhet.

Verksamheterna ska få lämna sitt förpackningsavfall på mottagningsplatserna utan kostnad och utan begränsningar i avfallsmängder. Den som driver mottagningsplatserna ska ta emot verksamheternas förpackningsavfall utan kostnad och utan begränsningar i avfallsmängder.

1 a §

Den som driver mottagningsplatserna ska, utan kostnad och utan begränsningar i avfallsmängder, ta emot avfall som till övervägande del består av förpackningsavfall och som har sorterats ut genom yrkesmässig sortering av restavfall enligt 4 kap. 4 § avfallsförordningen (2020:614).

11 kap.

11 §

Naturvårdsverket ska rapportera till Europeiska kommissionen i enlighet med direktiv 94/62/EG.

Under framtagandet av underlaget till rapporteringen enligt första stycket ska Naturvårdsverket samråda med Regeringskansliet.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2026.

2 Ärendet

Enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG av den 19 november 2008 om avfall och om upphävande av vissa direktiv, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/851 (avfallsdirektivet), ska medlemsstaterna vidta alla nödvändiga åtgärder för att uppnå målet om att förberedelse för återanvändning och materialåtervinning av kommunalt avfall ska öka till minst 55 viktprocent till 2025, minst 60 viktprocent till 2030 och minst 65 viktprocent till 2035. Medlemsstaterna ska också vidta åtgärder för att förebygga avfallsgenerering genom att uppmuntra återanvändning av produkter och inrätta ett system som främjar reparation och återanvändning, särskilt av vissa produkter, bland annat elektrisk och elektronisk utrustning, textilier, möbler och förpackningar, byggnadsmaterial och byggprodukter (artikel 9.1 d i avfallsdirektivet).

Den 8 juni 2023 beslutade Europeiska kommissionen att utfärda en varning till Sverige för att det finns risk att målet om materialåtervinning av kommunalt avfall inte kommer att nås för 2025.

Kommissionen har inlett ett överträdelseärende mot Sverige för bristande uppfyllelse av målet i avfallsdirektivet om att senast 2020 öka förberedandet för återanvändning och materialåtervinning av avfallsmaterial, som ska omfatta åtminstone papper, metall, plast och glas från hushåll och, eventuellt, samma material från andra källor förutsatt att dessa avfallsflöden liknar avfall från hushåll, till totalt minst 50 viktprocent. En formell underrättelse inkom den 25 juli 2024 till Sveriges ständiga representation vid Europeiska unionen. Regeringen besvarade den formella underrättelsen den 23 september 2024.

Naturvårdsverket har på regeringens uppdrag redovisat rapporten Åtgärder för att öka materialåtervinningen av avfall (KN2023/02730 och KN2023/04559). Slutredovisningen har remitterats och remissvaren är tillgängliga i Klimat- och näringslivsdepartementet (KN2023/02730 och KN2023/04559).

Utredningen om verksamheters kommunala avfall har lämnat betänkandet Åga avfall – en del av den cirkulära ekonomin (SOU 2021:24). Betänkandet har remitterats och remissvaren finns tillgängliga i Klimat- och näringslivsdepartementet (KN2023/00047).

Naturvårdsverket har på regeringens uppdrag redovisat rapporten Ansvar för kommunalt avfall (M2021/00686 med flera). Rapporten har remitterats och remissvaren finns tillgängliga i Klimat- och näringslivsdepartementet (KN2023/00059).

Inom Klimat- och näringslivsdepartementet tillsattes en intern utredning för att biträda departementet med att föreslå de författningsändringar som krävs för att skapa ett tydligt, ändamålsenligt och enhetligt uppföljningssystem gentemot de aktörer som har rådighet att påverka materialåtervinningsgraden för kommunalt avfall (KN2023:D, KN2023/03088). Resultatet av utredningen redovisas i denna promemoria.

Promemorian innehåller förslag som syftar till att förstärka och förtydliga lagstiftningen på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt. Förändringarna syftar till att skapa ett tydligt, ändamålsenligt och enhetligt uppföljningssystem gentemot de aktörer som har rådighet att påverka

materialåtervinningsgraden för kommunalt avfall. Förtydliganden och förändringar föreslås när det gäller avfallsplanering och åtgärder i syfte att förbättra efterlevnaden av lagstiftningen. Förtydliganden har också gjorts om vilken myndighet som ska följa upp efterlevnaden av lagstiftningen och följa upp utvecklingen på avfallsområdet.

Förslagen har beaktat de bedömningar och rekommendationer som EU-kommissionen lämnat i sin tidiga varning.

3 Tidig varning från EU-kommissionen och en formell underrättelse

3.1 Rapport om tidig varning för Sverige

Den 8 juni 2023 beslutade EU-kommissionen om en tidig varning för Sverige för att det finns risk att målet för förberedelse för återanvändning och materialåtervinning av kommunalt avfall inte kommer att nås för 2025. I den bedömning som ligger till grund för rapporten om tidig varning urskiljs arton medlemsstater som riskerar att missa målet.

Kommissionen anser att Sverige riskerar att missa 2025 års mål på 55 viktprocent för förberedelse för återanvändning och materialåtervinning av det kommunala avfallet. Materialåtervinningsgrad är ett mått på hur stor andel av ett visst material som återvinns och återanvänds efter att det har använts och blivit avfall. Det uttrycks vanligtvis i procent och visar hur effektivt ett material kan återvinnas till nya produkter. Materialåtervinningsgraden för kommunalt avfall som rapporterats av Sverige låg relativt stabilt 2015–2019, även om den sjönk något från toppnoteringen på 48,4 viktprocent 2016 till 46,6 viktprocent 2019. Under samma period ökade förbränningsgraden till 53 viktprocent.

Sverige har sedan 2020 tillämpat nya beräkningsregler för materialåtervinning av kommunalt avfall, vilket inneburit att andelen har sjunkit till 38,3 viktprocent. Sveriges materialåtervinningsgrad för kommunalt avfall ligger för närvarande 16,7 procentenheter under målet på 55 viktprocent för 2025. Även om nästan inget kommunalt avfall deponeras, deponeringsgraden var 2020 mindre än 1 procent, sänds merparten till förbränningsanläggningar, vilket enligt kommissionen visar på ett starkt beroende av den metoden. Andelen avfallsförbränning ökade till cirka 60 procent 2020. Det är mer än dubbelt så mycket som EU-genomsnittet på 27 procent.

Enligt kommissionen beror de låga materialåtervinningsgraderna främst på

- låg materialåtervinningsgrad vad avser papper, kartong, plast och biologiskt avfall i det separata insamlingssystemet och, rent generellt, glest inrättade sopavlämningsplatser,
- bristen på stödmekanismer för att säkerställa företagens sopsortering, och
- det faktum att avfallsförbränning fortfarande är den dominerande formen av avfallsbehandling i Sverige.

Bland de åtgärder som anses nödvändiga för att stödja det svenska arbetet med att förbättra sina avfallshanteringsresultat anger kommissionen fyra huvudrekommendationer. Sverige bör

1. stödja förberedelse för återanvändning av kommunalt avfall och återanvändningssystem för förpackningar,
2. utveckla infrastruktur för avfallshantering i samband med de högre stegen i avfallshierarkin för att minska beroendet av förbränning, bland annat för återvinning av plastförpackningar,
3. förbättra tjänsterna som avser separat insamling av avfallsfraktioner som separeras vid källan – särskilt förpackningar och biologiskt avfall – för att säkerställa höga materialåtervinningsgrader i hela landet, och
4. införa stödmekanismer för att säkerställa företagens avfallssortering.

Kommissionens översikt över möjliga åtgärder för bättre materialåtervinning

Samhällsstyrning

1) Införa stödmekanismer (exempelvis kommunal vägledning för företag) för att säkerställa en separat insamling av återvinningsbart kommunalt avfall från företag i syfte att öka verkningsgraden för fraktioner som separeras vid källan.

2) För att både uppnå hög materialåtervinningsgrad och hög kvalitet avseende insamlat avfall, fastställ obligatoriska mål eller indikatorer för separat insamling av avfall för kommuner eller andra organ (t.ex. privata avfallsoperatörer som ansvarar för den separata insamlingen). Detta skulle kunna kompletteras med mekanismer för ekonomiska eller andra incitament som skulle belöna eller straffa organ i enlighet med deras resultat. Information om det lokala insamlingssystemets resultat kan också göras tillgänglig för allmänheten för att öka medvetenheten (till exempel på en webbplats).

Förebyggande insatser

3) Vidta åtgärder för att öka återanvändningen och förhindra generering av icke återvinningsbart kommunalt avfall.

Separat insamling

4) Öka materialåtervinningsgraderna för separat insamlat kommunalt avfall genom att till fullo genomföra insamling av återvinningsbara avfallstyper från dörr till dörr med hög tillgänglighet. Överväga ett snabbare genomförande av lagstiftningen om obligatorisk separat insamling av biologiskt avfall.

Avfallsbehandling

5) Stödja förberedelse för återanvändning av kommunalt avfall och utveckla infrastruktur för avfallshantering som fokuserar på de högre stegen i avfallshierarkin för att minska beroendet av förbränning, bl.a. för återvinning av plastförpackningar.

Kommunikation och åtgärder för att öka medvetenheten

6) Fortsätta och stärka medvetandehöjande verksamheter som är skräddarsydda för olika målgrupper (t.ex. hushåll, kommersiella avfallsproducenter, landsbygds- och stadsområden, lärare och elever) för att öka deras medverkan i separat insamling, särskilt när nya tjänster för separat insamling byggs ut.

Utökat producentansvar och ekonomiska instrument

7) Använda ekonomiska instrument för att stimulera avfallshantering i samband med de högre stegen i avfallshierarkin. Det kommer att bidra till att göra återanvändning, förberedelse för återanvändning och materialåtervinning ekonomiskt attraktivt, och minska beroendet av avfallsdeponering. De ekonomiska incitamenten bör vara tillräckligt stora och utformas till att bli effektiva och styra avfallshanteringen uppåt i avfallshierarkin.

8) Ökade insatser för att inrätta återanvändningssystem för förpackningar kommer att medföra miljöfördelar och hjälpa medlemsstaterna att uppfylla EU:s återvinningsmål för förpackningar.

3.2 Formell underrättelse om materialåtervinningsgraden för kommunalt avfall och elektronikavfall

Avfallsdirektivet innehåller ett mål om att medlemsstaterna senast 2020 ska öka förberedandet för återanvändning och materialåtervinning av avfallsmaterial, som ska omfatta åtminstone papper, metall, plast och glas från hushåll och, eventuellt, samma material från andra källor förutsatt att dessa avfallsflöden liknar avfall från hushåll, till totalt minst 50 viktprocent (artikel 11.2). Enligt de senaste uppgifter som Sverige lämnat till kommissionen var materialåtervinningsgraden för kommunalt avfall i Sverige 39,53 viktprocent 2021. Kommissionen anger i den formella underrättelsen att den anser att Sveriges rapportering visar att Sverige 2021 inte nådde upp till målet på minst 50 viktprocent. Kommissionen anser därför att Sverige inte har fullgjort sina skyldigheter enligt direktivet.

4 Behov av reformering och modernisering av avfallslagstiftningen

4.1 Resurseffektiviteten måste öka genom cirkulära affärsmodeller för minskad belastning på klimatet och miljön

De svenska aktörerna på avfallsområdet inom näringslivet och kommunerna har länge arbetat med resurseffektivitet genom teknikutveckling och innovation. För många företag ligger potentialen i den cirkulära ekonomin i ökad konkurrenskraft genom en säkrad råvarutillgång, ökad resurseffektivitet, riskminimering, minskad klimatbelastning, innovationsförmåga, digitalisering och ökad omsättning. Trots det materialåtervanns endast 38,3 viktprocent av det kommunala avfallet i Sverige 2020. Merparten av det kommunala avfallet behandlades i stället genom förbränning (cirka 60 procent). Regeringen har i 2024 års budgetproposition och i sin klimathandlingsplan konstaterat att det är nödvändigt med en ambitiös avfallspolitik för att minska miljö- och klimatpåverkan från ineffektivt utnyttjande av de resurser som det återvinningsbara avfallet utgör (prop. 2023/24:1 utgiftsområde 20 och skr. 2023/24:59).

För att öka resurseffektiviteten och gemensamt skapa samma förutsättningar inom EU har medlemsländerna genom 2018 års ändringar av avfallsdirektivet enats om bland annat ett mål om ökad förberedelse för återanvändning och materialåtervinning av kommunalt avfall. Målet innebär att minst 55 viktprocent av det kommunala avfallet senast 2025 ska hanteras på det sättet för att utnyttja värdet i avfallet på nytt och för att minska belastningen på miljö och klimat som en ineffektiv resurshantering innebär.

Sveriges materialåtervinningsgrad för kommunalt avfall 2020 var 16,7 viktprocent under det kommande målet för 2025, men även 11,7 viktprocent under målet för 2020 som är minst 50 viktprocent. För att öka resurseffektiviteten och för att nå de överenskomna målen behöver kraftfulla åtgärder vidtas. Med krav på en ökad resurseffektivitet kan det skapas förutsättningar för näringslivet att etablera nya behandlingsanläggningar för sortering och materialåtervinning och andra cirkulära affärsmodeller. Produktrelaterade krav behöver regleras med harmoniserad lagstiftning på EU-nivå. Några sådana förslag har därför inte tagits med i denna promemoria.

EU har även enats om att medlemsstaterna ska betala en avgift för varje kilo plastförpackningar som inte materialåtervinns, vilken för Sveriges del har inneburit kostnader för statsbudgeten i storleksordningen 2,1 miljarder kronor det senaste året. För att minska Sveriges EU-avgift finns det därför skäl att öka materialåtervinningsgraden för plastförpackningar.

4.2 Bättre planeringsförutsättningar skapar drivkrafter för företag och kommuner

För att ställa om samhället till en cirkulär ekonomi behövs förändringar på många områden i samhället och det är en kombination av styrmedel och åtgärder som behövs. Naturvårdsverket konstaterar dock att ett stort antal författningsändringar har gjorts utan att vara samordnade och på ett sätt som gör det svårt att överblicka och tillämpa (Fördjupad utvärdering av Sveriges miljömål 2023). Enligt Svenskt näringsliv måste en cirkulär ekonomi baseras på marknadsekonomiska principer och utvecklas genom goda marknadsförutsättningar för att cirkulära och hållbara företag ska växa sig konkurrenskraftiga. De anser att långsiktiga spelregler och en tydlig politisk riktning gör det lättare och mer attraktivt för näringslivet att göra investeringar och att våga satsa på innovationer som gör skillnad (Hur kan Sverige bli mer cirkulärt? Styrmedel och åtgärder för ökad resurseffektivitet, 2024).

Ökade krav på att fler avfallsslag ska sorteras ut och samlas in separat leder inte per automatik till ökad materialåtervinning. Förutom utsorteringskrav krävs att det finns insamlingssystem för hushåll och verksamheter och anläggningar för att sortera och behandla avfallet genom materialåtervinning eller annan behandling. Dessutom behövs en marknad för det återvunna materialet. För att anläggningar ska kunna etableras måste det säkerställas att det finns en långsiktighet när det gäller materialtillgången för att företag och kommuner ska våga investera i den nödvändiga infrastrukturen. Tydliga krav på separat sortering och insamling av fler avfallsströmmar kan bidra till sådan långsiktighet.

Avfallsplaneringen är central i avfallsdirektivet och den svenska avfallslagstiftningen. Planering är centralt för alla områden för att uppnå framtida mål genom att agera systematiskt och målinriktat utifrån givna förutsättningar och för att uppnå ständiga förbättringar. Planeringen behövs också för att skapa drivkrafter hos de aktörer som förväntas vidta åtgärder för att öka resurseffektiviteten genom investeringar i innovativa affärsmodeller och att etablera tillgängliga tekniska lösningar på marknaden.

Med ett tydligt regelverk om vad som ska göras och hur ansvaret är reglerat skapas också förutsättningar för berörda aktörer att agera på ett konkurrensneutralt sätt, vilket gynnar företagandet och sysselsättningen. I dag har regelverket brister och luckor och är inte i alla delar konsekvent och logiskt. Det skapar därför inte de planeringsförutsättningar som behövs för aktörerna. Många aktörer har också framfört att det finns oklarheter i hur ansvarsfördelningen ser ut för olika avfallsflöden och att denna behöver förtydligas.

Avfallsplaneringen behöver också förändras för att utgöra ett bättre underlag för svenska avfallsaktörer att ta del av de omfattande stödprogram som finns inom EU för kapacitetssupplyggning av innovativ behandlingskapacitet och nödvändig infrastruktur. Avfallsplaneringen behöver därför stärkas samtidigt som avfallslagstiftningen moderniseras för att öka drivkrafterna för en mer cirkulär och resurseffektiv hantering av material, produkter och avfall.

4.3 Mer tillsyn på avfallsområdet nödvändig för rättvis konkurrens och bekämpning av illegal hantering

Dagens tillsynsbestämmelser på avfallsområdet är otydliga

Tillsynsorganisationen och reglerna för tillsyn har setts över i sin helhet ett flertal gånger. Specifika tillsynsbestämmelser om avfall har ändrats och lagts till, främst på grund av krav till följd av EU-rätten. Den nuvarande organisationen för tillsyn enligt miljöbalken över avfallsområdet omfattar statliga och kommunala myndigheter. Organisationen är i många avseenden otydlig, vilket riskerar att medföra att tillsyn bedrivs ineffektivt eller i värsta fall inte alls. Myndigheterna på olika nivåer har ibland dubbla tillsynsansvar, vilket innebär att flera myndigheter utövar tillsyn över samma verksamhet i syfte att kontrollera samma regler. Den oklara ansvarsfördelningen innebär att det kan uppkomma olikheter i landet beroende på hur väl tillsynsmyndigheterna samarbetar med varandra och vilken uppdelning de kommer överens om i fråga om de dubbla ansvaren.

Ansvarsfördelningen inom avfallstillsynen behöver därför tydliggöras. I en organisation med ett tydligare ansvar kan tillsynsmyndigheternas samlade kunskaper, kompetenser och resurser användas effektivt. Ett tydligt regelverk med en tydlig ansvarsfördelning mellan tillsynsmyndigheterna innebär även en minskning av den administrativa bördan för myndigheterna men också en förenkling för de aktörer som myndigheterna utövar tillsyn över.

Otillräcklig tillsyn kan leda till snedvriden konkurrens

Den samhällsomvandling som krävs för att vi ska skapa en cirkulär ekonomi har inneburit att återvinning av avfall har fått ett större fokus. Det är positivt ur en mängd aspekter, men skapar också möjligheter för kriminella aktörer. Det finns stora pengar att tjäna på att inte följa de krav som lagstiftningen ställer. Omställningen kan utnyttjas på flera sätt och ett problem är att verksamhetsutövarna på marknaden till stor del kontrollerar sig själva. Flera myndigheter konstaterar att tillsynen på avfallsområdet är otillräcklig vilket kan leda till snedvriden konkurrens.

Den bristande tillsynen utnyttjas ofta av aktörer med illegala avsikter när det gäller frågor som rör till exempel återvinning av avfall genom att det upphör att vara avfall eller genom att tillsynen ofta begränsas till verksamhetsutövarnas egenkontroll (se rapporten Uppdrag om förstärkta insatser mot brottslighet inom avfallsområdet, KN2023/00025). Bristerna i tillsynen kan då leda till att avfallet inte hanteras enligt avfallshierarkin. Detta riskerar att innebära ojämlika förutsättningar för avfallsaktörerna över landet. I rapporten redovisas också att kommunerna tycker att det är svårt att prioritera uppsökande tillsyn av avfallshantering utöver den ordinarie tillsynen, bland annat eftersom uppsökande tillsyn kräver mycket resurser. En otillräcklig och bristande tillsyn kan också innebära att regel efterlevnaden upplevs som frivillig.

Svenskt Näringsliv och Återvinningsindustrierna har vid ett flertal tillfällen påtalat att en väl fungerande och effektiv operativ tillsyn och

marknadskontroll är central för att säkerställa lika villkor på marknaden och för att motverka oseriösa aktörer. Vidare anför de att ett tydligt regelverk och en fungerande tillsyn inom avfallsområdet är centralt för att uppnå en cirkulär ekonomi. De anser att det behövs mer kompetens och samverkan inom tillsynen både mellan myndigheter och näringsliv och mellan myndigheter lokalt, regionalt och nationellt. De anser därför att det finns anledning att för ökad samverkan centralisera till exempel kommunernas tillsyn inom avfallsområdet till åtminstone länsstyrelsenivå (Hur kan Sverige bli mer cirkulärt, februari 2024). Även Teknikföretagen har framhållit att en väl fungerande och effektiv tillsyn är avgörande för att säkerställa lika villkor på marknaden och för att bekämpa oseriösa och ibland kriminella aktörer (Cirkulär ekonomi - när affärsnytta och politiska mål går hand i hand, 2024). Mer tillsyn på avfallsområdet behövs därför för att förbättra resursutnyttjandet, skapa en sund konkurrens på marknaden och för att bekämpa den illegala hanteringen.

Miljöstraffrättsutredningen har i uppdrag att se över sanktionssystemet i miljöbalken m.m.

Regeringen har beslutat om flera nya uppdrag för att minska den illegala avfallshanteringen och Naturvårdsverket har publicerat en ny tillsynsvägledning om illegal avfallshantering (Illegal avfallshantering, juni 2023). Regeringen har också tillsatt en särskild utredning om En skärpt miljöstraffrätt och en stärkt miljöbrottsbekämpning (Miljöstraffrättsutredningen, M2022:04, dir. 2022:69). Där har en särskild utredare i uppdrag att se över sanktionssystemet i miljöbalken och hur miljöbrottsbekämpningen kan stärkas. Uppdraget ska redovisas senast den 20 december 2024. Att bekämpa organiserad brottslighet är en av regeringens viktigaste frågor och brottsligheten måste bemötas från flera håll. Miljöstraffrättsutredningen har ett vidare fokus än denna promemoria som innehåller förslag på avfallsområdet som påverkar uppfyllelsen av de harmoniserade mål som finns på avfallsområdet.

4.4 Utsorteringen av avfall måste öka så att mer avfall kan materialåtervinnas

En stor del av avfallet sorteras fel

Den främsta anledningen till att så mycket kommunalt avfall förbränns är att det avfall som kan materialåtervinnas inte sorteras ut från restavfallet. Trots befintliga utsorteringskrav sorteras en väldigt stor del av hushållens avfall fel. Avfall Sveriges sammanställning av plockanalyser från 2021 visar att en restavfallspåse i snitt innehåller cirka en fjärdedel matavfall och en tredjedel förpackningsavfall och returpapper, avfall som enligt gällande regler ska sorteras ut.

Det är inte lika vanligt att göra plockanalyser av verksamheters avfall och kunskapen om sammansättningen i restavfallet från verksamheter är därför sämre. Sannolikt innehåller även detta avfall felsorterat material. Plockanalyser görs också i viss mån på grovavfall. Detaljerade

plockanalyser som gjordes under 2021 och 2023 på fyra återvinningscentraler i Dalarna visar exempelvis att det brännbara grovavfallet bestod av 46 procent material som sorterats fel enligt gällande sorteringsinstruktioner.

Att felsorteringen minskar är en förutsättning för att målen om förberedelse för återanvändning och materialåtervinning ska nås. För att målen ska kunna nås bedöms att takten på utbyggnaden av fastighetsnära insamling för hushållen av livsmedels- och köksavfall respektive förpackningsavfall behöver öka tillsammans med kraven på ökad separat insamling av förpackningsavfall från verksamheter.

Ur klimatsynpunkt är det dessutom extra viktigt att den fossila andelen plast i avfallsförbränningen minskar, eftersom över 90 procent av utsläppen från avfallsförbränning uppskattas komma från fossil plast i avfallet (Naturvårdsverket, Rapport 7128 Scenarier för minskad förbränning av fossil plast i el- och fjärrvärmesektorn). Utsläpp av växthusgaser från de svenska avfallsförbränningsanläggningarna står för cirka 7 procent av Sveriges totala växthusgasutsläpp. Förutom den klimatpåverkan som detta medför så innebär förbränningen att avfall som skulle kunnat användas som en resurs som råvara går förlorad och måste ersättas av annan råvara.

Regeringen konstaterar i sin klimathandlingsplan att andelen fossil plast i avfallsförbränningen behöver minska så långt som möjligt för att el- och värmesektorn ska kunna uppnå i princip noll utsläpp av växthusgaser och nå målet om en 100 procent fossilfri elproduktion 2040 (skr. 2023/24:59). Regeringen anför att den därför avser att verka för att öka materialåtervinningen och att förutsättningarna för att nå EU:s avfallsmål finns på plats.

EU-kommissionen konstaterar i sin tidiga varning att Sverige har en låg verkningsgrad vad avser papper, kartong, plast och biologiskt avfall i det separata insamlingssystemet och, rent generellt, glest inrättade sopavlämningsplatser. Vidare framhåller kommissionen att det faktum att avfallsförbränning fortfarande är den dominerande formen av avfallsbehandling i Sverige bidrar till de låga materialåtervinningsgraderna.

Särskilt om förpackningsavfall

Kommunen ska tillhandahålla en fastighetsnära insamling av förpackningsavfall från den 1 januari 2024 och som senast den 31 december 2026. För att möjliggöra för kommunerna att bygga ut insamlingen finns det under en övergångstid möjligheter för kommunen att göra undantag från en fullständig utbyggnad av den fastighetsnära insamlingen. För förpackningsavfallet finns det inga undantagsmöjligheter i förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar (förpackningsförordningen) efter den 1 januari 2027.

Kraven på utbyggnad av fastighetsnära insamling av framför allt förpackningsavfallet har diskuterats under lång tid. Syftet har alltid varit att öka servicegraden för hushållen för att öka utsorteringen av förpackningsavfallet från restavfallet för att möjliggöra en ökad materialåtervinning.

En snabb utbyggnadstakt av den fastighetsnära insamlingen av förpackningsavfallet är avgörande för att förbättra måluppfyllelsen för hur mycket avfall som materialåtervinns. Av de uppgifter som redovisats till Naturvårdsverket så tillhandahöll kommunerna under första kvartalet 2024 fastighetsnära insamling till i genomsnitt 46 procent av de permanentboende hushållen. För en- och tvåbostadshus ligger genomsnittet på 27 procent och för flerbostadshus på 60 procent. Inkluderas fritidsboenden sjunker andelen anslutna hushåll sammanlagt från 46 till 43 procent. Av de utbyggnadsplaner som har redovisats till Naturvårdsverket kommer den fastighetsnära insamlingen att vara fullt utbyggd först i slutet av utbyggnadstiden.

Producenterna har det ekonomiska ansvaret för förpackningsavfallet, men kan inte påverka kommunernas utbyggnadsplaner. Stora infrastrukturförändringar kan behöva tid för att genomföras, men det är problematiskt för måluppfyllelsen om utbyggnaden av den fastighetsnära insamlingen dröjer till slutdatumet och för vissa kommuner till och med till efter slutdatumet. Eftersom ersättningen till kommunerna är högre för fastighetsnära insamling än för annan insamling av förpackningar, borde det finnas ett incitament för kommunerna att bygga ut den fastighetsnära insamlingen. Kommunerna ska få ersättning för sina kostnader från producentansvarsorganisationerna. Utbyggnaden ska därför inte behöva påverkas av ekonomiska förutsättningar. Naturvårdsverket är ansvarigt för att besluta om föreskrifter för ersättning från producentansvarsorganisationen till kommunerna och verket ser över ersättningen för att den ska motsvara de faktiska förhållandena.

Särskilt om förpackningsavfall från verksamheter

Verksamheternas förpackningsavfall ingår i underlaget för att beräkna måluppfyllelsen för EU:s materialåtervinningsmål. Enligt Naturvårdsverket finns det brister i kunskapen om verksamheternas förpackningsavfall om mängder och hur det hanteras. Sedan den nya förpackningsförordningen beslutades har Naturvårdsverket ännu inte fått in någon rapportering om hur mycket av verksamheternas förpackningsavfall som har samlats in separat eller hur det har behandlats. EU-kommissionen konstaterar i sin tidiga varning att bristen på stödmekanismer för att säkerställa företagens sopsortering bidrar till de låga materialåtervinningsgraderna.

Förpackningsavfall från verksamheter ska samlas in vid mottagningsplatser som ska ordnas av den producentansvarsorganisation som har den största sammanvägda marknadsandelen eller av marknadsdrivna system för återanvändning respektive materialåtervinning. Verksamheterna ska få lämna sitt förpackningsavfall på mottagningsplatserna utan kostnad och utan begränsningar i avfallsmängder. Senast den 1 januari 2026 ska antalet mottagningsplatser vara minst en per kommun. Platserna ska vara lättillgängliga och dimensioneras på grundval av antalet verksamheter och det förpackningsavfall som produceras i kommunerna.

Det finns fyra marknadsdrivna system för återanvändning och tolv marknadsdrivna system för materialåtervinning. Sex av de tolv

marknadsdrivna systemen för återvinning ska finnas i alla landets kommuner och tre av dessa ska samla in samtliga förpackningsmaterial.

Sedan kraven trädde i kraft den 1 januari 2024 har det gått för kort tid för att avgöra om insamlingssystemet är tillräckligt dimensionerat för att samla in allt förpackningsavfall från samtliga verksamheter i hela landet. Det har framförts synpunkter från bland andra Avfall Sverige att det finns en risk att mindre verksamheters förpackningsavfall inte sorteras ut utan lämnas med restavfallet och därmed belastar den kommunala avfallshanteringen. Avfall Sverige bedömer risken som extra stor när kommunernas insamling av hushållens förpackningsavfall vid återvinningsstationerna avvecklas och ersätts med fastighetsnära insamling.

Kommissionen rekommenderar Sverige i sin rapport om tidig varning för att riskera att inte nå materialåtervinningsmålet i avfallsdirektivet att bland annat förbättra den separata insamlingen av avfall, särskilt för förpackningsavfall från verksamheter. Mot bakgrund av att nuvarande reglering trädde i kraft den 1 januari 2024 finns det anledning att följa utvecklingen av hur insamlingen av verksamheternas förpackningsavfall byggs ut för att avgöra om det finns skäl att revidera kraven på servicegraden i insamlingen. Kraven kommer dock att behöva ses över i samband med att EU-förordningen om förpackningar och förpackningsavfall beslutas.

Särskilt om livsmedels- och köksavfall

Från den 1 januari 2024 gäller att kommunen ska samla in livsmedels- eller köksavfall som kommunen ansvarar för genom fastighetsnära insamling. Insamling ska ske från den fastighet där avfallet produceras eller från en plats i nära anslutning till fastigheten i de fall insamling från fastigheten inte är möjlig med hänsyn till fastighetens utformning och belägenhet, trafiksäkerhet eller andra omständigheter. Det finns möjligheter till undantag enligt föreskrifter meddelade av Naturvårdsverket eller om kommunen har beviljats dispens av Naturvårdsverket.

Drygt hundra kommuner har beviljats dispens. Som dispens skäl hänvisas oftast till den kommande insamlingen av förpackningar och en önskan om att samordna utbyggnad av separat bioavfallsinsamling med införandet av fastighetsnära insamling av förpackningar. Mängden separat insamlat livsmedels- och köksavfall är av stor betydelse för möjligheten att nå materialåtervinningsmålen. Det är därför viktigt att utbyggnaden av den fastighetsnära insamlingen görs för att underlätta för hushållen.

4.5 Lagstiftningen behöver förenklas och moderniseras

Svenskt näringsliv anser att dagens avfallslagstiftning är föråldrad och anpassad till linjära material- och produktflöden och att den behöver uppdateras och moderniseras för att möjliggöra konkurrenskraftiga och storskaliga cirkulära lösningar (Hur kan Sverige bli mer cirkulärt, februari 2024). Även Naturvårdsverket anser att det finns behov av en bred översyn

och utveckling av avfallslagstiftningen och eventuellt övriga styrmedel inom avfallsområdet för att uppnå en cirkulär ekonomi (Fördjupad utvärdering av Sveriges miljömål 2023).

Avfallslagstiftningen har utvecklats under en lång tid både nationellt och under inflytande av internationellt regelverk och EU-lagstiftning. Regelverket är utformat för att främja en omställning till resurseffektiv hantering av material, produkter och avfall, men innehåller också mer detaljerade krav om hur utsortering, insamling och avfallsbehandling ska gå till.

När miljöbalken tillkom infördes den tidigare renhållningslagen i balken. Mycket av terminologin från den tiden när avfallshantering främst syftade till att minimera hälso- och sanitetsproblem från avfallet finns fortfarande kvar i avfallslagstiftningen. Sedan dess har avfallslagstiftningen i högre grad utvecklats för att främja giftfria och resurseffektiva kretslopp i en cirkulär ekonomi. Det kan därför finnas skäl att modernisera lagstiftningen.

I samband med att flera EU-direktiv på avfallsområdet har genomförts i svensk lagstiftning har bedömningen gjorts att detaljbestämmelserna lämpar sig bäst i föreskrifter som Naturvårdsverket meddelar. Detta innebär att aktörerna med ansvar för avfallshantering måste känna till regler på flera nivåer, dvs. i miljöbalken, på förordningsnivå och i föreskrifter. Det finns ett värde i att förenkla lagstiftningen genom att minska antalet nivåer som reglerna finns i. I viss utsträckning kan det dock fortfarande finnas behov av lagstiftning på flera nivåer, men för att underlätta för aktörerna och skapa en helhetssyn bör detta så långt som möjligt undvikas.

5 Förändringar och förtydliganden av olika aktörers ansvar för avfall

5.1 Avfallsproducentens ansvar förtydligas

Förslag: Med *avfallsproducent* ska i miljöbalken avses den som ger upphov till avfall och den som genom förbehandling, blandning eller andra förfaranden ändrar avfallets art eller sammansättning.

Det ska införas en ny definition av vad som avses med *fullständig behandling*.

Varje avfallsproducent ska vara ansvarig för att hantera avfallet som den har producerat. Avfallsproducenten ska också stå för kostnaderna för att hantera avfallet. Ansvaret för att hantera avfallet ska upphöra när avfallet har genomgått en fullständig behandling. Möjligheten att i avtal bestämma vem som ska ha ansvaret för avfall ska tas bort.

Ansvaret för en avfallsproducent ska inte gälla om kommunen är ansvarig, det har införts ett system för utökat producentansvar för avfallshantering, eller det i övrigt framgår av lag eller annan författning att avfallsproducenten inte är ansvarig.

Ansvaret för avfallsproducenten att fullständigt behandla avfallet ska övergå till den som avfallet överlåtits till när avfallet lämnats över till denne eller till en transportör som denne har anlitat.

Skälen för förslaget

Otydligheter i dagens definition av avfallsproducent

En avfallsproducent är den som ger upphov till avfall (ursprunglig avfallsproducent) och den som genom förbehandling, blandning eller andra förfaranden ändrar avfallets art eller sammansättning (15 kap. 4 § miljöbalken). En ursprunglig avfallsproducent kan både vara en yrkesmässig verksamhet och en privatperson (prop. 2019/20:156 s. 92). Vid olika förberedande behandlingar är det inte ovanligt att en ny ström av avfall uppkommer, till exempel i en sorteringsprocess. Det innebär att även den som låter ett avfall genomgå en förberedande behandling kan vara en ursprunglig avfallsproducent.

Att skilja ut vilka aktörer i en kedja av olika behandlingar som ska anses vara ursprungliga avfallsproducenter och till vilket avfall kan därför vara mycket svårt. Även att komma fram till vilka, om några, som är ”vanliga” avfallsproducenter är svårt med den nuvarande definitionen. Distinktionen mellan ursprunglig avfallsproducent och avfallsproducent är enbart viktig om ansvarsregleringen gör skillnad mellan de aktörerna. I promemorian föreslås att en avfallsproducent ska vara ansvarig för det avfall som denne producerar, oavsett om detta sker i början eller senare i en process. Ansvaret utgår därför inte från vem som är den ursprunglige avfallsproducenten. Behovet av att definiera vem det är finns därmed inte längre. I definitionen av avfallsproducent bör därför ursprunglig avfallsproducent tas bort.

Medlemsstaterna får ange villkor för ansvaret och besluta om i vilka fall som den ursprungliga producenten ska behålla ansvaret för hela behandlingskedjan eller i vilka fall som ansvaret kan delas eller delegeras mellan aktörerna i behandlingskedjan (artikel 15.2 andra stycket i avfallsdirektivet). Bedömningen är därför att den förändrade definitionen är förenlig med avfallsdirektivet.

Avfallsproducentens ansvar behöver förtydligas och ändras

Dagens lagstiftning om avfallsproducentens ansvar upplevs av många som svårtolkad. Enligt Naturvårdsverket har det inneburit stora utmaningar att vägleda om avfallsproducentens ansvar (15 kap. 11 a § miljöbalken). Att utföra tillsyn och finna den som är ansvarig för en avfallshantering utifrån nuvarande reglering bedöms som svårt i ett flertal situationer. Det är svårt för tillsynsmyndigheten att bedöma om eventuella kommersiella avtal mellan en avfallsproducent och en eller flera olika behandlingsanläggningar har inneburit att ansvaret övergått till den senare eller inte. Tillsynsmyndigheten förväntas också tolka ett avtal där det inte är uttryckligen reglerat något om ansvar som att ansvaret trots detta har övergått från den ursprungliga avfallsproducenten till behandlingsanläggningen (prop. 2019/20:156 s. 97). En sådan tolkning strider mot huvudregeln om att avfallsproducenten ska ha kvar sitt ansvar.

Ett flertal aktörer har uppgett att det inte bedrivs tillsyn över avfallsregelverket i tillräcklig utsträckning och att tillsynsmyndigheterna upplevs som svaga. En förutsättning för att kunna utöva tillsyn är att regelverket är tydligt i fråga om ansvar så att tillsynsmyndigheten inte behöver lägga ner mycket resurser för att komma fram till vilken aktör som är ansvarig. Det bedöms också självklart att regelverket bör vara utformat på sådant sätt att den som är ansvarig enkelt kan förstå det.

Med ansvaret för avfallet följer en skyldighet att återanvända, materialåtervinna eller på annat sätt bortskaffa det producerade avfallet. För att kunna fullgöra denna skyldighet måste det vara tydligt vem som är ansvarig för avfallet och vem som ska ha denna kunskap. Nuvarande reglering, som innebär att ett avtal, till och med utan ansvarsreglering, gäller i stället för regleringen i miljöbalken, medför att det blir svårt för både en tillsynsmyndighet och Naturvårdsverket att förutse vem som är ansvarig. Möjligheten att genom avtal förändra det miljörättsliga ansvaret för avfallet bör därför tas bort.

Miljöbalken reglerar enbart avfallsproducenters ansvar i förhållande till myndigheterna. Avtalsfrihet gäller alltså fortfarande mellan de privata aktörerna.

Avfallsproducenten bör, precis som i dag, som huvudregel ansvara för allt avfall som produceras. Ansvaret innebär att avfallsproducenten ska följa reglerna om avfallshantering, bl.a. att avfallet ska hanteras i enlighet med avfallshierarkin, att anmälningsplikten för verksamheten fullgörs eller att tillstånd finns. Avfallsproducenten ska också stå för kostnaderna för att hantera det avfall som har producerats. Ansvaret för att hantera avfallet upphör när avfallet har genomgått en fullständig behandling. Det finns dock undantag från huvudregeln att avfallsproducenten är ansvarig för att avfallet hanteras. Dessa undantag bör framgå uttryckligen. Undantag bör alltså gälla när kommunen har ett ansvar för avfallet, när en producentansvarsorganisation eller en producent har ansvar för avfallet eller när ansvaret för avfallet framgår av andra lagar vid sidan av miljöbalken.

En definition av vad som menas med en fullständig behandling bör införas

Det finns i dag ingen definition i lagtexten av vad som avses med fullständig behandling. Avfall kan genomgå både förberedande och slutlig behandling. Oftast genomgår ett avfall ett flertal olika behandlingsförfaranden. Förberedande behandling innebär att avfallet förbereds inför en slutlig behandling, till exempel genom sortering, krossning eller komprimering. Att avfallet genomgår slutlig behandling innebär att avfallet efter behandlingen antingen upphör att vara avfall, återvinns eller bortskaffas. Ett avfall har genomgått en fullständig behandling när all nödvändig förberedande och slutlig behandling har genomförts.

Uttrycket fullständig behandling bör vara tydligare än att det anges att någon enbart är ansvarig för en behandling. En definition av fullständig behandling bör därför införas så att uttrycket kan användas för att reglera när ansvaret är uppfyllt. Med fullständig behandling bör avses behandling

i form av att alla nödvändiga förfaranden har vidtagits så att avfallet har upphört att vara avfall, har återvunnits eller har bortskaffats.

Ansvaret för avfallet när det hanteras i flera led

En medlemsstat får ange villkor för ansvaret för avfallet och besluta om i vilka fall som den ursprungliga producenten ska behålla ansvaret för hela behandlingskedjan eller i vilka fall som ansvaret kan delas eller delegeras mellan aktörerna i behandlingskedjan, utan att det påverkar tillämpningen av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 av den 14 juni 2006 om transport av avfall (avfallstransportförordningen) (artikel 15.2 andra stycket i avfallsdirektivet). Ovan i detta avsnitt föreslås att möjligheten att träffa avtal om det miljörättsliga ansvaret tas bort. I stället bör det klargöras i vilka situationer ansvaret för avfallet övergår till en mottagare.

Ansvaret för avfallsproducenten att ordna en fullständig behandling bör upphöra och övergå till mottagaren om avfallet överläts. En sådan reglering stämmer mer överens med hur det fungerar på marknaden och med den rådighet som en verksamhetsutövare har över avfallet. Förändringen av regleringen stämmer också överens med kravet på att man bara får överlämna avfallet till den som har gjort de anmälningar eller har de tillstånd som krävs för den planerade behandlingen (5 kap. 18 § avfallsförordningen).

I situationer där t.ex. en avfallsproducent uppdrar åt en transportör att lämna avfallet till en mottagare för behandling bör ansvaret övergå när avfallet har lämnats hos den som avser att behandla avfallet, eftersom transportören endast agerar på uppdrag av avfallsproducenten. I det omvända fallet, att mottagaren anlitar en transportör för att hämta avfallet hos avfallsproducenten, bör ansvaret övergå till mottagaren när transportören tar emot avfallet. Ansvaret bör inte heller gå över om avfallet enbart lagras för att sedan skickas vidare. Sammanfattningsvis bör ansvaret för avfallens hantering och kostnaderna för detta övergå till en mottagare när avfallet har lämnats över till denne eller till någon transportör som denne har anlitat.

5.2 Nytt ansvar för vissa avfallsproducenter

Förslag: I definitionen av *kommunalt avfall* ska det förtydligas att kommunalt avfall är blandat eller separat insamlat avfall från hushåll som utgörs av papper, kartong, glas, metall, plast, bioavfall, trä, textilier, förpackningar, förbrukade batterier, ackumulatorer, grovavfall, avfall som utgörs av eller innehåller elektrisk och elektronisk utrustning eller annat blandat eller separat insamlat avfall från hushåll, och blandat eller separat insamlat avfall från andra källor än hushåll om sådant avfall till sin art och sammansättning liknar avfall från hushåll.

Den som bedriver en detaljhandel med livsmedel ska, i stället för kommunen, ansvara för det kommunala avfall som produceras i verksamheten.

Även den som bedriver en yrkesmässig verksamhet ska, i stället för kommunen, ansvara för det kommunala avfall som produceras i verksamheten som består av förbrukat matfett eller förbrukat kontorspapper.

Definitioner av *detaljhandel med livsmedel*, *förbrukat matfett* och *förbrukat kontorspapper* ska införas i miljöbalken.

Skälen för förslaget

Definitionen av kommunalt avfall ska förtydligas

Kommunalt avfall utgörs i dag av avfall från hushåll och sådant avfall från andra källor som till sin art och sammansättning liknar avfall från hushåll. Det gäller dock inte avfall från tillverkning, avfall från jord- och skogsbruk, avfall från fiske, avfall från septiktankar, avloppsnät och avloppsrening, bygg- och rivningsavfall, och uttjänta bilar (15 kap. 3 § miljöbalken). Uttrycket finns i avfallsdirektivet men har inte genomförts ordagrant (artikel 3.2b). I direktivet definieras kommunalt avfall som

1. blandat avfall och separat insamlat avfall från hushåll, inklusive papper och kartong, glas, metall, plast, bioavfall, trä, textilier, förpackningar, avfall som utgörs av eller innehåller elektrisk och elektronisk utrustning, förbrukade batterier och ackumulatorer samt grovavfall, inklusive madrasser och möbler,

2. blandat avfall och separat insamlat avfall från andra källor om sådant avfall till sin art och sammansättning liknar avfall från hushåll.

Kommunalt avfall omfattar dock inte avfall från tillverkning, jordbruk, skogsbruk, fiske, septiktankar, avloppsnät och rening av avlopp, inklusive avloppsslam, uttjänta fordon eller bygg- och rivningsavfall.

Förklaringen av uttrycket i miljöbalken är mer fokuserat på att beskriva vad som inte ingår i uttrycket än att beskriva vad som omfattas. Detta har vid tillämpningen av föreskrifter där uttrycket kommunalt avfall används medfört stora problem, eftersom uttrycket upplevts som otydligt. Det gäller bland annat då uttrycket används för att reglera vilket ansvar som kommunen har för avfallshantering. Det upplevs som otydligt vilket avfall som ingår i uttrycket. Det blir därmed otydligt vem som är ansvarig för vilket avfall.

I Naturvårdsverkets redovisning av regeringsuppdraget om åtgärder för att öka materialåtervinningen anges att otydligheten om ansvaret för kommunalt avfall, främst i fråga om verksamheternas avfall, är ett hinder för att materialåtervinningsmålen ska kunna uppnås i tid. Naturvårdsverket anger även att det finns brister i statistiken. En orsak till underrapporteringen är oklarheter i ansvarsfördelningen mellan kommunen och privata aktörer när det gäller det kommunala avfallet. Det finns därför anledning att ändra uttrycket kommunalt avfall i miljöbalken så att det blir mer likt hur det uttrycks i avfallsdirektivet. I sak ska ändringen inte innebära någon förändring, men det blir tydligare vad som ingår i det för alla aktörer som ska använda uttrycket.

Tidigare utredningar om ansvar för det kommunala avfallet

Frågan om ansvar för den del av det kommunala avfallet som utgörs av ”sådant avfall från andra källor som till sin art och sammansättning liknar

avfall från hushåll” och som produceras av verksamheter har analyserats och utretts vid flera tillfällen.

Det har tidigare remitterats ett förslag som innebar en möjlighet för verksamheter som önskade att ta ett eget ansvar för sitt kommunala avfall i stället för kommunerna (frival) (promemorian Genomförande av reviderade EU-direktiv på avfallsområdet, M2019/01776). Med frival menas att den som är skyldig att betala renhållningsavgift får hantera kommunalt avfall som har producerats i eller i samband med yrkesmässig verksamhet på något annat sätt än genom att lämna det till kommunen eller den som kommunen anlitar, dvs. att göra ett eget val. För att kommunen skulle ha möjlighet att planera och dimensionera sin verksamhet föreslogs även att de verksamhetsutövare som ville göra ett frival eller avsluta ett frival skulle vara skyldiga att anmäla detta till kommunen i god tid.

Vid remitteringen av promemorian hade remissinstanserna olika syn på behovet och konsekvenserna av att införa ett undantag från det kommunala avfallsansvaret. Många remissinstanser, även de som i grunden var positiva till ett undantag, hade invändningar mot förslagets utformning. Mot bakgrund av kritiken från remissinstanserna valde regeringen att tillsätta en särskild utredning. Utredningen om verksamheters kommunala avfall, för att djupare analysera det förslag som remitterades och för att ge förslag på lämpliga alternativa lösningar. Utredningen föreslog att ett frival för kommunalt avfall från verksamheter skulle införas (SOU 2021:24). Förslaget motsvarade i huvudsak det förslag som tidigare hade remitterats. När utredningens förslag remitterades var merparten av remissinstanserna fortfarande kritiska till hur förslaget hade utformats.

Under våren 2021 framförde Svenskt Näringsliv att regeringen omgående skulle klargöra att avsikten med det nya uttrycket kommunalt avfall inte var att utöka det kommunala avfallsmonopolet och att regeringen snarast möjligt skulle återställa reglerna så att det kommunala ansvaret begränsas till rättslaget den 1 augusti 2020, dvs. att kommunernas ansvar begränsas till hushållsavfall och därmed jämförligt avfall med tillhörande rättspraxis (M2021/00686). Även Avfall Sverige uppmanade 2021 regeringen att tydliggöra ansvarsavgränsningen avseende kommunalt avfall (M2021/00782 och M2021/00950).

Med anledning av detta gav regeringen Naturvårdsverket i uppdrag att analysera om ansvaret för kommunalt avfall bör förändras i fråga om vissa enskilda avfallsströmmar. Naturvårdsverket föreslog i sin redovisning Ansvar för kommunalt avfall avseende vissa enskilda avfallsströmmar (KN2023/00059) att det skulle införas en möjlighet att själv hantera kommunalt avfall från detaljhandeln. För förbrukat matfett föreslogs att avfallet skulle undantas från det kommunala ansvaret. För utgrävd jord med invasiva främmande arter från hushållen föreslogs att kommunerna skulle få ett tydligare ansvar.

Naturvårdsverkets redovisning har remitterats. Avfall Sverige anser att delar av Naturvårdsverkets förslag är bra men motsätter sig andra delar, som till exempel den lagtekniska lösningen med ett frival, att förbrukat matfett tas bort från kommunens ansvar och att kontorspapperet inte finns med i Naturvårdsverkets förslag. Återvinningsindustrierna anser att Naturvårdsverkets förslag för förbrukat matfett är bra och föreslår därutöver att kontorspapper, avfall från detaljhandeln och avfall från sjukhus och andra vårdinrättningar bör avregleras. För övriga kommunala

avfallsströmmar bör det finnas en möjlighet med ”frival” där verksamheten kan anlita en annan transportör än kommunen genom en registrering. Svensk Dagligvaruhandel (SvDH) anser att dagligvaruhandelns avfallsströmmar helt ska undantas från det kommunala ansvaret, så att den praxis som gällt i ungefär 10 år baserat på den så kallade ”frukt och grönt-domen” (MÖD 2012:49) kodifieras. SvDH anser att de avfallsströmmar av kommunalt avfall som uppstår i kompletterande verksamheter som förbutiker och lunchrum med mera bör undantas från det kommunala ansvaret.

Den 12 maj 2023 inkom Avfall Sverige och Återvinningsindustrierna med ett kompletterande yttrande. Branschföreträdarna föreslår att det kommunala ansvaret bör begränsas när det gäller kommunalt avfall från detaljhandeln, från sjukvårdsverksamhet, för papp eller papper från yrkesmässig verksamhet och för trädgårds- eller parkavfall som producerats i yrkesmässig verksamhet. De föreslår även att kommunen efter begäran av verksamhetsutövaren ska få ta på sig ansvaret för sådant avfall som avgränsats från det kommunala ansvaret.

En frivalslösning bedöms kunna bli väldigt administrativt betungande för att uppfylla EU-lagstiftningens krav

Det kan konstateras att det finns många invändningar mot ett system med ett ansvar som är frivilligt och som kan variera över tid. Att få en frivalslösning att fungera i praktiken är svårt. Oavsett hur långa tidsfrister som läggs in för en verksamhet att anmäla till kommunen att de vill nyttja sitt frival eller inte, blir det mycket svårt för kommunen att planera sin avfallshantering. Att upphandla en entreprenör utan att veta vilka avfall som ska hämtas och att sätta avfallstaxor på ett korrekt sätt är svårt med ett frivalssystem. Det bedöms också som svårt för tillsynsmyndigheten att bedriva tillsyn över ett frivalsansvar, eftersom ansvaret kan variera över tiden. Det skulle också bli svårt för tillsynsmyndigheten att kunna få in de uppgifter som krävs för att kunna följa upp avfallsmängder och hur avfallet har hanterats. Dessa uppgifter är avgörande för att rapporteringen och måluppfyllelsen enligt avfallsdirektivet ska bli korrekt. Bedömningen är därför att de krav som följer av EU-lagstiftningen när det gäller ansvaret för hanteringen av avfallet enligt avfallshierarkin, kostnadsansvaret och rapporteringen, gör att en generell frivalslösning förväntas bli väldigt administrativt betungande för såväl företag som kommuner och tillsynsmyndigheter, vilket därför bedöms som ett alternativ som inte bör införas.

Detaljhandel med livsmedel bör ansvara för sitt kommunala avfall

Avfall Sverige, Svensk Dagligvaruhandel och Återvinningsindustrierna har föreslagit att kommunalt avfall från detaljhandeln ska undantas från kommunalt ansvar. Naturvårdsverket föreslår en frivalslösning för kommunalt avfall från detaljhandeln. Kommunerna har uppgett till Naturvårdsverket att förändringarna i ansvaret som gjordes i samband med införandet av uttrycket kommunalt avfall har blivit mest kännbart för butiker inom detaljhandeln, i synnerhet livsmedelsbutikerna. Dessa har i många fall en väl fungerande avfallshantering utanför kommunens system, i enlighet med tidigare rättspraxis om hushållsavfall och därmed jämförligt

avfall (MÖD 2012:49). Branchorganisationen Avfall Sverige anser att kommunernas ansvar i fråga om kommunalt avfall från detaljhandeln har utökats på ett icke önskvärt sätt och har föreslagit ett undantag från kommunalt avfall för detaljhandeln. Svensk Dagligvaruhandel uppger att det oklara läget är en anledning till att de privata avfallsaktörerna avvaktar med att investera i ny storskalig teknik på området och menar att investeringsviljan inom området skulle öka om de själva fick rådgivet över sitt avfall. Både kommuner och Svensk Handel har vidare fört fram att privata aktörer har större möjlighet än kommunen att möta handelns önskemål om flexibilitet och speciallösningar. Det kan röra sig om komprimatorer som används i vissa butiker för att till exempel möta kravet om att skilja förpackningar från sitt innehåll, vilket kräver hantering som kommunen normalt inte utför. Svensk Dagligvaruhandel uttrycker att det är svårare att få ut statistik om avfallsmängder från kommunen, vilket påverkar det egna interna miljöarbetet. Det kan exempelvis bero på att kommunen eller dess entreprenör inte väger avfallet vid varje hämtningstillfälle och inte heller samlar dessa uppgifter så att de kan göras tillgängliga för avfallslämnaren.

Att samordna transporter för att minska utsläpp är en annan viktig del i dagligvaruhandelns miljöarbete, vilket också har uttryckts som ett önskemål från branschen. Svensk Dagligvaruhandel framhåller att det avfall som uppstår i anslutning till butikerna i förbutik, restaurang, bageri eller café också bör ingå i ansvaret, om en förändring av ansvaret skulle bli aktuell.

Svensk Handel är positiva till ett frival och anser att ett sådant bör genomföras. Avfall Sverige och Återvinningsindustrierna är överens om att det finns skäl att avreglera vissa fraktioner från kommunens ansvar och att avreglering är ett bättre tillvägagångssätt för att verksamhetsutövare ska kunna förfoga över dessa fraktioner än att genomföra det förslag som framförts av Naturvårdsverket. De föreslår att ansvaret därför bör återställas till vad som gällde innan den 1 augusti 2020, då kommunens ansvar för det kommunala avfallet trädde i kraft, och att det finns skäl för en mer långtgående avreglering än vad som gällde innan dess genom att allt avfall från detaljhandeln bör innefattas (inklusive eventuell servering om den utgör en del av detaljhandelsverksamheten). Även Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) förordar en avreglering av det kommunala ansvaret på samma sätt som gällde enligt tidigare rättspraxis.

Om ansvaret förändras innebär det att även andra föreskrifter om avfallshantering övergår till detaljhandlare med livsmedel. Det gäller till exempel krav på tillstånd och anmälan för hantering av avfall, krav på att följa avfallshierarkin, kostnadsansvaret, ansvaret för rapportering och krav på att försäkra sig om att den som tar emot avfallet för hantering har de tillstånd och anmälningar som krävs för hanteringen. Det kan uppkomma gränsdragningsfrågor för detaljhandeln med livsmedel när det gäller att rapportera det kommunala avfallet. Mot bakgrund av att handeln uttryckt att privata entreprenörer har mycket bra statistik bör de dock kunna uppfylla kraven på att rapportera de mängder som uppkommer i verksamheten.

Bedömningen är därför att det finns skäl att begränsa kommunens ansvar för kommunalt avfall och att återskapa det rättsläge som gällde före den 1 augusti 2020. Begränsningen av kommunens ansvar bör dock utformas

på sådant sätt att allt kommunalt avfall från detaljhandel med livsmedel undantas från kommunens ansvar. Ansvaret bör i stället läggas på avfallsproducenten som i det här fallet är detaljhandeln med livsmedel. I nästa avsnitt föreslås vad som bör avses med detaljhandel med livsmedel.

Den invändning som funnits från bl.a. Svensk Handel om svårigheter för detaljhandel med livsmedel i glesbygdskommuner där det kan vara svårt att hitta avfallsentreprenörer som erbjuder avfallshanteringstjänster omhändertas i promemorian i avsnitt 5.3 där det föreslås att kommunen ska få ett andrahandsansvar för detta kommunala avfall under vissa omständigheter.

Sammanfattningsvis bör det alltså införas en skyldighet för detaljhandel med livsmedel att ansvara för det kommunala avfall som produceras i den yrkesmässiga verksamheten.

Definitionen av detaljhandel med livsmedel

Förslaget att flytta ansvaret för kommunalt avfall från kommunen till detaljhandel med livsmedel gör att det behövs en definition av vilka aktörer som omfattas. För att definiera detta bedöms det lämpligt att utgå från de beskrivningar som finns i Standard för svensk näringsgrensindelning (SNI) och därmed i det internationella systemet av ekonomiska klassifikationer som utgår från EU:s näringsgrensstandard NACE. Livsmedelshandeln motsvarar i det systemet 47.11 (Detaljhandel med brett sortiment, mest livsmedel, drycker och tobak) och innefattar 4721 (Specialiserad butikshandel med frukt och grönsaker), 4722 (Specialiserad butikshandel med kött och charkuterier), 4723 (Specialiserad butikshandel med fisk, skal- och blötdjur), 4724 (Specialiserad butikshandel med bröd, konditorivaror och konfektyrer) och 4729 (Annan specialiserad butikshandel med livsmedel).

Det är däremot inte motiverat att inkludera kommunalt avfall från kafé- och restaurangverksamhet i definitionen detaljhandel med livsmedel. Det har inte i någon av de tidigare utredningarna bedömts motiverat att undanta detta avfall från kommunens ansvar. Det bedöms inte finnas skäl för det nu heller eftersom kafé- och restaurangverksamheter som skulle önska ta ett eget ansvar för sitt kommunala avfall redan i dag har en möjlighet att ansöka om dispens för detta, se även avsnitt 5.4.

Enligt avfallsdirektivet bör medlemsstaterna säkerställa att avfall från storhandel ("large commerce") och industri som inte liknar avfall från hushåll inte omfattas av tillämpningsområdet för kommunalt avfall, se skäl 10 i ändringsdirektivet till avfallsdirektivet, direktiv (EU) 2018/851. Det bedöms att storhandel i svenskt sammanhang närmast liknar grossistverksamhet. Avfall från grossist ("wholesale") bedöms alltså inte vara kommunalt avfall, medan avfall från handel ("retail") bedöms vara det. Sammanfattningsvis bör partihandel och grossisthandel inte träffas av definitionen av detaljhandel med livsmedel.

Försäljning av livsmedel till konsumenter sker även i form av torghandel och handel på internet. Torghandel är vanligtvis förknippad med andra miljöaspekter än annan livsmedelshandel. Den sker ofta tillfälligt på en plats och kan förknippas med nedskräpning och andra problem. Torghandel bör därför inte anses utgöra detaljhandel med livsmedel. Uttrycket detaljhandel med livsmedel bör alltså omfatta den handel som

främst riktar sig till konsumenter och innefattar försäljning i butik av i huvudsak livsmedel, vilket inte omfattar torg- och marknadshandel. Med livsmedel avses även dryck.

Ansvar för kommunalt avfall som utgörs av förbrukat matfett bör ändras

Näringslivets aktörer har under en längre tid framfört önskemål om att ansvaret för förbrukat matfett ska förändras. Förbrukat matfett ingår i uttrycket bioavfall (1 kap. 5 § avfallsförordningen). Förbrukat matfett ingår i uttrycket kommunalt avfall, eftersom det är en del av bioavfallet (avfallskod 20 01 25 Ätlig olja och ätligt fett). Det är därmed kommunen som ansvarar för insamling och behandling av avfallet. Enligt avfallsdirektivet ska bioavfall senast den 31 december 2023 samlas in separat och inte blandas med andra typer av avfall, alternativt materialåtervinnas där avfallet har uppstått (artikel 22).

Förbrukat matfett som produceras i yrkesmässiga verksamheter som restauranger och storkök samlas oftast in i fat eller tunnor som kan hämtas med en vanlig lastbil. Fettet kan materialåtervinnas för att sedan ingå i produkter som tvål- och tvättprodukter, stearin, papperskemikalier, målarfärg, plast och gummi. I dessa fall kan alltså fettets ersätta andra oljor som råvara. Det kan också användas till produktion av biobränsle. Använd fritureolja används till exempel i tillverkning av biodiesel. Förbrukat matfett är en råvara där försäljningspriserna varierar, vilket innebär att det ekonomiska intresset för att samla in fettets varierar. I stora delar av landet hämtas fett i dagsläget ofta utan kostnad, medan en avgift ibland behöver tas ut, framför allt från verksamheter i Norrlands inland. Naturvårdsverket konstaterar i sin redovisning Ansvar för kommunalt avfall avseende vissa enskilda avfallsströmmar att av de 60 kommuner som undersökts så är det endast 13 kommuner som hämtar förbrukat matfett, varav en mindre kommun. I de flesta fall hänvisar kommunerna i stället till valfri privat entreprenör.

Flera kommuner och representanter för näringslivet har framfört till Naturvårdsverket att ansvaret för insamling och behandling av förbrukat matfett bör ändras så att privata aktörer får tillåtelse att hantera avfallet. Avfall Sverige motsätter sig att någon annan än kommunen ska vara ytterst ansvarig för insamling och behandling av förbrukat matfett. Avfall Sverige förordar andra lösningar där kommunerna av olika anledningar inte vill hämta förbrukat matfett. Representanter för restaurangbranschen har framfört att de ser en risk för att kommunerna inte har möjlighet att behandla förbrukat matfett på ett sätt som är bäst ur miljösynpunkt.

Om fett behandlas av kommunen genom rötning till biogas är behandlingen enligt avfallshierarkin likvärdig med användning av fett för nya produkter. Det beror på att det i båda fallen rör sig om materialåtervinning. Att försäljningspriserna för fett varierar har också framförts som en risk både om avfallet hanteras av kommunen och av avfallsproducenterna.

Det har också framförts att priset kan locka till en försäljning av fett till en förbränningsanläggning. Ett sådant förfarande är dock i strid med avfallshierarkin och förbudet mot förbränning av avfall som samlats in separat med syfte att det ska förberedas för återanvändning eller

materialåtervinning. Mot bakgrund av att det bedöms finnas en stor potential i näringslivet för att materialåtervinna använt matfett om det samlas in separat bör det kommunala ansvaret för denna del av det kommunala avfallet flyttas. Yrkesmässiga verksamheter som producerat förbrukat matfett att bör i stället ansvara för det avfallet.

Överföringen av ansvaret innebär att samtliga krav som en avfallsproducent har kommer att gälla för de yrkesmässiga verksamheter som producerar förbrukat matfett. Det gäller kravet på att följa avfallshierarkin, men också de särskilda behandlingskrav som anges i avfallsförordningen i fråga om bioavfall och de rapporteringsskyldigheter som finns.

Definitionen av förbrukat matfett

Det finns i dag inte någon juridiskt bindande definition av uttrycket förbrukat matfett. Den engelska term som används av branschen är *used cooking oil*. Denna har till svenska översatts med använd matolja, se punkt 22 i bilaga I till kommissionens förordning (EU) nr 142/2011 av den 25 februari 2011 om genomförande av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1069/2009 om hälsobestämmelser för animaliska biprodukter och därav framställda produkter som inte är avsedda att användas som livsmedel och om genomförande av rådets direktiv 97/78/EG vad gäller vissa prover och produkter som enligt det direktivet är undantagna från veterinärkontroller vid gränsen.

I restauranger och storkök uppstår två typer av fett: förbrukat matfett, även kallat spillfett, och fett från fettavskiljare. Båda typerna av fett utgör kommunalt avfall och klassas enligt samma avfallskod (20 01 25, Ätlig olja och ätligt fett). Förbrukat matfett som uppstår som avfall efter beredning av livsmedel hanteras i dag på marknaden och används i olika återvinningsprocesser.

En förklaring av förbrukat matfett bör innefatta den typ av avfall som oftast samlas in i fat eller tunnor och som kan hämtas med en vanlig lastbil. Med förbrukat matfett bör därför avses frityrolja och annat matfett som har producerats i samband med yrkesmässig beredning av livsmedel, med undantag för fett från fettavskiljare.

Det behöver säkerställas att tömning av fettavskiljare sker på rätt sätt och i rätt omfattning. Dåligt skötta fettavskiljare kan påverka kommunens ledningsnät negativt, eftersom fett som kommer ut i avloppsvattenledningarna kan orsaka dels korrosionsskador på ledningarna, dels fettproppar som i sin tur bland annat kan orsaka översvämningar. Ansvaret för detta avfall bör därför kvarstå på kommunen.

Ansvaret för förbrukat kontorspapper som producerats i en yrkesmässig verksamhet bör ändras

Enligt Naturvårdsverket bör förbrukat kontorspapper anses vara kommunalt avfall. Det är därmed kommunens ansvar. Naturvårdsverket har dock utrett om det finns skäl att undanta förbrukat kontorspapper från kommunens ansvar, eftersom det finns ”frivilliga” system som samlar in kontorspapper som producerats i yrkesmässiga verksamheter med gott resultat. Eftersom det är kommunen som ansvarar för detta avfall, får

sådana frivilliga system enbart förekomma om de arbetar på uppdrag av kommunerna. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Avfall Sverige, Stena Recycling och Återvinningsindustrierna anser att förbrukat kontorspapper är en typ av avfall som bör undantas från det kommunala ansvaret.

I redovisningen av regeringsuppdraget om Ansvar för vissa enskilda avfallsströmmar har Naturvårdsverket inte tagit upp några fördelar med att låta ansvaret ligga kvar på kommunerna. Som Naturvårdsverket konstaterar kan insamlingsservicen snarast komma att minska om ansvaret ligger kvar. Ansvaret för kommunalt avfall av förbrukat kontorspapper som produceras av yrkesmässiga verksamheter bör därför undantas från det kommunala ansvaret. I stället bör yrkesmässiga verksamheter som producerat förbrukat kontorspapper ansvara för det avfallet.

På samma sätt som för annat avfall som nu föreslås undantas från det kommunala ansvaret är det viktigt att samtliga regler om avfallshanteringen följs och att rapporteringen till Naturvårdsverket sker på ett korrekt sätt. Vid en korrekt rapportering bör denna typ av avfallshantering ha potential att påverka materialåtervinningsmålen på ett positivt sätt.

Definitionen av förbrukat kontorspapper

Det finns inte någon juridiskt bindande definition av förbrukat kontorspapper. Med avfallsfraktionen papper eller papp avses separat insamlat papper och papp som producerats i en yrkesmässig verksamhet och som inte är förpackningsavfall (avfallskod 20 01 01 i bilaga 3 till avfallsförordningen). Avfallet uppkommer hos offentliga förvaltningar och privata och offentliga verksamheter med administration (jfr skäl 10 i avfallsdirektivet).

Avfallet ska för att anses vara kommunalt till sin art och sammansättning likna avfall från hushåll. Tidningar, reklamblad och kontorspapper är exempel på avfall som till sin art och sammansättning liknar hushållens avfall. Avfall Sverige har uppgett att de utgångspunkt i den uppkomna avfallsmängden anser att kontorspapper inte är kommunalt avfall. I ”art och sammansättning” ingår dock inte mängd. Det saknas också användbar klassificeringskod i bilaga 3 till avfallsförordningen om papp och papper från verksamheter som samlas in separat. Kontorspapperet bör därför anses vara kommunalt avfall.

Även böcker, blanketter, kopieringspapper, skrivblock, etiketter, kuvert och affischer har ansetts utgöra kontorspapper (se betänkandet Resurs i retur, SOU 2001:102 s. 186). I uttrycket kontorspapper bör även säkerhets- eller sekretesspapper ingå. Det innebär att handlingar som innehåller uppgifter som omfattas av sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) omfattas. För att detta ska fungera krävs att sekretesspapperet strimlas på ett sådant sätt att det är omöjligt att återskapa dokumentet eller informationen på nytt. Detta kan ske antingen hos avfallsproducenten eller hos den som samlar in materialet om insamlingen görs på ett korrekt sätt. Den strimlade pappersmassan kan materialåtervinnas och bli till nytt papper.

Mot denna bakgrund bör det med förbrukat kontorspapper avses avfall som utgörs av kopieringspapper, blanketter och skrivblock.

5.3 Förändringar i kommunens ansvar

Förslag: Det ska förtydligas att kommunens ansvar för avfall innebär ansvaret att hantera avfallet. I ansvaret ska kostnaderna för att hantera avfallet ingå. Ansvaret för att hantera avfallet ska upphöra när avfallet har genomgått en fullständig behandling.

Kommunen ska transportera bort det avfall som kommunen ansvarar för från den fastighet där avfallet har producerats, om fastighetsägaren begär det och det inte är oskäligt med hänsyn till omständigheterna.

Avfallsproducenten ska kunna begära att kommunen ska hantera det kommunala avfall som avfallsproducenten har eget ansvar för, om det finns ett bristande utbud av tjänster för att samla in och behandla avfallet, transportavstånden för att hantera avfallet blir orimligt långa, eller tjänsten att samla in och behandla avfallet erbjuds med oskäliga avtalsvillkor. Vart femte år ska kommunen genomföra en utvärdering av om förutsättningarna förändrats eller om tjänsten till avfallsproducenten att samla in och behandla avfall fortsatt ska erbjudas.

Skälen för förslaget

Kommunens ansvar att hantera visst avfall och låta det genomgå en fullständig behandling

Den nuvarande regleringen av kommunens ansvar innebär att kommunen har ansvar för att behandla bland annat kommunalt avfall (15 kap. 20 § miljöbalken). Vidare ska kommunen transportera bort avfallet från den fastighet där avfallet finns, om borttransport behövs för att tillgodose såväl skyddet för människors hälsa och miljön som enskilda intressen, eller om fastighetsinnehavaren begär att kommunen ska transportera bort avfallet och det inte är oskäligt med hänsyn till omständigheterna (15 kap. 20 a §).

Kommunen bör vara ansvarig för att hantera det avfall den ansvarar för. Med att hantera avfall avses allt ifrån att samla in, transportera, och sortera, till att återvinna eller bortskaffa avfall. I att hantera avfall ingår att även behandla avfall, som betyder att återvinna eller bortskaffa avfall. Uttrycket hantera avfall är därför mer korrekt vid en beskrivning av kommunens ansvar och bör därför användas i stället för uttrycket behandla avfall.

Kommunen är ansvarig för behandlingen av avfallet, men det framgår inte närmare vad detta innebär förutom att det finns en definition av att behandla avfall där det framgår att detta innebär att återvinna eller bortskaffa avfall (15 kap. 6 §). Av förarbetena framgår endast att ansvaret är detsamma som den definition som finns av behandling (prop. 2019/20:156 s. 98). I förarbetena till den lagändring där termerna återvinns och bortskaffas byttes ut mot behandlas anges att ändringen inte innebar någon ändring i sak. Inte heller i andra förarbeten anges mer detaljer om kommunens ansvar för återvinning och bortskaffande (prop. 2015/16:166 s. 71).

Det bör därför förtydligas att kommunens ansvar omfattar att avfallet genomgår en fullständig behandling. Det innebär att kommunen ansvarar för att avfallet genomgår alla nödvändiga förberedande behandlingar, som sortering, krossning, komprimering eller sintring, och slutliga

återvinnings- eller bortskafteringsförfaranden. Kommunen ska också ansvara för kostnaderna för behandlingen. Ansvaret innebär precis som i dag att kommunen behåller ansvaret även om någon annan aktör anlitas för att hantera avfallet.

På grund av de förtydliganden som föreslås av kommunens ansvar, där insamling bör ingå, bör skyldigheten att transportera bort avfall enbart gälla när fastighetsinnehavaren begär det och det inte är oskäligt med hänsyn till omständigheterna.

Kommunens andrahandsansvar

Kommunens ansvar för förbrukat matfett, förbrukat kontorspapper och kommunalt avfall från detaljhandel med livsmedel föreslås flyttas från kommunen (jfr avsnitt 5.2). Enligt Naturvårdsverket är kommunerna och Svensk Handel överens om att det kan uppstå vissa situationer där kommunerna kan behöva ta ansvar för det avfall som undantagits från det kommunala ansvaret. Det kan vara fallet i glesbygdskommuner eller när det gäller små aktörer med små mängder avfall. Anledningen till detta kan vara att det på den aktuella orten inte finns ett utbud av avfallstjänster. De avfallsmängder som uppkommer i till exempel små butiker kan hanteras i kommunens vanliga system, ibland också i samband med den vanliga insamlingsrutten. Det kan dock finnas svårigheter för mindre handlare i glesbygd att anlita privata entreprenörer. Det bör därför finnas ett kommunalt andrahandsansvar som innebär att kommunen i vissa fall, efter begäran av verksamhetsutövaren, får tillbaka ansvaret för sådant avfall som annars är undantaget från det kommunala ansvaret. Bedömningen är dock att detta inte enbart ska vara avhängigt verksamhetsutövarens bedömning, utan att det endast bör gälla under vissa omständigheter.

Avfallshantering är en del av samhällets grundläggande infrastruktur och därmed också ett allmänt intresse. Det kan dock finnas situationer där det av olika anledningar inte finns ett utbud av privata entreprenörer som kan hantera det kommunala avfallet. Det är inte acceptabelt att en verksamhetsutövare inte har möjlighet att få sitt avfall hämtat av en offentlig eller privat utförare på rimliga villkor. Mot denna bakgrund bör kommunen få ett andrahandsansvar för förbrukat matfett och förbrukat kontorspapper som producerats i en yrkesmässig verksamhet och kommunalt avfall från detaljhandel med livsmedel. Detta bör enbart vara aktuellt om avfallsproducenten begär det på grund av att det är ett bristande utbud av tjänster för att samla in och behandla avfallet, transportavstånden blir orimligt långa eller om tjänsten erbjuds med oskäliga avtalsvillkor.

Vart femte år bör kommunen genomföra en utvärdering av om förutsättningarna förändrats eller om tjänsten att samla in och behandla avfall fortsatt ska erbjudas.

Det kan finnas situationer där det kan vara svårt att bedöma om det finns ett bristande utbud, om det finns entreprenörer i angränsande kommuner eller längre bort, och det därmed finns en skyldighet för kommunen att hantera detta avfall. Bedömningen är att det måste vägas mot vilka kostnader som detta utbud motsvarar och vilken miljö- och klimatpåverkan som längre transporter har vid dessa förutsättningar. Dessutom behöver aktörer som bedriver ekonomisk verksamhet (företag i konkurrensrättslig mening) förhålla sig till konkurrensreglerna. Enligt

konkurrenslagen (2008:579) och i Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt är det förbjudet för företag med en dominerande ställning att missbruka sin marknadsakt. Företaget får till exempel inte försvåra för nya aktörer att ta sig in på marknaden genom exempelvis underprissättning. I konkurrenslagen finns reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet som staten, kommunerna och regionerna behöver beakta. Detta gäller även för juridiska personer som exempelvis ett bolag, om staten, kommunen eller regionen har ett dominerande inflytande över den juridiska personen.

En kommun kan även under andra förutsättningar erbjuda sina tjänster på avfallsmarknaden. Det ska inte förväxlas med det andrahandsansvar som föreslås i detta avsnitt.

5.4 Utvidgade möjligheter att hantera avfall som kommunen ansvarar för

Förslag: Kommunen ska, på begäran, få besluta att någon annan än en yrkesmässig verksamhet får hantera avfall som kommunen ansvarar för, om det finns särskilda skäl och den som ska hantera avfallet kan göra det på ett hälso- och miljömässigt godtagbart sätt.

Länsstyrelsen ska, på begäran, få besluta att en yrkesmässig verksamhet får hantera avfall som kommunen ansvarar för och som produceras i verksamheten, om avfallet behandlas på ett sätt som ger en materialåtervinning eller annan återvinning som är åtminstone likvärdig med den kommunala behandlingen. Ett beslut ska få avse avfallshantering i en kommun eller i flera kommuner inom ett län. Länsstyrelsen ska ge berörda kommuner tillfälle att yttra sig innan beslut fattas.

Ett beslut som kommunen eller länsstyrelsen fattar ska få förenas med villkor, begränsas i tiden och ska få återkallas om det inte längre finns förutsättningar för beslutet

Skälen för förslaget

Dagens dispensregler för hantering av kommunalt avfall bör förändras

Kommunen är som huvudregel ansvarig för kommunalt avfall (15 kap. 20 § miljöbalken). Det finns dock möjlighet för kommunen att i det enskilda fallet ge dispens från förbudet för andra att hantera avfall som kommunen ansvarar för om det finns särskilda skäl och den som ska hantera avfallet med stöd av dispensen kan göra det på ett hälso- och miljömässigt godtagbart sätt (15 kap. 25 § miljöbalken).

Utredningen om verksamhetens kommunala avfall konstaterade att dispensansökningar från hotell och restaurang, andra besöksnäringar, handel eller industri inte är särskilt vanliga (se betänkandet Att äga avfall, SOU 2021:24 s. 140). Utredningen föreslog att en beviljad dispens bör leda till att avfallet tas om hand bättre än eller åtminstone lika bra som det förfarande som kommunen kan erbjuda. Om dessa förutsättningar råder föreslog utredningen att länsstyrelsen ska kunna ge dispens för verksamheten. Förslagen från utredningen har inte genomförts, eftersom

det fanns mycket kritik från remissinstanserna. När det gäller förslaget om förändring av dispensreglerna framfördes att det ansågs administrativt betungande att en verksamhet ska behöva ansöka om dispens i alla kommuner där de bedriver verksamhet, och att det skulle vara bättre om det var en mer central prövningsmyndighet som beviljade dispensansökan.

Det omställningsarbete som näringslivet gör för en mer resurseffektiv hantering av material och produkter kan innebära att det finns cirkulära affärsmodeller som enskilda verksamheter önskar genomföra, om möjligheterna till det förenklas. Det finns därför anledning att se över nuvarande bestämmelser. I avsnitt 5.2 föreslås att vissa avfallsproducenter ska få ansvar för kommunalt avfall. I de situationer det inte bedöms lämpligt att flytta ansvaret för en hel sektor från kommunen bör det finnas en möjlighet för verksamheter som önskar ta ett eget ansvar att göra det under vissa förutsättningar.

Eftersom det är kommunen som är ansvarig för kommunalt avfall, har det hittills bedömts lämpligast att det också är kommunen som hanterar begäran från den som önskar hantera avfallet själv. Det bedöms vara fallet när det handlar om någon annan än en yrkesmässig verksamhet. Där är det rimligt och lämpligt att kommunen hanterar en sådan begäran eftersom hanteringen kommer att ske inom kommunen. Kommunen bör ha kvar beslutsmöjligheten att besluta om undantag när det rör andra än yrkesmässiga verksamheter.

Vidare bör möjligheten att ge tillstånd till hantering av avfall som kommunen ansvarar för, trots att tillstånd inte krävs, tas bort, eftersom detta inte fyller någon funktion vid sidan av ett beslut med samma innehåll.

Länsstyrelsen ska kunna besluta om en yrkesmässig verksamhets avfallshantering som gäller i berörda kommuner i länet

I de fall det handlar om yrkesmässiga verksamheter så bedöms att det skulle vara administrativt fördelaktigt om förfarandet skulle kunna förenklas för dem som bedriver sin verksamhet i flera kommuner. Större kedjor med verksamhet i flera kommuner behöver i dag ansöka om dispens i alla berörda kommuner om de vill kunna hantera sitt kommunala avfall själv. De har anfört att de då kan få olika svar från olika kommuner, vilket försvårar deras hantering. För att underlätta för dessa verksamheter bör hanteringen om undantag i dessa fall skötas av en mer central funktion som kan bedöma begäran i olika kommuner samlad. Genom att dessa i stället begär hos länsstyrelsen om att få hantera sitt kommunala avfall blir det en förenkling jämfört med att ansöka hos flera kommuner.

Naturvårdsverket beslutar enbart i undantagsfall i enskilda ärenden som rör enstaka juridiska eller fysiska personer. Det saknas därför anledning att ge Naturvårdsverket fler uppgifter av det slaget. Länsstyrelserna föreslås få tillsynsansvar över kommunernas avfallshantering och kommer därför med tiden att bli mycket insatt i dessa frågor i de olika kommunerna (jfr avsnitt 6.2). Det bedöms därför som lämpligt att det bör vara länsstyrelsen som ska hantera dessa ansökningar.

Om den yrkesmässiga verksamheten bedrivs i flera kommuner, bör alltså länsstyrelsen kunna ge ett gemensamt undantag för den yrkesmässiga verksamheten att själv hantera sitt kommunala avfall för dessa kommuner. Vid handläggningen är det viktigt att länsstyrelsen

samråder med inblandade kommuner. De bör få en möjlighet att påverka utfallet av ärendet, eftersom det är kommunen som är ansvarig för den aktuella avfallshanteringen om inget beslut om undantag fattas. Länsstyrelsen bör därför först efter samråd med tillsynsmyndigheterna i berörda kommuner, få besluta om undantag från kommunens ansvar. Beslutet bör då omfatta samtliga berörda kommuner inom länet.

Som vägledande myndighet på området kan Naturvårdsverket utarbeta riktlinjer och vägledning kring frågan om dessa beslut som gäller i de berörda kommunerna inom länet för yrkesmässiga verksamheter. De yrkesmässiga verksamheter som medges undantag för att få hantera kommunalt avfall blir då ansvariga för att rapportera de avfallsmängder som producerats i verksamheten.

Inskränkningar i beslutet

Ett beslut om undantag för hantering av det avfall som kommunen ansvarar för bör vara begränsad i tiden. Det är också lämpligt att det kan förenas med relevanta villkor. Det bör vara möjligt att kunna återkalla beslutet, om de förutsättningar som var aktuella när beslutet meddelades inte längre finns. Gynnande beslut från en myndighet får återkallas med stöd av förbehåll i själva beslutet eller i den författning som ligger till grund för beslutet, se 37 § förvaltningslagen (2017:900). Genom förslaget kommer beslut att kunna återkallas oavsett om myndigheten meddelat ett förbehåll eller inte.

Om beslutet om undantag avser en verksamhet som samtidigt utgör en miljöfarlig verksamhet som ska anmälas enligt 9 kap. miljöbalken, bör handläggningen samordnas så långt som möjligt. Domstolarna har möjlighet att lägga samman mål och ärenden (21 kap. 3 § miljöbalken). Den möjligheten gäller även länsstyrelsen (19 kap. 3 § miljöbalken). Det saknas därför behov av en särskild regel för dessa ärenden.

5.5 Fastighetsinnehavarens avfallshantering moderniseras

Förslag: En definition av *bioavfall* ska införas i miljöbalken.

En fastighetsinnehavare eller nyttjanderättsinnehavare ska få återvinna eller bortskaffa bioavfall på fastigheten, om det görs i enlighet med föreskrifter som har meddelats med stöd av 15 kap. miljöbalken.

Skälen för förslaget: En fastighetsinnehavares möjlighet att på fastigheten återvinna eller bortskaffa avfall, om det görs utan risk för olägenhet för människors hälsa eller miljön, infördes som en nyhet i miljöbalken (15 kap. 24 § andra stycket miljöbalken, prop. 1997/98:45 del 2 s. 194). Enligt förarbetena tar regleringen främst sikte på en fastighetsägares kompostering av vegetabiliskt avfall (prop. 1997/98:45 del 1 s. 428). Enligt ordalydelsen ingår dock allt avfall som uppkommer hos ett hushåll och i förarbetena nämns också ”annat tillåtet omhändertagande av avfall”.

Mot bakgrund av den utveckling som skett på avfallsområdet är det tveksamt om något omhändertagande på en fastighet, förutom

kompostering av livsmedels- och köksavfall och kompostering eller omhändertagande av trädgårds- och parkavfall, kan ske utan risk för olägenhet för människors hälsa eller miljön. En definition av bioavfall bör införas i miljöbalken så att det blir tydligt vilket avfall en fastighetsägare kan omhänderta på fastigheten. Definitionen av bioavfall bör flyttas från avfallsförordningen till miljöbalken och bör precis som i dag innefatta biologiskt nedbrytbart trädgårds- och parkavfall, livsmedels- och köksavfall från hushåll, kontor, restauranger, grossister, matsalar, catering och detaljhandelslokaler och livsmedels- och köksavfall från livsmedelsindustrin.

Regleringen bör dock inte gälla endast fastighetsinnehavaren, utan också den som har nyttjanderätt till fastigheten, t.ex. i form av hyra eller arrende.

Hur insamling och behandling av hushållens avfall ska gå till är reglerat i avfallsförordningen. Mot denna bakgrund bör regleringen kompletteras med kravet att avfallet ska återvinnas eller bortskaffas i enlighet med föreskrifter som meddelats med stöd av 15 kap. miljöbalken.

6 Förändringar i tillsynen på avfallsområdet

6.1 Förändringar av Naturvårdsverkets tillsynsansvar på avfallsområdet

Förslag: Det ska förtydligas att Naturvårdsverket har hela tillsynsansvaret över att producenter, och i förekommande fall producentansvarsorganisationer och marknadsdrivna system, uppfyller sina skyldigheter enligt aktuella förordningar.

Naturvårdsverket ska vidare ha tillsynsansvar över samtliga rapporteringsskyldigheter på avfallsområdet.

Naturvårdsverket ska ha tillsynsansvar över att samtliga uppgifter som ska rapporteras enligt avfallsförordningen och förordningar om producentansvar kommer in till myndigheten. Kontrollen ska avse tillförlitligheten av uppgifterna och att uppgifterna är fullständiga och korrekta.

I förordningen med instruktion för Naturvårdsverket ska det anges att Naturvårdsverket är ansvarig för att utöva tillsyn och marknadskontroll enligt miljötillsynsförordningen.

Skälen för förslaget

Nuvarande tillsynsansvar behöver förtydligas

Tillsynen enligt miljöbalken ska säkerställa syftet med balken och de föreskrifter som har meddelats med stöd av balken. Till tillsynen räknas också att ge information och att fortlöpande bedöma om villkor för miljöfarlig verksamhet eller vattenverksamhet som omfattas av tillstånd är tillräckliga (26 kap. 1 § miljöbalken). Varje tillsynsmyndighet ska för

varje verksamhetsår upprätta en samlad tillsynsplan som omfattar myndighetens ansvarsområde (1 kap. 8 § miljötillsynsförordningen). Tillsynen kan bestå av både så kallad skrivbordstillsyn, som till exempel att tillsynsmyndigheten ser till att korrekt rapportering eller registrering har gjorts, eller anmälda eller oanmälda tillsynsbesök, till exempel hos avfallsverksamheter, för att se till att avfallshantering utförs på ett korrekt sätt. Naturvårdsverket har både ansvar för tillsynsvägledning generellt på miljöområdet och ansvar för tillsyn av viss reglering på avfallsområdet.

Inom avfallsområdet utförs tillsynen till övervägande del av länsstyrelser och kommuner men även av Försvarsinspektören för hälsa och miljö. Läkemedelsverket och Jordbruksverket har tillsynen över läkemedelsavfall respektive animaliska biprodukter (2 kap. 18 § första stycket 1 c och 23 § 1 b och miljötillsynsförordningen). Kemikalieinspektionen ansvarar för tillsynen enligt miljöbalken av att primärleverantörer följer sådana föreskrifter om förbud mot att släppa ut kemiska produkter på marknaden (2 kap. 21 § 1 a miljötillsynsförordningen).

Fördelningen av tillsynsansvaret mellan myndigheterna är i många avseenden otydlig, vilket riskerar att medföra att tillsyn bedrivs ineffektivt eller i värsta fall inte alls. Det förekommer ibland dubbla tillsynsansvar, vilket innebär att två eller flera myndigheter utövar tillsyn över en verksamhet i syfte att kontrollera samma regler. Den oklara ansvarsfördelningen innebär att det kan uppkomma olikheter i landet beroende på hur väl tillsynsmyndigheterna samarbetar med varandra och vilken uppdelning de kommer överens om i fråga om de dubbla ansvar.

En tydligare tillsynsorganisation med tydligt definierade ansvarsområden och utan dubbla ansvar kan skapa en effektivare tillsyn med mer fokus på de uppgifter som ska utföras. En otillräcklig och bristande tillsyn kan också innebära att regelefterlevnaden upplevs som frivillig. Det finns förväntningar från näringslivsaktörerna att ansvariga myndigheter utövar tillräcklig tillsyn på avfallsområdet, eftersom det är viktigt för att säkerställa lika villkor på marknaden och för att motverka oseriösa aktörer. Ansvarsfördelningen inom avfallstillsynen behöver därför tydliggöras.

Tillsynen över förordningarna om producentansvar

För flertalet producentansvar är Naturvårdsverket tillsynsmyndighet för alla frågor utom för frågor om hur hanteringen av sådant avfall som omfattas av respektive producentansvarsförordning lokalt uppfyller kraven i förordningen (2 kap. 24 § miljötillsynsförordningen). När lokala frågor undantas från Naturvårdsverkets ansvar kan man till att börja med ifrågasätta om detta innebär att ansvaret övergår till kommunen eller till länsstyrelsen. Mot bakgrund av den särreglering som finns för länsstyrelserna och det vidsträckta tillsynsansvar som kommunerna har är det dock en rimlig tolkning att ansvaret övergår till kommunerna (2 kap. 30 § 3 miljötillsynsförordningen och 26 kap. 3 § tredje stycket miljöbalken). Kommunens tillsynsansvar innefattar hur insamling, transport, återvinning, bortskaffande eller annan fysisk befattning med avfall går till inom en kommuns geografiska område. Undantaget från

Naturvårdsverkets tillsynsområde innebär i praktiken att ett tungt ansvar vilar på kommunerna. Det kan ifrågasättas om någon del av ett producentansvar enbart påverkar en kommun lokalt utan att samtidigt ha nationell betydelse, eftersom systemen är nationella.

Naturvårdsverket är marknadskontrollmyndighet och utövar kontroll över bland annat den reglering som genomför Europaparlamentets och rådets direktiv 94/62/EG av den 20 december 1994 om förpackningar och förpackningsavfall (förpackningsdirektivet). Till direktivet finns flera harmoniserade standarder som ställer krav på hur förpackningar ska utformas. Exempelvis finns en standard för återvinningsbarhet som syftar till att bidra till utformningen av förpackningar som ska kunna återvinnas, vilket är en nödvändighet för att kunna uppnå materialåtervinningsmålen.

Ett förtydligande av Naturvårdsverkets tillsynsansvar för producentansvaren är särskilt relevant för att bidra till att de EU-gemensamma materialåtervinningsmålen ska kunna nås, eftersom till exempel förpackningsavfallet utgör en stor andel av det kommunala avfallet. Producenter och producentorganisationer agerar över hela landet och har skyldigheter som avser rikstäckande system. Bristande efterlevnad av krav på till exempel insamlingssystemet i enskilda kommuner har sannolikt inte lokala orsaker utan beror snarare på brister i den rikstäckande aktörens rutiner. Sådana frågor hanteras därför effektivast av en central myndighet.

En ny EU-förordning om förpackningar förväntas under hösten 2024 med nya krav på förpackningar, producenter och producentansvarsorganisationer. Bedömningen är att Naturvårdsverket har bättre förutsättningar än de regionala och kommunala tillsynsmyndigheterna att se till att den kommande förordningen följs och ta ställning till de oftast rikstäckande och ibland EU-rättsliga eller globala frågor som uppstår när det gäller förpackningar.

Sammanfattningsvis bör Naturvårdsverkets tillsynsansvar i fråga om producentansvaren innefatta efterlevnaden av producenternas och i förekommande fall producentansvarsorganisationernas och de marknadsdrivna systemens skyldigheter enligt respektive förordning och att rapporteringen sker på ett korrekt och tillförlitligt sätt.

Naturvårdsverkets tillsynsansvar över rapporteringsskyldigheterna rörande avfall

Tillsynsansvaret över att avfallsförordningen följs är inte uttryckligen reglerat i miljötillsynsförordningen. Det enda som anges är att när det hänvisas till ett eller flera kapitel i miljöbalken avses även förordningar och andra föreskrifter som har meddelats med stöd av de kapitlen, om inte något annat anges i hänvisningarna (2 kap. 1 § andra stycket miljötillsynsförordningen). Den lagstiftningstekniken har dock inte använts i fråga om 15 kap. miljöbalken utan fördelningen har i stället skett antingen i en uppräkningslista eller genom hänvisningar i själva förordningen (jfr 2 kap. 24 § och 30 § 3 miljötillsynsförordningen och 10 kap. 2 § avfallsförordningen). Av avfallsförordningen följer att kommunen är ansvarig för att avfallsförordningen följs inom kommunen med avseende på all verksamhet och avseende de som är folkbokförda i en kommun (10 kap. 2 §). Länsstyrelsen är ansvarig för tillsynen över de tillståndspliktiga

verksamheterna. Naturvårdsverket har inget tillsynsansvar enligt avfallsförordningen.

Det finns omfattande skyldigheter för Sverige att rapportera avfallsmängder och hur avfallet har behandlats till EU-kommissionen. De berörda aktörerna ska rapportera till Naturvårdsverket som sedan sammanställer uppgifterna och rapporterar dem till kommissionen. Det finns dock ingen uttrycklig skyldighet för Naturvårdsverket att granska de uppgifter som lämnas till verket. Naturvårdsverket utför redan i dag en viss granskning av uppgifter och det är därför naturligt att myndigheten får ett uttryckligt ansvar för att granska de uppgifter som lämnas. Den granskning som görs bör utökas till att kontrollera tillförlitligheten av lämnade uppgifter och att uppgifterna är fullständiga och korrekta.

Naturvårdsverkets tillsynsansvar bör även omfatta rapporteringsskyldigheterna enligt förordningen (2008:834) om producentansvar för batterier, förordningen (2021:996) om engångsprodukter, förordningen (2021:998) om producentansvar för vissa tobaksvaror och filter, förordningen (2021:1001) om producentansvar för fiskeredskap, förpackningsförordningen, förordningen (2022:1276) om producentansvar för elutrustning, förordningen (2023:132) om producentansvar för bilar, förordningen (2023:133) om producentansvar för däck, förordningen (2001:512) om deponering av avfall (deponeringsförordningen), förordningen (2013:319) om utvinningsavfall (utvinningsavfallsförordningen) och avfallstransportförordningen.

I avsnitt 7 föreslås sanktioner vid överträdelser av rapporterings-skyldigheterna.

Förtydligande om Naturvårdsverkets tillsynsansvar

En viktig uppgift för Naturvårdsverket på avfallsområdet är ansvaret för tillsyn och marknadskontroll. Naturvårdsverket har till uppgift att utöva marknadskontroll inom sitt ansvarsområde, se 4 b § förordningen (2012:989) med instruktion för Naturvårdsverket. Eftersom tillsynsansvaret är bredare än så bör det förtydligas att Naturvårdsverket är ansvarig för att utöva tillsyn och marknadskontroll enligt miljö-tillsynsförordningen (2011:13).

6.2 Förändringar av länsstyrelsens och kommunens tillsynsansvar på avfallsområdet

Förslag: Kommunens generella ansvar för att utöva tillsyn över avfallshantering inom kommunen ska tas bort i miljöbalken.

Länsstyrelsen ska vara ensam tillsynsmyndighet över tillståndspliktiga verksamheter, handlare, mäklare, yrkesmässiga insamlare och avfallstransporter enligt avfallsförordningen. Länsstyrelsen ska ensam eller tillsammans med andra länsstyrelser på en webbplats tillgängliggöra information om vilka verksamhetsutövare som har tillstånd eller har anmält sig.

Länsstyrelsen ska ta över tillsynsansvaret över kommunernas skyldigheter att sköta avfallshantering enligt miljöbalken.

Det tillsynsansvar som kommunen har kvar ska förtydligas. Kommunerna ska ha kvar ansvaret för tillsynen över avfallshanteringen enligt 15 kap. miljöbalken i fråga om de verksamheter som inte är miljöfarliga verksamheter och över att de som är folkbokförda i en kommun och övriga som vistas i kommunen följer avfallslagstiftningen. Kommunens nuvarande ansvar för tillsyn över nedskräpningen i kommunen förtydligas.

Skälen för förslaget

Ansvarsfördelningen för tillsynen mellan myndigheterna

Kommunerna har ett generellt tillsynsansvar över avfallshanteringen och har en central och viktig roll i att lokalt bedriva tillsyn (26 kap. 3 § tredje stycket miljöbalken). Kommunernas generella tillsynsansvar innebär dock flera oönskade konsekvenser för avfallsområdet, till exempel parallella eller dubbla ansvar mellan stat och kommun. För att komma till rätta med detta bör länsstyrelsen ensamt vara tillsynsmyndighet över tillståndspliktiga verksamheter, handlare, mäklare, yrkesmässiga insamlare och avfallstransporter enligt avfallsförordningen.

Tillsynen över tillståndspliktiga verksamheter bör förtydligas

Länsstyrelsen ska bedriva tillsyn över avfall, farligt avfall och producentansvar vid de tillsynsobjekt som de ansvarar för (2 kap. 30 § 3 miljötillsynsförordningen). Uttrycken avfall, farligt avfall och producentansvar är otydliga och anger inte allt som ska kontrolleras. Syftet med regleringen är att täcka in hela avfallslagstiftningen. Det bör därför förtydligas att länsstyrelsen ska kontrollera en verksamhets efterlevnad av 15 kap. miljöbalken och de föreskrifter som har meddelats med stöd av det kapitlet. Det senare innebär en kontroll av alla avfallsflöden där det finns ett producentansvar men också en kontroll av att de allmänna kraven i avfallsförordningen följs. Länsstyrelsen har detta ansvar redan i dag men bör vara ensam tillsynsmyndighet för denna avfallshantering.

Länsstyrelsens ansvar enligt avfallsförordningen

Enligt avfallsförordningen krävs det tillstånd för att yrkesmässigt transportera avfall eller transportera avfall som har uppkommit i eller i samband med en yrkesmässig verksamhet under vissa förutsättningar. Frågor om tillstånd prövas av länsstyrelsen. Utöver detta krävs att den som avser att transportera farligt avfall som har uppkommit i eller i samband med en yrkesmässig verksamhet och som inte kräver tillstånd ska anmäla detta till länsstyrelsen. Även den som är handlare, mäklare eller yrkesmässig insamlare ska anmäla sin verksamhet till länsstyrelsen. Länsstyrelsen ska föra ett register över de verksamheter som har tillstånd eller är anmälda enligt kraven i avfallsförordningen. För att underlätta för verksamhetsutövare som har en skyldighet att enbart anlita avfallstransportörer med tillstånd eller fullgjord anmälan bör informationen tillgängliggöras på en webbplats som länsstyrelsen ensam eller tillsammans med andra länsstyrelser bör tillhandahålla.

I dag finns det ett ansvar både för kommunen och länsstyrelsen att utöva tillsyn över nationella och gränsöverskridande avfallstransporter och över

handlare, mäklare och yrkesmässig insamlare av avfall inom kommunen. Det kan konstateras att det dock är länsstyrelsen som har bäst kunskap om vilka aktörer som omfattas av kraven på tillstånds- och anmälningsplikt enligt avfallsförordningen och som har den faktiska kunskapen om vilka dessa aktörer är. I redovisningen av regeringsuppdraget om Förstärkta insatser mot brottslighet inom avfallsområdet (Naturvårdsverket m.fl.) föreslogs att de fem länsstyrelser som har ansvar att utöva tillsyn över gränsöverskridande avfallstransporter skulle ges ansvar att tillsammans med kommunerna utöva tillsyn över avfallstransporter nationellt. Det skulle dock innebära att tillsynsansvaret blir dubbelt eller parallellt, vilket medför en otydlighet. Det bedöms därför vara lämpligare att det är länsstyrelsen som ensam ska utöva tillsyn över dessa aktörer. En sådan förändring bör därför göras av tillsynsansvaret.

Ansvaret för tillsynen över kommunens avfallshantering bör flyttas

Kommunernas olika uppgifter på avfallsområdet följer av miljöbalken och föreskrifter meddelade med stöd av balken. När kommunen utför de olika uppgifterna uppträder den i flera olika roller. Kommunen är beslutsfattare och har både möjlighet och skyldighet att meddela föreskrifter om hantering av avfall och bestämma om renhållningsavgifter. Kommunen fattar också beslut i ärenden rörande avfall gentemot enskilda. Kommunen är också utförare av avfallstjänster samtidigt som kommunen har ett ansvar att se till att avfallstjänster faktiskt utförs. Kommunen har ansvar för att samla in, transportera bort och behandla kommunalt avfall och vissa ytterligare avfallsslag (15 kap. 20 och 20 a §§ miljöbalken). Hanteringen av avfallet utförs på det sätt som kommunen bestämmer, genom egen förvaltning, kommunalförbund eller genom en eller flera upphandlade entreprenörer, vilket även kan vara ett kommunalägt bolag. Det operativa ansvaret omfattar såväl insamling av avfall som drift av avfallsanläggningar och i många fall utförs de olika uppgifterna av olika aktörer.

Det är viktigt att poängtera att kommunens roll som utförare inte får sammanblandas med kommunens andra roller. I miljölagstiftningen är förändringstakten hög. I och med den senaste förpackningsförordningen har kommunen fått ansvar för flera nya arbetsuppgifter i egenskap av utförare där kostnaden debiteras producenter. Både i avfallsförordningen och i förpackningsförordningen finns specifika datum då olika avfall ska omhändertas av kommunen på särskilda sätt. Kommunerna står inför ökande krav på avfallshanteringen och kraftiga utbyggnationer som fordrar en hel del arbete, även om kommunerna till viss del ersätts ekonomiskt av producentansvarsorganisationerna för förpackningsinsamlingen. Kommunens ansvar för avfallshanteringen är viktig för att genomföra de krav som ställs i avfallsdirektivet och som syftar till att bidra till att de överenskomna målen ska nås. Om kommunerna inte uppfyller sina skyldigheter kan det få stora konsekvenser för Sverige, ytterst i form av kännbara böter. Det finns inom detta område därför anledning att överväga om och i vilken utsträckning det bör förekomma att en kommun ska ha ansvar för tillsynen över en verksamhet som kommunen är ansvarig för att utföra, även om det handlar om olika förvaltningar inom kommunen, jfr 26 kap. 3 § tredje stycket miljöbalken och 6 kap. 7 §

kommunallagen (2017:725). Frågan är framför allt aktuell när det gäller insamling och behandling av kommunalt avfall och annat avfall som kommunen ansvarar för. Det är viktigt att en myndighet utövar tillsyn över kommunerna för att kontrollera att avfallslagstiftningen följs och att nödvändiga förelägganden och sanktioner beslutas om t.ex. en utbyggnad av ett insamlingssystem inte sker i tid.

Mot bakgrund av dessa aspekter bör ansvaret för tillsynen förändras. Länsstyrelsen bör få ansvar att bedriva tillsyn gentemot kommunerna och granska att de uppfyller sina skyldigheter inom avfallshanteringen. En följd av förändringen blir att länsstyrelsen, i stället för den kommunala nämnden, kommer att kunna meddela förelägganden och förbud gentemot kommunen om skyldigheterna enligt avfallslagstiftningen inte uppfylls.

Kommunernas avfallstillsyn

Utgångspunkten för fördelningen av tillsynsansvaret på avfallsområdet bör vara att tillsynen så långt som möjligt bör integreras med tillsynen över den verksamhet där avfallet produceras. Det innebär att tillsynsansvaret bör fördelas utifrån den verksamhet som bedrivs och att kommunen bör ha kvar tillsynen över de verksamheter som är anmälningsspliktiga eller som varken är anmälningsspliktiga eller tillståndspliktiga men ändå är miljöfarliga verksamheter (så kallade u-verksamheter). Kommunen ansvarar också för tillsynen över en verksamhet som frivilligt ansökt om ett tillstånd enligt miljöbalken trots att det inte krävs enligt lagstiftningen eller i de fall en tillsynsmyndighet begärt att tillstånd söks trots att tillstånd inte krävs (9 kap. 6 a och 6 b §§ miljöbalken).

I de fall en verksamhet är kommunens tillsynsobjekt bör det framgå att tillsyn även ska bedrivas över avfallshantering enligt 15 kap. miljöbalken och enligt föreskrifter som meddelats enligt det kapitlet. I fråga om förordningarna om producentansvaret bör kommunen även fortsatt utöva tillsyn över de förordningarna vid de tillsynsobjekt som ingår i kommunens tillsynsansvar och över kommunmedborgarna och andra privatpersoner.

Kommunens ansvar bör gälla de verksamheter som inte behöver söka något tillstånd enligt miljöbalken men där avfall produceras och de som folkbokförda i en kommun och andra som vistas i kommunen följer avfallslagstiftningen.

Kommunen har ansvar för att bedriva tillsyn avseende nedskräpningen i en kommun och bör fortsätta att ha detta tillsynsansvar, nedskräpningen bör dock särskilt anges som ett kommunalt ansvar i miljötillsynsförordningen.

6.3 Nya tillsyns- och prövningsavgifter på avfallsområdet

Förslag: Yrkesmässiga verksamheter som ansöker om att få hantera kommunalt avfall enligt miljöbalken ska ersätta länsstyrelsen för hanteringen av ansökan. Avgiften ska betalas enligt avgiftsklass 3.

Avgift ska betalas för Naturvårdsverkets prövning av en anmälan från ett marknadsdrivet system för återanvändning eller materialåtervinning

enligt förpackningsförordningen. Avgiften för provning ska vara 50 000 kronor.

Ett anmält marknadsdrivet system för återanvändning eller materialåtervinning ska för varje kalenderår betala en avgift till Naturvårdsverket med 10 000 kronor för verkets tillsynsverksamhet.

Tillsynsavgiften som betalas för länsstyrelsens tillsyn över en verksamhet med tillstånd enligt miljöbalken ska också täcka tillsynen över avfallshanteringen.

För tillsynen över yrkesmässig insamling av avfall, handlare, mäklare och yrkesmässiga verksamheter hantering av kommunalt avfall ska en tillsynsavgift utgå med 1 000 kr per kalenderår.

En tillsynsavgift för länsstyrelsens tillsyn över kommunernas skyldigheter för avfallshantering ska införas som ska utgå med 800 kronor för varje hel timmes handläggningstid.

Skälen för förslaget: Kostnaderna för provning och tillsyn följer principen om att det är förorenaren som ska betala (polluter pays principle). Det är därför verksamhetsutövarna och inte det allmänna som ska betala för kostnaderna för provning och tillsyn (jfr 27 kap. 1 § miljöbalken). Mot bakgrund av de förslag som lämnas i denna promemoria bör nya avgifter införas för sådan tillsyn som i dag inte är avgiftsbelagd.

Länsstyrelserna föreslås få i uppgift att pröva ansökningar från yrkesmässiga verksamheter som önskar hantera sitt eget kommunala avfall (se avsnitt 5.4). Ansökningarna kan avse hantering av avfall i en eller flera kommuner. De nya ärendena bedöms vara likvärdiga i omfattning och svårighetsgrad med provningen av handlare, mäklare och provningen av en anmälan om insamling av avfall. Avgiftsnivån bör därför vara densamma för de nya ärendena som för de befintliga ärendena, vilket motsvarar 1 660 kronor enligt avgiftsklass 3.

Det saknas i dag en avgift för provningen och tillsynen när det gäller de marknadsdrivna systemen enligt förpackningsförordningen. En sådan avgift bör införas. Den som ansöker om att en producentansvarsorganisation ska godkännas enligt förpackningsförordningen bör betala en avgift till Naturvårdsverket med 225 000 kronor för verkets handläggning. Avgiften för provningen av ett marknadsdrivet system bedöms inte vara lika omfattande och bör därför vara 50 000 kronor. En producentansvarsorganisation för förpackningar som inte driver ett retursystem bör för varje kalenderår betala en avgift till Naturvårdsverket med 270 000 kronor för verkets tillsynsverksamhet. Tillsynen över ett marknadsdrivet system bedöms vara betydligt mer avgränsat än tillsynen över en producentansvarsorganisation för förpackningar. Avgiften för Naturvårdsverkets tillsyn över marknadsdrivna system bör därför sättas till 10 000 kronor per år.

Länsstyrelsen tar ut en tillsynsavgift bland annat av verksamhetsutövare som driver eller har tillstånd till en verksamhet, se 2 kap. 1 § förordningen (1998:940) om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken. I de fall länsstyrelsen har ansvaret för tillsynen över verksamheten omfattar avgiften även ersättning för länsstyrelsens tillsyn över att 14 kap. miljöbalken följs. På samma sätt bör avgiften omfatta tillsyn över att 15 kap. miljöbalken följs.

Det bör vidare tas ut en tillsynsavgift om 1 000 kr för tillsyn av de nya verksamheter som länsstyrelsen enligt förslagen i denna promemoria ska utöva tillsyn över, dvs. yrkesmässig insamling av avfall, handlare, mäklare och yrkesmässiga verksamheter som beviljats att hantera kommunalt avfall.

Det bör vidare införas en avgift för länsstyrelsens tillsyn över kommunernas skyldigheter enligt 15 kap. miljöbalken. Den bör betalas efter särskilt beslut av länsstyrelsen och utgå med 800 kronor för varje hel timmes handläggningstid. Med handläggningstid bör avses den sammanlagda tid som varje tjänsteman vid myndigheten har använt för beredning, föredragning och beslut i ärendet. I handläggningstiden bör inte räknas in sådan restid som vid ett och samma resetillfälle överstiger två timmar. Avgift bör inte betalas för tillsyn som föranleds av klagomål som visar sig vara obefogat.

7 Straffsanktioner och miljösanktionsavgifter

Vissa överträdelser av avfallslagstiftningen bör vara straffbelagda medan andra bör leda till en miljösanktionsavgift. Vilka överträdelser som är sådana att de lämpar sig för miljösanktionsavgift är beroende av möjligheten att enkelt konstatera överträdelsen, men även av andra överväganden som exempelvis vilken styreffekt en sanktionsavgift kan förväntas få (prop. 1997/98:45 del 1 s. 536). Miljösanktionsavgifter prövas och beslutas av tillsynsmyndigheten som ett led i tillsynen. Den som överträtt reglerna behöver inte ha gjort det uppsåtligen eller av oaktsamhet för att tillsynsmyndigheten ska besluta om miljösanktionsavgiften.

Avfallsbrottslighet är ett prioriterat område för regeringen och ett flertal initiativ har genomförts eller är pågående.

Naturvårdsverket har på sin webbplats publicerat en ny tillsynsvägledning om illegal avfallshantering.

År 2022 tillsatte regeringen en särskild utredning om En skärpt miljöstraffrätt och en stärkt miljöbrottsbekämpning (Miljöstraffrättsutredningen, M2022:04). Där har en särskild utredare i uppdrag att se över sanktionssystemet i miljöbalken och hur miljöbrottsbekämpningen kan stärkas. Uppdraget ska redovisas senast den 20 december 2024. Miljöstraffrättsutredningen har ett vidare fokus än denna promemoria som enbart innehåller ett par förslag på nya miljösanktionsavgifter som bör påverka uppfyllelsen av de harmoniserade materialåtervinningsmålen som finns på avfallsområdet.

7.1 Miljösanktionsavgifter vid överträdelser av rapporteringskraven i avfallsförordningen

Förslag: Tillsynsmyndigheten ska kunna besluta om miljösanktionsavgift om en yrkesmässig insamlare eller den som hanterar avfallet med

stöd av ett beslut är försenad med att lämna de uppgifter som ska rapporteras till Naturvårdsverket eller till kommunen. Avgiften ska uppgå till 10 000 kronor.

Skälen för förslaget: Miljösanktionsavgift kan i flera fall tas ut för överträdelse i form av försenad rapportering på avfallsområdet. Genom de förslag som lämnas i denna promemoria uppkommer rapporteringsskyldigheter för nya aktörer. Även överträdelse av dessa rapporteringsskyldigheter lämpar sig för miljösanktionsavgifter. Rapporteringen fyller en viktig funktion och utgör en grundläggande förutsättning för att Naturvårdsverket ska kunna fullgöra Sveriges rapporteringsskyldigheter till kommissionen, se avsnitt 11. En möjlighet att ta ut en miljösanktionsavgift för det fall rapporteringen till Naturvårdsverket är försenad bör införas.

Att uppgifter lämnas till kommunen fyller också en viktig funktion och utgör en grundläggande förutsättning för att kommunen i rätt tid ska kunna göra en samlad redovisning av informationen och lämna den till Naturvårdsverket. Naturvårdsverket ska sedan rapportera uppgifterna till kommissionen, eller använda dem i den nationella avfallsplanen eller som stöd vid framtagandet av statistik.

För det fall ofullständiga eller oriktiga uppgifter lämnas i rapporteringen till Naturvårdsverket eller kommunen är detta straffbart såsom försvärande av miljökontroll enligt 29 kap. 5 § miljöbalken. Som oriktiga uppgifter anses även undanhållande av information.

En miljösanktionsavgift framstår som en lämplig, proportionerlig och effektiv åtgärd i fråga om dessa rapporteringsskyldigheter. Avgiften bör uppgå till 10 000 kronor, vilket är samma avgift som finns i dag för andra rapporteringsskyldigheter.

7.2 Miljösanktionsavgift för marknadsdrivna system för återanvändning eller materialåtervinning

Förslag: Ett marknadsdrivet system för återanvändning av förpackningar eller materialåtervinning av förpackningsavfall från verksamheter som drivs utan att ha uppfyllt anmälningsplikten ska betala en miljösanktionsavgift med

1. 30 000 kronor om systemet roterar eller samlar in 1 000 förpackningar eller färre,
2. 100 000 kronor om systemet roterar eller samlar in fler än 1 000 förpackningar men mindre än 10 000 förpackningar, eller
3. 300 000 kronor om systemet roterar eller samlar in fler än 10 000 förpackningar.

Skälen för förslaget: Den som avser att samla in utsorterat förpackningsavfall från verksamheter vid sidan av producentansvarsorganisationernas system med kostnadsfria mottagningsplatser, ska anmäla detta till Naturvårdsverket (7 kap. 12 och 14 §§ förpackningsförordningen). Den som driver ett marknadsdrivet insamlingssystem ska

vidare årligen till Naturvårdsverket lämna uppgifter som motsvarar de uppgifter som lämnas av en producentansvarsorganisation. Det har uppmärksamats att det saknas en sanktion i dag för system som inte uppfyller anmälningsplikten.

Det är av stor vikt att kunna ingripa med en sanktion för att systemet som helhet ska fungera, för att kunskapen om verksamheternas förpackningsavfall ska öka och för efterlevnaden av avfallshierarkin att anmälningsplikten uppfylls. Det är också viktigt för att konkurrensförutsättningarna på marknaden ska vara lika för alla producenter. Det bör därför införas en miljöskaktionsavgift för system som verkar på återanvändnings- eller avfallsmarknaden utan att ha anmält sig till Naturvårdsverket.

Det finns möjligheter att differentiera en miljöskaktionsavgift, om det görs utifrån fasta avgifter. Det finns på marknaden små system men också mycket omfattande system som hanterar flera miljoner förpackningar per år. Eftersom en miljöskaktionsavgift ska vara lämplig, proportionerlig och effektiv åtgärd i fråga om de aktuella överträdelserna, bör avgiften differentieras utifrån antalet förpackningar som ett system roterar eller samlar in. Avgiften bör uppgå till 30 000 kronor om systemet roterar eller samlar in 1 000 förpackningar eller färre, eller med 100 000 kronor för fler än 1 000 förpackningar men mindre än 10 000 förpackningar, och 300 000 kronor om systemet roterar eller samlar in fler än 10 000 förpackningar.

8 Ökad återanvändning och materialåtervinning

8.1 Insamlingssystem för återanvändning

Förslag: Varje kommun ska tillhandahålla insamlingssystem för återanvändning av produkter från hushållen i kommunen i syfte att öka återanvändningen i Sverige.

Kommunen ska ge privatpersoner, företag och sammanslutningar tillfälle att kostnadsfritt hämta återanvändbara produkter på en plats som kommunen anvisar. Produkter som inte hämtas av någon inom den tid som kommunen bestämmer ska hanteras som avfall av kommunen.

Kommunen ska få meddela föreskrifter om hur utrymmen, behållare och andra anordningar för insamling för återanvändning ska vara utformade och skötas.

Skälen för förslaget

Kretsloppsparkar och mobila insamlingssystem för återanvändning

I dag saknas det en tydlig styrning för att främja återanvändning av produkter som privatpersoner inte längre vill använda, men som skulle kunna användas av andra. Många gånger medför det att exempelvis fullt fungerande möbler och andra produkter som till exempel barnvagnar,

cyklar och snowracers samlas in som grovavfall som antingen går till avfallsförbränning eller deponi.

Enligt Naturvårdsverket hade 2021 ca 60 procent av kommunernas återvinningscentraler någon form av mottagning av produkter för återanvändning, ofta i samarbete med hjälporganisationer. En del återvinningscentraler är så kallade kretsloppsparkar, med särskilt fokus på återanvändning, som t.ex. AleLyckan och ReTuna. De inkluderar ofta en sorteringshall under tak där alla besökande fordon passerar och där utbildad personal hjälper till att sortera ut olika typer av material. I anslutning till kretsloppsparken kan det även finnas en återvinningsverkstad som renoverar till exempel möbler och cyklar eller som producerar nya möbler och inredning av återvunnet material som trä, metall och betong. I cirka 20 procent av landets kommuner finns även mobil bemannad insamling som ställs upp på olika platser enligt visst schema, där framför allt avfall men även produkter för återanvändning kan lämnas.

För att underlätta för kommuner eller andra aktörer att samla in produkter för återanvändning har Avfall Sverige tagit fram en handbok i frågan om säkerhet vid återanvändning. Stockholms Stad har dessutom tagit fram en vägledning om giftfri begagnathandel, riktad till secondhandbutiker.

Under senare år har många secondhandbutiker och loppmarknader öppnats samtidigt som flera digitala delningstjänster har skapats där privatpersoner kan sälja begagnade produkter. Trots det bedöms att det finns ett behov av kompletterande system för återanvändning av produkter som hushållen inte själva av olika anledningar vill sälja eller skänka vidare. Enligt Utredningen om pantsystem för småelektronik upplevs återanvändning som krångligt, och att lämna fungerande produkter till avfallsinsamlingen ses ibland som en enklare lösning än att lämna till återanvändning (se betänkandet Använd det som fungerar, SOU 2021:26).

Det måste vara lika enkelt att lämna föremål för återanvändning som att lämna avfall. En sådan insamling kan öka återanvändningen och underlätta exempelvis för hushåll som saknar bil eller av andra skäl inte kan lämna produkter till återanvändning på en återvinningscentral eller till en andrahandsaktör.

EU-kommissionen rekommenderar i sin tidiga varning Sverige att vidta åtgärder för att öka återanvändningen och förhindra generering av icke återvinningsbart kommunalt avfall. Sverige uppmanas också att vidta åtgärder som innebär att kommunalt avfall i större utsträckning förbereds för återanvändning och att återanvändningssystem för förpackningar stöds. Kommissionen rekommenderar vidare att Sverige utvecklar infrastrukturen för avfallshantering i samband med de högre stegen i avfallshierarkin för att minska beroendet av förbränning.

Kommunens ansvar för förebyggande av avfall och insamling för återanvändning behöver förtydligas

Det finns ett behov av att tydliggöra att det ingår i kommunens uppdrag som ansvarig för hantering av kommunalt avfall från hushållen att främja förebyggande av avfall genom att tillhandahålla insamlingssystem för återanvändning. Det ingår i uppgiften att hushålla med resurser, vilket är

det första steget i avfallshierarkin. Kommunerna har redan i dag möjlighet att finansiera förebyggande av avfall med renhållningsavgiften (27 kap. 4 § miljöbalken). För att öka möjligheterna till ökad återanvändning av produkter bör det införas en skyldighet för kommunerna att tillhandahålla någon form av insamlingssystem för återanvändning av produkter från hushållen.

Systemet behöver utformas på ett sätt som underlättar för hushållen att göra sig av med produkterna samtidigt som insamlingen bidrar till en ökad återanvändning på ett miljö- och hälsomässigt säkert sätt. Kravet bör utformas så att kommunerna kan skapa egna insamlingssystem samtidigt som de kan välja att samarbeta med lokala näringslivsaktörer som bedriver en affärsverksamhet med inriktning på återanvända produkter, t.ex. secondhandbutiker, butiker med kommissionsförsäljning, loppmarknadsverksamheter eller ideella välgörenhetsorganisationer.

Utvecklingen på området går fort och eftersom kommunerna får stort utrymme att välja hur de ska utforma sitt system bedöms att det bör vara rimligt att systemet ska vara på plats 2027. Ambitionsnivån för kommunernas insamlingssystem kan därefter byggas ut med tiden för att ytterligare öka möjligheterna för återanvändning. För att få genomslag för en faktisk återanvändning behöver förslaget åtföljas av information till medborgarna. Naturvårdsverket har föreslagit att kommunen ska ansvara för att ta fram lättillgänglig information till hushåll och verksamheter utifrån sitt avfallsansvar, se rapporten Åtgärder för att öka materialåtervinningen av avfall (KN2023/04559).

Kommunen bör vid behov kunna meddela föreskrifter om hur utrymmen, behållare och andra anordningar för insamling för återanvändning ska vara utformade och skötas. Ett sådant bemyndigande bör därför införas.

Avsättning för det insamlade materialet och produkterna

Det material som samlas in i dag av kommunerna för återanvändning hanteras vanligtvis genom någon typ av samarbete med olika välgörenhetsorganisationer eller andra kommunala förvaltningar. Ett flertal kommuner har även olika former av system där besökare vid anläggningarna gratis kan ta med sig saker från inlämningen. Det finns också exempel på där verksamhetsutövaren lagrar det som lämnas in för att sedan anordna en stor loppmarknad. I vissa kommuner som har obemannade ställen där inlämnade produkter kan hämtas gratis har det ibland lett till att produkterna har hanterats ovarsamt och i stället inneburit problem med nedskräpning.

För att de inlämnade produkterna ska betraktas som intressanta för en andrahandsmarknad bedöms det vara nödvändigt att de också hanteras i inlämningsledet som produkter som har ett värde och som inte ska hanteras som ett avfall. Det kan också finnas skäl att personal granskar de inlämnade produkterna för att avgöra om de är lämpliga att återanvända utifrån olika aspekter, som att de är tillåtna på marknaden och att de inte är stöldgods eller liknande. Det bedöms därför vara lämpligt att hanteringen i kommunernas insamling sker vid någon form av bemannade stationer, stationära eller temporära.

Enligt en studie av Avfall Sverige kan utrymmesbrist på anläggningarna i viss mån begränsa verksamheten. När kommunen har konstaterat att produkterna är lämpliga för att återanvändas bör kommunen bereda privatpersoner, företag och sammanslutningar tillfälle att kostnadsfritt hämta produkterna på en av kommunen anvisad plats. Med sammanslutningar avses ideella eller ekonomiska föreningar, stiftelser eller andra juridiska personer. Produkter som inte hämtas av någon inom den tid som kommunen bestämmer bör hanteras som avfall av kommunen.

Marknaden för hantering och försäljning av produkter som kan återanvändas har utvecklats på senare år. Allt fler aktörer erbjuder konsumenterna möjlighet att lämna in använda produkter i sina butiker för återbruk. Efterfrågan på återbruksprodukter för försäljning kan väntas öka i takt med en väntad ökning av efterfrågan hos allt fler konsumenter. Hur kommunerna väljer att tillhandahålla och fördela de insamlade återbruksprodukterna kommer därmed att bli allt viktigare. Aktörer som efterfrågar återbruksprodukter måste behandlas på ett sinsemellan likvärdigt sätt av kommunen. Vidare måste kommunen beakta reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet i konkurrenslagen (2008:579) för det fall kommunen bedriver egen hantering/förädling och försäljning av återbruksprodukter i en ekonomisk verksamhet.

8.2 Utsortering av avfall

Förslag: Det ska införas krav på utsortering av grovavfall och avfall som består av papper, plast, glas och metall och som inte samtidigt är förpackningsavfall eller bygg- och rivningsavfall.

Restavfallet ska hållas skilt från annat avfall. Det ska införas nya definitioner av vad som avses med *grovavfall* respektive *restavfall*. Utsorteringskravet för brännbart avfall ska upphävas.

Yrkesmässiga verksamheter som producerar förbrukat matfett ska sortera ut det och förvara det skilt från annat avfall.

Yrkesmässiga verksamheter som producerar förbrukat kontorspapper ska sortera ut det och förvara det skilt från annat avfall.

Det ska förtydligas vilket avfall som ska samlas in separat i syfte att avfallet ska förberedas för återanvändning eller materialåtervinning och vilket avfall som ska samlas in separat för annan hantering.

Kommunens möjlighet att meddela föreskrifter om att ätligt fett och ätlig olja får samlas in tillsammans med restavfallet ska införas i avfallsförordningen.

Skälen för förslaget

Ökad utsortering är ett verktyg för ökad resurseffektivitet

Under det senaste decenniet har EU:s regelverk om avfall utvecklats för att öka resurseffektiviteten genom ett flertal krav på att olika avfallsslag ska samlas in separat. Avfallsförordningen har därför vid flera tillfällen kompletterats med ny reglering om olika avfallsflöden, ett avfallsslag i taget, vilket gör regelverket svåröverskådligt. Naturvårdsverket föreslår i

rapporten "Fördjupad utvärdering av miljömålen" att det görs en översyn av avfallslagstiftningen.

Harmoniseringen av kraven inom EU ökar möjligheterna till ökat resursutnyttjande och gemensamma spelregler för konkurrensneutralitet mellan EU-länderna. Samtidigt skapas förutsättningar för att bevara värdet under en längre tid för företag och andra aktörer. Det medför också ett mer lättbegripligt system för hushåll, verksamheter och andra aktörer att exempelvis livsmedels- och köksavfall samlas in separat, oavsett vilken kommun som man bor i.

Trots att krav på separat insamling av olika typer av avfall funnits under en längre tid visar en sammanställning av resultat från plockanalyser 2021 som Avfall Sverige har presenterat att en restavfallspåse i såväl villa som lägenhet i genomsnitt består av cirka en fjärdedel livsmedels- och köksavfall och en tredjedel förpackningsavfall och returpapper. För att underlätta förståelsen och öka tydligheten i avfallsförordningen bör alla krav på utsortering samlas där. Möjligheten för en kommun att därutöver ställa ytterligare krav bör behållas. Regelverket bör gälla alla, både privatpersoner och verksamheter. Det bör också gälla oavsett om det är fråga om kommunalt avfall eller inte.

Det finns i dag ett krav på att brännbart avfall ska sorteras ut och förvaras skilt från annat avfall (3 kap. 12 § avfallsförordningen). Med brännbart avfall avses avfall som brinner utan energitillskott efter det att förbränningsprocessen har startat. Regler om brännbart avfall infördes i slutet av 1990-talet i samband med att regeringen vidtog särskilda åtgärder för att minska deponeringen av avfall som skulle kunna hanteras på ett mer resurseffektivt sätt genom materialåtervinning eller energiåtervinning. Även ett förbud mot att deponera brännbart avfall infördes (8 § deponiförordningen). De förslag om nya krav på utsortering som lämnas i denna promemoria gör att kravet på att sortera ut brännbart avfall bör utgå.

I avsnitt 8.13 föreslås att det fortsatt ska vara förbjudet att deponera brännbart avfall.

Utsortering av papper, metall, plast och glas

Utöver de avfallsslag som i dag ska sorteras ut finns det stor potential att utnyttja mer avfall för det värde det har genom att sortera ut avfallet för att framför allt materialåtervinna det. En ökad resurseffektivitet gynnar såväl företag som miljö genom att värdet tas tillvara och utsläppen minskar.

Separat insamling av papper, metall, plast och glas är obligatoriskt i EU sedan 2015 och separat insamling av textilier kommer att vara obligatoriskt från och med den 1 januari 2025. Sverige har än så länge infört separat insamling av förpackningar av papper, metall, plast och glas och separat insamling av returpapper, bygg- och rivningsavfall som består av bland annat metall, glas och plast. Krav på separat insamling av textilier infördes nyligen och träder i kraft 2025.

EU-kommissionen konstaterar sin tidiga varning att Sverige har en låg återvinningsgrad när det gäller avfall av papper, kartong och plast och biologiskt avfall i det separata insamlingssystemet och dessutom, rent generellt, glest inrättade sopavlämningsplatser.

Naturvårdsverket har nyligen föreslagit hur separat insamling av övrigt avfall som består av papper, metall, plast och glas bör göras enligt kraven

i avfallsdirektivet. Förslaget har remitterats av Regeringskansliet (KN2023/02730). Exempel på avfall som avses här är tidningar, böcker, plastpulkor eller trädgårdsmöbler av plast, diskborstar, dricksglas, tavelglas eller vaser, grillar av metall eller metallramar. Den samlade bedömningen av svaren från remissinstanserna är att merparten är positiva till förslaget att dessa typer av avfall ska sorteras ut och samlas in separat. Av remissinstanserna framhåller dock till exempel Skogsindustrierna att ett krav på en pappersfraktion vid sidan av förpackningsinsamlingen som tillåter insamling av returpapper tillsammans med kontorspapper, pocketböcker, målarböcker och skrivböcker påverkar materialåtervinningen på ett negativt sätt.

Flertalet remissinstanser önskar att returpapperet fortsatt ska samlas in separat. Bedömningen är därför att ett nytt förslag bör utformas. När det gäller just pappersfraktionen bör hänsyn tas till remissinstansernas synpunkter om att returpapperet bör samlas in separat, men också till förslaget om ändrat ansvar för kommunalt avfall som utgörs av förbrukat kontorspapper (se avsnitt 5.2). Eftersom ansvaret för att förbrukat kontorspapper ska sorteras ut och samlas in separat föreslås flyttas från kommunen till yrkesmässiga verksamheter, föreslås det också införas ett krav på utsortering av detta papper från yrkesmässiga verksamheter (se nedan i detta avsnitt).

När det gäller avfall av plast, glas och metall har några remissinstanser framhållit att det kan behövas krav på eftersortering för att möjliggöra materialåtervinning. Krav på ytterligare sortering hanteras i avsnitt 8.9.

För att säkerställa och möjliggöra att avfall genomgår lämplig behandling i enlighet med avfallshierarkin och för att underlätta eller förbättra förberedelser för återanvändning, materialåtervinning och andra återvinningsförfaranden bör det införas ett utsorteringskrav för avfall som består av plast, papper, glas och metall. Det bör förtydligas att det inte gäller sådant avfall som är bygg- och rivningsavfall eller som omfattas av förpackningsförordningen.

Ingen samordning med insamlingssystemet för förpackningsavfall föreslås

I samband med remitteringen av Naturvårdsverkets förslag om separat insamling av avfall av papper, plast, glas eller metall framförde några remissinstanser, bl.a. Bostadsrätterna, Karlsborgs kommun och Fastighetsägarna, att Naturvårdsverkets förslag om separat insamling av papper, plast, glas och metall ska genomföras genom att slå samman det med förpackningsinsamlingen som det har gjorts i Danmark. Några andra remissinstanser, bl.a. Fastighetsägarna, HSB och Göteborgs kommun, har dock föreslagit att detta avfall inte ska samlas in fastighetsnära. Eftersom utbyggnaden av förpackningsinsamlingen är en stor reform som nu håller på att byggas ut, bedöms att det inte är lämpligt att göra en sådan förändring i nuläget. Hushållen kommer dock sannolikt att sortera ut vissa mindre avfallsfraktioner som inte är förpackningsavfall och lägga dem tillsammans med förpackningsavfall av samma material. Det är en felsortering som innebär att det sorterade avfallet hamnar i producentansvarsorganisationernas system. På motsvarande sätt kommer det sannolikt även fortsättningsvis att felaktigt läggas förpackningsavfall i

restavfallet, som kommunerna ansvarar för. Det är dock viktigt att följa utvecklingen under utbyggnaden av insamlingssystemen för att undvika så mycket felsortering som möjligt.

Utsortering av grovavfall och hantering av restavfall

Utöver den materialspecifika insamlingen föreslår Naturvårdsverket att dagens krav på utsortering av brännbart avfall ska delas upp i två fraktioner, brännbart avfall som är lämpligt att förbereda för återanvändning eller materialåtervinna samt övrigt brännbart avfall. Remissinstanserna har dock varit övervägande negativa till Naturvårdsverkets förslag, på grund av att de anser att det är svårt att förstå. Remissinstanserna är dock övervägande positiva till syftet bakom förslaget att skrymmande brännbart avfall sammansatt av olika material ska sorteras ut.

Brännbart avfall är ett föråldrat uttryck som infördes i lagstiftningen när merparten av avfallet deponerades i Sverige. Nya definitioner av restavfall och grovavfall bör därför införas som ersätter uttrycket brännbart avfall i avfallsförordningen. Den restfraktion som återstår när allt annat har sorterats ut för separat insamling är restavfall. Restavfallet består till viss del av skrymmande avfall, vilket bör benämnas grovavfall. Det bör också införas ett utsorteringskrav för grovavfall. Det kan till exempel vara uttjänta möbler och madrasser eller andra sammansatta produkter som inte lämpar sig för återanvändning. Bedömningen är dock att grovavfallsfraktionen kommer att minska med förslaget om ett nytt krav på kommunerna att tillhandahålla insamlingssystem för återanvändning (se avsnitt 8.1). Beroende på hur kommunerna väljer att samla in grovavfallet skulle det kunna behandlas vidare genom att förberedas för återanvändning efter reparation eller liknande.

I dagens regelverk kan kommunen i sina avfallsföreskrifter bestämma att fastighetsägare ska sortera ut grovavfall och hålla det skilt från annat avfall. Det bedöms dock inte finnas någon anledning till att det ska skilja sig åt mellan kommunerna om grovavfall ska sorteras ut och samlas in separat. Det bör därför införas ett generellt krav på att grovavfall ska sorteras ut och samlas in separat. Det bör även förtydligas att det avfall som blir över efter att all utsortering är utförd, restavfallet, ska sorteras ut och förvaras skilt från annat avfall.

Utsortering av visst avfall från vissa yrkesmässiga verksamheter

I promemorian föreslås att kommunernas ansvar för visst avfall ska flyttas (se avsnitt 5.2). För att möjliggöra att detta avfall ska kunna hanteras av de yrkesmässiga verksamheterna enligt förslagen behöver krav på utsortering av detta avfall införas. Det bör därför införas krav på att yrkesmässiga verksamheter som producerar förbrukat matfett ska sortera ut det och förvara det skilt från annat avfall. Vidare bör det införas krav på att yrkesmässiga verksamheter som producerar avfall som utgörs av förbrukat kontorspapper ska sortera ut det och förvara det skilt från annat avfall.

Separat insamling av utsorterat avfall från hushåll och verksamheter

För att underlätta att, och för att öka mängden, avfall som förbereds för återanvändning och materialåtervinning finns det krav på utsortering och separat insamling av flera avfallsslag. Syftet med detta är att tillgängliggöra material som bör behandlas på ett resurseffektivt sätt. En förutsättning för att nå målen om ökad förberedelse för återanvändning och materialåtervinning av kommunalt avfall är att mer material görs tillgängligt för sådan behandling.

Genom avfallsdirektivet har det införts krav på att medlemsstaterna ska vidta åtgärder för att säkerställa att avfall som samlats in separat för att förberedas för återanvändning och materialåtervinning inte förbränns, med undantag för avfall som uppkommit vid efterföljande behandling av separat insamlat avfall och för vilket förbränning är det ur miljösynvinkel bästa alternativet i enlighet med avfallshierarkin (artikel 10.4 i avfallsdirektivet). Ett motsvarande förbud mot deponering har införts i artikel 5.3 f i Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/31/EG av den 26 april 1999 om deponering av avfall, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/850 eller i strategiska dokument (deponidirektivet) och i Sverige i deponiförordningen.

Genom att samla in avfall separat skapas en ren avfallsström som kan hanteras som en resurs på marknaden genom en behandling högre upp i avfallshierarkin. Det bör tydliggöras att den som samlar in avfall som sorterats ut ska samla in avfallet separat i syfte att avfallet ska förberedas för återanvändning eller materialåtervinning.

För vissa andra avfallsslag finns det i och för sig skäl för att sortera ut avfallet och samla in det separat, men det är inte lämpligt att förbereda avfallet för återanvändning eller materialåtervinning, exempelvis läkemedel och farligt avfall.

Ätligt fett och ätlig olja från hushåll

I dag finns det föreskrifter om undantag från krav på utsortering, separat insamling och fastighetsnära insamling av bioavfall med innebörden att kommunen får meddela föreskrifter om att det ätliga fettet och oljan får samlas in tillsammans med restavfallet, eller på en annan plats i kommunen, se Naturvårdsverkets föreskrift (NFS 2023:11). Regleringen om ätligt fett och ätlig olja från hushåll i Naturvårdsverkets föreskrift bör flyttas till avfallsförordningen så att regleringen blir mer samlad.

8.3 Fastighetsnära insamling

Förslag: *Fastighetsnära insamling* ska definieras i avfallsförordningen. Definitionen av fastighetsnära insamling i förpackningsförordningen ska tas bort.

Befintliga krav på fastighetsnära insamling av avfall ska kompletteras med krav på insamling av restavfall.

Kommunen ska få samla in även övrigt avfall fastighetsnära.

Kommunen ska i föreskrifter få bestämma om den ätliga oljan och det ätliga fettet ska samlas in fastighetsnära eller inte.

Skälen för förslaget

Kraven på fastighetsnära insamling bör bli enhetliga

Hushållens och verksamheternas restavfall samlas i dag för det mesta in från fastigheten. Det sker eftersom en sådan borttransport för det mesta behövs för att tillgodose såväl skyddet för människors hälsa och miljö som enskilda intressen (15 kap. 20 a § miljöbalken). När det gäller livsmedels- och köksavfall och förpackningsavfall finns dock särskild reglering som innebär att dessa avfallsslag ska samlas in fastighetsnära (3 kap. 1 b § avfallsförordningen och 6 kap. 3 och 4 §§ förpackningsförordningen). Övrigt avfall som kommunen ansvarar för samlas oftast in på stationära eller mobila återvinningscentraler dit hushåll och verksamheter får transportera sitt avfall på egen hand.

EU-kommissionen konstaterar i sin tidiga varning till Sverige att Sverige har en låg återvinningsgrad när det gäller papper, kartong, plast och biologiskt avfall i det separata insamlingssystemet och, rent generellt, glest inrättade sopavlämningsplatser. Vidare rekommenderar kommissionen att tjänsterna som avser separat insamling av avfallsfraktioner som separeras vid källan bör förbättras – särskilt förpackningar och biologiskt avfall – för att säkerställa höga återvinningsgrader i hela landet. Kommissionen rekommenderar också att Sverige ökar effektiviteten för separat insamlat kommunalt avfall genom att till fullo genomföra insamling av återvinningsbara avfallstyper från dörr till dörr med hög tillgänglighet. Kommissionen anser även att Sverige bör överväga ett snabbare genomförande av lagstiftningen om obligatorisk separat insamling av biologiskt avfall.

I dag används uttrycket fastighetsnära insamling med något olika betydelse beroende på om det avser livsmedels- eller köksavfall (avfallsförordningen) eller förpackningsavfall (förpackningsförordningen). Samtidigt saknas en tydlig reglering för hur insamlingen av restavfall ska ske. För att förenkla lagstiftningen bör dessa krav vara enhetliga. Det bör därför införas en definition av fastighetsnära insamling som är densamma för all fastighetsnära insamling.

Med fastighetsnära insamling bör avses insamling från en fastighet där avfall produceras eller en överenskommen eller anvisad plats i nära anslutning till den fastighet där avfall produceras, om insamling från fastigheten inte är möjlig med hänsyn till fastighetens utformning och lokalisering, trafiksäkerhet eller andra omständigheter. I praxis har accepterats ett s.k. dragavstånd för soptunnan på mellan 400–500 meter beroende på fastighetens utformning. Eftersom definitionen har betydelse för den ersättning som kommunerna får för förpackningsinsamlingen behöver det tydligt framgå vilket avstånd som bör anses ingå i en fastighetsnära insamling. För att underlätta för hushållen bör avståndet från fastighetsgränsen inte överstiga 400 meter.

Införandet av krav på fastighetsnära insamling av livsmedels- och köksavfall och förpackningsavfall syftade till att harmonisera insamlingssystemen med det system som sedan länge funnits för restavfall. Det kan dock konstateras att nuvarande reglering innebär olika krav för de olika avfallsströmmarna och olika undantag. För att underlätta tillämpningen bör lagstiftningen göras enhetlig. Exempelvis är det inte rimligt att det ska vara krav på fastighetsnära insamling av

förpackningsavfall eller livsmedels- och köksavfall i de fall kommunen inte samlar in restavfallet fastighetsnära. Samma servicegrad och krav på fastighetsnära insamling bör därför gälla för restavfallet som för förpackningsavfall och livsmedels- och köksavfall. Gemensamma krav underlättar dessutom möjligheten att reglera jämbördiga undantag från kraven. Bedömningen är att dagens dispensregler från kravet på separat insamling och fastighetsnära insamling av livsmedels- och köksavfall som gäller för två år bör tas bort efter att den tid som anges i besluten har löpt ut. I stället bör generella undantag från kravet på fastighetsnära insamling för alla fraktioner som omfattas av detta krav införas (se avsnitt 8.4).

Övriga avfallsslag

Förutom de avfallsslag som redovisas ovan finns det kommuner som redan i dag samlar in annat avfall fastighetsnära. Exempelvis är det många kommuner som har olika former av specialbehållare för fastighetsnära insamling av farligt avfall. Det är mycket positivt att insamling av fler avfallsslag görs fastighetsnära. Bedömningen är därför att det bör tydliggöras att kommunerna även får samla in annat avfall fastighetsnära.

För ätligt fett och ätlig olja från hushåll i små mängder bör det införas en möjlighet för kommunen att meddela föreskrifter om att ätligt fett och olja får samlas in tillsammans med restavfallet eller att det ska lämnas på en plats som inte är fastighetsnära, t.ex. till kommunens insamlingssystem.

8.4 Enhetliga undantag från krav på fastighetsnära insamling

Förslag: Kommunen ska få göra undantag från kravet på fastighetsnära insamling i de delar av en kommun som är glest befolkade eller där det finns isolerade fastigheter. Undantag ska få göras genom en överenskommelse eller genom att kommunen fattar beslut om att anvisa en upphämningsplats.

Av ett beslut om att anvisa en plats ska det framgå vilken plats avfallet ska samlas in från och om platsen är enskild eller gemensam för flera fastigheter.

Skälen för förslaget: Det gäller i dag olika förutsättningar för undantag från kraven på fastighetsnära insamling för olika avfallsslag. För förpackningsavfallet finns det inga undantagsmöjligheter efter den 1 januari 2027. För livsmedels- och köksavfall finns möjligheter till undantag i föreskrifter, se Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2023:11), eller genom att kommunen har beviljats dispens av Naturvårdsverket.

När kraven på fastighetsnära insamling av förpackningsavfallet infördes var avsikten att denna insamling skulle samordnas med insamlingen av restavfallet och livsmedels- och köksavfallet. Detta kan kommunerna själva reglera genom att meddela föreskrifter som innebär att förpackningsavfallet ska samlas in fastighetsnära på samma sätt som för restavfallet eller livsmedels- och köksavfallet (9 kap. 1–3 §§ avfallsförordningen). Det är dock oklart om denna möjlighet har utnyttjats av kommunerna.

Mot bakgrund av att undantagsmöjligheterna har utformats på olika sätt för de olika avfallsslagen så blir det svårt för både Naturvårdsverket och kommunerna att skapa ett enhetligt system som är rationellt och enkelt. Möjligheterna för kommunen att göra undantag från kraven på att hämta avfall fastighetsnära bör vara desamma för alla avfallsslag som omfattas av kraven. Om det är rimligt att hämta restavfall vid en fastighet, så bör det också vara rimligt och lämpligt att även förpackningsavfall och livsmedels- och köksavfall hämtas där. Omvänt bör kraven på fastighetsnära insamling av förpackningsavfall och livsmedels- och köksavfall inte gälla om inte restavfallet hämtas fastighetsnära. Naturvårdsverket har i sina föreskrifter infört ett undantag från kravet på fastighetsnära insamling av bioavfall i de delar av en kommun som är isolerade och glest befolkade och där insamling av biologiskt nedbrytbart livsmedels- eller köksavfall kan ske på annan plats än vid fastigheten. Bedömningen är att det är lämpligt att införa motsvarande kriterier för ett generellt undantag från fastighetsnära insamling för alla avfallsslag som ska samlas in fastighetsnära. Det innebär att kommunen inom dessa områden genom en överenskommelse med fastighetsägaren eller genom beslut bör kunna samla in avfallet på en annan plats än fastighetsnära, dvs. längre bort än fastighetsnära. Om upphämtningsplatsen bestäms genom ett beslut om anvisad plats bör det framgå vilken plats avfallet ska samlas in från och om platsen är enskild eller gemensam för flera fastigheter.

Kraven på kommunen att samla in avfall bör inte gälla om en fastighet är obebodd. De undantag från kraven på fastighetsnära insamling som nu föreslås bör täcka de fall när en samlingsplats behöver ligga längre bort än 400–500 meter från en fastighet, till exempel när farbar väg ligger längre bort eller när det behövs en samlingsplats på fastlandet för fastigheter på öar. I praktiken innebär förslaget lättnader för insamlingen av förpackningsavfallet och för restavfallet där dessa undantag inte finns i dag.

8.5 Insamling av annat avfall som kommunen ansvarar för

Förslag: För det avfall som inte samlas in fastighetsnära ska kommunen inrätta system som

1. underlättar för hushåll och andra innehavare att lämna ifrån sig avfallet, och

2. innebär att avfallet samlas in separat och hanteras på ett sätt som säkerställer att det kan behandlas i enlighet med avfallshierarkin.

Kommunens system för insamling av avfall ska dimensioneras utifrån antalet kommuninvånare och det avfall som produceras. Insamlingssystemet får dock inte begränsas enbart på grund av låg befolkningstäthet.

Servicegraden ska kunna dimensioneras genom stationära eller regelbundet återkommande temporära mottagningsplatser där hushåll och andra kan lämna avfallet för en separat insamling.

Skälen för förslaget

En ökad service behövs för att underlätta för medborgarna och öka materialåtervinningen

Dagens lagstiftning lämnar helt till kommunerna att bestämma hur insamlingen ska genomföras för sådant avfall som inte ska samlas in fastighetsnära. Många hushåll upplever att det är svårt att lämna ifrån sig bland annat farligt avfall och större avfallsfraktioner, om de inte har bil. Det beror på att det i många fall kan vara långt till de återvinningscentraler som kommunerna har för denna insamling.

En privatperson ska dock kunna höra av sig till kommunen för att få ett enstaka avfall upphämtat fastighetsnära, till exempel en trasig soffa. En sådan ordning kan bli kostsam både för kommunen och den enskilde, eftersom insamlingen inte sker systematiserat för samtliga hushåll utan det sker en särskild hämtning som ska finansieras av hushållet utifrån principen om självkostnad enligt kommunallagen (2017:725).

Mot bakgrund av detta har det byggts ut en informell marknad där privata alternativa transportörer erbjuder transporttjänster för hushållens avfall. En stor del av dessa transportörer saknar de tillstånd som krävs och hanterar inte alltid avfallet i enlighet med lagstiftningen utan dumpar det i naturen (Regeringsuppdrag Naturvårdsverket med flera 2022, Förstärkta insatser mot brottslighet inom avfallsområdet, KN2023/00025). EU-kommissionen rekommenderar i sin tidiga varning till Sverige att tjänsterna som avser separat insamling av avfallsfraktioner som separeras vid källan bör förbättras för att säkerställa höga återvinningsgrader i hela landet.

Under senare år har många kommuner byggt ut sin service för insamling av avfallet för att underlätta för medborgarna att lämna sitt avfall. Allt fler kommuner satsar på olika former av kompletterande insamlingslösningar till återvinningscentralerna, genom fastighetsnära insamling eller insamling på temporära platser. Mobila insamlingslösningar för hämtning av avfall och produkter för återanvändning har exempelvis blivit allt vanligare, såsom returbuss eller liknande med ett schema.

För att öka resurseffektiviteten och bidra till måluppfyllelsen bör det införas krav på kommunerna att inrätta system för insamling av det avfall som inte samlas in fastighetsnära. Systemen bör utformas på ett sätt som underlättar för hushåll och andra innehavare att lämna ifrån sig avfallet och som innebär att avfallet samlas in separat och hanteras på ett sätt som säkerställer att det kan behandlas i enlighet med avfallshierarkin. Det handlar om insamlingen av avfall som kommunen ansvarar för och som består av bland annat papper, plast, glas och metall, textilavfall, trädgårds- och parkavfall, grovavfall, bygg- och rivningsavfall, farligt avfall och spillolja.

Det bedöms inte vara lämpligt att reglera exakt servicenivå eller antalet stationära insamlingsplatser. I stället bör det anges kriterier som kommunerna ska använda för att anpassa insamlingssystemet utifrån de lokala förutsättningarna när det gäller bebyggelsestruktur, befolkningstäthet och hur mycket avfall som produceras. Det bör också finnas en flexibilitet att lösa detta genom stationära eller regelbundet återkommande temporära mottagningsplatser där hushåll och andra kan

lämna avfallet för en separat insamling. Genom att ställa högre krav på service bedöms också den illegala hanteringen minska.

8.6 Dispens från krav på utsortering och separat insamling

Förslag: Naturvårdsverket ska under vissa förutsättningar få ge dispens till den som är ansvarig för att se till att utsortering och separat insamling sker, förutom för bygg- och rivningsavfall.

Ett beslut om dispens ska gälla för en eller flera typer av avfall och för en viss tid. Vid en prövning av en dispens ska också beaktas god praxis för separat insamling av avfall och annan utveckling inom avfallshanteringen.

Skälen för förslaget: Inom EU finns krav på att följande avfall samlas in separat: papper, metall, plast, glas, förpackningsavfall och bioavfall. Från 2025 ska även textilier samlas in separat. För bygg- och rivningsmaterial krävs inrättande av sorteringssystem så att olika fraktioner separeras för materialåtervinning. Villkoren för att medge undantag från kravet på separat insamling regleras i avfallsdirektivet (artikel 10.3).

Medlemsstaterna ska regelbundet se över undantagen och då beakta god praxis för separat insamling av avfall och annan utveckling inom avfallshanteringen. Kriterierna har införts i svensk rätt i avfallsförordningen (3 kap. 16 § avfallsförordningen).

De EU-rättsliga kriterierna har tillämpats även när det är fråga om svenska krav, som kraven på fastighetsnära insamling eller kravet på att skilja en förpackning från dess innehåll. Denna situation bör ändras. De undantag som kan medges enligt avfallsdirektivet bör enbart tillämpas när det är fråga om undantag från EU-lagstiftning. Nuvarande undantag från krav på utsortering och separat insamling av avfall är dessutom svåröverskådliga och utformade på olika sätt. För flertalet avfallsslag är undantagen så att det finns både en föreskriftsrätt om undantag och ett dispensförfarande, t.ex. när det gäller bioavfall.

Avfallsdirektivet kräver att medlemsländerna i den nationella avfallsplanen ska kunna redovisa vilka avsteg som beviljats från kraven på separat insamling, både om vilka material och inom vilka geografiska områden. De åtgärder som planeras för att få insamlingssystemen att fungera bättre ska också redovisas (artikel 28.2 cb). För att ha den kunskapen krävs någon form av system som innebär att myndigheten känner till vilka avsteg som gjorts. Det kan göras antingen genom att ställa krav på tillstånd eller anmälan eller genom ett dispensförfarande.

Med en föreskrift införs ett generellt undantag. Det medför att myndigheten inte får någon kännedom om i vilken omfattning undantaget utnyttjas. Bedömningen i detta fall är att det är ett dispensförfarande som är lämpligast att välja för att myndigheten ska få kännedom om vilka undantag som har medgivits.

Ett dispensförfarande kan införas på lokal, regional eller central nivå. Genom att införa ett enhetligt dispensförfarande bedöms det bli enklare att

förstå vad som gäller samtidigt som vissa av kommunernas administrativa uppgifter tas bort. För kommuner som önskar ansöka om dispens tillkommer den uppgiften med förslagen. För Naturvårdsverket medför förslaget att vissa administrativa uppgifter tas bort (föreskriftsarbete) samtidigt som uppgiften att meddela dispenser tillkommer. Bedömningen är att det blir administrativt minst betungande i sin helhet om dispenserna hanteras på central nivå hos den ansvariga myndigheten. I det här fallet är det Naturvårdsverket. Med ett centralt dispensförfarande blir dessutom bedömningarna mer lika.

För att säkerställa ett korrekt genomförande av avfallsdirektivet bör dispensgrunderna anges i nära överensstämmelse med avfallsdirektivets formuleringar. Villkoren för dispens från utsortering och separat insamling bör vara att

1. det skulle leda till ett återvinningsresultat som är kvalitetsmässigt jämförbart med det som uppnås vid separat insamling om vissa avfallsslag samlas in tillsammans,

2. det inte leder till det bästa miljömässiga resultatet att samla in avfallet separat på grund av den sammanlagda miljöpåverkan från hanteringen av de aktuella avfallsslagen,

3. det med hänsyn till god praxis för avfallsinsamling inte är tekniskt genomförbart att samla in avfallet separat, eller

4. den separata insamlingen skulle medföra oskäligen ekonomiska kostnader.

Beslutet om dispens bör gälla för ett eller flera avfallsslag. Eftersom direktivet ställer krav på att medlemsstaterna regelbundet ska se över undantagen, bör dispenserna gälla för en viss tid. Vid en prövning av en dispens ska också beaktas god praxis för separat insamling av avfall och annan utveckling inom avfallshanteringen.

8.7 Bygg- och rivningsavfall

Förslag: Undantag från kravet att sortera ut bygg- och rivningsavfall ska gälla om det avfallet utgörs av konstruktioner eller är förorenade och ska tas in i avfallsförordningen.

En kommun ska få ge dispens från kravet på utsortering och separat insamling av bygg- och rivningsavfall. En dispens ska kunna medges om något av villkoren för undantag från separat insamling är uppfyllda. Beslutet ska gälla för viss tid.

Vid en prövning av en dispens ska också beaktas god praxis för separat insamling av avfall och annan utveckling inom avfallshanteringen.

Kommunen ska underrätta Naturvårdsverket om dispenser som har fått laga kraft.

Skälen för förslaget

Undantag från krav på utsortering och separat insamling

Möjligheten till undantag från utsorteringskraven när det gäller bygg- och rivningsavfall anges i dag i en föreskrift från Naturvårdsverket (NFS

2020:7). Undantag gäller för avfallsslag som utgörs av konstruktioner där ämnen eller föremål sammanfogats på ett sätt som gör att separering inte är tekniskt genomförbar med hänsyn till god praxis för avfallsinsamling, eller är förorenade på ett sätt som gör att inblandning i det övriga utsorterade avfallet försvårar eller omöjliggör den lämpligaste behandlingen enligt avfallshierarkin i miljöbalken.

Som ett led i det förenklingsarbete som föreslås i promemorian görs bedömningen att lagstiftningen i möjligaste mån bör hållas ihop och anges i så få författningar som möjligt. Att behöva läsa både miljöbalken, avfallsförordningen och Naturvårdsverkets föreskrifter bör bara krävas när det inte är möjligt eller lämpligt att ange regleringen i avfallsförordningen. Av denna anledning bör innehållet i Naturvårdsverkets föreskrifter flyttas till avfallsförordningen. Det bör inte göras några förändringar av innehållet i regleringen.

I promemorian föreslås att de generella undantagsmöjligheterna från kravet på separat insamling av avfall inte ska gälla för bland annat bygg- och rivningsavfall (avsnitt 8.6). Bygg- och rivningsavfall uppstår i samband med att bygg- och rivningsarbeten utförs. Sådana arbeten är tillfälliga och inte en aktivitet som kräver en permanent infrastruktur för insamling av avfallet som uppstår på platsen. För detta avfall bedöms att det i stället bör vara den lokala myndigheten som har bäst kännedom om de lokala förhållandena för insamlingen. Det bör därför införas en särskild undantagsmöjlighet från kravet på utsortering och separat insamling av bygg- och rivningsavfall. Det bör vara kommunen som ska få ge dispens till den som är ansvarig att se till att utsortering och separat insamling av bygg- och rivningsavfall sker, om något av villkoren för undantag är uppfyllda. Beslutet bör gälla för en viss tid.

8.8 Undantag från kravet på att skilja förpackningar från sitt innehåll

Förslag: Kravet på att den som har en förpackning som innehåller avfall ska se till att förpackningen skiljs från innehållet ska inte gälla förpackningar med smittförande avfall eller om det finns ett beslut om förverkande eller förstörande som har meddelats av brottsbekämpande myndighet eller domstol.

Naturvårdsverkets möjlighet att meddela föreskrifter om undantag tas bort.

Kommunen ska få ge dispens från kravet på att förpackningen skiljs från innehållet, om

1. det inte är tekniskt genomförbart med hänsyn till god praxis för avfallsinsamling, eller
2. det inte leder till det bästa miljömässiga resultatet att skilja förpackningen från dess innehåll mot bakgrund av den sammanlagda miljöpåverkan från hanteringen av de aktuella avfallsströmmarna.

En ansökan om dispens ska innehålla en plan som beskriver på vilket sätt verksamheten avser att vidta åtgärder för att förebygga uppkomsten av detta avfall och den tid som krävs för att ta fram nödvändiga tekniska lösningar.

Skälen för förslaget

Smittförande avfall

En förpackning som innehåller något som är avfall ska skiljas från sitt innehåll för att öka möjligheterna för att avfallet och förpackningen ska kunna materialåtervinnas (3 kap. 4 a § avfallsförordningen). Det finns vissa undantag för när en förpackning inte behöver skiljas från sitt innehåll. Önskemål har inkommit från Tullverket, Polismyndigheten och Jordbruksverket om införande av ytterligare undantag (KN2023/03870).

Det är enligt Jordbruksverket omöjligt att skilja en förpackning helt och hållet från sitt innehåll, om innehållet består av animaliska biprodukter. Förpackningen kommer alltid att vara kontaminerad av innehållet. Detta gäller alla förpackningar som används vid transport och som rengörs, desinficeras och återanvänds enligt särskilda regler.

Det finns i dag inget undantag från kravet på att skilja förpackningar från sitt innehåll om innehållet består av animaliska biprodukter. Undantag gäller enbart om förpackningen samtidigt är farligt avfall. Om det finns rester kvar av innehållet på förpackningsmaterialet, ställs det krav på att förpackningen ska hanteras på samma sätt som innehållet, se Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2006:84). Syftet med regleringen är enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1069/2009 av den 21 oktober 2009 om hälsobestämmelser för animaliska biprodukter och därav framställda produkter som inte är avsedda att användas som livsmedel och om upphävande av förordning (EG) nr 1774/2002 (förordning om animaliska biprodukter) bland annat att minska spridning av smitta från animaliska biprodukter. Motsvarande situation kan finnas även på andra områden, till exempel inom hälso- och sjukvården. Det bör därför införas ett vidare undantag från kravet på att skilja förpackningar från sitt innehåll. Undantaget bör gälla smittförande avfall, i stället för att enbart undanta smittförande avfall från animaliska biprodukter.

Förpackningar vid förverkande och beslag

Tullverket och Polismyndigheten omhändertar vissa förpackade varor som av olika anledningar ska förverkas vid beslag. Vid förverkande och beslag tillfaller en vara eller ett gods staten och destrueras. Det finns redan rutiner som innebär att farliga, giftiga och smittsamma substanser destrueras tillsammans med sin förpackning för att förhindra risk för liv, hälsa eller miljö. Det kan vara svårt eller olämpligt att separera substans och förpackning vid beslag av exempelvis narkotikaklassade droger, misstänkt smittoämne från människa eller djur eller gifter som är kända eller okända.

Där det är möjligt att separera innehåll och förpackning har Polismyndigheten etablerade styrdokument för sortering och återvinning. Tullverket hanterar i sin verksamhet bland annat narkotika, utländskt egen jagat kött, alkohol, cigaretter och produkter som inte uppfyller produktsäkerhetsbestämmelser. För dessa fall behövs ett undantag från kravet på att skilja förpackningen från sitt innehåll.

Ett undantag från kravet på att skilja förpackningen från dess innehåll bör alltså införas för samtliga brottsutredande myndigheter som hanterar förverkande och beslag och olika former av destruktion.

Dispensrätt för kommunen

Enligt dagens reglering kan Naturvårdsverket meddela föreskrifter om undantag från kraven på att skilja förpackningar från dess innehåll (3 kap. 13 § avfallsförordningen). Naturvårdsverket har inte meddelat några sådana föreskrifter. Det finns också en möjlighet för tillsynsmyndigheten att ge en yrkesmässig verksamhet dispens från kravet på att skilja förpackningar från dess innehåll (3 kap. 15 a §).

De EU-rättsliga villkoren för dispens är framtagna för att avgöra om det får beviljas en dispens från kraven på separat insamling. I nuvarande reglering har dessa villkor även använts för att avgöra om dispens ska få meddelas från kraven på att skilja förpackningar från dess innehåll. Det bedöms inte vara rimligt att dessa villkor används för båda dessa syften. Det bör i stället införas särskilda villkor för att få meddela dispens från kravet på att skilja förpackningarna från dess innehåll. Det bör också förtydligas att det är kommunen som får ge dispens till en yrkesmässig verksamhet.

Kommunen bör få ge dispens till en yrkesmässig verksamhet, om det inte är tekniskt genomförbart med hänsyn till god praxis för avfallsinsamling att skilja förpackningen från dess innehåll eller att det inte leder till det bästa miljömässiga resultatet mot bakgrund av den sammanlagda miljöpåverkan från hanteringen av de aktuella avfallsströmmarna. En ansökan om dispens från kravet på att skilja förpackningen från sitt innehåll bör vidare innehålla en plan som beskriver på vilket sätt verksamheten avser att vidta åtgärder för att förebygga uppkomsten av avfallet och den tid som krävs för att ta fram nödvändiga tekniska lösningar för att på sikt inte behöva ansöka om dispens. Naturvårdsverkets föreskrifträtt inom detta område behövs därmed inte längre och bör tas bort.

8.9 Krav på ytterligare sortering för att möjliggöra materialåtervinning

Förslag: Den som är ansvarig för att avfallet blir fullständigt behandlat ska se till att det insamlade avfallet sorteras ytterligare om det behövs för att möjliggöra materialåtervinning och för att utifrån avfallets egenskaper uppnå en hög kvalitet på det återvunna materialet. Ytterligare sortering ska också krävas om det behövs för att nå materialåtervinningsmålen.

I förpackningsförordningen ska en upplysning införas om att krav på ytterligare sortering även gäller för förpackningsavfallet.

Skälen för förslaget

Sortering är viktigt för högkvalitativ materialåtervinning

Näringslivet är aktivt i utvecklingen av innovativa tekniker för ökat resursutnyttjande. För att dessa investeringar i ny teknik ska vidtas krävs tydlighet och långsiktighet i spelreglerna för berörda aktörer inom näringslivet och kommunerna. Gemensamma spelregler är också

nödvändigt för att skapa konkurrensneutrala förutsättningar på marknaden för de berörda aktörerna.

Konsumenter spelar en viktig roll i hur avfall sorteras i ett första steg, och insamlingssystemen behöver utformas så att det är enkelt att göra rätt och svårt att göra fel. Av praktiska skäl går det dock inte att ställa krav på att utsorteringen och insamlingen av avfall i ett första steg ska ske i alla de fraktioner som kan vara nödvändiga för att möjliggöra en högkvalitativ materialåtervinning. Det är inte praktiskt möjligt att kräva att privatpersoner och verksamhetsutövare sorterar avfall i tillräckligt många delar dels för att detta blir alltför komplicerat och kräver hög kunskapsnivå om avfallens innehåll, dels för att det ofta skulle saknas utrymme för de behållare som i sådant fall skulle vara nödvändiga.

Plast är till exempel inte ett enskilt material utan ett samlingsnamn för syntetiskt bildade polymermaterial. De vanligaste förekommande plasttyperna är polyeten (PE), polypropen (PP), polystyren (PS), polyvinylklorid (PVC) och polyamid (Nylon). Plasten innehåller en eller flera polymerer med en varierande mängd tillsatser. De många olika typerna av plast, kombinationen av olika material och tillsatserna i plast försvårar möjligheterna att materialåtervinna plast, men kräver också att plastavfall som samlas in i en fraktion måste eftersorteras för att kunna materialåtervinnas.

På liknande sätt består pappersavfall av olika fraktioner, som exempelvis kartong, wellpapp, returpapper, kontorspapper och hushållspapper. Metallavfall är samlingsnamnet för avfall som består av olika metaller. Förpackningsglas har en kemisk sammansättning som kan användas för nytt förpackningsglas, medan exempelvis kristallglas kan innehålla bly. Planglas, som t.ex. fönsterglas och bilrutor, kan användas inom exempelvis glasullsindustrin men inte för glasförpackningar. Även textil är ett samlingsnamn för olika material, som t.ex. bomull, polyester och läder.

Näringslivet vill se mer krav på eftersortering av det insamlade avfallet

I sina remissvar över Naturvårdsverkets redovisning om åtgärder för ökad materialåtervinning framhåller Skogsindustrierna och Svenskt Näringsliv att det behöver ställas mer krav på kriterier för sortering för att säkerställa att en sortering har gjorts på bästa möjliga tillämpbara sätt. Olika materialslag har olika förutsättningar och behöver olika åtgärder. Skogsindustrierna och Svenskt Näringsliv efterfrågar därför att krav ställs på att det insamlade avfallet sorteras ytterligare inom de insamlade materialslagen. Svenskt Näringsliv framför att för att göra det mer attraktivt och lönsamt för producenter att investera i återvunnen råvara behövs rena materialströmmar i en tillräckligt stor volym. Det kräver i sin tur ekonomiska satsningar och investeringar – från det privata och det offentliga – i anläggningar för både sekundär sortering och materialåtervinning. Detta bör kombineras med ytterligare åtgärder.

Skogsindustrierna har därefter inkommit med en särskild skrivelse till regeringen med konkreta förslag på hur Sverige kan bli en förebild när det gäller att skapa förutsättningar för ökad cirkularitet av förpackningar (KN2024/00886). De framhåller att det för att förpackningar ska materialåtervinnas i så hög grad som möjligt krävs att det insamlade

materialet eftersorteras i fraktioner så att man får en hög materialkvalitet som kan bli efterfrågad av aktörer. Enligt Skogsindustrierna behövs det en industriell storskalig sorteringsanläggning som säkerställer att de insamlade förpackningarna sorteras till så hög kvalitet som möjligt och materialåtervinns. En helt avgörande förutsättning för att denna investering ska kunna ske i närtid, enligt Skogsindustrierna, är ett förtydligande i lagstiftningen att insamlat förpackningsmaterial ska sorteras med moderna tekniker och processer som främjar materialåtervinning, om sådana finns.

För metallavfall har tekniska lösningar för sortering och återvinning funnits under lång tid, eftersom det finns mycket att vinna, både ekonomiskt och miljö- och klimatomfattigt, på återvinning av metall.

För olika typer av pappersavfall finns sedan länge pappersbruk som fokuserar på returfibrer. Under senare år har dock produkter med blandmaterial blivit vanligare, vilket försvårar återvinningen. Det handlar framför allt om pappersförpackningar som är bestrukna med olika plastfilmer. Här finns innovativa lösningar som skulle kunna användas av aktörerna.

För plastavfall har merparten hittills behandlats genom förbränning, eftersom komplexiteten i materialet gör att det har varit svårt att materialåtervinna. För ett par år sedan investerade dock näringslivet i en särskild sorteringsanläggning för framför allt plastförpackningar som sorterar ut och möjliggör återvinning av tolv plasttyper (Svensk Plaståtervinning). Även andra sorteringsanläggningar för plastavfall har etablerats. Behovet bedöms dock vara stort. Plastavfallet är inte längre önskvärt i avfallsförbränningsanläggningarna, eftersom det innebär att de därmed inte producerar fossilfri värme eller el.

Medlemsstaterna i EU ska vidta de åtgärder som krävs för att säkerställa att avfall genomgår förberedelse för återanvändning, materialåtervinning eller andra återvinningsförfaranden i enlighet med avfallshierarkin och för skyddet av hälsa och miljön (artikel 10.1 i avfallsdirektivet). Genom att öka sorteringen inom varje materialslag skapas också ett högre ekonomiskt värde på avfallet för återvinningsaktörerna. Blandfraktioner värderas ekonomiskt lägre än en fraktion med ett mer definierat innehåll.

Ett förtydligande behövs om att eftersortering kan krävas för en fullständig behandling

I promemorian föreslås att varje avfallsproducent ska ansvara för att avfallet genomgår en fullständig behandling i enlighet med avfallshierarkin (avsnitt 5.1). Avfallsproducenten ska också stå för kostnaderna för att hantera det avfall som har producerats. Med fullständig behandling avses när all nödvändig förberedande och slutlig behandling har genomförts. På motsvarande sätt föreslås att varje kommun ska ansvara för att det avfall som kommunen ansvarar för genomgår en fullständig behandling enligt avfallshierarkin (avsnitt 5.3).

Det finns redan i dag krav på att en producentansvarsorganisation ska se till att allt förpackningsavfall som har samlats in separat genomgår ett fullständigt behandlingsförfarande enligt avfallshierarkin (5 kap. 10 § förpackningsförordningen). Det kan dock konstateras att dagens regelverk inte tolkas på ett sådant sätt att den aktör som är ansvarig för hanteringen

av avfallet också är ansvarig för att den eftersortering som behövs sker för att möjliggöra att avfallet kan behandlas på lämpligaste sätt enligt avfallshierarkin. Det bör därför förtydligas att den som är ansvarig för att avfallet blir fullständigt behandlat ska se till att det insamlade avfallet sorteras ytterligare, om det behövs för att möjliggöra materialåtervinning och för att utifrån avfallets egenskaper uppnå en hög kvalitet på det återvunna materialet. Kravet på ytterligare sortering bör också gälla när det behövs för att nå materialåtervinningsmålen. I förpackningsförordningen bör en upplysning införas om att krav på ytterligare sortering även gäller för förpackningsavfallet.

Regleringen innebär att de som är ansvariga för att avfallet genomgår en fullständig behandling träffar avfallsproducenten, kommunen, producentansvarsorganisationen, ett marknadsdrivet system eller någon som hanterar avfall efter beslut om undantag.

8.10 Mer förpackningsavfall från restavfallet ska materialåtervinnas

Förslag: Verksamheter som har avfall som till övervägande del består av förpackningsavfall som har producerats i samband med yrkesmässig sortering av restavfall, ska lämna avfallet till de kostnadsfria mottagningsplatser som tillhandahålls av en producentansvarsorganisation. Innan överlämningen ska sådant avfall som inte utgör förpackningsavfall separeras från förpackningsavfallet av verksamhetsutövaren, om det kan göras utan orimliga ekonomiska konsekvenser.

Den som driver mottagningsplatserna ska vara skyldig att utan kostnad och utan begränsningar i avfallsmängder ta emot verksamheters avfall som till övervägande del består av förpackningsavfall och som har producerats i samband med yrkesmässig sortering av restavfall.

Skälen för förslaget: Dagens regelverk innebär att kommunerna ska samla in hushållens förpackningsavfall och förpackningsavfall som uppkommer i samlokaliserade verksamheter. Senast den 1 januari 2027 ska all insamling göras genom fastighetsnära insamling. Trots att producentansvaret för förpackningar infördes redan 1994, med krav på hushållen att sortera ut sitt förpackningsavfall, konstaterar Avfall Sverige i en utredning från 2021 att så mycket som en tredjedel av restavfallet består av förpackningsavfall. Den fullskaliga utbyggnaden av fastighetsnära insamling är central för att insamlingen av hushållens avfall ska fungera och att felsorteringen ska minska.

Avfall Sverige har i en rapport belyst problematiken med att avfall som hade kunnat materialåtervinnas inte sorteras ut, utan skickas till förbränningsanläggningar (Avfall Sverige Rapport 2022:19 Vägar till mindre mängder återvinningsbart avfall till energiåtervinning – Breddade mottagningskriterier och andra insatser). En av de metoder som enligt rapporten anses ge störst effekt för ökad materialåtervinning är att införa

förbehandling eller sortering av restavfallet för att sortera ut det materialåtervinningsbara avfallet innan restavfallet går till förbränning.

Kommunen ansvarar för behandlingen av kommunalt avfall och därmed för de kostnader som uppkommer när avfallet behandlas (15 kap. 20 § miljöbalken). I dag planeras eller har redan införts s.k. eftersortering av restavfallet på ett par platser. Det innebär att framför allt plastavfall och metallavfall sorteras ut från restavfallet innan restavfallet går till avfallsförbränning. Eftersorteringen av restavfallet fyller flera funktioner. Förutom att det säkerställs att ett fossilfritt avfallsbränsle skickas till avfallsförbränningsanläggningarna sorteras mer förpackningsavfall ut.

EU-kommissionen rekommenderar i sin tidiga varning till Sverige att åtgärder vidtas som innebär att infrastrukturen för avfallshantering i samband med de högre stegen i avfallshierarkin utvecklas för att minska beroendet av förbränning, bl.a. för att öka materialåtervinningen av plastförpackningar.

För att el- och värmesektorn ska kunna uppnå i princip noll utsläpp av växthusgaser och nå målet om en 100 procent fossilfri elproduktion till 2040 konstaterar regeringen i sin klimathandlingsplan att andelen fossil plast i avfallsförbränningen behöver minska så långt som möjligt (skr. 2023/24:59). Enligt skrivelsen avser regeringen därför att verka för att öka materialåtervinningen och att förutsättningarna för att nå EU:s avfallsmål finns på plats.

Utsorteringen av plastavfall från restavfallet bör också öka så att avfallsförbränningen av plastavfallet minskar och materialåtervinningen ökar. Utvecklingen mot att återanvända och materialåtervinna plast går långsamt i Sverige. Omkring 80 procent av allt plastavfall går i dag till förbränning och endast ungefär 10 procent till materialåtervinning.

Vidare skriver regeringen i skrivelsen att det finns starka synergier mellan att öka materialåtervinningen och minska de fossila utsläppen i energisektorn.

Det plastavfall som sorteras ut från restavfallet består till övervägande del av förpackningsavfall. Allt förpackningsavfall är producenternas ansvar och därmed producentansvarsorganisationernas ansvar. Det förpackningsavfall som sorteras ut ur restavfallet är dock felsorterat av privatpersoner och verksamheter. Det är värdefullt att så mycket förpackningsavfall som möjligt sorteras ut och materialåtervinns så att avfallet kan utgöra en resurs. De initiativ som tas för att bidra till detta bör välkomnas för att hantera det felsorterade förpackningsavfallet.

Även om det på sikt förväntas att mängden förpackningsavfall i restavfallet kommer att minska när den fastighetsnära insamlingen från hushållen byggs ut är det värdefullt att så mycket som möjligt av det som hamnat i restavfallet sorteras ut och lämnas till materialåtervinning. Det är nödvändigt för att Sverige ska kunna nå materialåtervinningsmålen att så mycket förpackningsavfall som möjligt materialåtervinns. Medlemsstaterna i EU får för statistiska ändamål räkna in sådant avfall som har producerats i ett sorteringsförfarande i de mängder som rapporteras till EU (skäl 10 i avfallsdirektivet).

Mot bakgrund av att producenterna ska stå för kostnaderna för hanteringen av förpackningar och förpackningsavfall i alla led av livscykeln bör det förpackningsavfall som sorteras ut ur restavfallet vid dessa eftersorteringsanläggningar lämnas till det insamlingssystem som är

reglerat i förpackningsförordningen. Eftersom producenterna har det ekonomiska ansvaret för behandlingen av förpackningsavfallet, bör överlämningen kunna göras kostnadsfritt, oavsett om det innebär en kostnad att överlämna avfallet eller om avfallet har ett positivt värde. Det bör också vara möjligt att lämna obegränsade avfallsmängder på dessa mottagningsplatser.

Ett avfall som består av plastförpackningar och metallförpackningar som sorterats ut från restavfallet vid en avfallsanläggning har inte samlats in separat i den insamlingsinfrastruktur som producentansvarsorganisationerna tillhandahåller för privatpersoner, utan är en följd av felsortering. Av denna anledning bör ingen särskild finansiering vara aktuell till avfallsanläggningarna från producentansvarsorganisationerna.

Den största producentansvarsorganisationen ska tillhandahålla mottagningsplatser för verksamheternas förpackningsavfall. Det bedöms därför lämpligt att även avfall från de verksamheter som eftersorterar restavfallet ska kunna lämnas till dessa mottagningsplatser.

8.11 Val av behandlingsmetod

Förslag: Avfallshierarkins prioriteringsordning för val av behandlingsmetod ska inte tillämpas om det finns särreglering om behandling på visst sätt för visst avfall.

Skälen för förslaget: En central del av avfallsdirektivet är den s.k. avfallshierarkin (artikel 4). Hierarkin innebär att medlemsstaternas första prioritet i lagstiftning och politik ska vara att främja avfallsförebyggande åtgärder. Hierarkin anger även en prioriteringsordning vid valet av metod för behandling av det avfall som uppstår. Utgångspunkten är att avfallet i första hand ska förberedas för återanvändning, i andra hand materialåtervinnas, i tredje hand återvinnas på annat sätt, t.ex. genom energiåtervinning, och i sista hand bortskaffas. Prioriteringsordningen i hierarkin är dock inte absolut, vilket uttrycks genom att en behandlingsmetod längre ner i hierarkin bara ska väljas om den är lämpligare än en behandlingsmetod högre upp i hierarkin.

I miljöbalken regleras att det är den som är ansvarig för att avfall blir behandlat som också ansvarar för att behandlingen sker korrekt. Det inkluderar att behandlingen sker i enlighet med hierarkin (15 kap. 10 §). I promemorian föreslås att ansvaret för att hierarkin följs följer med till den nya mottagaren vid överlåtelse av avfall (avsnitt 5.1).

I avfallsförordningen pekas redan i dag olika behandlingsmetoder ut för ett par typer av avfall. Det bör därför tydliggöras att avfallshierarkins prioriteringsordning inte ska tillämpas, om särskilda behandlingsmetoder krävs för en viss typ av avfall.

8.12 Mottagningskriterier för avfallsförbränningsanläggningar och samförbränningsanläggningar

Förslag: Den som har samlat in avfall separat ska vid överlämning av avfallet till en verksamhetsutövare som bedriver en avfallsförbränningsanläggning eller en samförbränningsanläggning se till att uppgifter lämnas om

1. hur avfallet producerats,
2. den sorteringsprocess eller annan förberedande behandling som avfallet genomgått, och
3. att avfallet får förbrännas.

Innan avfall tas emot för förbränning ska verksamhetsutövaren för avfallsförbränningsanläggningen eller samförbränningsanläggningen kontrollera att de uppgifter som rör avfallet är korrekta. Kontrollen ska göras på det sätt som skäligen kan begäras.

För gränsöverskridande avfallstransporter ska avfallstransportförordningens krav gälla.

Det ska införas en definition av uttrycket *förberedande behandling*.

Regeringen eller den myndighet eller kommun som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om skyldighet att kontrollera avfall och avfallshantering.

Skälen för förslaget

För mycket materialåtervinningsbart avfall skickas till förbränning

Sverige är i hög grad beroende av avfallsförbränning med energiutvinning. Förbränningsgraden för kommunalt avfall är enligt EU-kommissionen ungefär dubbelt så hög som EU-genomsnittet.

Orsaken till att Sverige i dag har en hög avfallsförbränning är att styrmedel som deponiförbud för brännbart och organiskt avfall och deponiskatt infördes i början av 2000-talet för att minska deponeringen och styra högre upp i avfallshierarkin. Det har styrt mot en övergång till biobränslen och avfallsförbränning. Avfallsförbränningen utgör också en viktig del i det svenska energisystemet framför allt genom den fjärrvärme som produceras. Avfallsförbränningen stod dock 2022 också för 78 procent av växthusgasutsläppen från el och fjärrvärmesektorn. Över 90 procent av dessa utsläpp uppskattas komma från förbränning av fossil plast. Detta är ett av skälen till att det är viktigt att säkerställa att den plast som är möjlig att materialåtervinna inte skickas till förbränning. EU-kommissionen konstaterar i sin tidiga varning till Sverige att det faktum att avfallsförbränning fortfarande är den dominerande formen av avfallsbehandling i Sverige bidrar till de låga återvinningsgraderna.

Avfall Sverige har i en rapport belyst problematiken med att avfall som hade kunnat materialåtervinnas skickas till förbränningsanläggningar (Avfall Sverige Rapport 2022:19 Vägar till mindre mängder återvinningsbart avfall till energiåtervinning – Breddade mottagningskriterier och andra insatser). I rapporten konstateras att avfall som borde ha sorterats och lämnats till materialåtervinning eller biologisk behandling sänds till energiåtervinning. Anläggningarna arbetar redan i dag med att minska förbränning av avfall som skulle ha kunnat gå till

materialåtervinning. För att minska mängden avfall som går till energiåtervinning krävs, enligt rapporten, samarbete längs hela kedjan av aktörer, ekonomiska drivkrafter och operativa insatser som utbildning, mer kontroll, bättre teknik och mer specificerade krav genom mottagningskriterier eller avtal.

Inom regeringsuppdraget Åtgärder för att öka materialåtervinningen av avfall undersökte Naturvårdsverket möjligheten till mottagningskriterier och kontrollkrav på avfallsförbränningsanläggningar. Verket konstaterar att förbränningsanläggningarna upplever att det är svårt att veta vad som är återvinningsbart avfall. De har därmed svårt att sätta upp och kontrollera mottagningskriterier för sådant avfall. Det kan också vara svårt för en förbränningsanläggning att skaffa sig en tydlig bild av hur avfallet har hanterats innan det skickas till förbränning.

Styrmedel finns men ytterligare styrning behövs

All hantering av avfall ska utgå ifrån avfallshierarkin i miljöbalken. Därutöver finns det ett förbud mot förbränning av avfall i avfallsförordningen (3 kap. 19 §). Ett undantag från förbudet finns för avfall som har producerats vid behandling av avfall, om förbränning är den lämpligaste behandlingen enligt avfallshierarkin i miljöbalken.

I praktiken innebär detta att avfall som samlats in i syfte att förberedas för återanvändning eller i syfte att materialåtervinnas inte får skickas direkt till förbränning. Om avfallet däremot genomgår någon form av behandling, exempelvis sortering, får den återstående rest som inte bedöms kunna materialåtervinnas skickas till förbränning. Den behandling som avfallet genomgår kan vara mer eller mindre komplicerad. Ibland kan det till exempel vara en enkel typ av ytterligare manuell sortering, ibland mer tekniskt avancerade sorterings- och reningssteg innan det återstår en restfraktion som inte bedöms kunna materialåtervinnas.

Regleringen innebär ett krav på den som vill utnyttja undantaget från förbränningsförbudet att göra en bedömning av om förbränning kan anses vara den lämpligaste behandlingen för en viss fraktion enligt avfallshierarkin. Endast då en sådan bedömning har gjorts kan en fraktion som från början har samlats in separat i syfte att förberedas för återanvändning eller att för att materialåtervinnas, och därefter behandlats, slutligen skickas till förbränning.

Det förslag som Naturvårdsverket lämnat i regeringsuppdraget om ökad materialåtervinning om en skyldighet att sortera ut och separat samla in bland annat plast och papper ger inte i sig fungerande materialåtervinningsmarknader. Förslaget innebär en tydlig signal till marknaden att detta är en omställning som behöver ske, men det är inte tillräckligt.

För att förslaget om ett brett utsorteringskrav för plast ska ge önskad effekt och faktiskt leda till ökad materialåtervinning är det även viktigt att förbudet mot förbränning i avfallsförordningen följs. Materialåtervinningsmarknaderna är beroende av att utsortering och insamling fungerar väl och att materialet sen går till faktiska materialåtervinningsprocesser. Det är viktigt att tillgodose marknadens behov av ett tillräckligt flöde av insatsvaror, utifrån kvantitet och kvalitet. För att nya återvinningsmarknader ska kunna etablera sig behöver också avfall som skulle kunna materialåtervinnas sorteras ut och därmed

tillgängliggöras för marknaden. En fungerande utsortering är alltså en förutsättning för fungerande materialåtervinningsmarknader. I promemorian föreslås också krav på ytterligare sortering för att öka möjligheterna till materialåtervinning (avsnitt 8.9).

Det behöver vidtas åtgärder för att förhindra att materialåtervinningsbart avfall, bland annat stora mängder plast, förbränns i strid med avfallshierarkin och förbudet mot förbränning av separat insamlat avfall. Den som bedriver en avfallsförbränningsanläggning eller en samförbränningsanläggning bör få möjlighet att kontrollera att det avfall som kommer till anläggningen inte förbränns i strid med förbränningsförbudet. Det finns ett motsvarande krav i Naturvårdsverkets föreskrifter när avfall ska lämnas till en deponiägare för deponering. För att anläggningen ska kunna bedöma att avfallet är tillåtet att förbränna behövs information som visar att den som behandlat avfallet har gjort en bedömning av vad som är materialåtervinningsbart och vad som är avfall för vilket förbränning är den lämpligaste behandlingen enligt avfallshierarkin. Det innebär att information om avfallet behöver följa med genom värdekedjan till förbränningsanläggningen. Genom att på det sättet tydliggöra kravet på behandling och bedömning av avfallet för att få skicka det till förbränning förstärks förbränningsförbudets betydelse längs hela värdekedjan.

För att veta vad som ska dokumenteras bör det förtydligas vad som avses med förberedande behandling. Med förberedande behandling bör avses sortering, krossning, komprimering, sintring eller annan mekanisk behandling som avfall genomgår före det materialåtervinningsförfarande som leder till att avfallet upparbetas till produkter, material eller ämnen som inte är avfall.

Det bör vidare införas en skyldighet för en mottagare av avfallet, som kan vara den som bedriver en förbränningsanläggning, att kontrollera att lämnade uppgifter är korrekta. Denna skyldighet bör kunna begränsas till att kontrollera de uppgifter som lämnas om avfallet vid överlämning på ett sätt som skäligen kan begäras. I normala fall bör det inte krävas av avfallsförbränningsanläggningen eller samförbränningsanläggningen att till exempel göra en omfattande besiktning av avfallet eller att göra en egen separat bedömning. Är den verksamhetsutövare som lämnar över avfallet helt okänd eller det finns anledning för avfallsförbränningsanläggningen att misstänka missförhållanden kan det dock vara skäligt att förbränningsanläggningen vidtar olika undersökningar av om uppgifterna är korrekta.

För att den föreslagna förändringen ska kunna genomföras behöver regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer få meddela föreskrifter om skyldighet kontrollera avfallet.

Skyldigheten att dokumentera det avfall som avses överlämnas till avfallsförbränningsanläggningen eller samförbränningsanläggningen bör träffa den som har samlat in avfallet separat. Det kan vara en avfallsproducent, en producentansvarsorganisation, en producent, ett marknadsdrivet system, en kommun, en yrkesmässig insamlare eller någon annan aktör som samlar in avfall med stöd av ett beslut. Innan ett avfall är färdigbehandlat kan det ha lämnats och behandlats av flera aktörer i flera led. Enligt den förändring av ansvaret som föreslås i promemorian har en avfallsproducent ett ansvar att se till att avfallet genomgår en

fullständig behandling om avfallet inte har överlåtits (avsnitt 5.1). Det innebär att alla aktörer till vilka avfallet överläts har ansvar för att förbränningsförbudet efterlevs.

Gränsöverskridande avfallstransporter

Gränsöverskridande transporter av avfall regleras bland annat av avfallstransportförordningen, som baseras på Baselkonventionen om kontroll av gränsöverskridande transporter och slutligt omhändertagande av farligt avfall (SÖ 1991:22) och OECD-avtalet om avfallstransporter. Syftet med regelverket är bland annat att det ska finnas en tydlig spårbarhet för det avfall som skickas till andra länder. Avfallstransportförordningen innehåller dels förfaranderegler för transporter inom EU, dels förfaranderegler för transporter till eller från länder utanför EU som anpassats till Baselkonventionen och OECD-avtalet.

För avfall i gränsöverskridande avfallstransporter gäller den bindande avfallstransportförordningen som genomförts i svensk rätt i anslutning till EU-förordningen. Detta innebär att de föreslagna nya reglerna inte påverkar EU-rätten eller andra länders möjlighet att exportera sitt avfall till Sverige för förbränning. De svenska reglerna är alltså i linje med avfallsdirektivets krav. Förslagen påverkar inte heller svenska anläggningars tillgänglighet för andra länder inom EU. De kan snarare leda till en ökad import av avfall som bör förbrännas. Bedömningen är dock att förslagen behövs för att minska förbränningen av materialåtervinningsbart avfall som produceras i Sverige och för att öka möjligheterna för Sverige att nå de EU-gemensamma målen.

8.13 Ett förbud att deponera restavfall införs

Förslag: Det ska vara förbjudet att deponera restavfall.

Skälen för förslaget: I avfallsförordningen och deponiförordningen finns krav på utsortering av brännbart avfall och förbud mot att deponera brännbart avfall. Med brännbart avfall avses avfall som brinner utan energitillskott efter det att förbränningsprocessen har startat. Regleringen infördes för nästan trettio år sedan. En rad åtgärder har sedan dess vidtagits och ett flertal andra avfallsströmmar har reglerats särskilt. Följdändringar har dock inte gjorts av uttrycket brännbart avfall, trots att flera av de andra avfallsströmmarna också kan anses vara brännbara. Förbudet att deponera brännbart avfall bör kvarstå, men det bör även gälla för restavfall.

Deponering kan medges trots förbudet, om deponering är den lämpligaste behandlingen av avfallet (10 § deponiförordningen).

8.14 Upplyningsbestämmelser

Förslag: I avfallsförordningen ska det införas upplysningsbestämmelser om var det finns ytterligare bestämmelser om hantering av avfall från elektriska och elektroniska produkter, uttjänta fiskeredskap och läkemedelsavfall.
--

Skälen för förslaget: I avfallsförordningen finns reglering om avfallshantering, men sådan reglering finns också i flera andra förordningar som exempelvis reglerar om det finns ett producentansvar. I avfallsförordningen finns det upplysningsbestämmelser om sådana särregleringar. Upplysningarna är inte fullständiga. Det bör införas en upplysning om de producentansvar som i dag saknas i avfallsförordningen, dvs. producentansvaren för elektriska och elektroniska produkter, uttjänta fiskeredskap och läkemedelsavfall.

9 Förändringar av avfallsplaneringen

9.1 Den nationella avfallsplanen

Förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska besluta en nationell avfallsplan. Planen ska innehålla ett avfallsförebyggande program.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om vad den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet ska innehålla att myndigheter eller kommuner ska lämna de uppgifter som behövs för att ta fram den nationella avfallsplanen.

Skälen för förslaget

Avfallsdirektivets krav på avfallsplaner och ett avfallsförebyggande program

Planering är centralt för alla områden för att framtida mål ska kunna uppnås genom ett systematiskt och målinriktat agerande utifrån givna förutsättningar och för att uppnå ständiga förbättringar.

Kraven på avfallsplanering regleras på EU-nivå i bland annat avfallsdirektivet. De syftar till att nå de långsiktiga målen för unionens avfallshantering och att ekonomiska aktörer och medlemsstaterna ska ges tydlig vägledning för de investeringar som krävs för att uppnå dessa mål. Avfallsplaneringen syftar till att slå fast tydliga strategier för att nå målen på avfallsområdet och på det viset beskriva för alla berörda aktörer hur utvecklingen på området kommer att se ut. Såväl kommuner som näringslivet är berörda av regelverket på avfallsområdet på flera olika sätt, men också hushållen berörs. Näringslivet berörs som verksamhetsutövare som producerar avfall, som producent av produkter som kan omfattas av exempelvis producentansvarslagstiftning, eller som företag med en cirkulär affärsmodell.

Enligt avfallsdirektivet ska medlemsländerna besluta om en eller flera avfallshanteringsplaner och ett avfallsförebyggande program (artiklarna 28 och 29). Planen och programmet ska utvärderas åtminstone vart sjätte år och ses över vid behov (artikel 30). De nationella avfallsplanerna används sedan av EU-kommissionen för att följa upp hur utvecklingen på avfallsområdet går, vilka åtgärder som används i de olika

medlemsländerna för att uppnå de gemensamma målen och vilken kapacitet för omhändertagande av avfall som finns i respektive medlemsland och inom unionen som helhet. Avfallsplanerna används också som underlag vid stödgivning till avfallsaktörer från de fonder som finns inom EU. Avfallsaktörerna kan söka om bidrag från fonderna till ny innovation och kapacitetsutveckling i de fall då det i de nationella planerna har bedömts saknas kapacitet för viss infrastruktur och behandlingskapacitet i medlemslandet.

För att lyckas med framtagandet av avfallsplaner och avfallsförebyggande program och för att kunna göra bedömningar av nödvändig infrastruktur och behandlingskapacitet behövs kunskap om mängder och flöden av avfall och kapaciteten för hanteringen. När medlemsstaterna utarbetar sina nationella avfallsplaner och planerar investeringar i infrastruktur för avfallshantering bör de enligt avfallsdirektivet bedöma och beakta vilka investeringar och andra finansiella medel som krävs, också för lokala myndigheter.

Sveriges genomförande av avfallsdirektivets krav

Naturvårdsverket har getts ansvar att se till att det finns en nationell avfallsplan och ett program för att förebygga uppkomsten av avfall (9 kap. 11 § avfallsförordningen). För varje kommun ska det finnas en renhållningsordning som ska innehålla en avfallsplan och de föreskrifter som kommunen har meddelat (15 kap. 41 § miljöbalken).

Regionalfondsprogram inom EU och i Sverige

Enligt avfallsdirektivet bör EU-kommissionen hjälpa behöriga myndigheter att utarbeta en ändamålsenlig budgetram för att genomföra kraven i direktivet i enlighet med avfallshierarkin och för att stödja innovativ teknik och avfallshantering. Europeiska regionala utvecklingsfonden och Sammanhållningsfonden möjliggör för medlemsstater och regioner att bevilja stöd för att främja övergången till en cirkulär och resurseffektiv ekonomi. Kravet för stöd är att en eller flera avfallsplaner i enlighet med avfallsdirektivet har införts, att de omfattar hela medlemsstatens territorium och att de inkluderar information om avfallshanteringen, investeringsgap och planeringen av framtida anläggningar.

I Sverige finns åtta regionala regionalfondsprogram och ett nationellt regionalfondsprogram. Sverige omfattas inte av Sammanhållningsfonden. Det är olika aktörer som kan vara aktuella för ekonomiskt stöd för insatser från dessa fonder, exempelvis offentliga aktörer, universitet och högskolor och övriga forsknings- och utbildningsaktörer, kommuner, företagsorganisationer, bransch-organisationer, små och medelstora företag, ekonomiska föreningar och civilsamhället. Det är av stor betydelse att avfallsplanen har upprättats på ett korrekt sätt för att Sverige ska ha möjlighet att få del av ekonomiskt stöd från regionalfonden för att förbättra avfallshanteringen.

Sverige deltar också inom ramen för Europeiska regionala utvecklingsfonden i Interregprogram som syftar till att främja samarbete över nationsgränser där medel kan satsas på övergången till en cirkulär ekonomi.

Behov av en förbättrad avfallsplanering

Naturvårdsverket har beslutat om den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet i det gemensamma dokumentet ”Att göra mer med mindre” (Nationell avfallsplan och avfallsförebyggande program 2018–2024, reviderad 2020, förlängd till 31 oktober 2024). Enligt Naturvårdsverket har samtliga kommuner beslutat om en avfallsplan och skickat dessa till länsstyrelsen.

Av Naturvårdsverkets föreskrifter framgår att länsstyrelsens sammanställning på begäran ska överlämnas till Naturvårdsverket (NFS 2020:6). När dessa regler infördes var syftet att de regionala sammanställningarna skulle utgöra en del av det underlag som Naturvårdsverket behöver för att utarbeta den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet (se prop. 2002/03:117). Naturvårdsverket har inte begärt in några regionala sammanställningar. Det finns därför anledning att se över och förändra dessa krav.

Naturvårdsverket har vid sin utvärdering av den nuvarande nationella avfallsplanen och det förebyggande programmet konstaterat att det är svårt att påvisa någon effekt av planen och programmet (Naturvårdsverket Rapport 7081, Möjligheter och utmaningar med avfallsplan och avfallsförebyggande program). Avfallsplaneringen bör därför förenklas och centraliseras. Den behöver samtidigt förstärkas och utvecklas för att förbättra avfallshanteringen. Planen bör på ett tydligare sätt utformas så att den styr mot de övergripande målen. Den behöver också förändras så att den utgör ett bättre underlag för svenska avfallsaktörer som vill få ta del av de omfattande stödprogram som finns inom EU för kapacitetssuppleering av innovativ behandlingskapacitet och nödvändig infrastruktur.

Regeringen bör ansvara för den nationella avfallsplanen

Hantering av avfall är en av de nödvändiga infrastrukturerna i samhället, i vissa delar jämförbar med el- och värmeförsörjning, vatten- och avloppshantering och trafiknät. Avfallshanteringens infrastruktur omfattar såväl insamling och transporter som behandling i olika former. Såväl hushåll och företag som offentliga verksamheter är beroende av att offentliga eller privata aktörer tar hand om avfallet i enlighet med det ansvar aktörerna har. Planeringen av avfallsområdet är därför central för att avfallshanteringens ska bli effektiv.

Innan Naturvårdsverket fick i uppgift att besluta om den nationella avfallsplanen beslutade regeringen skrivelsen En nationell strategi för avfallshantering (skr. 1998/99:63). Skrivelsen utgjorde den nationella avfallsplanen enligt avfallsdirektivet.

Näringslivet har tidigare påtalat att avfallsplaneringen i många avseenden har haft för stort fokus på kommunernas avfallshantering och att det är viktigt att i större utsträckning beskriva näringslivets möjligheter och skyldigheter att bidra till en resurseffektiv avfallshantering. Enligt uppgifter från Naturvårdsverket anser många kommuner och aktörer i näringslivet, och även exempelvis branschorganisationen Avfall Sverige, att regeringen eller riksdagen bör besluta om den nationella avfallsplanen och programmet för förebyggande av avfall. Argument som framförts är att det behövs för att väga in alla perspektiv och för att dokumenten ska

anses vara delar av en nationell plan. Regeringen har i sin klimathandlingsplan konstaterat att det är nödvändigt med en ambitiös avfallspolitik för att minska miljö- och klimatpåverkan från ineffektivt utnyttjande av resurser (skr. 2023/24:59).

Mot bakgrund av den situation som Sverige nu befinner sig i, med risk att de överenskomna gemensamma målen i avfallsdirektivet inte kommer att nås, finns det också anledning att ta ett större grepp om avfallsplaneringen. Syftet bör vara att skapa långsiktighet och möjliggöra löpande uppföljning och att kunna besluta om nya åtgärder för att nå målen. Det bör därför, i stället för Naturvårdsverket, vara regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer som ska besluta om en nationell avfallsplan och att innehållet är tillfredsställande utifrån direktivets krav. Eftersom förebyggande av avfall är centralt i en giffri och resurseffektiv hantering av produkter och material och det första steget i avfallshierarkin, är det lämpligt att det avfallsförebyggande programmet blir en central del av den nationella avfallsplanen.

9.2 Innehållet i underlaget till den nationella avfallsplanen förtydligas i avfallsförordningen

Förslag: Naturvårdsverket ska ta fram underlaget till den nationella avfallsplanen. Underlaget ska omfatta Sveriges hela geografiska territorium. Vad underlaget till avfallsplanen ska innehålla ska framgå av en ny bilaga till avfallsförordningen. När underlaget ska tas fram eller uppdateras ska Naturvårdsverket

1. på lämpligt sätt ge företrädare för länsstyrelserna, kommunerna och näringslivet tillfälle att yttra sig över underlaget till avfallsplanen,

2. följa avfallsdirektivets krav i fråga om allmänhetens medverkan, och

3. följa avfallsdirektivets krav i fråga om samarbete med övriga berörda medlemsstater och med Europeiska kommissionen.

Det underlag som tas fram ska lämnas till regeringen, om inte regeringen beslutar om annat.

Naturvårdsverket ska informera kommissionen i enlighet med avfallsdirektivet efter att beslut om den nationella avfallsplanen har fattats.

Naturvårdsverket ska utvärdera avfallsplanen åtminstone vart sjätte år eller när Naturvårdsverket ser ett behov av att avfallsplanen uppdateras.

Om Naturvårdsverket bedömer att det behöver göras en förändring av avfallsplanen ska ett underlag till uppdatering av relevanta delar av planen utarbetas och lämnas till regeringen.

Naturvårdsverket ska vid utarbetandet av underlaget till avfallsplanen bedöma och vid behov ta fram en strategisk miljöbedömning.

Kommunerna, andra berörda myndigheter och verksamheter ska ta fram de uppgifter som behövs för framtagandet av underlaget till den nationella avfallsplanen och lämna dem till Naturvårdsverket, om Naturvårdsverket begär det.

Skälen för förslaget

Naturvårdsverket bör utarbeta underlaget till den nationella avfallsplanen

För att möjliggöra för regeringen att ta ställning till den nationella avfallsplanen behöver Naturvårdsverket även fortsättningsvis ha en viktig roll.

För att regeringen ska kunna se till att det finns en nationell avfallsplan och ett avfallsförebyggande program behöver regeringen få ett samlat underlag om hur avfallsplanen bör utformas eller uppdateras. Mot bakgrund av att det finns risk att Sverige inte kommer att nå de överenskomna gemensamma EU-målen på avfallsområdet finns det anledning att förtydliga i avfallsförordningen vilka delar som bör finnas med i den nationella avfallsplanen och därmed också bör finnas med i det underlag som bör tas fram till regeringen. Naturvårdsverket är den ansvariga myndigheten på avfallsområdet för att samordna och sammanställa rapportering och statistik, vilket är centrala delar i den nationella avfallsplanen. Naturvårdsverket bör därför ges ansvar att utarbeta ett underlag till den nationella avfallsplanen.

Innehållet i den nationella avfallsplanen

I artikel 28 i avfallsdirektivet regleras vad avfallsplanen ska innehålla. Det underlag som Naturvårdsverket ska lämna till regeringen bör utgå från dessa krav. Kraven är omfattande och detaljerade. En beskrivning av vad Naturvårdsverket ska redovisa i sitt underlag till regeringen bör därför tas in i en bilaga till avfallsförordningen.

Vissa delar av kraven bedöms vara frivilliga för medlemsländerna att inkludera. Naturvårdsverkets underlag bör inte behöva innehålla sådana frivilliga uppgifter som inte bedöms relevanta. (artikel 28.4 b–d).

Naturvårdsverkets underlag till den nationella planen bör också innehålla ett förslag till ett avfallsförebyggande program (jfr artikel 29 i avfallsdirektivet). Programmet ska åtminstone innehålla de avfallsförebyggande åtgärder som medlemsländerna vidtagit, men också en beskrivning av bidragen till avfallsförebyggandet och utvärdering om de exempel på åtgärder som anges i bilaga IV till direktivet eller andra lämpliga åtgärder är användbara. I programmen ska det också beskrivas vilka avfallsförebyggande åtgärder som finns i dagsläget och hur de bidrar till avfallsförebyggandet och ett förslag till ett särskilt program för förebyggande av livsmedelsavfall. Kraven på vad programmet ska innehålla bör vara utgångspunkten för det underlag Naturvårdsverket ska redovisa i sitt underlag till regeringen. Den närmare beskrivningen av vad underlaget ska innehålla bör tas in i den nya bilagan till avfallsförordningen.

Framtagande av underlaget till den nationella avfallsplanen

Naturvårdsverket har beslutat att den nuvarande nationella avfallsplanen, som även innehåller det avfallsförebyggande programmet, ska gälla till den 31 oktober 2024. Samtidigt pågår ett arbete på Naturvårdsverket att utvärdera och uppdatera dokumentet. Kravet i avfallsdirektivet är att

avfallsplanerna och de avfallsförebyggande programmen ska utvärderas åtminstone vart sjätte år och ses över vid behov.

Avfallsförordningen har tidigare inte reglerat hur ofta Naturvårdsverket ska uppdatera dokumenten, men de kommunala planerna ska enligt förordningen ses över minst vart fjärde år och uppdateras vid behov. Naturvårdsverkets planer och program har ofta omfattat en längre tidsperiod. Mot bakgrund av hur snabb utvecklingen är på området kan det finnas anledning att se över och uppdatera dokumenten oftare än vart sjätte år. Samtidigt bör det också fungera som ett mer långsiktigt dokument som inte förändras i sin helhet utan ger förutsättningar för aktörerna att planera och göra investeringar för att uppfylla det ansvar som de har. Naturvårdsverket bör utvärdera den nationella avfallsplanen åtminstone vart sjätte år och, om det finns behov av det, föreslå hur dokumentet bör uppdateras i enlighet med avfallsdirektivet. Det innebär att hela avfallsplanen inte ska behöva göras om vart sjätte år.

Uppdateringen av den nationella avfallsplanen kan därför komma att innebära att bara vissa delar av planen ändras, där beslut om förändringar fattats eller där förutsättningarna av andra skäl förändrats. Det kan också finnas skäl till att regeringen vill att avfallsplanen uppdateras på ett särskilt sätt. I sådant fall kan regeringen besluta om ett uppdrag till Naturvårdsverket att utreda och föreslå hur uppdateringen skulle kunna göras.

Den nu föreslagna ordningen bör införas så snart som det är lämpligt. Det bedöms vara att underlaget ska lämnas till regeringen första gången senast den 31 mars 2027. Det ger Naturvårdsverket utrymme att utvärdera och utveckla underlagen som behövs till den redovisning som ska överlämnas till regeringen. Tidpunkten bedöms också lämplig utifrån att det då ska finnas ny infrastruktur på plats för exempelvis fastighetsnära insamling av förpackningsavfall och livsmedels- eller köksavfall och att det är halvvägs till flertalet av de mål som finns för avfallsområdet som ska vara uppnådda till 2030.

Allmänhetens medverkan, ytterligare underlag och strategisk miljöbedömning

Avfallsdirektivet innehåller krav om allmänhetens medverkan, samarbete med andra medlemsstater och Europeiska kommissionen och hur kommissionen ska informeras om avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet. Dessa krav är införda i avfallsförordningen (9 kap. 11 § andra stycket). Kraven bör fortsatt finnas, men anpassas så att det framgår att det handlar om hur framtagandet av underlaget till regeringen bör gå till. Naturvårdsverket bör också få ansvaret att informera kommissionen om den nationella avfallsplanen inklusive det avfallsförebyggande programmet när de är beslutade.

Även om Naturvårdsverket hittills inte har inhämtat något underlag från kommuner eller länsstyrelser bedöms att en sådan möjlighet behöver finnas. Det kan även behöva inhämtas uppgifter från verksamheter. Kommunerna, andra berörda myndigheter och verksamheter bör därför ha en skyldighet att ta fram de uppgifter som behövs för framtagandet av underlaget till den nationella avfallsplanen och lämna dem till Naturvårdsverket, om Naturvårdsverket begär det.

Naturvårdsverket bör vid utarbetandet av underlaget till avfallsplanen vid behov ta fram en strategisk miljöbedömning.

9.3 Kraven på en kommunal avfallsplan tas bort

Förslag: Kravet på kommunerna att upprätta kommunala avfallsplaner ska tas bort. Även kravet på länsstyrelserna att sammanställa de kommunala planerna ska tas bort.

Kommunens möjlighet att meddela föreskrifter om att den som bedriver en yrkesmässig verksamhet inom kommunen där annat avfall än sådant som kommunen ansvarar för ska lämna uppgifter om avfallet som underlag för kommunens renhållningsordning ska tas bort.

I varje kommun ska det finnas avfallsföreskrifter. Föreskrifterna ska antas av kommunfullmäktige.

Kravet på att hänsyn ska tas till synpunkterna som kommer in i samrådet ska tas bort.

Skälen för förslaget

Det ska vara frivilligt med en kommunal avfallsplan

Varje kommun ska ha en renhållningsordning som beslutas av kommunfullmäktige och som ska innehålla bland annat en avfallsplan och de föreskrifter som kommunen meddelat (15 kap. 41 § miljöbalken). I avfallsförordningen finns ett bemyndigande till Naturvårdsverket att meddela föreskrifter om vad den kommunala renhållningsordningens avfallsplan ska innehålla, och skyldighet för kommunerna att lämna information om hanteringen av avfall och om innehållet i avfallsplanen, och avfallsförebyggande åtgärder till hushållen (9 kap. 6 §). Kommunen ska skicka en kopia av sin avfallsplan till länsstyrelsen (9 kap. 7 §). Uppgifterna i avfallsplanen ska ses över minst vart fjärde år och uppdateras vid behov. När avfallsplanen ändras ska kommunen genast underrätta länsstyrelsen om ändringen (9 kap. 8 §). Länsstyrelsen ska sammanställa de kommunala avfallsplanerna och lämna sammanställningen till Naturvårdsverket (9 kap. 9 §). Naturvårdsverket får meddela föreskrifter om hur sammanställningen ska utformas och hur och när den ska överlämnas, och skyldighet för kommunerna att underrätta Naturvårdsverket om avfallsförebyggande åtgärder, den avfallshantering som bedrivs, och resultatet av avfallshanteringen jämfört med avfallsplanen (9 kap. 10 §).

De kommunala avfallsplanerna utgör, tillsammans med den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet, det svenska genomförandet av kraven i avfallsdirektivet om avfallsplanering och avfallsförebyggande program.

Enligt Naturvårdsverket har samtliga kommuner beslutat om en avfallsplan och skickat planen till länsstyrelsen. Däremot finns det inte några krav på att de kommunala avfallsplanerna ska omfatta samma tidsperiod. Det kan därför vara svårt att göra en sammanställning av planerna. Även om avfallsförordningen reglerar att de kommunala planerna ska omfatta fyra år, så har det inte specificerats när startpunkten

för dessa ska vara. När reglerna infördes var syftet att de regionala sammanställningarna skulle utgöra en del av det underlag som Naturvårdsverket behöver för att utarbeta den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet (se prop. 2002/03:117).

Kraven i avfallsdirektivet när det gäller avfallsplaneringen är omfattande och syftar till att få ett helhetsgrepp om avfallsområdet för respektive medlemsland och för unionen i sin helhet. Kraven har genom Naturvårdsverkets föreskrifter även ställts direkt på kommunerna. Kravet på kommunerna att utarbeta de kommunala avfallsplanerna infördes i renhållningslagen under en tid då kommunerna hade monopol på avfallshanteringen och innan Sverige blev medlem i EU. Det är dock tveksamt om det är nödvändigt att samtliga kommuner och länsstyrelser behöver uppfylla dessa krav på lokal respektive regional nivå. I flera av de kommunala avfallsplanerna beskrivs att processen för kommunen att ta fram planerna är ett arbete som pågår i flera år och där stora utredningsresurser behöver avsättas för arbetet, ofta med hjälp av konsulttjänster. Det bedöms inte vara rimligt att kräva att kommunerna ska lägga omfattande resurser på att utarbeta dessa planer.

Flera kommuner och branschorganisationen Avfall Sverige har genom åren framfört att den kommunala avfallsplaneringen enbart bör omfatta den avfallshantering som kommunerna har ett direkt ansvar för och inte att den ska omfatta allt avfall som uppstår i kommunen, oavsett om det är kommunen eller andra aktörer som är ansvariga för avfallshanteringen. Sammantaget bedöms de kommunala avfallsplanerna inte fylla det syfte som de infördes för samtidigt som de kräver stora resurser för kommunerna att utarbeta och upprätthålla. Kravet på kommunerna att upprätta kommunala avfallsplaner bör därför tas bort.

Även kravet på länsstyrelserna att sammanställa de kommunala planerna bör tas bort. Eftersom det kan konstateras att Naturvårdsverket hittills inte har vare sig krävt in de regionala sammanställningarna av länsstyrelserna eller behövt dessa underlag för framtagandet av den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet, bedöms det inte heller nödvändigt för det fortsatta arbetet.

De kommunala avfallsplanerna beskrivs dock ofta av kommunföreträdare som viktiga för det lokala avfallsarbetet. Borttagandet av kravet på att det ska finnas en kommunal avfallsplan innebär dock inte att en kommun inte får besluta om en avfallsplan för sitt avfallsarbete. Avfallsplaneringen kommer att vara central för genomförandet av de krav som kommunen ska följa även i fortsättningen.

Kommunens möjlighet att meddela föreskrifter om att den som bedriver en yrkesmässig verksamhet inom kommunen där annat avfall än sådant som kommunen ansvarar för ska lämna uppgifter om avfallet som underlag för kommunens renhållningsordning behövs därmed inte längre och bör tas bort.

Ordet renhållningsordning byts ut mot avfallsföreskrifter

Varje kommun ska ha en renhållningsordning som beslutas av kommunfullmäktige och som ska innehålla bland annat en avfallsplan och de föreskrifter som kommunen meddelat (15 kap. 41 § miljöbalken). Uttrycket renhållning i anslutning till avfallslagstiftningen bedöms

omodernt, eftersom avfallsregelverket numera syftar till mer än bara renhållning. Det finns ingen anledning att benämna kommunernas föreskrifter på avfallsområdet för renhållningsordning. Kravet bör vara att det i varje kommun ska finnas avfallsföreskrifter som kommunen har meddelat. Föreskrifterna bör precis som i dag antas av kommunfullmäktige.

Kravet på att kommunen ska ta hänsyn till synpunkterna som kommer in i samrådet bör tas bort (15 kap. 43 § miljöbalken). Lagraðet har tidigare uppgett att kravet egentligen inte behövs med tanke på att innebörden framkommer av andra författningar (prop. 2015/16:166 s. 78).

10 Mål på avfallsområdet

10.1 Målen om kommunalt avfall bör införas i avfallsförordningen

Förslag: Målen i avfallsdirektivet om förberedelse för återanvändning och materialåtervinning av kommunalt avfall ska föras in i avfallsförordningen. Den som har ansvar för kommunalt avfall ska på ett effektivt sätt bidra till att nå målen.

Skälen för förslaget: Avfallsdirektivet innehåller mål för omhändertagande av kommunalt avfall (artikel 11.2). Senast 2025 ska omhändertagandet genom förberedande för återanvändning och materialåtervinning öka till minst 55 viktprocent. Senast 2030 ska omhändertagandet öka till minst 60 viktprocent och senast 2035 till minst 65 viktprocent. Målet har införts i Sverige i form av ett etappmål i miljömålssystemet, men inte i avfallsförordningen.

Målet i avfallsdirektivet innebär en successiv höjning för att ge betydande miljömässiga, ekonomiska och samhällsliga fördelar och påskynda övergången till en cirkulär ekonomi. Syftet är att säkerställa att ekonomiskt värdefulla avfallsmaterial på ett ändamålsenligt sätt förbereds för återanvändning eller materialåtervinns, samtidigt som en hög nivå av skydd för människors hälsa och miljön säkerställs och att ekonomiskt värdefulla råvaror i avfallet återförs och skapar en cirkulär ekonomi.

Kommissionen rekommenderar i sin tidiga varning att Sverige för att uppnå både hög materialåtervinningsgrad och hög kvalitet avseende insamlat avfall, bör fastställa obligatoriska mål eller indikatorer för separat insamling av avfall för kommuner eller andra organ. För att stärka uppföljningen och tillsynen av måluppfyllelsen finns det skäl att inkludera målet i avfallsförordningen, i enlighet med den utformning och den ambitionsnivå som finns i dagens etappmål och som motsvarar målet i avfallsdirektivet.

En producentansvarsorganisation ska effektivt bidra till att nå materialåtervinningsmålen och målen för minskad nedskräpning (5 kap. 10 § 2 förpackningsförordningen). För att skapa incitament att på ett effektivt sätt bidra till att nå målen om kommunalt avfall för de aktörer

som ansvarar för hanteringen av kommunalt avfall, bör det införas en motsvarande skyldighet för den som har ansvar för kommunalt avfall. Detta ger också tillsynsmyndigheterna en möjlighet att fråga vilka åtgärder som vidtagits för att de ansvariga aktörerna ska bidra till att nå målen. Tillsynsmyndigheterna har också möjlighet att använda samtliga åtgärder som kan vidtas med stöd av 26 kap. miljöbalken. De som främst berörs av målet är kommunerna och övriga aktörer med ett särskilt ansvar för kommunalt avfall. Enligt de förslag som lämnats i denna promemoria kommer detaljhandeln med livsmedel, men också de yrkesmässiga verksamheter som producerar kommunalt avfall i form av förbrukat matfett och förbrukat kontorspapper, att få ett sådant särskilt ansvar (avsnitt 5.2). Även de avfallsproducenter som producerar avfall genom en förberedande behandling i form av mekanisk bearbetning av restavfall har ett särskilt ansvar, eftersom hanteringen av det avfallet ska ingå i rapporteringen för statistiska ändamål enligt avfallsdirektivet (avsnitt 13.2).

10.2 Kommunala mål om nedskräpning

Förslag: Det ska anges i avfallsförordningen att varje kommun ska besluta om egna mål för att förebygga och begränsa nedskräpning ska flyttas till avfallsförordningen. När de har antagits ska kommunen informera Naturvårdsverket om målen och beslutade åtgärder.

Skälen för förslaget: I Naturvårdsverkets föreskrifter finns en skyldighet för kommunen att inkludera mål och åtgärder för att förebygga och begränsa nedskräpning i den kommunala avfallsplanen, se Naturvårdsverkets föreskrift (NFS 2020:6) om kommunala avfallsplaner om förebyggande och hantering av avfall. I promemorian föreslås att kravet på kommunen att besluta om en kommunal avfallsplan ska tas bort (avsnitt 9.3). Mål för förebyggande av nedskräpning är även ett krav i avfallsdirektivet (artikel 28.5).

Problemet med nedskräpning har under en längre tid vuxit och det finns anledning att fortsatt arbeta aktivt med att förebygga och begränsa nedskräpningen i samhället. Eftersom förslagen i promemorian om kommunala avfallsplaner kommer att medföra att Naturvårdsverkets avfallsföreskrift inte längre är relevant, bör det anges i avfallsförordningen att varje kommun ska besluta om egna mål för att förebygga och begränsa nedskräpning.

För att följa upp att kravet följs av kommunerna bör de vara skyldiga att informera Naturvårdsverket om vilka mål som de har antagit. Kommunen bör även informera Naturvårdsverket om vilka åtgärder som de har beslutat om. Detta kan utgöra ett underlag för Naturvårdsverket i sitt vägledningsarbete på området för att sprida goda exempel på vad som kan göras för att förebygga och begränsa nedskräpningen i samhället.

10.3 Information om ytterligare mål om avfallsförebyggande och avfallshantering

Förslag: Det ska införas en upplysning i avfallsförordningen om att det finns ytterligare mål för avfallsförebyggande, avfallshantering och nedskräpning i andra förordningar.

Skälen för förslaget: Det finns många mål som syftar till avfallsförebyggande, ökad materialåtervinning eller annan avfallshantering. För närvarande finns det sådana mål i

- förordningen (2008:834) om producentansvar för batterier,
- förordningen (2021:998) om producentansvar för vissa tobaksvaror och filter,

- förordningen (2021:999) om producentansvar för ballonger,
- förordningen (2021:1000) om producentansvar för våtservetter,
- förordningen (2021:1001) om producentansvar för fiskeredskap,
- förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar,
- förordningen (2022:1276) om producentansvar för elutrustning, och
- förordningen (2023:132) om producentansvar för bilar och
- förordningen (2023:133) om producentansvar för däck.

För att förtydliga för alla aktörer bör det därför införas en upplysning i avfallsförordningen som återger i vilka övriga förordningar som det finns relevanta mål för avfallsområdet.

10.4 Uppföljning av målen

Förslag: Naturvårdsverket ska årligen tillgängliggöra information på sin webbplats om de framsteg som gjorts för att uppnå de mål som anges i avfallsförordningen och hur kommuner och övriga som har ett ansvar för kommunalt avfall uppfyller målen samt om hur producentansvarsorganisationer, kommuner och övriga som har ett ansvar för förpackningsavfallet uppfyller målen i förpackningsförordningen.

Naturvårdsverket ska lämna förslag till regeringen på ändamålsenliga åtgärder om myndigheten bedömer att det finns risk att målen i avfallsförordningen eller förpackningsförordningen inte uppnås i tid. Myndigheten ska vid behov lämna statistiska underlag till Regeringskansliet.

Skälen för förslaget: Mål som beslutas med syftet att bidra till en förändring behöver följas upp löpande över tid. Naturvårdsverket är den centrala myndigheten med ansvar för måluppföljning när det gäller det nationella miljömålssystemet och är också ansvarigt för mottagande av rapportering av uppgifter i enlighet med EU:s olika direktiv på avfallsområdet. Det är därför lämpligt att det införs ett krav på Naturvårdsverket att följa upp och redovisa hur utvecklingen ser ut för de olika målen.

När det gäller målen för förberedelse för återanvändning och materialåtervinning föreslår kommissionen att Sverige bör överväga att komplettera målen med mekanismer för ekonomiska eller andra incitament som skulle belöna eller straffa organ i enlighet med deras

resultat. Vidare rekommenderas att information om det lokala insamlingssystemets resultat också kan göras tillgängligt för allmänheten, t.ex. på en webbplats, för att öka allmänhetens medvetenhet.

I den nationella avfallsplanen ska medlemsländerna inkludera lämpliga kvalitativa eller kvantitativa indikatorer och mål, inbegripet när det gäller mängden avfall som genereras och behandlingen av det och när det gäller kommunalt avfall som bortskaffas eller blir föremål för energiåtervinning (artikel 28.4 g i avfallsdirektivet). Avfallsplanen ska också omfatta en analys av den nuvarande situationen när det gäller avfallshantering i det berörda geografiska området och de åtgärder som ska vidtas för att i miljöhänsyn förbättra sunda förberedelser för återanvändning, materialåtervinning, återvinning och bortskaffande av avfall. En utvärdering av hur planen kommer att bidra till genomförandet av målen och kraven i avfallsdirektivet ska också göras (artikel 28.2). Genom löpande uppföljningar skapas kontrollstationer för att mäta om utvecklingen går åt rätt håll och i rätt takt för att målen ska nås, eller om ytterligare åtgärder behövs för att skynda på takten.

Mot bakgrund av bland annat det kommissionen rekommenderar bör Naturvårdsverket redovisa de framsteg som gjorts för att uppnå de mål som anges i avfallsförordningen och i förpackningsförordningen. Naturvårdsverket bör också redovisa hur kommuner och övriga som har ett ansvar för kommunalt avfall uppfyller målen i avfallsförordningen och om hur producentansvarsorganisationer, kommuner och övriga som har ett ansvar för förpackningsavfallet uppfyller målen i förpackningsförordningen. För att det ska bli tydligt och enkelt att följa utvecklingen bör det också införas ett krav på att Naturvårdsverket årligen ska tillgängliggöra detta på sin webbplats.

Om Naturvårdsverket bedömer att det finns en risk för att målen inte uppnås bör myndigheten lämna förslag till regeringen på ändamålsenliga åtgärder.

När det gäller underlag för uppföljning av målen krävs det enligt flera EU-direktiv på avfallsområdet att dessa uppgifter ska rapporteras till EU-kommissionen. I vissa delar finns det redan i dag reglering om hur denna rapportering ska gå till. I kapitel 11 beskrivs rapporteringskrav och förslag för att Naturvårdsverkets uppföljning av målen ska vara möjlig. Myndigheten bör dock vid behov lämna statistiska underlag till Regeringskansliet.

11 Rapportering på avfallsområdet

Förslag: Naturvårdsverkets föreskrifter för kommunerna att rapportera uppgifter om mängder kommunalt avfall och hur det har behandlats ska flyttas till avfallsförordningen.

Kommunerna ska rapportera uppgifter om det kommunala avfall som kommunen ansvarar för och som har hanterats i kommunen under föregående kalenderår, inbegripet hantering som skett på uppdrag av kommunen. Yrkesmässiga insamlare som samlar in avfall med stöd av ett beslut ska rapportera till Naturvårdsverket.

Kommunalt avfall som genomgår förberedande behandling före materialåtervinningsförfarandet ska räknas in i den mängd avfall som rapporteras som materialåtervunnen under förutsättning att materialet tolereras i materialåtervinningsförfarandet.

Yrkesmässiga insamlare som har samlat in förbrukat matfett eller förbrukat kontorspapper från en yrkesmässig verksamhet eller kommunalt avfall från en detaljhandel med livsmedel ska lämna uppgifter till Naturvårdsverket på samma sätt som en kommun. En detaljhandel eller en yrkesmässig verksamhet som inte anlitar en yrkesmässig verksamhet ska själv uppfylla rapporterings-skyldigheterna.

Naturvårdsverket ska se till att det är möjligt för den som är rapporteringsskyldig att lämna uppgifterna digitalt. Naturvårdsverkets bemyndigande ska ändras så att det anges att Naturvårdsverket får meddela ytterligare föreskrifter om vilka uppgifter som ska lämnas i rapporteringen.

Naturvårdsverket ska samråda med Regeringskansliet under framtagandet av rapporteringen. Naturvårdsverket får använda de inrapporterade uppgifterna för att ta fram statistik och som underlag till den nationella avfallsplanen.

Skälen för förslaget

Dagens reglering av rapporteringsskyldigheterna

Enligt avfallsdirektivet ska medlemsstaterna varje år rapportera uppgifter till kommissionen (artikel 37). Uppgifterna visar hur medlemsstaterna ligger till i förhållande till materialåtervinningsmålen.

Kommunen är ansvarig för kommunalt avfall och kommunen ska därför lämna uppgifter om det kommunala avfallsets sammansättning, ursprung och vikt i kilogram till Naturvårdsverket (7 kap. 1 § avfallsförordningen). Även den som yrkesmässigt samlar in kommunalt avfall ska lämna uppgifter till kommunen så att kommunen kan fullgöra sin skyldighet (7 kap. 2 § avfallsförordningen). I avfallsförordningen finns vidare ett bemyndigande till Naturvårdsverket att meddela föreskrifter om vilka uppgifter som ska lämnas (7 kap. 10 § avfallsförordningen). Naturvårdsverket har meddelat föreskrifter om lämnande av uppgifter om kommunalt avfall (NFS 2020:10). Av Naturvårdsverkets redovisning framgår att det finns brister i kommunernas rapportering. Det gäller till exempel verksamheters kommunala avfall och restavfallet.

Rapporteringsskyldigheterna bör till större del regleras i avfallsförordningen

Det är viktigt att den rapportering om kommunalt avfall som krävs för att Sverige ska kunna rapportera korrekta och tillförlitliga uppgifter till kommissionen skickas in till Naturvårdsverket för sammanställning. Det behöver därför vara tydligt för de aktörer som ansvarar för kommunalt avfall att de har en skyldighet att rapportera in dessa uppgifter till Naturvårdsverket. I promemorian föreslås att ansvaret för visst kommunalt avfall ska flyttas från kommunerna till andra aktörer. Dessa aktörer övertar då skyldigheten att rapportera från kommunen (se nedan). För att

tydliggöra hur rapporteringen ska göras bör kraven flyttas från Naturvårdsverkets föreskrift till avfallsförordningen.

Vissa mer detaljerade krav avseende hur rapporteringen ska göras enligt Kommissionens genomförandebeslut (EU) 2019/1004 av den 7 juni 2019 om fastställande av regler för beräkning, verifiering och rapportering av uppgifter om avfall i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG och om upphävande av kommissionens genomförandebeslut C (2012) lämpar sig bättre på föreskriftsnivå. Endast de centrala kraven bör därför flyttas till avfallsförordningen.

Kommunen bör rapportera det kommunala avfall som hanterats i kommunen under föregående år, även om hanteringen har utförts av någon som kommunen har anlitat. Om någon insamling av avfall i kommunen utförs av en yrkesmässig insamlare med stöd av beslut, bör dock insamlaren rapportera uppgifterna till Naturvårdsverket.

Kompletteringar av vad som ska rapporteras

För att kunna följa upp de mål som finns i avfallsdirektivet finns regler om hur rapporteringen och beräkningen ska gå till. Enligt avfallsdirektivet får, utöver de rena avfallsflödena, avfall som genomgått förberedande behandling räknas med för statistiska ändamål (skäl 10).

Kraven på hur rapportering ska göras enligt avfallsdirektivet har förtydligats i kommissionens genomförandebeslut (EU) 2019/1004. Av beslutet framgår dels beräkningspunkter vid materialåtervinning dels hur beräkningen ska göras vid förbehandling som exempelvis ett sorteringsförfarande (skäl 2). Det anges också att när kommunalt avfall som innehåller icke-målmateriel går in i ett materialåtervinningsförfarande och detta icke-målmateriel inte med rimliga insatser kan avlägsnas genom förberedande behandling och kan tolereras i materialåtervinningsförfarandet, så behöver det inte dras av från det materialåtervunna kommunala avfallet (skäl 3).

En ökad fastighetsnära insamling av livsmedels- och köksavfall från den 1 januari 2024 och av förpackningsavfall från den 1 januari 2027 bedöms leda till att andelen felsorterat avfall i restavfallet minskar. Avfall, som trots de nya kraven sorteras fel, kan till viss del sorteras ut genom en förberedande behandling. Även om det leder till en lägre kvalitet är det viktigt att det materialåtervunna avfallet räknas med som materialåtervunnet i rapporteringen till kommissionen. Detaljerade krav om hur detta ska gå till behövs därför. Hur beräkningen går till anges i Naturvårdsverkets föreskrifter, men redan av avfallsförordningen bör det framgå att det avfall som före materialåtervinningen genomgått en förberedande behandling ska räknas med, under förutsättning att det materialet tolereras i materialåtervinningsförfarandet.

Yrkesmässiga insamlare av avfall föreslås bli rapporteringsskyldiga

I promemorian föreslås att ansvaret för kommunalt avfall från detaljhandel med livsmedel samt förbrukat matfett och förbrukat kontorspapper från yrkesmässiga verksamheter ska flyttas från kommunerna till andra aktörer. De aktörerna behöver rapportera in uppgifter om det kommunala avfallet på samma sätt som kommunerna gör till Naturvårdsverket för att uppgifterna ska bli tillförlitliga och korrekta. Medlemsstaterna i EU ska

säkerställa att de uppgifter som samlas in är tillförlitliga och korrekta, särskilt genom att samla in uppgifter direkt från ekonomiska aktörer. Uppgifter ska som huvudregel inhämtas direkt från verksamhetsutövare som hanterar avfall, se artikel 6 i kommissionens genomförandebeslut (EU) 2019/1004.

Antalet avfallsproducenter som får ett nytt ansvar med den avreglering av kommunens ansvar som föreslås i promemorian är väldigt stort. Samtidigt kan mängden kommunalt avfall som varje avfallsproducent producerar variera stort från mycket lite till stora volymer. Det avfall som produceras av dessa avfallsproducenter hanteras genom att yrkesmässiga insamlare anlitas för avfallshanteringen. Denna insamling är anmälnings- eller tillståndspliktig enligt avfallsförordningen.

För detaljhandeln med livsmedel och för yrkesmässiga verksamheter där förbrukat matfett och returpapper produceras, görs bedömningen att det inte är rimligt att ställa rapporteringskravet direkt på varje avfallsproducent. Det bedöms vara mer administrativt och samhällsekonomiskt resurseffektivt att de yrkesmässiga insamlarna blir skyldiga att rapportera det kommunala avfall som de samlar in från dessa aktörer. Med detta avses de yrkesmässiga insamlare som enligt avfallsförordningen är tillstånds- eller anmälningspliktiga (5 kap. 1, 7 och 10 §§).

Enligt Återvinningsindustrierna, där flertalet yrkesmässiga insamlare är medlemmar, har insamlarna god kännedom om avfallsmängder och hur detta behandlas. Rapporteringsskyldigheterna bör därför vara desamma som dem som kommunerna annars skulle ha.

Det skulle kunna finnas situationer där en avfallsproducent själv hanterar sitt kommunala avfall som uppstått i en detaljhandel med livsmedel eller i en yrkesmässig verksamhet där förbrukat matfett eller förbrukat kontorspapper produceras. För dessa fall bör detaljhandeln eller den yrkesmässiga verksamheten själv uppfylla rapporterings-skyldigheterna.

Uppgifterna bör få lämnas digitalt och användas för att ta fram statistik

I kommissionens genomförandebeslut anges att medlemsstaterna ska överväga att använda elektroniska register för att registrera uppgifter om kommunalt avfall. Uppgifterna ska i dag lämnas på det sätt som Naturvårdsverket anger. Digitaliseringen av samhället gör att rapporteringen bör kunna ske digitalt. Naturvårdsverket bör därför se till att uppgifterna kan lämnas digitalt. Till följd av att rapporteringsskyldigheterna i större omfattning flyttas till avfallsförordningen behöver nuvarande bemyndigande till Naturvårdsverket ändras så att myndigheten får meddela ytterligare föreskrifter utöver de rapporteringsbestämmelser som framgår av avfallsförordningen. Det finns ett fortsatt behov av sådana föreskrifter för att implementera de beräkningsmetoder som utvecklas på EU-nivå. Sverige ska regelbundet ta fram statistik inom en rad olika områden, till exempel enligt EU:s avfallsstatistikförordning, dvs. Europaparlamentets och rådets förordning nr 2150/2002 av den 25 november 2002 om avfallsstatistik. Insamling av de uppgifter som krävs sker i dag främst via verksamheters uppgifter i miljörapporteringen och via enkäter. För att förbättra statistiken är det

viktigt att de uppgifter som lämnas enligt avfallsförordningen får användas för att framställa statistik och som underlag i den nationella avfallsplanen. Det bör därför införas ett bemyndigande att meddela sådana föreskrifter.

Som konstateras i EU-kommissionens tidiga varning till Sverige finns det en risk att det överenskomna målet inte kommer att nås 2025. Om målet inte nås finns det en risk att kommissionen inleder ett överträdelseärende mot Sverige för bristande genomförande av avfallsdirektivet. Utvecklingen på området är därför av särskild betydelse för regeringen. Mot den bakgrunden bör nivåerna för olika avfallsslag noggrant kontrolleras och följas. Det är därför viktigt att Regeringskansliet får del av uppgifterna och att Naturvårdsverket samråder med Regeringskansliet under framtagandet av rapporteringen. Ett krav på att samråd ska genomföras bör därför införas.

12 Modernisering och förändringar av kommunernas avfallsavgifter

12.1 Kommunens bemyndigande om avfallsavgift

Förslag: En kommun ska få meddela föreskrifter om att avfallsavgifter ska betalas för all avfallshantering som kommunen är ansvarig för och som täcker de kostnader som uppkommer för kommunen till följd av föreskrifter som har meddelats med stöd av miljöbalken.

Föreskrifterna ska kunna innehålla reglering om hur avgiften ska betalas.

Uttrycken renhållning, renhållningsavgift och taxa ska ersättas med avfallshantering, avfallsavgift och föreskrift.

Skälen för förslaget: Renhållningsavgiften infördes i miljöbalken 1998 när balken bl.a. ersatte den tidigare renhållningslagen (1979:596). Uttrycket renhållning infördes under en tid när avfall samlades in främst av hälso- och sanitetsskäl. Syftet med avfallshanteringen har förändrats. Syftet är nu att även styra mot en resurseffektiv hantering av avfall. Det finns därför skäl att ersätta uttrycket renhållning med det modernare uttrycket avfallshantering. Som en följd av detta bör uttrycket renhållningsavgift ersättas med avfallsavgift och uttrycket taxa ersättas med föreskrifter.

Kommunen får meddela föreskrifter om att avgift ska betalas för bland annat insamling, transport och behandling av avfall som utförs av kommunen eller den som kommunen anlitar (27 kap. 4 § miljöbalken). Insamling, transport och behandling av avfall ingår i uttrycket hantera avfall. Med att hantera avfall avses att samla in, transportera, sortera, återvinna, bortskaffa eller ta annan fysisk befattning med avfall, eller vidta åtgärder som inte innebär fysisk befattning med avfall men som syftar till att avfall samlas in, transporteras, sorteras, återvinns, bortskaffas eller byter ägare eller innehavare. Med att behandla avfall avses återvinna eller bortskaffa avfall. För att rätten att ta ut avgift även ska omfatta kostnader

som följer av sortering av avfall bör uttrycket avfallshantering ersätta insamling, transport och behandling av avfall i bemyndigandet.

Taxan ska innehålla reglering om vem som är avgiftsskyldig och till vem avgiften ska betalas (27 kap. 6 § tredje stycket miljöbalken). Ett problem kopplat till betalning av avfallstjänster som verksamheter köper av kommunen är att kommunerna av arbetsmiljöskäl vill undvika kontanthantering pga. risken för rån. Avfall Sverige har låtit utreda frågan om det är möjligt att neka betalning med kontanter vid en återvinningscentral (Kontantbetalning på ÅVC med mera Rättslig analys kring frågan om det är möjligt att inte ta emot kontant betalning för tjänster på återvinningscentralerna, september 2023). Analysens slutsats är att kommunerna och dess entreprenörer är skyldiga att ta emot kontantbetalning för renhållningstjänster som faller under den kommunala ensamrätten. Skälet till detta är att de som lämnar avfallet, enligt huvudregeln, inte får vända sig till någon annan aktör med andra alternativ. Enligt rapporten kan kommunen dock själv reglera hur betalning ska ske när kommunen inte har en reglerad ensamrätt. Avfall Sverige välkomnar därför en översyn av kontanthanteringen även ur ett avfallsmottagarperspektiv, eftersom den riskerar att leda till brottslighet. För att modernisera lagstiftningen och möjliggöra för kommunen att själv besluta om hur betalningen ska ske, där det är möjligt, bör kommunen kunna meddela föreskrifter även om hur avgiften ska betalas.

12.2 Krav på redovisning om kommunens avfallshantering

Förslag: En kommun ska i fråga om sitt ansvar för avfallshantering se till att

1. verksamheten bokförs och redovisas i enlighet med god redovisningssed där resultat- och balansräkningar redovisas särskilt och där det av tilläggsupplysningar framgår hur kommunen har fördelat kostnader som varit gemensamma med annan verksamhet,

2. det av redovisningen framgår om och hur avgift tagits ut för att främja miljöanpassad avfallshantering,

3. det av redovisningen framgår vilken ersättning kommunen har fått från producentansvarsorganisationer för förpackningar, och

4. redovisningen, när den är fastställd, finns tillgänglig för allmänheten.

Skälen för förslaget: Miljöbalken innehåller inga krav på redovisning av kommunernas avfallsverksamhet. I kommunallagen (2017:725) och lagen (2018:597) om kommunal bokföring och redovisning finns generella krav på kommunens ekonomiska förvaltning och redovisning.

Det kan dock finnas skäl att införa särskilda krav för ett visst specifikt område som kommunen har ansvar för. Ett område där kommunen har ett särskilt redovisningsansvar är vatten- och avloppsverksamhet (VA-verksamhet). Eftersom redovisningsreglerna inte krävde någon särredovisning av VA-verksamheten, bedömdes att sådana krav för redovisning av verksamheten i en allmän vatten- och avloppsanläggning

skulle införas i samband med ny lag om allmänna vattentjänster (se prop. 2005/06:78).

Det finns flera skäl till att ställa krav på kommunerna att särredovisa avfallsverksamheten. För att en kommun ska kunna ta sitt ansvar på avfallsområdet och bedriva verksamheten på ett kostnadseffektivt sätt behöver kommunen planera verksamheten och dess kostnader och intäkter. Det gör kommunerna redan i dag. Flera kommuner tillhandahåller dessutom särredovisningar för avfallsverksamheten för att långsiktigt kunna planera för kostnader och intäkter. Genom att ställa krav på en särredovisning kan fler kommuner på ett kostnadseffektivt sätt planera för sin utveckling av det ansvar som kommunen har för avfallshanteringen. Eftersom avfallshanteringen finansieras med avgifter som betalas av hushåll och verksamheter och ska vara förenlig med självkostnadsprincipen, är det rimligt att kommunerna kan redovisa för hur de har använt avgifterna för att bekosta verksamheten. Kommunerna har ensamrätt till hanteringen av avfallet som de är ansvariga för. Det kan därför finnas ett intresse från medborgarna att kunna följa upp hur prissättningen utformas. Även möjligheten för kommunen att meddela föreskrifter, som innebär att avgiften ska styra mot en miljöanpassad avfallshantering, kan innebära ett skäl att kommunen ska redovisa hur detta bemyndigande har utnyttjats. Det bör därför införas krav på att en kommun i fråga om sitt ansvar för avfallshantering ska se till att verksamheten bokförs och redovisas i enlighet med god redovisningssed där resultat- och balansräkningar redovisas särskilt och där det av tilläggsupplysningar framgår hur kommunen har fördelat kostnader som varit gemensamma med annan verksamhet.

Kommunerna ska samla in hushållens förpackningsavfall och avfall från vissa samlokaliserade verksamheter. Kommunen ska få ersättning för de kostnader som detta motsvarar från producenterna och producentansvarsorganisationerna. Det är rimligt att kommunerna redovisar vilka kostnader kommunen har haft för förpackningsinsamlingen och vilken ersättning som kommunen har fått. Ett sådant krav bör därför införas i miljöbalken. När kommunen har fastställt redovisningen bör den på lämpligt sätt finnas tillgänglig för allmänheten.

13 Naturvårdsverkets ansvar på avfallsområdet

13.1 Naturvårdsverkets ansvar för avfallsområdet behöver förstärkas och förtydligas

Förslag: Det ska anges i förordningen med instruktion för Naturvårdsverket att Naturvårdsverket ska ansvara för uppföljning, utvärdering och rapportering enligt avfallslagstiftningen.

Naturvårdsverket ska få meddela verkställighetsföreskrifter till avfallsförordningen.

Skälen för förslaget

Naturvårdsverkets ansvar enligt avfallslagstiftningen

Naturvårdsverket är den myndighet som har ansvaret för att följa utvecklingen på avfallsområdet. Ett viktigt verktyg i arbetet för en klimatomställning är omställningen till en cirkulär ekonomi. En resurseffektiv avfallshantering är centralt för alla led av livscykeln för material och produkter i en cirkulär ekonomi. Naturvårdsverket har en viktig roll som ansvarig central myndighet att utöva tillsyn och vägleda om lagstiftningen på avfallsområdet och för omställningen till en cirkulär ekonomi. Den nationella strategin för cirkulär ekonomi bör vara vägledande i det arbetet.

Naturvårdsverkets ansvar regleras i förordningen (2012:989) med instruktion för Naturvårdsverket. Därutöver har Naturvårdsverket getts ansvar på avfallsområdet i ett flertal förordningar om avfall, bl.a. avfallsförordningen och ett antal förordningar om producentansvar och engångsplast, deponiförordningen, förordningen (2013:253) om förbränning av avfall och EU-förordningen om gränsöverskridande avfallstransporter. Därtill finns särskilda förordningar som t.ex. miljötillsynsförordningen och förordningen om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken som också är relevanta för avfallsområdet.

I instruktionen slås fast att Naturvårdsverket är förvaltningsmyndighet på miljöområdet i frågor om klimat och luft, mark, biologisk mångfald, förorenade områden, kretslopp och avfall, miljöövervakning och miljöforskning. Naturvårdsverket har en central roll i miljöarbetet och ska vara pådrivande, stödjande och samlande vid genomförandet av miljöpolitiken (1 §). Naturvårdsverket ska också inom sitt ansvarsområde särskilt samordna uppföljning och utvärdering av generationsmålet och flera miljökvalitetsmål. Naturvårdsverket ska särskilt verka för minskad nedskräpning och hållbar avfallshantering, inklusive avfallsförebyggande insatser och giftfria kretslopp (3 § 19). Naturvårdsverket ska också verka för en samhällsekonomiskt effektiv omställning till en cirkulär ekonomi (3 § 18).

Enligt instruktionen ska Naturvårdsverket delta i det arbete på miljöområdet som regeringen bedriver inom EU och internationellt (4 §). På avfallsområdet finns flera internationella konventioner och överenskommelser som direkt och indirekt reglerar avfallsområdet. Inom EU finns dessutom ett stort antal förordningar och direktiv på avfallsområdet. Eftersom avfallsfrågor berörs av reglering om användningen av produkter och material i hela livscykeln inklusive användningen av råvaror och resurser, konsumtion, utsläpp i samhällets alla sektorer och näringslivets konkurrenskraft, har även sådan lagstiftning beröringspunkter med avfallsområdet. Av instruktionen framgår även att Delegationen för cirkulär ekonomi är inrättad vid Naturvårdsverket.

På avfallsområdet är Naturvårdsverket också vägledande myndighet för förordningarna om deponering, förbränning av avfall och ansvariga för rapportering till EU-kommissionen.

Naturvårdsverkets ansvar för löpande uppföljning, utvärdering och rapportering på avfallsområdet måste stärkas

Enligt förordningen med instruktion för Naturvårdsverket är myndigheten förvaltningsmyndighet för bland annat kretslopp och avfall. Avfallsområdet är preciserat under miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö. Preciseringen Hållbar avfallshantering säger målet är att Avfallshanteringen är effektiv för samhället, enkel att använda för konsumenterna och att avfallet förebyggs samtidigt som resurserna i det avfall som uppstår tas till vara i så hög grad som möjligt samt att avfallets påverkan på och risker för hälsa och miljö minimeras.

Mot bakgrund av de stora förändringar som har varit och som fortsatt kommer att krävas för att öka resurseffektiviteten på avfallsområdet finns det ett behov av att staten ökar sitt engagemang på avfallsområdet. Det är naturligt att det är Naturvårdsverket som även fortsatt är ansvarig myndighet för avfallsområdet. Naturvårdsverkets ansvar på avfallsområdet är reglerat i ett stort antal andra förordningar som innehåller skyldigheter att vidta olika mer eller mindre omfattande arbetsuppgifter. För att synliggöra att Naturvårdsverkets ansvar inte enbart är uttryckt i förordningen med instruktion för myndigheten bör det anges i förordningen att Naturvårdsverket har ett ansvar för uppföljning, utvärdering och rapportering på avfallsområdet enligt avfallslagstiftningen. Med avfallslagstiftningen avses all lagstiftning på avfallsområdet internationellt, inom EU och nationellt. Förtydligandet i instruktionen innebär inte något nytt ansvar för Naturvårdsverket, utan syftar enbart till att synliggöra det omfattande arbete som Naturvårdsverket har ansvar för i dag.

Naturvårdsverket ska få rätt att meddela verkställighetsföreskrifter till avfallsförordningen

I och med denna promemoria har flertalet bemyndiganden för Naturvårdsverket att meddela föreskrifter i avfallsförordningen tagits bort. Det går dock inte att utesluta att det kommer att finnas ett behov av att meddela dels tillämpningsföreskrifter av administrativt slag, dels föreskrifter som kompletterar förordningen utan att tillföra den något väsentligt nytt. Naturvårdsverket bör därför få rätt att meddela verkställighetsföreskrifter till avfallsförordningen.

13.2 Naturvårdsverkets ansvar för statistik på avfallsområdet m.m. bör förtydligas

Förslag: Naturvårdsverket ska vara ansvarig för statistik om avfall, miljöbalkens tillämpning, miljötillstånd och utsläpp.

Skälen för förslaget: Naturvårdsverket är enligt förordningen (2001:100) om den officiella statistiken ansvarig myndighet för statistik om avfall, miljöbalkens tillämpning, miljötillstånd och utsläpp. Enligt avfallslagstiftningen har Naturvårdsverket ansvar för att samla in, samordna, sammanställa rapportering på avfallsområdet och se till att det finns en nationell avfallsplan och ett nationellt avfallsförebyggande

program. Naturvårdsverket ska fortlöpande uppdatera planen och programmet för att hålla dem aktuella. I avfallsplanen ska genererade avfallsmängder inkluderas tillsammans med en bedömning av avfallsflödenas framtida utveckling.

Betydelsen av Naturvårdsverkets ansvar för uppgiftsinsamling och sammanställning av statistik på avfallsområdet är av stor vikt. Det bör därför anges i förordningen med instruktion för Naturvårdsverket att myndigheten har detta ansvar. Förtydligandet i instruktionen innebär inte något nytt ansvar för Naturvårdsverket, utan syftar enbart till att tydliggöra det arbete som Naturvårdsverket har ansvar för i dag.

14 Ett nytt 15 kapitel i miljöbalken

Förslag: Det nuvarande 15 kap. miljöbalken ska upphävas och ersättas med ett nytt 15 kap. med en ny rubrik och en ny disposition. Ett flertal paragrafer ska föras oförändrade till det nya kapitlet eller med endast språkliga och redaktionella ändringar.

Syftet med kapitlet ska vara att främja avfallsförebyggande åtgärder och återvinning liksom annan hushållning med material, råvaror och energi så att en cirkulär ekonomi uppnås.

Det ska även framgå att det finns EU-förordningar om avfall som har betydelse för tillämpningen av kapitlet.

Skälen för förslaget

Modernisering och förenkling av avfallskapitlet

De förslag i denna promemoria som gäller ansvar för avfallet och justeringar i det kommunala ansvaret medför väsentliga materiella förändringar i kapitlet och innebär även en ny systematik. Det finns även ett behov av att språkligt och redaktionellt modernisera kapitlet. Delar av det nuvarande kapitlet har inte ändrats sedan miljöbalkens ikraftträdande, trots den omarbetning av kapitlet som tidigare gjorts, och har samma utformning som den tidigare renhållningslagen (1979:596) (jfr prop. 2015/16:166). Med en ny disposition och en ny kapitelrubrik bör kapitlet bli tydligare. De ändringar i avfallsregelverket som föreslås, tillsammans med de språkliga och redaktionella ändringarna i övrigt, är så omfattande att det är lämpligt att upphäva hela det nuvarande kapitlet och ersätta det med ett nytt 15 kap. med en ny disposition.

Syftet med 15 kap. miljöbalken

Flera aktörer inom näringslivet har framfört önskemål om att avfallshanteringen ska beskrivas som resurshantering och att avfallshierarkin i för stor utsträckning fokuserar på avfall i stället för att se till möjligheterna att använda resurserna på nytt. Aktörerna har också framfört att de saknar kopplingen till avfallshanteringens möjlighet att bidra till klimatnytta med ett mer resurseffektivt förhållningssätt.

Avfallsdirektivets portalparagraf slår fast att det i direktivet fastställs åtgärder som syftar till att skydda miljön och människors hälsa genom att förebygga eller minska genereringen av avfall, de negativa följderna av generering och hantering av avfall samt minska resursanvändningens allmänna påverkan och få till stånd en effektivisering av denna användning, vilka är av avgörande betydelse för övergången till en cirkulär ekonomi och för att garantera unionens konkurrenskraft på lång sikt. I relation till avfallsdirektivets mål och syfte är det därför tydligt att det inte finns någon motsättning mellan att kalla något för avfall i stället för resurs. Det är tydligt att det första steget i avfallshierarkin handlar om att förebygga avfall och att man i efterföljande steg ska se till att avfallet ses som en resurs. Resursen ska användas på bästa möjliga sätt om det är genomförbart utan risk för människors hälsa och miljön. Syftet med avfallets hantering och avfallsförebyggande åtgärder bör tydliggöras och framgå av en portalparagraf i kapitlet.

Sedan miljöbalken trädde i kraft har stora förändringar skett i regelverket för avfall. EU-direktiv har omarbetats till EU-förordningar och gällande EU-rättsakter har förändrats i en relativt snabb takt. Av 15 kap. miljöbalken framgår det i dag inte att kapitlet endast utgör en del av de materiella reglerna på avfallsområdet. Tillämpningsområdet bör därför tydliggöras. Det bör framgå av kapitlet att det finns regler på avfallsområdet också i EU-förordningar. En EU-förordning är direkt gällande i Sverige och återges inte i svensk författningstext. En EU-förordning har inte heller svenska förarbeten. Eftersom de regelverk som är på EU-nivå ska tillämpas utöver 15 kap miljöbalken bör det införas en upplysning om att EU-förordningar har betydelse för kapitlets tillämpning.

15 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: Författningsändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2026.

Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla när mål och ärenden som har inletts hos en myndighet före ikraftträdandet av lagändringarna prövas.

För tillsynsärenden som inletts före ikraftträdandet av miljötillsynsförordningen ska den äldre lydelsen av förordningen gälla.

Underlaget till regeringen från Naturvårdsverket rörande den nationella planen ska tillämpas första gången den 31 mars 2027.

Kravet på kommunerna att tillhandahålla insamlingssystem för återanvändning av produkter från hushåll ska tillämpas första gången efter utgången av december 2026.

För yrkesmässiga insamlare och kommunen ska de nya rapporteringsskyldigheterna tillämpas första gången i fråga om uppgifter som ska lämnas efter utgången av december 2026.

Skälen för förslaget: Lagändringarna och förordningsändringarna bör träda i kraft vid samma tidpunkt. För att säkerställa att det finns tillräcklig

tid för beredning av författningsändringarna och för berörda aktörer att anpassa sig efter de nya reglerna bör författningarna träda i kraft den 1 januari 2026.

Det är inte rimligt att de nya reglerna ska börja gälla omedelbart i pågående mål och ärenden. Äldre föreskrifter bör därför gälla för ärenden som har inletts före ikraftträdandet. Detta kan till exempel röra tillsynsärenden där den nuvarande lydelsen av 26 kap. 3 § miljöbalken bör fortsätta tillämpas så att kommunen kan avsluta sina pågående ärenden. Detsamma bör gälla för de ändringar av miljötillsynsförordningen som föreslås.

Rapporteringsskyldigheter som avser nya aktörer, som yrkesmässiga insamlare, bör börja gälla först vid den tidpunkt då aktörerna varit verksamma ett år och kan rapportera i enlighet med bestämmelserna, vilket är efter utgången av december 2026. Kommunerna får förändrade rapporteringsskyldigheter vilket innebär att de skyldigheterna också bör tillämpas första gången efter utgången av december 2026 så att uppgifterna finns tillgängliga. Rapporteringen som avser 2025 och som sker i juni 2026 ska därför följa den äldre lydelsen av förordningen.

Underlaget till den nationella planen som Naturvårdsverket ska överlämna till regeringen bör tillämpas första gången den 31 mars 2027.

Det föreslås inga övergångsbestämmelser beträffande tillstånd, dispenser och godkända anmälningar som har meddelats enligt tidigare lydelse av miljöbalken eller avfallsförordningen. Detta innebär att de nya bestämmelserna endast ska tillämpas i fråga om förhållanden som inträder efter den nya lagstiftningens ikraftträdande. När en myndighet får eller ska ändra ett beslut som har meddelats enligt en tidigare lydelse av lagstiftningen följer av allmänna förvaltningsrättsliga grundsatser och framgår av 37 och 38 §§ förvaltningslagen (2017:900). Om en enskild vill ändra ett beslut, kan ett sådant ärende inledas genom en framställning. Tillstånd som har meddelats enligt miljöbalken följer reglerna i 24 kap. miljöbalken.

16 Konsekvensutredning

Denna konsekvensutredning har utförts med utgångspunkt från förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar.

Konsekvenserna uttrycks framför allt i kvalitativa termer. Alla förslag inkluderas inte separat i konsekvensutredningen. Förslag som inte bedöms medföra några direkta konsekvenser eller endast mindre konsekvenser har inte tagits med. Det gäller bland annat förtydliganden och modernisering av språk i avfallsförordningen när det gäller hanteringen av avfall, nya definitioner, att vissa bestämmelser som finns i föreskrifter flyttas till avfallsförordningen och moderniseringar av uttrycket renhållningsordning och kommunernas renhållningsavgifter i miljöbalken. Dessa förslag medför inte på egen hand några betydande konsekvenser, men är en viktig del av helheten.

16.1 Problemet och vilken förändring som eftersträvas

Det övergripande problemet är att värdefulla produkter och material går förlorade i de avfallsmängder som uppstår och hur hanteringen av avfallet görs. En ineffektiv resurshantering medför ökad klimat- och miljöpåverkan samtidigt som material och produkter inte används för att skapa marknadsmässiga och konkurrenskraftiga cirkulära affärsmodeller. Det tydliggörs genom att Sverige har fått en varning av EU-kommissionen eftersom det finns risk att målen i avfallsdirektivet om att minst 55 viktprocent av det kommunala avfallet ska förberedas för återanvändning eller materialåtervinns senast 2025, minst 60 viktprocent senast 2030 och minst 65 viktprocent senast 2035 inte kommer att nås. År 2022 var materialåtervinningsnivån i Sverige cirka 38 viktprocent.

Avfallsdirektivet innehåller också ett mål att senast 2020 och fram till och med 2024 öka förberedandet för återanvändning och materialåtervinning av avfallsmaterial, som ska omfatta åtminstone papper, metall, plast och glas från hushåll och, eventuellt, samma material från andra källor förutsatt att dessa avfallsflöden liknar avfall från hushåll, till totalt minst 50 viktprocent. Materialåtervinningsgraden för kommunalt avfall i Sverige var 2021 39,53 viktprocent. Kommissionen anser därför att Sverige inte har fullgjort sina skyldigheter enligt avfallsdirektivet och har inlett ett överträdelseärende.

Utöver problemet att för lite av det kommunala avfallet förbereds för återanvändning och materialåtervinns är de specifika problemen med ottydligt ansvar för hantering av avfall och för att bidra till att nå målen, bristande avfallsplanering, ottydlig och bristande tillsyn, bristande uppföljningssystem och rapportering i fokus i promemorian. Detta medför att det saknas en långsiktighet som är nödvändig för att näringsliv och kommuner ska investera i nödvändiga innovativa tekniska lösningar för insamling, sortering och behandling av avfall och andra cirkulära affärsmodeller. Dessa problem förtydligas i respektive avsnitt i promemorian.

Den övergripande förändring som eftersträvas är att mängden kommunalt avfall minskar, att mer avfall förbereds för återanvändning och att mer avfall materialåtervinns.

16.2 Konsekvenser om inga ytterligare åtgärder vidtas

Det finns ett antal beslutade styrmedel och åtgärder som inte genomförts fullt ut ännu och som förväntas bidra till att nå målet om förberedelse för återanvändning och materialåtervinning av kommunalt avfall. Det handlar främst om kravet på fastighetsnära separat insamling av bioavfall från hushåll och verksamheter som gäller från den 1 januari 2024, separat insamling av textil som träder i kraft den 1 januari 2025 och fastighetsnära insamling av förpackningsavfall senast den 1 januari 2027.

Naturvårdsverket har dock bedömt att redan beslutade styrmedel och åtgärder inte räcker till för att nå målet till 2025. År 2022 var nivån av det

kommunala avfallet som materialåtervanns eller förbereddes för återanvändning cirka 17 procent under målet. Vidtas inga ytterligare åtgärder förväntas därför Sverige inte nå materialåtervinningsmålet i avfallsdirektivet till 2025 eller de efterföljande åren och inte heller de nya målen 2030 och 2035. Om målet inte uppnås i tid kommer EU-kommissionen inleda ett överträdelseärende mot Sverige för att inte alla nödvändiga åtgärder för att uppnå materialåtervinningsmålet har vidtagits, vilket ytterst kan leda till omfattande böter om Sverige fällt i EU-domstolen. Den 26 juli 2024 inleddes ett överträdelseärende med anledning av att Sverige inte uppfyllde återvinningsmålet för 2021.

Sedan den 1 januari 2021 finns en ny inkomstkälla till EU-budgeten under 2021–2027: en avgift på plastförpackningsavfall som inte återvinns. Avsikten är att ge EU-länderna incitament att minska förpackningsavfallet och stimulera EU:s övergång till en cirkulär ekonomi genom att genomföra EU:s plaststrategi. Samtidigt får EU-länderna själva bestämma den mest lämpliga strategin för att minska plastavfallet och nedskräpningen i linje med subsidiaritetsprincipen. En enhetlig uttagssats på 0,80 euro per kg tas ut på de plastförpackningar som inte återvinns. För Sveriges del har avgiften hittills inneburit kostnader för statsbudgeten i storleksordningen 2,1 miljarder kronor per år. EU-avgiften bedöms kvarstå på samma höga nivå eller öka om inga ytterligare åtgärder vidtas, givet samma mätmetod.

16.3 Förslagen

De förslag som lämnas i promemorian har utarbetats genom att analysera alternativa utformningar av förslagen och för- och nackdelar med alternativ. Dessa analyser redovisas under respektive avsnitt. Vid framtagandet av förslagen har en avvägning gjorts när det gäller vilka kostnader ett förslag medför i relation till dess nytta. Utgångspunkten är att förslagen inte ska medföra kostnader utöver vad som är motiverat i relation till den nytta de ger. Promemorian innehåller många förslag som tillsammans syftar till att omhänderta problemet och den förändring som eftersträvas. Alternativet till att genomföra alla förslagen i promemorian är att välja bort några av förslagen med risk att det innebär att den förändring som eftersträvas då inte kan uppnås.

Utvidgade möjligheter för andra att hantera kommunalt avfall som kommunen ansvarar för

Länsstyrelsen föreslås få besluta om att en yrkesmässig verksamhet själv får hantera sitt kommunala avfall om avfallet behandlas på ett sätt som ger en materialåtervinning eller annan återvinning som är åtminstone likvärdig med den kommunala behandlingen. Beslutet för en yrkesmässig verksamhet som bedrivs i flera kommuner inom länet ska kunna meddelas i ett beslut. Ett beslut föreslås få förenas med villkor, begränsas i tiden och, om förutsättningarna för beslutet inte längre föreligger, återkallas. Utöver att uppfylla kraven på hanteringen av avfallet är den yrkesmässiga verksamhet skyldig att bidra till att målen gällande kommunalt avfall nås. Den som yrkesmässigt samlar in kommunalt avfall ska fortsatt årligen rapportera uppgifter om avfallsets sammansättning, ursprung och vikt till

kommunen. Vid försenad rapportering föreslås en miljöstraffsavgift på 10 000 kronor.

Insamlingssystem för återanvändning

För att öka återanvändningen av produkter från hushåll och minska avfallsmängderna föreslås att kommunen senast år 2027 ska tillhandahålla insamlingssystem för återanvändning av produkter från hushåll. Privatpersoner, företag och sammanslutningar ska ges kostnadsfri tillgång till de insamlade produkterna. Kommunen föreslås att i den årliga rapporteringen till Naturvårdsverket även lämna uppgifter om mängden produkter som samlats in.

Enhetliga krav och undantag från fastighetsnära insamling respektive övrigt om utsortering, separat insamling och insamling av avfall

För att öka materialåtervinningen föreslås att reglerna i avfallsförordningen om utsortering och separat insamling förtydligas och kompletteras. En definition för restavfall föreslås respektive en ny definition för fastighetsnära insamling. Enhetliga krav och undantagsbestämmelser om fastighetsnära insamling för kommunen för det avfall som kommunen ansvarar för avseende restavfall, livsmedels- eller köksavfall och förpackningsavfall föreslås. Det innebär att det införs undantagsbestämmelser för fastighetsnära insamling av förpackningsavfall och restavfall. Naturvårdsverkets dispensrätt för fastighetsnära insamling av livsmedels- eller köksavfall tas bort. Redan beslutade dispenser gäller till dess de löper ut eller annat beslutas.

Vidare föreslås hur kommunen ska samla in övrigt avfall som kommunen ansvarar för. Det föreslås att hushåll och verksamheter ska sortera ut grovavfall. Det föreslås även att det införs ett enhetligt dispensförfarande där Naturvårdsverket ska få ge dispens från krav på separat insamling av avfall som består av papper, plast, metall, glas, förpackningsavfall, bioavfall och från och med 2025 textilavfall om något av de av angivna villkoren är uppfyllda. Med de nya utsorteringsbestämmelserna och införandet av definitionerna restavfall och grovavfall föreslås att kravet på utsortering av brännbart avfall upphävs och att det införs ett förbud mot att deponera restavfall. Förbudet att deponera brännbart avfall föreslås ska kvarstå.

Krav på ytterligare sortering för ökad materialåtervinning och nya krav på hantering av förpackningsavfall som yrkesmässigt utsorterats från restavfall

Det föreslås ett förtydligande att den som är ansvarig för att avfallet blir fullständigt behandlat ska se till att det insamlade avfallet sorteras ytterligare om det behövs för att möjliggöra materialåtervinning, för att utifrån avfallets egenskaper uppnå en hög kvalitet på det återvunna materialet, i syfte att bidra till att nå materialåtervinningsmålen.

Vidare föreslås att den som har en avfallsström, som till övervägande del består av förpackningsavfall som har producerats i samband med yrkesmässig sortering av restavfall, ska lämna förpackningsavfallet till de kostnadsfria mottagningsplatserna som tillhandahålls av en producentansvarsorganisation. Det förtydligas att avfall som före

materialåtervinningsförfarandet genomgått sortering, eller annan förberedande behandling, ska räknas med som materialåtervinning, under förutsättning att det inte påverkar materialåtervinningen negativt.

Marknadsdrivna system för återanvändning av förpackningar eller materialåtervinning av förpackningsavfall

Det föreslås att marknadsdrivna system för förpackningar och förpackningsavfall vid anmälan till Naturvårdsverket ska betala en anmälningsavgift på 50 000 kronor. Det föreslås även att ett anmält marknadsdrivet system ska betala en årlig tillsynsavgift på 10 000 kronor för verkets tillsynsverksamhet. Vidare föreslås att ett marknadsdrivet system som inte har beslut från Naturvårdsverket ska betala en miljöstraffavgift på 30 000 kronor om systemet roterar eller samlar in 1 000 förpackningar eller färre, 100 000 kronor om systemet roterar eller samlar in fler än 1 000 förpackningar men högst 10 000 förpackningar eller 300 000 kronor om systemet roterar eller samlar in fler än 10 000 förpackningar.

Undantag och dispensrätt gällande kravet på att skilja förpackningar från sitt innehåll

Det föreslås att undantaget från kravet på att skilja förpackningar från sitt innehåll utvidgas till att inkludera smittförande avfall eller när det finns ett beslut om förverkande eller förstörande. Kommunens dispensrätt från kravet att skilja förpackningar från sitt innehåll förtydligas med nya villkor för dispens och ett krav om en plan om hur verksamheten avser att förebygga att detta avfall uppstår.

Mottagningskriterier och kontroll av uppgifter innan förbränning av avfall

En avfallsproducent, en producentansvarsorganisation, ett marknadsdrivet system, en kommun eller en yrkesmässig insamlare som överlämnar separat insamlat avfall till förbränning föreslås bli skyldig att lämna uppgifter om avfallet till den som driver avfallsförbränningsanläggningen eller samförbränningsanläggningen. Det kan även gälla för en aktör som har ett beslut att hantera kommunalt avfall. Det gäller uppgifter om hur avfallet har producerats, om avfallet har genomgått någon sorteringsprocess eller annan förberedande behandling, och att avfallet får förbrännas. Verksamhetsutövaren som tar emot avfallet för förbränning ska kontrollera uppgifterna. Kontrollen av att uppgifterna är korrekta ska ske på ett sätt som skäligen kan begäras. Kraven att lämna uppgifter eller att kontrollera dessa gäller inte för avfall som förts in eller importerats till Sverige om förordning (EG) nr 1013/2006 är tillämplig.

Förändringar och förtydliganden gällande tillsynsansvar

Det föreslås att länsstyrelsen övertar kommunens tillsynsansvar för kommunens avfallshantering. Länsstyrelsen föreslås vara ensam tillsynsmyndighet för avfallstransporter, yrkesmässig insamling av avfall, handlare och mäklare av avfall respektive för avfallshanteringen på tillståndspliktiga verksamheter.

Kommunerna föreslås ha kvar ansvaret för tillsynen över avfallshantering enligt 15 kap. miljöbalken i fråga om de verksamheter som producerar avfall men som inte är tillståndspliktiga och över att de som är folkbokförda i en kommun och övriga som vistas i kommunen följer avfallslagstiftningen. Kommunen föreslås utöva tillsyn över att reglerna rörande producentansvar efterlevs vid de tillsynsobjekt som ingår i kommunens tillsynsansvar. Även tillsynsansvaret över nedskräpning föreslås vara kvar på kommunen.

Naturvårdsverket föreslås få ett utpekad tillsynsansvar för rapportering på avfallsområdet och ska särskilt kontrollera de uppgifter som rapporteras till myndigheten enligt avfallsförordningen, producentansvarsförordningarna, deponiförordningen, avfallstransportförordningen och utvinningsavfallsförordningen. Kontrollen ska avse tillförlitligheten av uppgifterna, och att uppgifterna är fullständiga och korrekta. Det föreslås tydliggöras att Naturvårdsverket har hela tillsynsansvaret över att producenter, producentansvarsorganisationer och marknadsdrivna system uppfyller skyldigheterna i producentansvarsförordningarna.

Ekonomisk särredovisning av kommunernas avfallsverksamhet

Det föreslås ett krav på att kommunerna i sin ekonomiska redovisning ska särredovisa avfallsverksamheten på samma sätt som VA-verksamheten särredovisas. Av redovisningen ska det framgå hur kommunen fördelat kostnader som varit gemensam med annan verksamhet, om och hur avgifter har tagits ut för att främja miljöanpassad avfallshantering och vilken ersättning kommunen har fått från producentansvarsorganisationer för förpackningar. Den fastställda ekonomiska redovisningen ska finnas tillgänglig för allmänheten.

16.4 Berörda aktörer

Alla 290 kommuner och de 21 länsstyrelserna i Sverige berörs av förslagen i promemorian. Av de statliga myndigheterna berörs framför allt Naturvårdsverket, men även Jordbruksverket, Polismyndigheten, Tullverket och i viss mån mark- och miljödomstolarna. Även verksamheter och hushåll berörs av förslagen. I verksamheter ingår företag, myndigheter och organisationer. I SCB:s företagsregister finns 1,3 miljoner aktiva verksamheter och 1,4 miljoner arbetsställen. Verksamheter berörs både som avfallsproducenter och som verksamheter som hanterar avfall (se avsnitt 16.5.1). Enligt statistik från SCB finns det 4,9 miljoner hushåll i Sverige.

16.5 Konsekvenser av förslagen

16.5.1 Konsekvenser för verksamheter

Förslagen i promemorian syftar till ökad återanvändning och materialåtervinning och mer cirkulära affärsmodeller, vilket innebär nya affärsmöjligheter för verksamheter och företag. Genom tydlighet i ansvar

och vilka krav som gäller skapas en långsiktighet som kan främja investeringar i innovativa tekniska lösningar för insamlingssystem, sorteringsanläggningar och andra behandlingsanläggningar.

En del av förslagen berör alla verksamheter som producerar avfall medan vissa förslag framför allt berör verksamheter som hanterar avfall och begagnade produkter och andra förslag berör fastighetsägare av flerbostadshus eller där verksamhet bedrivs. Konsekvenserna för verksamheter har därför delats upp. I den mån kommunerna bedriver verksamheter påverkas verksamheterna på samma sätt som privata verksamheter och ingår därför i avsnittet verksamheter som hanterar avfall nedan. Utöver de konsekvenser som redovisas nedan innebär förslagen att verksamheterna behöver avsätta tid för att sätta sig in i de nya reglerna, anpassa den egna verksamheten efter reglerna och eventuellt omförhandla avtal, ta fram nya rutiner och uppdatera information.

Konsekvenser för verksamheter som producerar avfall

Nationell avfallsplan

Förslagen som gäller framtagandet av och beslut om den nationella avfallsplanen förväntas ge en plan som är långsiktig och tydligare pekar ut vägen framåt. De bedöms ge ökad stabilitet och trygghet för verksamheter i deras omställning mot ökad miljömässig hållbarhet. De förväntas även medföra förbättrade möjligheter för verksamheterna att söka ekonomiskt EU-stöd för att förbättra avfallshanteringen.

Avfallsproducentens ansvar förtydligas

Att avfallsproducentens ansvar förtydligas kan medföra vissa kostnader för verksamheter som producerar avfall för att säkerställa behandlingen av avfallet och att aktörer som hanterar avfallet har de tillstånd eller har gjort de anmälningar som krävs. Förslaget innebär också att verksamheterna får större möjligheter att välja hur de vill att avfallet ska hanteras och av vilken aktör.

Flytt av ansvar för kommunalt avfall i detaljhandel med livsmedel, för förbrukat kontorspapper och för förbrukat matfett

Alla verksamheter antas producera avfall i form av förbrukat kontorspapper och berörs därmed av förslaget om ansvar för hantering av avfall i form av kontorspapper.

Förslaget om att detaljhandeln med livsmedel ska överta ansvaret för hanteringen av kommunalt avfall som produceras i verksamheten berör cirka 9 300 företag med sammanlagt 10 871 arbetsställen. Av arbetsställena har drygt 60 procent mindre än fem anställda. Förbrukat matfett produceras i huvudsak vid tillagning av mat och förväntas beröra drygt 31 700 företag som tillsammans har nästan 34 000 arbetsställen. Av dessa arbetsställen är det 65 procent som har färre än fem anställda. Det saknas uppgifter om i vilken utsträckning kommuner har gjort undantag gällande ansvaret för det kommunala avfallet i sina föreskrifter för avfallshantering eller gett dispenser till verksamheter. Utgångspunkten är därför att det kommunala avfall som uppstår i de berörda verksamheterna i nuläget ska hanteras av kommunen.

Detaljhandeln med livsmedel och verksamheter med förbrukat kontorspapper eller förbrukat matfett kommer själva att behöva se till att avfallshanteringen av det aktuella avfallet följer avfallshierarkin och även stå för kostnaden för hanteringen. Om avfallet materialåtervinnas kan det även innebära intäkter för den återvunna råvaran. Eftersom förändringen av ansvaret för avfallet efter införandet av uttrycket kommunalt avfall inte fullt ut har slagit igenom i praktiken och privata aktörer i viss utsträckning fortsatt anlitats även för kommunens ansvar för kommunalt avfall, innebär förslaget i praktiken i vissa fall att nuvarande lösningar kan fortgå. Förslaget medför dock ett förtydligande av vad ansvaret innebär vilket kan medföra att befintliga avtal kan behöva omförhandlas.

Verksamheternas tillgång till statistik om avfallsmängder förväntas öka, vilket är positivt för det interna avfallsarbetet. För butikskedjor eller verksamheter som har samarbete över kommungränserna underlättas central upphandling.

Med ansvaret kan även kostnader för eventuella tillstånd eller anmälan för egen hantering av avfallet uppstå liksom kostnader för att säkerställa att avfallet hanteras på rätt sätt. Även kostnader för den rapportering som den som yrkesmässigt samlar in avfallet ska göra kan tillkomma. För de verksamheter som på grund av bristande utbud av avfallshanteringsstjänster begär att kommunen ska överta ansvaret innebär det att verksamheten får betala avfallsavgift till kommunen i stället för till en yrkesmässig insamlare. Av de berörda arbetsställena har nästan 90 procent färre än 5 anställda. För många av dessa verksamheter kan mängden kommunalt avfall som omfattas av förslaget förväntas vara liten. För dessa verksamheter kan det medföra ökade kostnader när de ska byta från ett eget eller fastighetsägarens avfallsabonnemang med kommunen till att upphandla en privat aktör, speciellt för verksamheter i glesbygd. Även om eget ansvar för det kommunala avfallet kan medföra visst merarbete så antas många av de verksamheter som berörs redan i dag upphandla andra avfallstjänster.

Genom förslagen om skyldigheter att bidra till målen och uppföljning förtydligas att verksamheter med ansvar för kommunalt avfall har en skyldighet att förebygga uppkomsten av avfall och säkerställa att avfallshierarkin följs vid hanteringen av det kommunala avfall som de ansvarar för. Det kan på kort sikt innebära något ökade kostnader, men på längre sikt kan kostnaderna minska om uppkomsten av avfallet förebyggs, eller om avfallet sorteras bättre så att mer kan materialåtervinnas.

Utvidgade möjligheter att hantera kommunalt avfall som kommunen ansvarar för

Förslagen om utvidgade möjligheter för yrkesmässiga verksamheter att hantera kommunalt avfall som kommunen ansvarar för och att länsstyrelsen föreslås kunna besluta om att en yrkesmässig verksamhet som bedrivs i flera kommuner inom länet får hantera sitt kommunala avfall förväntas ge positiva konsekvenser för verksamheter i och med att förutsägbarheten ökar och endast en ansökan behöver göras inom varje län. För de verksamheter som får ett beslut att hantera kommunalt avfall förväntas samma konsekvenser som för de verksamheter som föreslås få ansvar för det kommunala avfallet. Skillnaden är att ansökan om undantag

från kommunens ansvar endast söks av de verksamheter som själva vill ta ansvar för hanteringen av kommunalt avfall eller enskilda avfallsströmmar som är kommunalt avfall och därmed har en plan för hanteringen av avfallet. För den verksamhet som väljer att ansöka om att hantera kommunalt avfall tillkommer en prövningsavgift på 1 660 kronor och om de beviljas så blir det en tillsynsavgift årligen på 1 000 kronor.

Krav på ytterligare sortering för ökad materialåtervinning och nya krav på hantering av förpackningsavfall som yrkesmässigt utsorterats från restavfall

Förtydligandet av behovet av eftersortering kan innebära ökade kostnader för avfallsproducenter, eftersom de ska stå för kostnaderna för hanteringen av det avfall som de producerat. Eftersom det framför allt är förtydliganden som föreslås, kan en del av kostnaderna anses vara sådana som verksamheterna redan borde ha tagit. Förslaget syftar även till att främja att mer avfall kan materialåtervinnas som ny råvara, vilket också kan innebära en intäkt för avfallsproducenten.

Förslaget att förpackningsavfall som yrkesmässigt har sorterats ut från restavfallet ska lämnas till de mottagningsplatser som tillhandahålls av den största producentansvarsorganisationen bedöms innebära positiva effekter för verksamheten för plastförpackningsavfallet, eftersom avfallet kan lämnas kostnadsfritt och verksamheten inte behöver finansiera den fortsatta hanteringen. För förpackningsavfall som består av annat material som kan ha ett positivt värde kan förslaget innebära att verksamheten inte kan tillgodogöra sig den intäkten.

Undantag och dispensrätt gällande kravet på att skilja förpackningar från sitt innehåll

Förslaget att utvidga undantaget från kravet på att skilja förpackningar från dess innehåll till smittförande avfall och vid förverkande och beslag bedöms underlätta hanteringen. Förslaget att förändra kommunens dispensrätt från kravet på att skilja förpackningar från dess innehåll förväntas innebära att det blir enklare att bedöma ansökningarna med de nya villkoren. Eftersom kravet inte är nytt så bedöms inte förslaget påverka antalet dispensansökningar som kommer in till kommunen. Eftersom viss tid har gått sedan kravet infördes och verksamheter som getts dispens har fått tid att anpassa sig till de nya kraven förväntas verksamheternas behov av fortsatt dispens ha minskat.

Mottagningskriterier och kontroll av uppgifter innan förbränning av avfall

Förslaget rör avfall som ska samlas in separat i syfte att förberedas för återanvändning eller materialåtervinning. Förslaget berör en avfallsproducent, en producentansvarsorganisation, ett marknadsdrivet system, en kommun eller en yrkesmässig insamlare som överlämnar separat insamlat avfall till förbränning. Det kan även gälla för en aktör som har ett beslut om att hantera kommunalt avfall. Verksamheterna ansvarar för den fullständiga hanteringen av avfallet och för att avfallet som samlats in separat i syfte att förberedas för återanvändning eller materialåtervinning inte förbränns. Eftersom detta avfall inte får

förbrännas, bedöms kravet på att lämna information vid överlämnandet av avfall till förbränning endast innebära begränsade administrativa kostnader för de verksamheter som trots det har avfall som de avser att förbränna.

Utsortering, separat insamling och insamling av avfall

Verksamheter träffas redan i dag av den mer övergripande styrningen i miljöbalken och avfallsförordningen som anger att avfall ska hanteras enligt avfallshierarkin. Det föreslagna utsorteringskravet kan därmed ses som ett komplement till redan gällande styrning som förtydligar redan befintliga krav. Förslaget om utsortering kan kräva vissa resurser i form av kostnader för utrymmen, kärl, tid för sortering och ökade kostnader för transport av avfallet. Det är samma mängd avfall som ska hanteras, men det ska hanteras i separata flöden. Kostnaderna för transport av det utsorterade avfall som är kommunalt avfall beror på hur kommunens insamlingssystem utformas i de kommuner som i dag endast har insamling på en återvinningscentral. För verksamheter i de kommuner där servicen för insamlingen av avfallet ökar kan kostnaderna för transport av avfallet påverkas positivt. Samtidigt kan avfallsavgifterna höjas till följd av att kommunen ökar servicenivån. Avfall som inte är kommunalt avfall kan samlas in separat av en avfallsentreprenör. Skrymmande kommunalt avfall ska ofta redan i dag sorteras ut, genom krav i kommunernas avfallsföreskrifter, så kravet på att sortera ut grovavfall förväntas inte medföra några betydande merkostnader.

Övriga krav

Förslagen om enhetliga krav och undantag från fastighetsnära insamling, hantering av förpackningsavfall som yrkesmässigt utsorterats från restavfall, marknadsdrivna system för återanvändning av förpackningar eller materialåtervinning av förpackningsavfall, förändringar och förtydliganden gällande tillsynsansvar och ekonomisk särredovisning av kommunernas avfallsverksamhet förväntas inte medföra några betydande direkta konsekvenser för verksamheter som producerar avfall.

Konsekvenser för verksamheter som hanterar avfall eller produkter för återanvändning

Insamlingen av livsmedels- eller köksavfall respektive restavfall sker i 61 procent av kommunerna i huvudsak av privata avfallsbolag, i 36 procent av kommunerna i egen regi och i resterande 3 procent i en kombination av privata utförare och kommunens regi. Behandlingen av avfallet genomförs antingen i egen regi av kommunerna eller av en extern utförare efter upphandling, som kan vara en annan kommun, annat kommunalägt bolag eller ett privat företag.

Länsstyrelsen har ett nationellt register över transportörer som har tillstånd eller gjort anmälan om transport av avfall enligt 5 kap avfallsförordningen eller enligt Naturvårdsverkets föreskrift NFS 2022:2. Innehåller även företag som anmält yrkesmässig insamling av avfall och handlare och mäklare av avfall enligt avfallsförordningen. Enligt länsstyrelsens nationella register finns det 203 handlare och mäklare av

avfall, 220 yrkesmässiga insamlare, 116 verksamheter som anmält transport av icke-farligt avfall och 13 864 verksamheter som har tillstånd för transport av icke-farligt avfall (Utdrag gjort 2024-06-07 från <https://www.kontrolleraavfallstransporter.se/>).

Enligt promemorian från oktober 2019 som föreslog hur genomförandet av det reviderade avfallsdirektivet skulle göras finns det cirka 1 100 tillstånds- och/eller anmälningspliktiga återvinningsverksamheter, varav cirka 850 bedriver tillståndspliktig återvinningsverksamhet. Det finns 34 avfallsförbränningsanläggningar i Sverige som har tillstånd att energiutvinna kommunalt avfall.

Skyldigheter att bidra till målen och uppföljning

Den föreslagna skyldigheten för avfallsproducenter att bidra till att nå målen för förberedelse för återanvändning och materialåtervinning av kommunalt avfall berör även de som hanterar avfallet genom att avfallsproducenten kan komma att ställa ytterligare krav på hanteringen av avfallet. Eventuella ökade kostnader för att hantera avfallet ska avfallsproducenten stå för.

Nationell avfallsplan

Precis som för verksamheter som producerar avfall förväntas förslagen om den nationella avfallsplanen ge verksamheter som hanterar avfallet en plan som är långsiktig och tydligare pekar ut vägen framåt. Det bedöms ge ökad stabilitet och trygghet för verksamheter i deras omställning mot ökad miljömässig hållbarhet. Det förväntas även medföra förbättrade möjligheter för verksamheterna att söka ekonomiskt EU-stöd för att förbättra avfallshantering.

Avfallsproducentens ansvar förtydligas

Förtydliganden av ansvaret bedöms vara positivt för verksamheter som hanterar avfall eftersom ökad tydlighet kan förväntas minska administrativa kostnader vid förhandling av avtal.

Flytt av ansvar för kommunalt avfall i detaljhandeln med livsmedel, för förbrukat kontorspapper och för förbrukat matfett

Förslaget om att flytta ansvar för visst kommunalt avfall förväntas medföra att efterfrågan på privata avfallsaktörers tjänster ökar i de kommuner där kommunen i dag sköter insamlingen i egen regi. Även kommunala bolag kan fortsätta att erbjuda sina avfallshanteringstjänster. Kraven på yrkesmässiga insamlare att rapportera uppgifter om det insamlade kommunala avfallet till Naturvårdsverket innebär ökade kostnader för insamlare, men kostnaden kan överföras till avfallsproducenten. Försenad rapportering medför en miljöstraffavgift på 10 000 kronor.

Utvidgade möjligheter att hantera kommunalt avfall som kommunen ansvarar för

Förslaget om utvidgade möjligheter för yrkesmässiga verksamheter att hantera kommunalt avfall förväntas medföra att efterfrågan på privata avfallsaktörers tjänster ökar i de kommuner där kommunen i dag sköter

insamlingen i egen regi. Även kommunala bolag kan fortsätta erbjuda sina avfallshanteringstjänster. Kraven på yrkesmässiga insamlare att rapportera uppgifter om det insamlade kommunala avfallet till Naturvårdsverket innebär ökade kostnader för insamlare, men kostnaden kan överföras till avfallsproducenten. Det tillkommer också en tillsynsavgift på 1 000 kronor för de yrkesmässiga insamlarna.

Insamlingssystem för återanvändning

Förslaget om att kommunen ska tillhandahålla insamlingssystem för att öka servicen för hushåll och verksamheter förväntas innebära nya affärsmöjligheter för företag som anlitas av kommunen för att uppfylla kraven. I de kommuner där kraven redan är uppfyllda förväntas ingen förändring ske. För företag eller sammanslutningar vars verksamhet är försäljning av begagnade varor kan förslaget om att kommunen ska tillhandahålla insamlingssystem för återanvändning av produkter från hushåll innebära att produkter som hade lämnats direkt till dessa aktörer nu i stället lämnas till kommunens insamlingssystem. Det kan innebära intäktsförluster. Samtidigt kan dessa aktörer få kostnadsfri tillgång till produkterna som kommunen samlar in, men då eventuellt i konkurrens med privatpersoner och andra aktörer. Förslaget kan även innebära att kommunens insamlingssystem genomförs i samarbete med några av dessa aktörer. De aktörerna förväntas då få ett ökat inflöde av begagnade produkter som kan säljas vidare i deras verksamhet.

Utsortering, separat insamling och insamling av avfall

Förslaget om utökad utsortering och separat insamling innebär nya affärsmöjligheter för avfallsbolag som samlar in och transporterar avfall, både på uppdrag av kommunen eller anlitas av verksamheter för det icke kommunala avfallet. Även för verksamheter som sorterar eller på något annat sätt behandlar avfall förväntas förslaget innebära nya affärsmöjligheter, eftersom mer avfall sorteras ut och blir tillgängligt för behandling. För materialåtervinningsverksamheter förväntas förslaget medföra renare flöden och större kvantiteter, vilket kan medföra minskade kostnader och ökad omsättning.

Krav på ytterligare sortering för ökad materialåtervinning och nya krav på hantering av förpackningsavfall som yrkesmässigt utsorterats från restavfall

Förslaget att förtydliga att eftersortering av insamlat avfall kan krävas för att öka materialåtervinningen kan innebära nya affärsmöjligheter i form av sorteringsanläggningar och anläggningar som materialåtervinner avfall.

Förslaget innebär att den som bedriver en eftersorteringsanläggning ska lämna över det avfall som mestadels utgörs av förpackningar, till mottagningsplatserna enligt förpackningsförordningen. I de fall hanteringen av det utsorterade avfallet i dag medför en kostnad för verksamheten innebär förslaget en lättnad. I de fall det utsorterade avfallet ger en intäkt innebär det en förlorad intäkt.

Mottagningskriterier och kontroll av uppgifter innan förbränning av avfall

Förslaget kan, tillsammans med förslaget om ökad utsortering och separat insamling, medföra ökade administrativa kostnader för de företag som hanterar denna typ av avfall. Hur avfallet har hanterats fram till att det lämnas över för förbränning behöver dokumenteras och redovisas och en bedömning av om avfallet får förbrännas behöver göras. Kostnaderna kan föras över till avfallsproducenten. Samtidigt anger aktörerna att de redan i dag har dokumentation om hur avfallsflödena ser ut, eftersom det bland annat påverkar faktureringen och hållbarhetsredovisningen för företagen. Förslaget syftar till att öka materialåtervinningen av separat insamlat avfall och dokumentationen bedöms nödvändig för allt avfall som avses lämnas till förbränning. För den som driver en förbränningsanläggning innebär förslaget att resurser behöver avsättas för att kontrollera de uppgifter som den som lämnar över avfallet för förbränning ska lämna. Mest resurser kan uppstå inledningsvis när kravet är nytt. Ett ökat resursbehov kan innebära att mottagningsavgifterna höjs.

Förändringar och förtydliganden gällande tillsynsansvar

Att länsstyrelsen tar över tillsynsansvaret för den kommunala avfallshanteringen kan inledningsvis medföra behov av ökad tillsyn av kommunala bolag och privata bolag som anlitas av kommunen för avfallshantering. Att länsstyrelsen blir ensam tillsynsmyndighet för avfallstransporter och handlare och mäklare av avfall förväntas inte medföra några större konsekvenser för berörda verksamheter.

Hantering av förpackningsavfall som yrkesmässigt utsorterats från restavfall

Förslaget kan framför allt få konsekvenser för producenter och producentansvarsorganisationer för förpackningar eftersom avfallet ska lämnas till mottagningsplatser och hanteras inom producentansvaret för förpackningar. Det kan medföra något ökade mängder utsorterat förpackningsavfall att hantera samtidigt som kostnaderna kan öka framför allt om det överlämnade avfallet innehåller mycket annat avfall än förpackningsavfall. Utsortering sker i dag främst av förpackningsavfall av plast eller metall. Det är därför främst de producenter som producerar förpackningar av de materialen som kommer att få av ökade kostnader.

Marknadsdrivna system för återanvändning av förpackningar eller materialåtervinning av förpackningsavfall

Förslagen på anmälningsavgift, tillsynsavgift och miljö sanktioner berör endast ett fåtal verksamheter. Enligt Naturvårdsverket är det 16 system. Förslaget innebär dels en direkt kostnad vid anmälan till Naturvårdsverket på 50 000 kronor per år. Ett anmält marknadsdrivet system för återanvändning eller materialåtervinning ska för varje kalenderår betala en avgift till Naturvårdsverket med 10 000 kronor för verkets tillsynsverksamhet. Redan anmälda system betalar bara den årliga tillsynsavgiften. Förslaget om en sanktion för den som driver ett system

utan att ha anmält sig hos Naturvårdsverket innebär att incitamenten att anmäla sig ökar, vilket leder till jämnare konkurrensvillkor.

Övriga förslag

Förslagen om enhetliga krav och undantag från fastighetsnära insamling, undantag och dispensrätt gällande kravet på att skilja förpackningar från sitt innehåll och ekonomisk särredovisning av kommunernas avfallsverksamhet förväntas inte medföra några direkta konsekvenser av betydelse för verksamheter som hanterar avfall eller produkter för återanvändning.

De som behandlar avfall i avfallsförbränningsanläggningar eller samförbränningsanläggningar berörs särskilt av förslaget om mottagningskriterier. Alla förslag som syftar till minskade avfallsmängder och ökad materialåtervinning av avfall innebär att mindre mängder inhemskt kommunalt avfall blir tillgängligt för förbränning. Så länge det är lönsamt kommer importen av avfall för förbränning att öka för att kompensera för det kapacitetsunderskott som blir följderna av förslaget. Sammantaget kommer intäkterna av avfallsförbränning sannolikt att minska över tid när materialåtervinningen ökar.

Konsekvenser för verksamheter som använder återvunnen råvara

Förtydligandet av behovet av ytterligare sortering av avfall som samlats in efter materialslag syftar till att främja att mer avfall kan materialåtervinnas som ny råvara, vilket innebär att värdet på materialet kan bevaras. Det kan också innebära att ny infrastruktur etableras i form av sorteringsanläggningar och att dessa kan sälja det utsorterade avfallet som ny sekundär råvara. Det skulle kunna innebära att det kommer att finnas ökad tillgång på sekundär råvara, vilket kommer att kunna vara en konkurrensfördel för de verksamheter som producerar varor av återvunnen råvara.

Konsekvenser för fastighetsägare

I Sveriges finns det totalt cirka 141 000 hyreshusenheter som innefattar både flerfamiljshus (bostadsrätter och hyresrätter) och fastigheter med lokaler. Fastighetsägare är bostadsrättsföreningar, privata fastighetsägare eller kommunägda bostadsbolag. Förslaget om utsortering av fler typer av avfall och material kan innebära att fastighetsägare behöver upplåta utrymme för ytterligare kärll beroende på vad kommunen väljer för insamlingssystem. Det är samma mängd avfall som ska hanteras, men åtskilt från annat avfall, vilket kan kräva mer utrymme beroende på vilket insamlingssystem som väljs. Ökade kostnader för kommunen för avfallshantering kan innebära att avfallsavgiften höjs, men det är då en kostnad som fastighetsägaren förväntas föra vidare till hyresgästerna.

16.5.2 Konsekvenser för kommuner

Kommunerna berörs av många av förslagen. I de fall kommunen berörs av förslagen i egenskap av verksamhet som producerar avfall eller om kommunen bedriver verksamheter inom avfallsområdet skiljer sig inte

konsekvenserna från andra verksamheter, se avsnitt 16.5.1. Nedan beskrivs framför allt hur kommunen påverkas i rollen som ansvarig för hanteringen av kommunalt avfall och som tillsynsmyndighet. Utöver de förslag som redovisas nedan innebär kommunernas ansvar för avfallshantering att administrativa kostnader för att uppdatera avfallsföreskrifter, avfallsavgifter, webbsidor och annat informationsmaterial uppstår löpande för alla kommuner. Kommunernas ansvar för kommunalt avfall är av central betydelse för att målen om förberedelse för återanvändning och materialåtervinning av kommunalt avfall ska nås.

Skyldigheter att bidra till målen och uppföljning

Förtydligandet av kommunens ansvar för att bidra till att nå målen för förberedelse för återanvändning och materialåtervinning kan medföra att kommunen måste vidta åtgärder för att målen ska nås. Genom att förebygga avfall eller att använda avfallet på ett mer resurseffektivt sätt genom materialåtervinning kan kommunens kostnader för avfallshanteringen minska.

Nationell avfallsplan

Förslaget om att kravet på kommunala avfallsplaner tas bort innebär en förenkling för kommunerna och minskade administrativa kostnader för kommunen. Av flera kommunala avfallsplaner framgår att det är ett omfattande arbete med att utforma de kommunala avfallsplanerna och att kommunen oftast anlitar konsultbolag under flera års tid för uppgiften. Även om kravet på att kommunen ska ha en avfallsplan föreslås tas bort kan kommunen fortfarande ta fram en kommunal avfallsplan som en del i avfallsansvaret. Det blir då upp till kommunen att välja hur omfattande den ska vara och den behöver inte uppdateras vart fjärde år utan endast när kommunen själv bedömer att det finns behov.

Förslaget att regeringen ska se till att det finns en nationell avfallsplan bedöms inte påverka kommunerna.

Flytt av ansvar för kommunalt avfall i detaljhandeln med livsmedel, för förbrukat kontorspapper och förbrukat matfett

Förslagen om att flytta ansvaret för det kommunala avfallet inom detaljhandeln med livsmedel och för förbrukat kontorspapper och förbrukat matfett innebär dels minskat ansvar för kommunen och därmed minskade kostnader för transporter och behandling av avfall, dels minskade intäkter i de fall avfallsflödena genererade en intäkt. Det innebär även att kollektivet som betalar avfallsavgift minskar något. Eftersom förändringen av ansvaret för avfallet efter införandet av uttrycket kommunalt avfall inte fullt ut har slagit igenom i praktiken, och privata aktörer i viss utsträckning fortsatt anlitas även för kommunens ansvar för kommunalt avfall, innebär förslaget i praktiken i vissa fall att nuvarande lösningar kan fortgå.

Förslaget att kommunen ska få ett andrahandsansvar för detta avfall kommer framför allt inledningsvis att innebära viss administration för att hantera verksamheters önskemål om att kommunen övertar ansvaret. Det kan även påverka kommunens avfallsplanering, budget för avfallshantering och avfallshanteringsverksamhet.

Utvidgade möjligheter att hantera kommunalt avfall som kommunen ansvarar för

Att länsstyrelsen föreslår hantera ansökningar från verksamheter som vill hantera sitt kommunala avfall innebär att kommunen inte behöver hantera de ansökningarna. Om fler beslut fattas kan det medföra en viss minskning av det kommunala avfall som kommunen ska hantera. Om de avfallsströmmar som det ges undantag för är lönsamma, kan det komma att påverka kommunens avfallsbudget negativt. Det innebär även att kollektivet som betalar avfallsavgift kan minska något. Kommunen behöver även delta i förfarandet hos länsstyrelsen, vilket innebär en begränsad administrativ börda som också är viktig för att kommunen ska få kännedom om beslutet.

Insamlingssystem för återanvändning

Förslagen om insamlingssystem för återanvändning av produkter från hushåll innebär ökade kostnader för de kommuner som inte redan uppfyller dessa krav. År 2022 tillhandahölls mottagning av produkter för återanvändning på 60 procent av landets återvinningscentraler. Vissa kommuner erbjuder även mobil insamling. Kommunernas kostnader finansieras genom att kommunerna har rätt att öka avfallsavgiften. Genom att öka insamlingen av produkter för återanvändning väntas avfallsmängderna att minska och därmed kommer även kostnaderna för den avfallshanteringen att minska. Kravet på att ge privatpersoner, företag och sammanslutningar kostnadsfri tillgång till de insamlade produkterna innan de hanteras vidare av kommunen kräver en plan för genomförande och kan även medföra kostnader för personal och utrymmen för verksamheten.

Den årliga rapporteringen till Naturvårdsverket av uppgifter om mängden produkter som samlats in kan innebära merkostnader för kommunen i form av vägning och insamling och sammanställande av uppgifter för rapportering.

Utsortering, separat insamling och insamling av avfall

Förslaget om att kommunen, för avfall som inte samlas in fastighetsnära, ska inrätta insamlingssystem som underlättar för hushåll och verksamheter att lämna utsorterat avfall (exempelvis plast, papper, metall, glas, grovavfall, park- och trädgårdsavfall och farligt avfall) och där avfallet samlas in separat och i enlighet med avfallshierarkin kan medföra ökade kostnader, framför allt för de kommuner som inte redan har olika lösningar för att öka servicenivån. Återigen beror kostnaden på de specifika förutsättningarna i kommunen och på hur kommunerna väljer att utöka servicenivån och hantera insamlingen.

Förslaget om insamling av avfall som inte samlas in fastighetsnära innebär att kommunen behöver se över sin insamling av avfall så att insamlingen av grovavfall och avfall som består av papper, plast, glas och metall kan göras i separata fraktioner. Det innebär även att kommunen måste hitta avsättning för det insamlade avfallet så att det förbereds för återanvändning eller materialåtervinns. Det kan medföra ökade kostnader för kommunen, både i form av transport och behandling i de fall materialåtervinningen inte ger en intäkt. Ökade kostnader kan finansieras

genom en höjning av avfallsavgiften. För de kommuner som redan i dag erbjuder separat insamling av de utpekade flödena innebär det nya kravet marginella konsekvenser.

Enhetliga krav och undantag från fastighetsnära insamling

Förslaget om att harmonisera och förtydliga lagstiftningen om fastighetsnära insamling av förpackningsavfall, livsmedels- eller köksavfall och restavfall och att införa generella undantag i stället för att ha ett dispensförfarande innebär framför allt administrativa lättnader för kommunerna i planeringen av samlingsinfrastrukturen, Enhetliga system kan också leda till besparingar. Det kan också innebära minskade administrativa kostnader för kommunen. Förslagen förenklar för kommunerna genom att kraven förtydligar att all fastighetsnära insamling bör ske från en och samma plats. Förslagen ger också kommunen befogenhet att komma överens med fastighetsägare och anvisa plats.

Krav på ytterligare sortering för ökad materialåtervinning och nya krav på hantering av förpackningsavfall som yrkesmässigt utsorterats från restavfall

Förslaget att förtydliga att eftersortering av insamlat avfall kan krävas för en fullständig behandling av avfallet enligt avfallshierarkin kan innebära att nuvarande avtal med avfallsbehandlare behöver justeras eller nya upphandlingar göras.

Undantag och dispensrätt gällande kravet på att skilja förpackningar från sitt innehåll

Att undantagen utökas och dispensrätten ändras kan innebära färre dispensansökningar till kommunerna vilket medför ett minskat behov av resurser.

Förändringar och förtydliganden gällande tillsynsansvar

Förslaget innebär att kommunens tillsynsansvar för avfallshantering enligt 15 kap. miljöbalken vid verksamhet som kommunen själv bedriver och för avfallstransporter, insamling av avfall, handlare och mäklare och vid tillståndspliktiga verksamheter inom kommunen tas bort. Det innebär ett minskat tillsynsansvar för kommunen. Denna tillsyn utgör en mindre del i kommunens tillsynsansvar enligt miljöbalken men förväntas innebära ett minskat behov av resurser för tillsyn.

Flera av de andra förslagen innebär samtidigt att tillsynsansvaret inom kommunens kvarvarande ansvar utökas. Det kan innebära att ytterligare insatser behöver vidtas av kommunen. Det gäller till exempel tillsyn över ansvaret för visst kommunalt avfall, utpekade skyldigheter för verksamheter att bidra till att nå målen för kommunalt avfall och förtydligandet av ansvaret för hantering av avfall. Förtydligandet av ansvaret för avfallet förväntas samtidigt underlätta tillsynsarbetet, eftersom ansvarsfrågan inte behöver utredas i varje enskilt ärende samtidigt som det blir tydligare vad ansvaret innebär.

Utöver detta bedöms kommunen framför allt beröras i rollen som ansvarig för hantering av kommunalt avfall. Det har nyligen införts många nya krav i avfallslagstiftningen. Till detta kommer förslagen i denna

promemoria på den kommunala avfallshanteringen och det faktum att hanteringen av det kommunala avfallet är avgörande för att nå materialåtervinningsmålen. Detta kan innebära att tillsynen av den kommunala verksamheten kommer att behöva utökas jämfört med i dag.

Ekonomisk särredovisning av kommunernas avfallsverksamhet

Förslaget om att kommunen i den ekonomiska redovisningen ska särredovisa avfallsverksamheten kan initialt medföra ökade kostnader för de kommuner som inte redan gör så. Eftersom motsvarande krav finns för vatten- och avloppsverksamheten, finns det viss kompetens och erfarenhet i kommunen som kan underlätta genomförandet. Den administrativa kostnaden kan öka något under det första året när nya mallar och rutiner ska tas fram och tillämpas för första gången. Den ekonomiska särredovisningen förväntas vara en hjälp i kommunens planering på ett sätt som också kan innebära kostnadsbesparingar.

Övriga förslag

Förslaget att länsstyrelsen ska ansvara för tillsyn över kommunernas avfallshantering innebär en kostnad för kommunen med 800 kronor per påbörjad handläggningstimme. Förslaget rörande marknadsdrivna system för återanvändning av förpackningar eller materialåtervinning av förpackningsavfall berör inte kommunen. Vad gäller förslaget mottagningskriterier och kontroll av uppgifter innan förbränning av avfall uppstår samma konsekvenser som för övriga verksamheter som hanterar avfall och konsekvenserna framgår i det avsnittet.

Påverkan på finansieringsprincipen och det kommunala självstyret

Några av förslagen i promemorian riktar sig mot kommunal verksamhet och bedömningen är att eftersom det finns en möjlighet för kommunerna att ta ut en kostnadstäckande avgift för samtliga de uppgifter som föreslås i promemorian är finansieringsprincipen inte tillämplig.

Vissa av förslagen har påverkan på kommunernas ekonomi och handlingsutrymme. Bedömningen är därför att förslagen har påverkan på det kommunala självstyret. Principen om den kommunala självstyrelsen fordrar att en inskränkning inte går utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till förslagets syfte (14 kap. 3 § regeringsformen).

Bedömningen är att ändamålet med de nya förslagen inte kan uppnås på ett för det kommunala självbestämmandet mindre ingripande sätt än det som föreslås. Flera av de avfallsslag där ansvaret nu föreslås övergå till de yrkesmässiga avfallsproducenterna ingick inte i kommunens ansvar innan begreppet kommunalt avfall infördes. Naturvårdsverket har i sin redovisning om ökad materialåtervinning framfört att det råder stor osäkerhet hos kommunerna om ansvaret för kommunalt avfall och har även påvisat att kommunen i många fall inte har tagit sitt ansvar för insamlingen av detta avfall. Bedömningen är därför att inskränkningen inte går utöver vad som är nödvändigt.

16.5.3 Konsekvenser för länsstyrelsen

I de fall länsstyrelsen berörs av förslagen i egenskap av verksamhet som producerar avfall skiljer sig inte konsekvenserna från andra verksamheter, se avsnitt 16.5.1.

Utöver detta berörs länsstyrelsen framför allt av förslagen om förändringar och förtydliganden som gäller tillsynsansvar och utvidgade möjligheter att hantera kommunalt avfall som kommunen ansvarar för. Även om länsstyrelsen har tillsynsansvar för hantering av avfall redan i dag, är ansvaret för kommunalt avfall begränsat.

Förslaget om att länsstyrelsen får tillsynsansvar för kommunens skyldigheter när det gäller avfallshantering innebär därför en ny arbetsuppgift för länsstyrelsen. Det medför ett ökat behov av resurser, även om det föreslås nya avgifter för att finansiera dessa uppgifter. Utöver resurser för faktisk tillsyn kommer det att behöva tas fram bland annat rutiner, mallar och bedömningsgrunder för det nya ansvarsområdet. Länsstyrelsen bör få stöd och vägledning från Naturvårdsverket för att enhetliga bedömningar ska kunna göras över landet och för att förenkla för länsstyrelserna.

Kraven på avfallshanteringen förändras med förslagen i promemorian. Därmed ändras även kommunens skyldigheter för hantering av kommunalt avfall, vilket också innebär att vad som ingår i det föreslagna tillsynsansvaret ändras. Även förslaget om att länsstyrelsen får allt tillsynsansvar för verksamheter som transporterar avfall, yrkesmässig insamling av avfall och för handlare och mäklare av avfall innebär utökade och delvis nya arbetsuppgifter för länsstyrelsen, vilket också medför ett ökat behov av resurser. Det föreslås därför att tillsynsavgiften för den tillsyn som bedrivs gentemot tillståndspliktiga verksamheter också ska täcka tillsyn över avfallsområdet enligt 15 kap. miljöbalken. Den nya tillsynen i övrigt ska täckas av nya tillsynsavgifter för länsstyrelsens arbete. Att länsstyrelsen får ensamt ansvar där ansvaret tidigare var parallellt eller dubbelt med kommunens tillsynsansvar kan minska behovet av samordning med kommunen och att eventuella otydligheter försvinner, vilket minskar de administrativa kostnaderna.

Förslaget om utvidgade möjligheter för yrkesmässiga verksamheter att hantera kommunalt avfall som kommunen ansvarar för innebär att länsstyrelsen måste avsätta resurser för att hantera ansökningarna. Det föreslås dock att en avgift ska införas som innebär att de yrkesmässiga verksamheterna ska betala för länsstyrelsens prövning av ansökan.

Sammantaget innebär förslagen att för den verksamhet som väljer att ansöka om undantag för att hantera kommunalt avfall tillkommer en prövningsavgift på 1 660 kronor och om de beviljas så blir det en tillsynsavgift årligen på 1 000 kronor. Därutöver en årlig tillsynsavgift på 1 000 kronor för yrkesmässiga insamlare av avfall. Vidare föreslås att länsstyrelsens tillsyn över kommunerna ska finansieras med en tillsynsavgift på 800 kronor i timmen.

16.5.4 Konsekvenser för Naturvårdsverket

I de fall Naturvårdsverket berörs av förslagen i promemorian i egenskap av verksamhet som producerar avfall skiljer sig inte konsekvenserna från andra verksamheter, se avsnitt 16.5.1. Nedan beskrivs konsekvenserna för Naturvårdsverket i rollen som ansvarig myndighet för avfall, förebyggande av avfall och kretsloppsfrågor och som tillsynsmyndighet på avfallsområdet. Utöver de konsekvenser som beskrivs nedan innebär Naturvårdsverkets ansvar för avfallsområdet att Naturvårdsverket löpande behöver ta fram och uppdatera vägledningarna samt ta fram, revidera och upphäva föreskrifter och uppdatera information.

Skyldigheter att bidra till målen och uppföljning

Målet om förberedelse för återanvändning och materialåtervinning av kommunalt avfall är i dag ett etappmål som Naturvårdsverket redan har ansvar för uppföljningen av.

Förslaget är att Naturvårdsverket ska följa upp och redovisa hur utvecklingen ser ut för målen och hur olika aktörer uppfyller målen. Eftersom uppföljningen bygger på uppgifter som ska rapporteras till Naturvårdsverket förväntas uppföljningen innebära en mindre arbetsinsats. Krav på att Naturvårdsverket vid behov ska lämna förslag på åtgärder så att målen nås i tid finns redan inom miljömålssystemet och inom flera producentansvar och bör inte leda till merarbete.

Nationell avfallsplan

Förslaget att det är regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer som ska besluta om den nationella avfallsplanen är en förändring då det i dag är Naturvårdsverket som ska se till att det finns en nationell avfallsplan. Förslaget kan innebära ett minskat ansvar om regeringen inte beslutar att det är Naturvårdsverket som ska besluta om planen. I och med förslaget att Naturvårdsverket ska utarbeta ett underlag till regeringen till den nationella avfallsplanen bedöms att de resurser som Naturvårdsverket behöver avsätta för detta arbete inte förändras. Att Naturvårdsverket inte behöver ta fram föreskrifter för innehållet i de kommunala avfallsplanerna förväntas dock innebära visst minskat arbete. Förtydligandet om vad som ska ingå i underlaget till avfallsplanen och förslaget att Naturvårdsverket ska utvärdera avfallsplanen vart sjätte år eller när Naturvårdsverket ser ett behov av att avfallsplanen uppdateras bedöms vara en förenkling av Naturvårdsverkets arbete. Det beror på att förslaget är att om Naturvårdsverket bedömer att det behöver göras en förändring av avfallsplanen ska endast ett underlag till uppdatering av relevanta delar av planen utarbetas och lämnas till regeringen.

Avfallsproducentens ansvar förtydligas

Att avfallsproducentens ansvar för avfall tydliggörs förväntas underlätta Naturvårdsverkets vägledningsarbete om avfallsproducentens ansvar.

Flytt av ansvar för kommunalt avfall i detaljhandel med livsmedel, för förbrukat kontorspapper och förbrukat matfett

Förslaget om att yrkesmässiga insamlare som samlar in kommunalt avfall där kommunen inte har ett ansvar ska rapportera uppgifter digitalt till Naturvårdsverket innebär vissa nya arbetsuppgifter för Naturvårdsverket. Uppgifterna består i att ta emot, sammanställa och granska rapporteringen. Bedömningen är att kostnaden för detta bör vara marginell med hänsyn till att antalet rapporteringar förväntas uppgå till i ca 200, baserat på att det finns 220 verksamheter registrerade som yrkesmässig insamlare av avfall i länsstyrelsens register. Naturvårdsverket är dessutom redan ansvarigt för att se till att samla in, sammanställa och granska rapporteringen på avfallsområdet när det gäller innehållet i den nationella avfallsplanen och den övriga rapportering som ska ske i enlighet med avfallsdirektivet. Vissa nya kostnader för Naturvårdsverket bedöms kunna uppstå till följd av att befintliga system för rapportering även måste inkludera denna rapportering och arbetstid för att granska rapporteringen (se vidare i avsnittet om tillsynsansvar nedan). Bedömningen är att eventuella nya kostnader kan hanteras inom ram.

Förändringar och förtydliganden av tillsynsansvaret

Det föreslagna tillsynsansvaret för rapportering och förtydligandet när det gäller granskningen av samtliga uppgifter som ska rapporteras enligt avfallsdirektivet innebär nya och utökade arbetsuppgifter för Naturvårdsverket. Det föreslagna ansvaret för att granska rapporterade uppgifter om avfallsmängder och hantering av avfall förväntas inte innebära någon ny faktisk arbetsuppgift, utan det är något som bör ingå redan i dag. Finansieringen av de resurser som krävs för tillsyn förväntas ske genom tillsynsavgifter precis som i dag.

Utsortering, separat insamling och insamling av avfall

Förslagen som förtydligar kraven på utsortering, separat insamling och insamling av avfall bedöms underlätta för Naturvårdsverket i deras vägledningsarbete.

Förslaget att Naturvårdsverket får ge dispens från krav på separat insamling, i stället för att meddela föreskrifter, innebär utökade, återkommande arbetsuppgifter för Naturvårdsverket. Antalet dispensansökningar antas vara störst under det första året. Hur många dispensansökningar det kan handla om är svårt att uppskatta. De flesta dispensansökningar kommer förmodligen att komma från kommunerna. Samtidigt kan det tillkomma dispensansökningar från verksamheter. Bedömningen är att eventuella nya kostnader kan hanteras inom ram.

Marknadsdrivna system för återanvändning av förpackningar eller materialåtervinning av förpackningsavfall

Förslaget om en avgift för anmälan respektive en tillsynsavgift för marknadsdrivna system innebär att Naturvårdsverket får kostnadstäckning för handläggningen av en anmälan och tillsynen. Förslaget om en sanktion för marknadsdrivna system som inte har anmälts kan innebära att antalet marknadsdrivna system som anmäls till Naturvårdsverket ökar något. Eftersom endast 16 marknadsdrivna system har anmält sig hittills,

förväntas antalet nya ansökningar vara begränsat. För det fall ett marknadsdrivet system för förpackningar vill hantera förpackningsavfallet utanför en producentansvarsorganisation innebär det en prövningsavgift på 50 000 kr och därefter årlig tillsynsavgift på 10 000 kr.

Enhetliga krav och undantag från fastighetsnära insamling

Förslaget om att generella undantagsbestämmelser ska ersätta Naturvårdsverkets möjligheter att ge dispens från fastighetsnära insamling av livsmedels – eller köksavfall innebär minskat administrativt arbete för myndigheten och bedöms underlätta Naturvårdsverkets vägledningsarbete.

Övriga förslag

Förslagen om ekonomisk särredovisning av kommunernas avfallsverksamhet, hantering av förpackningsavfall som yrkesmässigt utsorterats från restavfall, mottagningskriterier och kontroll av uppgifter innan förbränning av avfall, insamlingssystem för återanvändning och avfall som inte samlas in fastighetsnära och utvidgade möjligheter att hantera kommunalt avfall som kommunen ansvarar för förväntas inte medföra några betydande konsekvenser för Naturvårdsverket utöver de som redan beskrivits.

16.5.5 Konsekvenser för hushåll

Det finns 4,9 miljoner hushåll i Sverige. Enligt SCB bor 39 procent av hushållen i småhus med äganderätt, 29 procent bor i flerbostadshus med hyresrätt och 21 procent i flerbostadshus med bostadsrätt. Hushållen har en skyldighet att sortera ut och lämna sitt avfall till de olika insamlingssystem som finns och följa kommunens bestämmelser för avfallshantering. Ett villahushåll betalade 2022 i genomsnitt 2 542 kronor i avfallsavgift. Ett lägenhetshushåll betalade i genomsnitt 1 528 kronor. Grundavgiften utgör generellt den största delen av avgiften.

Det är endast ett fåtal förslag som direkt förväntas beröra hushållen. Det gäller förslagen om insamlingssystem för återanvändning och utsortering och separat insamling av avfall.

Förslaget om utsortering innebär framför allt att kommunerna ska tillhandahålla insamlingssystem som underlättar för hushållen att lämna ifrån sig sitt avfall. Förslaget bedöms därför vara positivt för hushållen. Avfallet uppstår redan i dag, men i många kommuner kan det vara långt för hushållen att transportera avfallet för att kunna lämna det ifrån sig vid en återvinningscentral. Redan i dag måste tid läggas på att hantera dessa avfall och kostnader för att transportera det utsorterade avfallet till kommunens insamlingssystem, om det inte erbjuds vid fastigheten. Eftersom grovavfall redan i dag sorteras ut och lämnas på återvinningscentralen eller i exempelvis grovavfallsrum, förväntas det vara små mängder avfall som berörs av förslaget. Det bör därmed medföra begränsade konsekvenser. Kostnaden för att transportera det utsorterade avfallet beror dels på befintlig service, dels på hur kommunen väljer att genomföra det föreslagna kravet om insamlingssystem för avfall som inte samlas in fastighetsnära. Ju bättre service som ges, desto lägre blir

kostnaderna för transport. Samtidigt innebär en ökad service från kommunen att avfallsavgiften kan komma att höjas något.

Förslaget om insamlingssystem för återanvändning förväntas underlätta för hushåll att göra sig av med produkter som kan återanvändas i kommuner där denna möjlighet inte redan finns, och ge hushåll ökad tillgång till begagnade produkter.

När det gäller förslagen om skyldigheter att bidra till målen och uppföljning förväntas hushållen framför allt beröras av kommunens skyldighet att bidra till att målen rörande kommunalt avfall nås. Hur hushållen kommer att beröras beror på vilka åtgärder kommunen väljer att genomföra.

Nya krav på kommunen när det gäller avfallsförebyggande åtgärder och avfallshantering kan innebära att avfallsavgiften kommer att höjas något. Samtidigt förväntas dessa avfallsförebyggande åtgärder leda till en minskning av avfallsmängderna, vilket kan minska avfallsavgiften.

Förslagen om flytt av ansvar för kommunalt avfall i detaljhandel med livsmedel, för förbrukat kontorspapper och förbrukat matfett och utvidgade möjligheter för andra att hantera kommunalt avfall som kommunen ansvarar för innebär dels att avfallshantering som eventuellt gett kommunen en intäkt försvinner, dels att kollektivet som betalar avfallsavgift minskar. Detta innebär att det är färre som delar på kostnader för administration och investeringar som behöver göras. Avgiften för hushåll kan därför komma att höjas något. Avgiftsnivån varierar redan mellan kommuner och vilka förändringar som kan förväntas går inte att säga eftersom kommunen ges stor flexibilitet i hur kraven ska uppfyllas.

Förslaget om enhetliga krav och undantag från fastighetsnära insamling förväntas förbättra servicenivån för hushållen.

Förslaget om ekonomisk särredovisning ökar transparensen för hushållen när det gäller kommunens kostnader och intäkter för avfallshanteringen och hur de använder avfallsavgiften för att främja en miljöanpassad avfallshantering, eftersom den ska finnas tillgänglig för allmänheten.

16.5.6 Konsekvenser för statsbudgeten

Förslagen i promemorian syftar samlat till att förebygga avfall, öka återanvändningen av produkter och materialåtervinningen av avfallet. Staten har en direkt kostnad för varje kilo plastförpackningar som inte materialåtervinns.

Flertalet förslag i promemorian, särskilt förslagen om krav på ytterligare sortering för ökad materialåtervinning och nya krav på hantering av förpackningsavfall som yrkesmässigt utsorterats från restavfall, mottagningskriterier och kontroll av uppgifter innan förbränning av avfall och förändringar och förtydliganden av tillsynsansvar, förväntas medföra en minskning av den årliga avgift som staten betalar till EU för varje kilo plastförpackningar som inte materialåtervinns. För Sveriges del har avgiften hittills inneburit kostnader för statsbudgeten i storleksordningen 2,1 miljarder kronor det senaste året.

Förslaget om att det förpackningsavfall som yrkesmässigt sorterats ut från restavfallet i en sorteringsanläggning bedöms av Svensk

Plaståtervinning AB kunna innebära en besparing för staten på cirka 300 miljoner kronor per år genom minskad EU-avgift.

För finansiering av Naturvårdsverkets och länsstyrelsernas tillsyn och prövning föreslås avgifter som myndigheterna debiterar och redovisar mot inkomsttitel på statsbudgeten. Förslagen i promemorian för detta bedöms sammanlagt leda till att staten får årliga avgiftsintäkter på i storleksordningen 10–20 miljoner kronor. Hur omfattande avgiftsintäkterna blir beror på hur många yrkesmässiga verksamheter som ansöker om undantag för att hantera sitt kommunala avfall och hur omfattande tillsyn som länsstyrelserna gör av kommunerna. Intäkterna fördelas genom anslag för att täcka ansvariga myndigheters kostnader. Förslagen bedöms därmed inte medföra några statsfinansiella konsekvenser. I övrigt förväntas inte förslagen i promemorian påverka statsbudgeten.

16.5.7 Konsekvenser för övriga aktörer

Förslaget om undantag och dispensrätt från kravet på att skilja förpackningar från sitt innehåll berör Jordbruksverket, vissa verksamheter som hanterar förpackningar som utgör smittförande avfall samt Polismyndigheten och Tullverket som hanterar förpackningar där det finns ett beslut om förverkande eller förstörande. Förslaget innebär lätnader, eftersom de berörda förpackningarna undantas kravet på att skiljas från sitt innehåll och dispens inte behöver sökas.

Förslagen om miljö sanktionsavgifter och nya beslut och dispenser berör de fem mark- och miljödomstolar som har i uppgift att hantera överklaganden av beslut. Överlag överklagas relativt få beslut. Även om förslagen kan medföra en något ökad arbetsbörda bedöms kostnaderna kunna hanteras inom befintligt anslag.

16.5.8 Miljömässiga konsekvenser

Förslagen förväntas leda till en minskning av avfallsmängderna. Att mängden avfall som ska hanteras minskar förväntas minska behovet av transporter, avfallsbehandling och energianvändning. All hantering av avfall innebär någon form av negativ påverkan på miljön och klimatet samtidigt som en resurseffektiv och miljömässig hantering av avfallet enligt avfallshierarkin syftar till att begränsa miljöpåverkan. Det är positivt för miljön om produkter används längre och därmed ersätter eller fördröjer inköp av nya produkter. Förslagen syftar även till att öka materialåtervinningen av avfall och en miljönytta förväntas uppstå när utsorterat avfall utan farliga ämnen materialåtervinns. Miljönyttan med materialåtervinning är främst att det behövs mindre nytt material vid tillverkning av produkter, om den återvunna råvaran används vid produktion och tränger undan primära material. Om den effekten uppstår minskar den negativ klimat- och miljöpåverkan från utvinning och produktion av ny råvara.

Miljö- och klimatnytta av ökad materialåtervinning kan också uppstå genom minskad förbränning av avfall. Minskade mängder inhemskt avfall för energiåtervinning förväntas på kort sikt ersättas av importerat avfall.

Avfallsförbränning i Sverige kommer då att ersätta behandlingsalternativ i Europa, troligen deponering eller avfallsförbränning med lägre eller ingen energiåtervinningsgrad. Bortsett från eventuella minskade klimatutsläpp uppstår de positiva miljökonsekvenserna av detta framför allt utanför Sverige.

16.5.9 Övriga konsekvenser

Förslagen som lämnas är brett utformade och träffar alla företag som ger upphov till eller behandlar såväl kommunalt avfall som icke-kommunalt avfall. Därmed bedöms inte konkurrensförhållanden påverkas, vare sig mellan branscher eller mellan enskilda företag.

Vid utformningen av förslagen har hänsyn tagits till små företag. Det gäller till exempel förslaget att begära att kommunen ska överta ansvaret för kommunalt avfall, där ansvaret flyttas från kommunen till en yrkesmässig verksamhet. Det har även vägts in i förslaget att det är yrkesmässiga insamlare som ska rapportera uppgifter om kommunalt avfall och inte verksamheterna. I övrigt är inte förslagen av sådan karaktär att ytterligare hänsyn behöver tas till små företag.

Att servicen för att lämna kommunalt avfall förbättras är positivt ur ett socialt perspektiv eftersom tillgängligheten förväntas öka. Med förslaget att kommunen ska ta fram en separat ekonomisk redovisning för sin avfallshantering ökar transparensen för medborgarna av kommunens ekonomiska kalkyler av avfallsavgifterna.

Det kan finnas en viss oro för att avfallsbrottsligheten och dumpningen av avfall kan öka genom förslaget om att flytta ansvaret för visst kommunalt avfall. På grund av denna risk är förslagen om tillsyn, rapportering och granskning av rapporteringen viktiga redskap för att följa upp hanteringen och förebygga och upptäcka eventuell avfallsbrottslighet.

16.6 Tidpunkt för ikraftträdande

De författningsförslag som lämnas i denna promemoria syftar till att fler produkter ska återanvändas och mer avfall materialåtervinnas. Förslagen bör bidra till att Sverige når materialåtervinningsmålen som är satta inom EU. I avsnitt 15 föreslås att författningsförändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2026 så att verksamheter och kommuner får tid att anpassa sig till de nya reglerna. Särskilda övergångsbestämmelser föreslås för pågående mål och ärenden.

16.7 Behov av speciella informationsinsatser

Det finns behov av speciella informationsinsatser för vissa av förslagen. Förslagen kommer att medföra behov av vägledningsinsatser från berörda myndigheter om ny och förändrad lagstiftning.

16.8 Förslagens förenlighet med EU-rätten

Bedömningen är att förslagen överensstämmer med de skyldigheter som följer av Sveriges medlemskap i EU. Förslagen har sin grund i avfallsdirektivet, förpackningsdirektivet och deponidirektivet. Förslagen medför att de svenska bestämmelserna på ett tydligare sätt genomför direktiven. De föreslagna ändringarna går inte utöver de skyldigheter som följer av Sveriges EU-medlemskap. Mot bakgrund av kommissionens varning till Sverige för att det finns en risk att det inom EU överenskomna materialåtervinningsmålen för 2025 (och 2030 och 2035) inte kommer att nås, är förändringar i den svenska lagstiftningen nödvändiga. Förslagen är avsedda att komma till rätta med de brister som kommissionen pekat på.

16.9 Utvärdering av förslagen

Enligt förslaget ska Naturvårdsverket årligen följa upp måluppfyllelsen när det gäller det kommunala avfallet och föreslå åtgärder om myndigheten bedömer att målen inte kommer att nås. En sådan uppföljning bedöms vara tillräcklig för att utvärdera konsekvenserna av förslagen i denna promemoria. Även den regelbundna revideringen av den nationella avfallsplanen innebär en regelbunden uppföljning av förslagen och dess konsekvenser. Det bedöms inte behövas någon utvärdering utöver detta.

17 Författningskommentar

17.1 Förslaget till lag om ändring i miljöbalken

1 kap.

2 § Bestämmelserna i denna balk om hushållning med mark- och vattenområden, tillstånd, anmälan och tillåtlighet ska i fråga om geologisk lagring av koldioxid tillämpas även på Sveriges kontinentalsockel utanför territorialgränsen.

Ytterligare bestämmelser om balkens tillämpning utanför territorialgränsen finns i 7 kap. 32 §, 10 kap. 18 a § och 15 kap. 30 § samt i lagen (1966:314) om kontinentalsockeln och i lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon.

Ändringen innebär att hänvisningar till det hittillsvarande 15 kap. miljöbalken ersätts av hänvisningar till det nya 15 kap. miljöbalken.

9 kap.

6 e § Tillstånd till täkt får ges endast om tillståndet förenas med en skyldighet att ställa säkerhet enligt 16 kap. 3 § för uppfyllandet av de villkor som ska gälla för tillståndet. Staten, kommuner, regioner och kommunalförbund behöver dock inte ställa säkerhet.

Kravet på säkerhet gäller inte de delar av verksamheten som omfattas av kravet i 15 kap. 47 § på säkerhet vid utvinningsverksamhet.

Ändringen innebär att hänvisningar till det hittillsvarande 15 kap. miljöbalken ersätts av hänvisningar till det nya 15 kap. miljöbalken.

7 a § En verksamhet för behandling av avfall som är tillstånds- eller anmälningspliktig enligt detta kapitel eller föreskrifter som har meddelats med stöd av kapitlet får tillåtas endast om det finns skäl att anta att den planerade behandlingen kommer att uppfylla kraven i 15 kap. 28 §.

Ändringen innebär att hänvisningar till det hittillsvarande 15 kap. miljöbalken ersätts av hänvisningar till det nya 15 kap. miljöbalken.

15 kap. Avfall och förebyggande av avfall

Det nya 15 kap. ersätter hittillsvarande 15 kap. om avfall. I bilaga 1 finns en jämförelsetabell. Allmänna överväganden om behovet av ett nytt 15 kap. finns i avsnitt 14.

Det nya kapitlet har en ny indelning som på ett övergripande sätt följer avfallsdirektivets indelning. Även i övrigt sker vissa omorganiseringar av kapitlet. Flera paragrafer flyttas över från hittillsvarande 15 kap. Dessa paragrafer är utformade helt eller delvis i överensstämmelse med sina hittillsvarande motsvarigheter. När det gäller bestämmelser som i huvudsak, delvis eller i sak förs över från det hittillsvarande kapitlet anges vilka ändringar som gjorts. Det hänvisas också till äldre förarbeten som fortfarande är aktuella för tillämpningen. Ett antal paragrafer förs över till det nya kapitlet med endast språkliga eller redaktionella ändringar, utan att

någon ändring i sak är avsedd. I dessa fall anges att paragrafen i sak motsvarar en viss paragraf i hittillsvarande 15 kap.

Flera paragrafer saknar tidigare motsvarigheter. När det anges att en bestämmelse är ny gäller det i förhållande till hittillsvarande 15 kap.

Kapitlets syfte och tillämpningsområde

1 § I detta kapitel finns bestämmelser som syftar till att främja avfallsförebyggande åtgärder och återvinning liksom annan hushållning med material, råvaror och energi så att en cirkulär ekonomi uppnås.

Utöver bestämmelserna i detta kapitel finns det EU-förordningar om avfall som har betydelse för tillämpningen av kapitlet.

Paragrafen är ny och anger syftet med bestämmelserna i kapitlet och tillämpningsområdet i förhållande till EU-rätten. Syftet överensstämmer i stort med syftet i artikel 1 i avfallsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 14.

I *första stycket* anges att avfallsförebyggande åtgärder och återvinning ska främjas liksom annan hushållning med material, råvaror och energi så att en cirkulär ekonomi uppnås. Definitioner av avfallsförebyggande åtgärder och återvinning finns i 2 §.

En cirkulär ekonomi är en ekonomisk modell som bygger på att cirkulera produkter, material och andra resurser under så lång tid som möjligt så att deras värde utnyttjas maximalt, i syfte att minimera energiåtgång, uttag av ny råvara, uppkomst av avfall och annan negativ miljöpåverkan. En målsättning med en cirkulär ekonomi är att resurser används effektivt i giftfria och cirkulära flöden, där produkter och material som en organisation eller en privatperson inte behöver eller kan ta vara på, blir en resurs för någon annan. Avfallshantering ska genomföras med hänsyn till det i paragrafen angivna syftet.

Av *andra stycket* framgår att det utöver bestämmelserna i 15 kap. finns EU-förordningar om avfall som har betydelse för tillämpningen. Den senare utvecklingen av EU:s avfallslagstiftning sker i stor utsträckning i direkt tillämpliga EU-förordningar som inte återges i svensk författning. Hittillsvarande förordningar är

- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1157 av den 11 april 2024 om transport av avfall, om ändring av förordningarna (EU) nr 1257/2013 och (EU) 2020/1056 och om upphävande av förordningen (EG) nr 1013/2006, och
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/1542 av den 12 juli 2023 om batterier och förbrukade batterier, om ändring av direktiv 2008/98/EG och förordning (EU) 2019/1020 och om upphävande av direktiv 2006/66/EG.

Ord och uttryck

2 § Med avfall avses i denna balk varje ämne eller föremål som innehavaren gör sig av med eller avser eller är skyldig att göra sig av med.

Ett ämne eller föremål som uppkommit i en produktionsprocess där huvudsyftet inte är att producera ämnet eller föremålet ska anses vara en biprodukt i stället för avfall, om

1. det är säkerställt att ämnet eller föremålet kommer att fortsätta användas,

2. ämnet eller föremålet kan användas direkt utan någon annan bearbetning än den bearbetning som är normal i industriell praxis,
3. ämnet eller föremålet har producerats som en integrerad del av produktionsprocessen, och
4. den användning som avses inte strider mot lag eller annan författning och inte leder till allmänt negativa följder för miljön eller människors hälsa.

Paragrafen innehåller en definition av vad som i kapitlet avses med avfall. Definitionen motsvarar hittillsvarande 1 §. Innehållet är oförändrat i sak (prop. 2010/11:125 s. 38). Definitionen av biprodukt i andra stycket överensstämmer i huvudsak med hittillsvarande 1 § andra stycket (prop. 2010/11:125 s. 38 och 39 och prop. 2019/20:22 s. 25–28). För biprodukter gäller inte avfallslagstiftningen. Den svenska definitionen motsvarar definitionen av biprodukt som finns i artikel 5 i avfallsdirektivet. Den hänvisning som tidigare fanns i punkt 4 till punkt 1 har tagits bort då artikel 5 inte innehåller en sådan begränsning.

3 § I denna balk avses med

avfallsförebyggande åtgärder: åtgärder som vidtas innan ett ämne eller föremål har blivit avfall och som syftar till en minskning av

1. mängden avfall,
2. innehållet av farliga ämnen i material och produkter, eller

3. de negativa effekterna på människors hälsa och miljön som avfall kan ge upphov till,

avfallsproducent: den som ger upphov till avfall och den som genom förbehandling, blandning eller andra förfaranden ändrar avfallets art eller sammansättning,

behandla avfall: återvinna eller bortskaffa avfall,

bilskrotare: den som bedriver yrkesmässig verksamhet som syftar till att behandla uttjänta bilar,

bioavfall: biologiskt nedbrytbart

1. trädgårds- eller parkavfall,
2. livsmedels- eller köksavfall från hushåll, kontor, restauranger, grossister, matsalar, catering och detaljhandelslokaler, och
3. livsmedels- eller köksavfall från livsmedelsindustrin som är jämförbart med sådant avfall som avses i 2,

bortskaffa avfall: göra sig av med eller förbereda för att göra sig av med något som är avfall utan att återvinna det eller utan att lämna det till någon som samlar in eller transporterar bort det,

bygg- och rivningsavfall: avfall från bygg- och rivningsarbeten,

deponera avfall: bortskaffa avfall genom att lägga det på en deponi,

deponi: en upplagsplats för avfall som finns på eller i jorden, med undantag för en plats där avfall

1. lastas om för att förbereda det för vidare transport till en annan plats där det ska behandlas,

2. lagras innan det återvinns, om lagringen sker under en kortare period än tre år, eller

3. lagras innan det bortskaffas, om lagringen sker under en kortare period än ett år,

detaljhandel med livsmedel: handel i butik där de varor som säljs i huvudsak består av livsmedel,

fastighetsinnehavare: den som äger en fastighet eller den som enligt 1 kap. 5 § fastighetstaxeringslagen (1979:1152) ska anses som fastighetsägare,

fullständig behandling: behandling i form av att alla nödvändiga förfaranden vidtagits så att avfallet har upphört att vara avfall, har återvunnits eller har bortskaffats,

förbereda avfall för återanvändning: kontrollera, rengöra eller reparera något som är avfall så att det kan återanvändas utan ytterligare behandling,

förbrukat kontorspapper: avfall som utgörs av kopieringspapper, blanketter, och skrivblock,

förbrukat matfett: avfall, som utgörs av fityrolja eller annat matfett, och som har producerats i samband med yrkesmässig beredning av livsmedel, med undantag för fett från fettavskiljare,

hantera avfall: samla in, transportera, sortera, återvinna, bortskaffa eller ta annan fysisk befattning med avfall, eller vidta åtgärder som inte innebär fysisk befattning med avfall men som syftar till att samla in, transportera, sortera, återvinna, eller bortskaffa avfall eller till att avfall byter ägare eller innehavare,

kommunt avfall: blandat eller separat insamlat avfall från hushåll som utgörs av papper, kartong, glas, metall, plast, bioavfall, trä, textilier, förpackningar, förbrukade batterier, ackumulatorer, grovavfall, avfall som utgörs av eller innehåller elektrisk eller elektronisk utrustning eller annat blandat eller separat insamlat avfall från hushåll, och blandat eller separat insamlat avfall från andra källor än hushåll om sådant avfall till sin art och sammansättning liknar avfall från hushåll, med undantag för

1. avfall från tillverkning,
2. avfall från jord- och skogsbruk,
3. avfall från fiske,
4. avfall från septiktankar, avloppsnät och avloppsrening,
5. bygg- och rivningsavfall, och
6. uttjänta bilar,

materialåtervinna avfall: upparbeta avfall till nya ämnen eller föremål som inte ska användas som bränsle eller fyllnadsmaterial,

producent: den som yrkesmässigt utvecklar, tillverkar, bearbetar, behandlar eller överläter produkter, eller som för in produkter till Sverige,

producentansvarsorganisation: en juridisk person som förebygger eller hanterar avfall från producenters produkter,

samla in avfall: hämta eller ta emot avfall, om detta inte utgör en del av behandlingen av avfallet, eller sortera, lagra eller på något annat sätt ta befattning med avfall innan det transporteras vidare till den plats där behandlingen ska påbörjas, om åtgärden inte utförs av avfallsproducenten på den plats där avfallet uppkom,

system för utökat producentansvar för avfallshantering: ett system som innebär att producenter ansvarar ekonomiskt eller organisatoriskt för hanteringen av avfallsledet i en produkts livscykel,

uttjänt bil: en personbil, buss eller lastbil vars totalvikt inte överstiger 3 500 kilogram och som är avfall,

återanvändning: att en produkt eller en komponent som inte är avfall används igen för att fylla samma funktion som den ursprungligen var avsedd för, och

återvinna avfall: vidta en åtgärd som innebär att avfall kommer till nytta som ersättning för något annat material eller förbereds det för en sådan nytta eller en åtgärd som innebär att avfall förbereds för återanvändning.

Paragrafen är ny och förklarar innebörden av olika ord och uttryck i miljöbalken. Flera definitioner förs över oförändrade från hittillsvarande 15 kap. Övriga definitioner är nya och har inte någon motsvarighet i hittillsvarande 15 kap.

Uttrycket *avfallsförebyggande åtgärder* överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 § (prop. 2015/16:166 s. 61 och 62 och prop. 2019/20:156 s. 90).

Definitionen av *avfallsproducent* ändras i förhållande till hittillsvarande 4 §. Definitionen genomför artikel 3.5 i avfallsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.1. Uttrycket *avfallsproducent* används i 8 och 10 §§. Definitionen har även betydelse för innebörden av uttrycket *producera avfall*.

I hittillsvarande definition anges ursprunglig *avfallsproducent* inom parentes i definitionen av *avfallsproducent*, vilket nu tas bort eftersom ursprunglig *avfallsproducent* inte längre används i lagtexten. I övrigt görs ingen förändring.

Avfallsproducenter kan vara både yrkesmässiga utövare och privatpersoner. En privatperson som köper en glass med förpackning och öppnar den och ger upphov till förpackningsavfall är till exempel en *avfallsproducent*. En yrkesmässig *avfallsproducent* är alla verksamheter som producerar avfall i sina verksamheter, till exempel industrier, kontor och restaurangverksamheter.

Uttrycket *behandla avfall* är oförändrat i förhållande till hittillsvarande 6 § (prop. 2015/16:166 s. 65 och prop. 2019/20:156 s. 93).

Definitionen av *bilskrotare* är oförändrad i förhållande till hittillsvarande 8 § (prop. 2015/16:166 s. 66).

Definitionen av *bioavfall* är ny. Definitionen flyttas från avfallsförordningen till miljöbalken och används i 13 §. Den svenska definitionen genomför artikel 3.2b a i avfallsdirektivet. Överväganden finns i avsnitt 5.5. Bioavfall definieras av de avfallskoder i avfallsförordningen som anges i kapitel 20, 20 01 Separat insamlade fraktioner (utom 15 01 Förpackningar) med underrubrik, 20 01 08 Biologiskt nedbrytbart köks- och restaurangavfall, 20 02, Trädgårds- och parkavfall (även avfall från begravningsplatser), med underrubrik 20 02 01 Biologiskt nedbrytbart avfall.

Definitionen av *bortskaffa avfall* är oförändrad i förhållande till hittillsvarande 6 § (prop. 2015/16:166 s. 65).

Definitionen av *bygg- och rivningsavfall* är oförändrad i förhållande till hittillsvarande 8 §. Avfall från byggverksamhet i stort ingår inte i definitionen utan det som avses är just avfall från byggnads-, rivnings- och anläggningsarbeten (prop. 2019/20:156 s. 26, 93 och 94).

Uttrycket *deponera avfall* är oförändrat i förhållande till hittillsvarande 6 § (prop. 2019/20:156 s. 93).

Definitionen av *deponi* motsvarar i sak hittillsvarande 5 a § (prop. 2019/20:156 s 93). Ändringarna är endast språkliga.

Uttrycket *detaljhandel med livsmedel* är nytt. Med uttrycket avses handel i butik där de varor som säljs i huvudsak består av livsmedel. Övervägandena finns i avsnitt 5.2. Uttrycket används i 14 §.

Definitionen av *detaljhandel med livsmedel* motsvarar de beskrivningar som finns i Standard för svensk näringsgrensindelning (SNI) och därmed i det internationella systemet av ekonomiska klassifikationer som utgår från EU:s näringsgrensstandard NACE. Livsmedelshandeln motsvarar i det systemet 47.11 Detaljhandel med brett sortiment, mest livsmedel, drycker och tobak och innefattar 47.21 Specialiserad butikshandel med frukt och grönsaker, 47.22 Specialiserad butikshandel med kött och

charkuterier, 47.23 Specialiserad butikshandel med fisk, skal- och blötdjur, 47.24 Specialiserad butikshandel med bröd, konditorivaror och konfektyrer samt 47.29 Annan specialiserad butikshandel med livsmedel. Dryck ingår i livsmedel, vilket innebär att även detaljhandel med dryck omfattas av uttrycket. Detaljhandel innebär försäljning av varor som säljs enskilt. Avfall från grossistverksamhet ingår därför inte. Marknads- och torghandel ingår inte heller i uttrycket, eftersom då denna försäljning inte sker i butik.

Definitionen av *fastighetsinnehavare* motsvarar i sak hittillsvarande 8 § (prop. 1997/98:45 del 2 s. 187). Ändringarna är endast språkliga.

Uttrycket *fullständig behandling* är nytt. Övervägandena finns i avsnitt 5.1. Uttrycket används i 8–10 §§.

Med uttrycket avses när ett avfall genomgått behandling i form av alla nödvändiga förfaranden så att avfallet har upphört att vara avfall, har återvunnits eller har bortskaffats. Av 3 § framgår när avfall upphör att vara avfall. Avfall kan genomgå både förberedande och slutlig behandling. Förberedande behandling innebär att avfallet förbereds inför en fullständig eller slutlig behandling till exempel genom sortering, krossning, sintring eller komprimering. Med nödvändiga förfaranden avses såväl förberedande som slutliga återvinnings- eller bortskaffningsförfaranden.

Uttrycket *förbereda avfall för återanvändning* är oförändrat i förhållande till hittillsvarande 6 § (prop. 2015/16:166 s. 64).

Det införs ett nytt uttryck, *förbrukat kontorspapper*. Med uttrycket avses avfall som utgörs av kopieringspapper, blanketter och skrivblock. Övervägandena finns i avsnitt 5.2. Uttrycket används i 14 §.

Papper som innehåller uppgifter som täcks av säkerhets- eller sekretess innefattas också i definitionen.

Uttrycket *förbrukat matfett* är nytt. Övervägandena finns i avsnitt 5.2. Uttrycket används i 14 §.

Med uttrycket avses avfall, som utgörs av frityrolja eller annat matfett, och som har producerats i samband med yrkesmässig beredning av livsmedel, med undantag för fett från fettavskiljare. Fett från fettavskiljare ingår alltså inte.

Uttrycket *hantera avfall* motsvarar i sak hittillsvarande 5 § (prop. 2015/16:166 s. 62). Ändringarna är endast språkliga.

Definitionen av *kommunalt avfall* motsvarar i sak hittillsvarande 3 § (prop. 2019/20:156 s. 91–93). Definitionen har förtydligats och innehåller också vad som inte omfattas av definitionen. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.

Uttrycket förtydligas så att det bättre överensstämmer med definitionens första del i avfallsdirektivet (artikel 3.2b) och författningskommentaren till hittillsvarande 3 § (prop. 2019/20:156 s. 91 och 92).

Uttrycket *materialåtervinna avfall* är oförändrat i förhållande till hittillsvarande 6 § (prop. 2015/16:166 s. 63 och 64).

Definitionen av *producent* motsvarar i sak hittillsvarande 8 a § (prop. 2020/21:198 s. 59 och 60.). Ändringarna är endast språkliga.

Definitionen av en *producentansvarsorganisation* är oförändrad i förhållande till hittillsvarande 9 § (se vidare prop. 2020/21:198 s. 60).

Uttrycket *samla in avfall* motsvarar i sak hittillsvarande 7 § (prop. 2015/16:166 s. 65 och 66). En ändring görs så att uttrycket har samma betydelse i hela miljöbalken. Övriga ändringar är enbart språkliga.

Uttrycket *system för utökat producentansvar för avfallshantering* är oförändrat i förhållande till hittillsvarande 9 § (prop. 2020/21:198 s. 60).

Definitionen av *utjänt bil* är oförändrad i förhållande till hittillsvarande 8 § (prop. 2015/16:166 s. 66).

Definitionen av *återanvändning* är oförändrad i förhållande till hittillsvarande 2 § (prop. 2019/20:156 s. 90).

Uttrycket *återvinna avfall* är oförändrat i förhållande till hittillsvarande 6 § (prop. 2015/16:166 s. 63 och 64).

När avfall upphör att vara avfall

4 § Avfall som har genomgått ett återvinningsförfarande upphör att vara avfall, om

1. ämnet eller föremålet ska användas för ett visst ändamål,
2. det finns en marknad för eller efterfrågan på sådana ämnen eller föremål,
3. ämnet eller föremålet uppfyller tillämpliga krav i lag eller annan författning, och
4. användningen av ämnet eller föremålet inte leder till allmänt negativa följder för människors hälsa eller miljön.

I paragrafen anges vilka villkor som ska vara uppfyllda för att avfall som har genomgått ett återvinningsförfarande ska upphöra att vara avfall. Paragrafen är oförändrad i förhållande till hittillsvarande 9 a § (prop. 2019/20:156 s. 94 och 95).

5 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om när avfall upphör att vara avfall enligt 4 §.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om när avfall upphör att vara avfall. Paragrafen är oförändrad i förhållande till hittillsvarande 9 c § (prop. 2019/20:156 s. 95 och 96).

6 § Den som för första gången släpper ut ett ämne eller föremål som har upphört att vara avfall på marknaden ska se till att ämnet eller föremålet uppfyller tillämpliga krav i lag eller annan författning.

Om ett sådant ämne eller föremål används utan att ha släppts ut på marknaden, ska i stället den som för första gången använder ämnet eller föremålet se till att det uppfyller kraven.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vem som ska se till att ett ämne eller föremål som har upphört att vara avfall uppfyller tillämpliga krav i lag eller annan författning. Paragrafen motsvarar i sak hittillsvarande 9 b § (prop. 2019/20:156 s. 95). Ändringarna är endast språkliga.

Nationell avfallsplan

7 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska besluta om en nationell avfallsplan. Planen ska innehålla ett avfallsförebyggande program.

Paragrafen, som är ny, innehåller en bestämmelse om att regeringen ska se till att det finns en nationell avfallsplan som innehåller ett avfallsförebyggande program. Övervägandena finns i 9.1.

Paragrafen genomför artiklarna 28–30 i avfallsdirektivet i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/851.

8 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad den nationella planen och det avfallsförebyggande programmet ska innehålla och att myndigheter eller kommuner ska lämna de uppgifter som behövs för att ta fram den nationella avfallsplanen.

Paragrafen, som är ny, innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om vad den nationella planen och det avfallsförebyggande programmet ska innehålla och att en kommun eller en myndighet ska lämna de uppgifter som behövs för att ta fram den nationella avfallsplanen. Övervägandena finns i avsnitt 9.1.

Avfallsproducentens ansvar

9 § Varje avfallsproducent är ansvarig för att det avfall som den har producerat hanteras. Avfallsproducenten ska också stå för kostnaderna för att hantera avfallet.

Ansvaret för att hantera avfallet upphör när avfallet har genomgått en fullständig behandling.

Ansvaret gäller inte om

1. kommunen är ansvarig för avfallet enligt 11 §, 12 §, 15 § andra stycket eller föreskrifter som har meddelats med stöd av 13 §,
2. det har införts ett system för utökat producentansvar för avfallshantering, eller
3. det i övrigt framgår av lag eller annan författning att avfallsproducenten inte är ansvarig.

Paragrafen, som är delvis ny, klargör avfallsproducentens ansvar för hantering av avfall som denne har producerat. Den genomför artiklarna 14.1 och 15.2 i avfallsdirektivet. Paragrafen motsvarar delvis hittillsvarande 11 a § (prop. 2019/20:156 s. 96 och 97). Övervägandena finns i avsnitt 5.1.

Innehållet i paragrafen är delvis nytt. Förutom redaktionella ändringar handlar paragrafen inte längre om den ursprungliga avfallsproducenten utan om alla avfallsproducenter. Möjligheten att i avtal bestämma hur det miljörättsliga ansvaret ska vara fördelat mellan olika aktörer tas bort. Ansvaret är i övrigt detsamma men förtydligas. Undantagen från ansvaret har förtydligats.

Av *första stycket* framgår att varje avfallsproducent ansvarar för att det avfall som den har producerat hanteras. En definition av avfallsproducent finns i 2 §. Avfallsproducenten ska också stå för kostnaderna för att hantera det avfall som har producerats.

Av *andra stycket* framgår när ansvaret upphör och avfallsproducenten har fullgjort sina skyldigheter, nämligen när avfallet är fullständigt behandlat. Vad som avses med en fullständig behandling framgår av 2 §.

Tredje stycket innehåller undantag från avfallsproducentens ansvar. I punkt 1 undantas sådant avfall som kommunen är ansvarig för. Ett hushåll, som är en avfallsproducent, ansvarar alltså inte för att hushållets avfall genomgår en fullständig behandling när det är fråga om avfall som kommunen är ansvarig för. Kommunen har också ett andrahandsansvar för

visst avfall enligt 14 § och kan ha ett ansvar enligt föreskrifter som meddelats med stöd av 12 §.

I punkt 2 undantas vissa avfall, till exempel förpackningsavfall och elavfall, som det har inrättats system för utökat producentansvar för avfallshantering för. Då ansvarar producenten eller producentansvarsorganisationen för att avfallet genomgår en fullständig behandling. Ett system för utökat producentansvar för avfallshantering förklaras i 2 §.

Av punkt 3 framgår att hela eller delar av ansvaret kan ligga på någon annan än avfallsproducenten, om det framgår av lag eller annan författning att avfallsproducenten inte är ansvarig.

Answaret när avfall överläts till någon annan

10 § Answaret för avfallsproducenten att ordna en fullständig behandling enligt 9 § upphör om avfallet överläts till någon annan. Answaret övergår till den som avfallet överläts till när avfallet lämnas över till denne eller till en transportör som denne har anlitat.

I paragrafen, som är ny, regleras ansvaret för avfall när det överläts till någon annan. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.

Answaret för avfallsproducenten att ordna en fullständig behandling upphör om avfallet överläts till någon annan och ansvaret övergår då till mottagaren av avfallet när avfallet har lämnats över till denne eller till en transportör som denne har anlitat. Vad som avses med avfallsproducent och fullständig behandling framgår av 3 §. Med lämnats över menas att mottagaren har rådigheten över avfallet genom att det lämnats hos mottagaren. Exempel på när ansvaret ännu inte har övergått är när avfallet lagras hos den som överlätit avfallet i väntan på transport. Lämnas avfallet över till en transportör som har anlitats av mottagaren övergår ansvaret på mottagaren av avfallet, men inte om transporten sker på uppdrag av den som överlätit avfallet.

Kommunens ansvar

11 § Varje kommun är ansvarig för att följande avfall inom kommunen hanteras:

1. kommunalt avfall,
2. avloppsfraktioner och filtermaterial från enskilda avloppsanläggningar, som är dimensionerade för högst 25 personekvivalenter, om anläggningen endast används för
 - a) hushållspillvatten, eller
 - b) spillvatten som till sin art och sammansättning liknar hushållspillvatten,
3. latrin från torrtoaletter och liknande lösningar, och
4. bygg- och rivningsavfall som inte har producerats i en yrkesmässig verksamhet.

Kommunen ska ansvara för kostnaderna för att hantera avfallet. Answaret att hantera avfallet upphör när avfallet har genomgått en fullständig behandling.

Paragrafen innehåller bestämmelser om kommunens ansvar för avfallshantering. Den överensstämmer delvis med hittillsvarande 20 § (prop. 2019/20:156 s. 98 och 99). Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

Ändringen i *första stycket* innebär att kommunen är ansvarig för att hantera visst avfall. Vad att hantera avfall innebär förklaras i 3 §. I

uppräknningen av olika avfall som kommunen ansvarar för görs ingen ändring.

I *andra stycket*, som är nytt, framgår att det i kommunernas ansvar också ingår att stå för kostnaderna för att hantera det avfallet. Av 27 kap. 4 § framgår att kommunen får meddela föreskrifter om avfallsavgifter för att finansiera detta arbete.

Ansaret för kommunen tar slut när avfallet har genomgått en fullständig behandling. Det innebär att kommunen ansvarar för avfallet även om det behöver genomgå flera olika behandlingar, till exempel sortering innan materialåtervinning eller annan behandling. Ansaret tar slut först när all behandling är utförd på ett sådant sätt att ett avfall har upphört att vara avfall, det återvinns eller att det avfall som finns kvar genomgått en slutlig behandling.

Eftersom en kommun inte är en avfallsproducent när den omhändertar hushållens avfall, kan kommunen inte överlåta ansvaret för avfallet enligt 10 §.

I 3 § förklaras vad som avses med kommunalt avfall, fullständig behandling och bygg- och rivningsavfall.

12 § Kommunen ska transportera bort det avfall som avses i 11 § från den fastighet där avfallet har producerats, om fastighetsägaren eller nyttjanderättshavaren begär det och det inte är oskäligt med hänsyn till omständigheterna.

Paragrafen innehåller en skyldighet för kommunen att under vissa förutsättningar transportera bort det avfall som kommunen ansvarar för från den fastighet där avfallet har producerats. Paragrafen motsvarar delvis hittillsvarande 20 a § (prop. 2019/20:156 s. 99, prop. 2015/16:166 s. 71 och 72). Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

Kommunens ansvar att transportera bort avfall från fastigheten om det behövs för att tillgodose skyddet för såväl människors hälsa och miljö som enskilda intressen tas bort. I princip allt avfall behöver transporteras bort från den fastighet där det har producerats på grund av miljö- eller hälsoskäl. Övriga ändringar är endast språkliga.

13 § Regeringen eller den myndighet eller kommun som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att kommunen ska ansvara för att annat avfall än sådant som avses i 11 eller 12 § behandlas och samlas in från den fastighet där avfallet produceras.

Föreskrifterna får endast avse

1. avfall som av hälso- eller miljöskäl behöver hanteras av kommunen, och
2. avfall som omfattas av producentansvar och som av samordningsskäl bör hanteras tillsammans med sådant avfall som kommunen ansvarar för enligt 11 § eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 1.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den kommun som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om att kommunen ska ansvara för att annat avfall än sådant som kommunen ansvarar för enligt 11 och 12 §§ behandlas och samlas in från den fastighet där avfallet produceras. Paragrafen motsvarar i sak hittillsvarande 22 § (prop. 2021/22:219 s. 122 och prop. 2019/20:156 s. 99 och 100). Den ändras endast språkligt.

14 § Om kommunen är ansvarig enligt detta kapitel, eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av kapitlet för en viss hantering får inte hanteringen utföras av någon annan än kommunen eller den som kommunen anlitar.

Första stycket gäller inte en fastighetsinnehavare eller en nyttjanderättsinnehavare som på fastigheten återvinner eller bortskaffar bioavfall, om det görs i enlighet med föreskrifter som meddelats med stöd av kapitlet.

Paragrafen innehåller ett förbud för andra än kommunen att hantera avfall som kommunen är ansvarig för. Paragrafen motsvarar delvis hittillsvarande 24 §. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.

Paragrafens *första stycke* överensstämmer med hittillsvarande första stycket (prop. 1997/98:45 del 2 s. 193 och 196). Regleringen utgör inget hinder för en fastighetsägare eller någon som denne har anlitat att transportera bort avfall från sin fastighet till en återvinningscentral, om kommunen i sina föreskrifter överlåtit till enskilda att själva göra detta (jfr MÖD 2021:27).

Av *andra stycket*, som är delvis nytt, framgår att ensamrätten för kommunen inte hindrar en fastighetsägare eller en nyttjanderättsinnehavare att återvinna eller bortskaffa bioavfall på sin fastighet om det görs i enlighet med föreskrifter som meddelats med stöd av kapitlet. Att begränsa hanteringen till bioavfall är nytt, men överensstämmer med uttalanden i prop. 1997/98:45 del 2 s. 194 om att i princip enbart kompostering är aktuellt för en privatpersons egna omhändertagande av avfall. Föreskrifter om hantering av bioavfall kan meddelas med stöd av 35 §.

Det *tredje stycket* tas bort.

Avfallsproducentens ansvar för kommunalt avfall och kommunens andrahandsansvar för avfallet

15 § En avfallsproducent är, trots 11 §, ansvarig för det kommunala avfall som har producerats i en

1. detaljhandel med livsmedel, eller
2. yrkesmässig verksamhet, om avfallet består av
 - a) förbrukat matfett, eller
 - b) förbrukat kontorspapper.

Kommunen är dock ansvarig för avfallet om avfallsproducenten begär det och

1. det finns ett bristande utbud av tjänster för avfallshanteringen,
2. transportavstånden är orimligt långa, eller
3. avfallshanteringstjänsterna erbjuds med oskäligen avtalsvillkor.

Vart femte år ska kommunen utvärdera om förutsättningarna i andra stycket har förändrats och om avfallshanteringstjänsterna fortsatt ska erbjudas.

I paragrafen, som är ny, regleras att vissa avfallsproducenter ska ha ansvar för sitt kommunala avfall. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.

I *första stycket* anges att en detaljhandel med livsmedel ska ansvara för allt sitt kommunala avfall. Dessutom ansvarar andra yrkesmässiga verksamheter för kommunalt avfall i form av förbrukat matfett och förbrukat kontorspapper.

I 2 § förklaras vad som avses med avfallsproducent, kommunalt avfall, detaljhandel med livsmedel, förbrukat matfett och förbrukat kontorspapper.

Andra stycket innehåller ett andrahandsansvar för kommunen. Trots att kommunen inte har ansvaret för att hantera detta avfall enligt första stycket, är kommunen ändå i vissa fall skyldig att hantera avfallet. Skyldigheten inträder när avfallsproducenten begär det. Det ska dessutom finnas ett bristande utbud av tjänster i kommunen avseende att samla in och behandla avfallet. Andra omständigheter att ta hänsyn till är om de enda erbjudanden som finns innebär alltför långa transportavstånd, vilket påverkar miljön negativt eller om tjänsten erbjuds med oskäligen avtalsvillkor. Exempel på oskäligen avtalsvillkor är oskäligt höga priser som försvårar för ett företag att existera på en marknad på samma villkor som övriga företag i samma bransch.

I *tredje stycket* anges att kommunen ska genomföra en utvärdering vart femte år av om förutsättningarna förändrats och om avfallshanterings-tjänsterna fortsatt ska erbjudas.

Undantag från kommunens ansvar

16 § Kommunen får, på begäran, besluta att någon annan än en yrkesmässig verksamhet får hantera avfall som kommunen ansvarar för, om det finns särskilda skäl och den som ska hantera avfallet kan göra det på ett hälso- och miljömässigt godtagbart sätt.

Paragrafen ger kommunen en möjlighet att besluta att någon annan än yrkesmässiga verksamheter får hantera avfall som kommunen ansvarar för. Paragrafen motsvarar delvis 25 § (prop. 2015/16:166 s. 73). Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

Om kommunen drabbas av oförutsedda behov eller händelser kan det finnas särskilda skäl att låta någon annan hantera avfallet. Det krävs också att den som ska hantera avfallet kan göra det på ett hälso- och miljömässigt godtagbart sätt. I de allra flesta fall hanteras dock avfall från hushåll på bästa sätt av kommunen.

17 § Länsstyrelsen får, på begäran, besluta att en yrkesmässig verksamhet får hantera avfall som kommunen ansvarar för och som produceras i verksamheten om avfallet behandlas på ett sätt som ger en materialåtervinning eller annan återvinning som är åtminstone likvärdig med den kommunala behandlingen.

Ett beslut enligt första stycket ska avse för avfallshantering i en kommun eller i flera kommuner inom ett län.

Länsstyrelsen ska ge berörda kommuner tillfälle att yttra sig innan beslutet fattas.

Paragrafen, som är delvis ny, ger möjligheter för yrkesmässiga verksamheter att få hantera avfall som kommunen är ansvarig för. Paragrafen motsvarar delvis hittillsvarande 25 § (prop. 2015/16:166 s. 73). Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

Länsstyrelsen får besluta att en yrkesmässig verksamhet får hantera avfall som kommunen ansvarar för och som produceras i verksamheten. En förutsättning är att avfallet kommer att behandlas på ett sätt som ger en materialåtervinning eller annan återvinning som är åtminstone likvärdig med den kommunala behandlingen. Med ”åtminstone likvärdig” avses en behandling som är bättre eller i vart fall lika bra som kommunens behandling. Vad som avses med materialåtervinning förklaras i 2 §.

Av *andra stycket* följer att ett beslut kan gälla yrkesmässig verksamhet som bedrivs i en kommun, i flera kommuner i ett län eller alla kommuner i länet i fler än en kommun inom ett län.

Berörda kommuner ska ges tillfälle att yttra sig innan beslut fattas. På det sättet får kommunen, som är ansvarig för avfallet om en begäran avslås, möjlighet att påverka utfallet av ärendet.

18 § Ett beslut enligt 16 eller 17 § får förenas med villkor och får begränsas i tiden.

Beslutet får återkallas om det inte längre finns förutsättningar för beslutet.

I paragrafen, som är ny, framgår vissa begränsningar för beslut enligt 15 eller 16 §. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

Enligt *första stycket* får ett beslut förenas med villkor, till exempel om vilket avfall som får hanteras och hur mycket avfall som får hanteras per år. Ett beslut får också begränsas i tiden. Det finns dock inget som hindrar att beslutet gäller tills vidare.

Enligt *andra stycket* får ett beslut också återkallas. Det får ske om det inte längre finns förutsättningar för beslut. Med det avses att ett nytt beslut inte skulle kunna meddelas på grund av att de förutsättningar som anges i 15 respektive 16 §§ inte är uppfyllda.

Gynnande beslut får återkallas med stöd av förbehåll i själva beslutet eller i den författning som ligger till grund för beslutet, se 37 § förvaltningslagen (2017:900). Genom tillägget kommer beslut att kunna återkallas, oavsett om myndigheten meddelat ett förbehåll i ett beslutsvillkor eller inte.

19 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. undantag från kommunens ansvar enligt 11 och 12 §§ i fråga om avfall som ska samlas in eller behandlas av en producent eller en producentansvarsorganisation, och

2. skyldigheter för kommuner att vidta de åtgärder som krävs för att avfallshanteringens ska fungera när ansvaret för hanteringen är uppdelat mellan kommunen och en producent eller en producentansvarsorganisation.

Paragrafen innehåller bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om undantag från kommunens ansvar för insamling och behandling enligt 11 och 12 §§. Den överensstämmer i sak med hittillsvarande 21 § (prop. 2020/21:198 s. 66 och prop. 2021/22:219 s. 121 och 122).

Paragrafen ändras endast språkligt och redaktionellt.

Producentens och producentansvarsorganisationens ansvar

20 § För att införa system för utökat producentansvar för avfallshantering får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om skyldighet för producenter att

1. se till att avfall hanteras i enlighet med 27 § och på ett sätt som möjliggör en lämplig behandling enligt 28 §,

2. betala avgifter för att täcka det allmännas kostnader för hantering av avfall från nedskräpning och information om nedskräpning, eller på annat sätt ansvara ekonomiskt för avfallshantering och information om hanteringen,

3. inrätta ett system för egenkontroll för att säkerställa att skyldigheter enligt denna balk, föreskrifter som är meddelade med stöd av balken och skyldigheter som följer av EU-förordningar inom balkens tillämpningsområde följs, och

4. vidta åtgärder som möjliggör en effektiv insamling av avfall.

Föreskrifterna får endast avse avfall som utgörs av den typ av produkter som producenterna utvecklar, tillverkar, bearbetar, behandlar, överlåter eller för in till Sverige. Föreskrifter som avser sådant avfall, och som utgörs även av produkter som producenten inte utvecklat, tillverkat, bearbetat, behandlat, överlåtit eller fört in till Sverige, får endast avse den del av avfallet som motsvarar producentens andel av marknaden för nya produkter av sådan typ eller som på något annat sätt står i rimlig proportion till producentens verksamhet.

Paragrafen gör det möjligt att inrätta system för utökat producentansvar. Paragrafen motsvarar hittillsvarande 12 § (prop. 2020/21:198 s. 61). Uttrycket ett system för utökat producentansvar för avfallshantering förklaras i 2 §. Ändringarna är endast språkliga.

21 § För att främja avfallsförebyggande åtgärder eller en hälso- och miljömässigt godtagbar avfallshantering får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om skyldighet för producenter att

1. se till att produkter är märkta,

2. lämna information och uppgifter om vilka ämnen och material som en produkt innehåller samt om insamling, återanvändningsgrad, återvinningsgrad eller andra förhållanden,

3. se till att produkter har en viss sammansättning, återanvändbarhet och återvinningsbarhet,

4. vidta åtgärder som möjliggör en effektiv insamling av använda produkter, och

5. vidta andra avfallsförebyggande åtgärder.

Föreskrifter om skyldigheter för en producent att vidta åtgärder som möjliggör en effektiv insamling av använda produkter som producenten inte utvecklat, tillverkat, bearbetat, behandlat, överlåtit eller fört in till Sverige får endast avse den del av marknaden som motsvarar producentens andel av marknaden för sådana produkter eller som på annat sätt står i rimlig proportion till producentens verksamhet.

Paragrafen innehåller bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om vissa skyldigheter för producenter för att främja avfallsförebyggande åtgärder eller en hälso- och miljömässigt godtagbar avfallshantering. Paragrafen motsvarar hittillsvarande 13 § (prop. 2020/21:198 s 62 och 63).

Ändringarna är endast språkliga och redaktionella.

22 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. skyldighet för producenter att tillhandahålla eller anlita en producentansvarsorganisation,

2. förbud att yrkesmässigt överlåta eller saluföra produkter om produktens producent inte tillhandahåller eller har anlitat en producentansvarsorganisation,

3. tillstånd, godkännande eller anmälan för yrkesmässig drift av en producentansvarsorganisation,

4. kriterier för hur ersättning som en producentansvarsorganisation tar ut från producenterna ska bestämmas,

5. skyldighet för en producentansvarsorganisation att fullgöra sådana skyldigheter som kan föreskrivas för producenter enligt 20 och 21 §§,

6. skyldighet för en producentansvarsorganisation att hantera mer avfall än vad som motsvarar organisationens marknadsandel, under förutsättning att hanteringen avser avfall som producentansvarsorganisationen har rätt att få ersättning för, och

7. att de intäkter som en producentansvarsorganisation för förpackningar har, får användas endast för verksamhet som har samband med organisationens skyldigheter enligt 5 och 6 eller för att göra en utbetalning till de producenter som har anlitat organisationen.

Paragrafen innehåller bemyndiganden för regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om skyldigheter för producenter att anlita eller tillhandahålla en producentansvarsorganisation och om på vilket sätt en producentansvarsorganisation ska bedrivas. Paragrafen överensstämmer i sak med hittillsvarande 15 § (prop. 2020/21:198 s. 64 och 65 och prop. 2021/22:219 s. 119–121).

Ändringarna är enbart redaktionella.

23 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. skyldighet för en producent att utse någon som ska fullgöra skyldigheter som producenten har i ett annat medlemsland i Europeiska unionen, och

2. att det som gäller för en producent enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 20, 21 eller 22 § också ska gälla den som på en producents uppdrag fullgör producentens skyldigheter.

Paragrafen innehåller bemyndiganden för regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, att meddela föreskrifter om skyldighet för en producent att utse producentombud och att vissa föreskrifter som gäller för en producent också ska gälla för ett sådant ombud. Paragrafen är oförändrad i förhållande till hittillsvarande 14 § (prop. 2012/13:161 s. 26).

24 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att den som driver eller avser att driva ett yrkesmässigt system för återanvändning av förpackningar ska anmäla det.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om att den som driver eller avser att driva ett yrkesmässigt system för återanvändning av förpackningar ska anmäla det. Paragrafen är oförändrad i förhållande till hittillsvarande 16 § (prop. 2020/21:198 s. 65).

25 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att den som är etablerad i Sverige och yrkesmässigt förmedlar distansförsäljning av produkter som omfattas av ett system för utökat producentansvar till slutanvändare i Sverige

1. ska vara skyldig att registrera sig, och

2. endast får förmedla distansförsäljning från säljare som har uppfyllt skyldigheter enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 22 § 1.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om vissa skyldigheter för den som är etablerad i Sverige och yrkesmässigt förmedlar distansförsäljning av produkter som omfattas av ett system för utökat

producentansvar till slutanvändare i Sverige. Paragrafen är oförändrad i förhållande till hittillsvarande 16 a § (prop. 2020/21:198 s. 65).

26 § Om flera producentansvarsorganisationer för förpackningar har godkänts, men endast en av organisationerna ska ansvara för insamling av förpackningsavfall från verksamheter och för information om avfallshanteringen, ska de andra producentansvarsorganisationerna betala skälig ersättning till den ansvariga organisationen för dess kostnader. Ersättningens storlek ska för varje ersättningsskyldig organisation beräknas på grundval av organisationens marknadsandel.

Den myndighet som regeringen bestämmer får besluta hur stor en producentansvarsorganisations marknadsandel ska anses vara.

I paragrafen finns bestämmelser om skyldighet för godkända producentansvarsorganisationer för förpackningar att ersätta en annan sådan producentansvarsorganisation för viss insamling och för information. Paragrafen motsvarar hittillsvarande 16 b § (prop. 2021/22:219 s. 121).

Ändringarna är endast språkliga.

Hantering av avfall

27 § Den som hanterar avfall ska se till att hanteringen inte skadar eller orsakar risk för skada på människors hälsa eller miljön. Särskild hänsyn ska tas till

1. den risk som hanteringen kan innebära för skada på vatten, luft, mark, växter eller djur,
2. de olägenheter som hanteringen kan innebära genom buller eller lukt, och
3. den negativa påverkan som hanteringen kan ha på sådana särskilt skyddade områden som avses i 7 kap., på andra områden av särskild betydelse för miljön eller på landskapet i övrigt.

I paragrafen regleras hur man ska hantera avfall. Paragrafen motsvarar hittillsvarande 11 § första stycket (prop. 2019/20:22 s. 28–30).

Avfallshierarki

28 § Bestämmelser om skyldighet att vidta avfallsförebyggande åtgärder finns i 2 kap. 5 §.

Den som är ansvarig för att avfall blir behandlat ska se till att avfallet

1. återvinns genom att det förbereds för återanvändning,
2. materialåtervinns, om det är lämpligare än 1,
3. återvinns på ett annat sätt, om det är lämpligare än 1 och 2, eller
4. bortskaffas, om det är lämpligare än 1–3.

Vid valet av behandlingsmetod för avfallet ska den behandling som bäst skyddar människors hälsa och miljön som helhet anses som lämpligast, om behandlingen inte är orimlig.

I paragrafen finns bestämmelser om hur avfall ska behandlas enligt avfallshierarkin. Paragrafens överensstämmer i sak med hittillsvarande 10 § (prop. 2015/16:166 s. 67 och 68).

I *andra stycket* tydliggörs vilken behandling som är lämpligast vid val av behandlingsmetod. Det är ingen ändring i sak. Även övriga ändringar är enbart språkliga.

Förbud mot nedskräpning

29 § Ingen får skräpa ned utomhus på en plats som allmänheten har tillträde till eller insyn till.

Enligt paragrafen råder ett allmänt förbud mot nedskräpning utomhus på en plats som allmänheten har tillträde eller insyn till. Paragrafen är oförändrad i förhållande till hittillsvarande 26 § (prop. 1997/98:45 del 2 s. 200 och 201).

Förbud mot dumpning och förbränning till havs

30 § Avfall får inte dumpas eller förbrännas inom Sveriges sjöterritorium och ekonomiska zon. På och över det fria havet får avfall inte heller dumpas från eller förbrännas på svenska fartyg eller luftfartyg. Avfall som är avsett att dumpas i eller förbrännas på det fria havet får inte föras ut ur landet eller ur den ekonomiska zonen.

Det som anges i första stycket om dumpning gäller inte sådana utsläpp av skadliga ämnen från fartyg som regleras i lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg eller sådana utsläpp av sediment från fartyg som regleras i barlastvattenlagen (2009:1165) eller föreskrifter som meddelats i anslutning till den lagen.

Enligt paragrafen råder ett förbud mot dumpning av avfall inom Sveriges sjöterritorium och ekonomiska zon. Paragrafen motsvarar hittillsvarande 27 § (prop. 1997/98:45 del 2 s. 201).

Ändringarna är enbart språkliga.

31 § Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från förbudet mot dumpning i 30 § första stycket för geologisk lagring av koldioxid.

Paragrafen ger regeringen en möjlighet att meddela undantag från dumpningsförbudet för att möjliggöra sådan geologisk lagring av koldioxid som är tillåten enligt Londonprotokollet (SÖ 2000:48). Paragrafen är oförändrad i förhållande till hittillsvarande 28 § (prop. 2011/12:125 s. 55–57).

32 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i det enskilda fallet ge dispens från förbudet mot dumpning i 30 § första stycket, om avfallet kan dumpas utan olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Den som har gett en dispens enligt första stycket får

1. förelägga den som har fått dispensen att avhjälpa en olägenhet som uppkommer genom dumpningen, om olägenheten inte förutsågs när dispensen gavs, och

2. återkalla dispensen, om ett villkor eller en föreskrift som gäller för dumpningen inte följs eller om en olägenhet som avses med ett föreläggande enligt 1 inte avhjälpes.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att i det enskilda fallet ge dispens från förbudet mot dumpning. Paragrafen är oförändrad i förhållande till hittillsvarande 29 § (prop. 2015/16:166 s. 74).

Kommunala avfallsföreskrifter

33 § I varje kommun ska det finnas avfallsföreskrifter. Föreskrifterna ska antas av kommunfullmäktige.

I paragrafen behandlas skyldigheten för en kommun att ha avfallsföreskrifter som ska antas av kommunfullmäktige. Paragrafen motsvarar delvis hittillsvarande 41 § (prop. 2015/16:166 s. 78). Övervägandena finns i avsnitt 12.1.

Avfallsföreskrifterna ska innehålla de bestämmelser som behövs för en fungerande avfallshantering i kommunen. Paragrafen moderniseras genom att uttrycket renhållningsordning byts ut mot avfallsföreskrifter. Kravet på att kommunen ska ha en avfallsplan tas bort.

34 § Innan kommunen antar avfallsföreskrifter ska kommunen

1. på lämpligt sätt och i skälig omfattning ge de fastighetsinnehavare och myndigheter som kan ha ett väsentligt intresse av avfallsföreskrifterna tillfälle att yttra sig, och

2. ställa ut ett förslag till avfallsföreskrifter för granskning under minst fyra veckor.

Kommunen ska informera om utställningen på sin webbplats före utställningstidens början. Informationen ska innehålla uppgifter om förslagets huvudsakliga innebörd, var det ställs ut samt inom vilken tid och till vem synpunkter ska lämnas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förfarandet innan avfallsföreskrifter antas. Paragrafen överensstämmer i sak med hittillsvarande 42 § (prop. 2015/16:166 s. 78 och prop. 1997/98:45 del 2 s. 192).

Ordet renhållningsordning ändras till avfallsföreskrifter. Ordet samråd byts ut mot uttrycket tillfälle att yttra sig. Detta innebär ingen ändring i sak.

35 § En kommun behöver inte ställa ut ett förslag till en avfallsföreskrift som endast berör ett fåtal fastighetsinnehavare eller annars är av mindre betydelse.

Paragrafen innehåller undantag från 34 §. Den motsvarar i sak hittillsvarande 44 § (prop. 2016/17:200 s. 212 och 213). Det bör dock noteras att kommunen inte längre behöver ta fram en kommunal avfallsplan som enligt tidigare reglering alltid behövt ställas ut.

Ordet renhållningsordning byts ut mot avfallsföreskrifter. Vissa redaktionella och språkliga ändringar görs. Vad som avses med en fastighetsinnehavare förklaras i 2 §.

Ytterligare föreskrifter om avfallshantering och avfallsförebyggande åtgärder

36 § Regeringen eller den myndighet eller kommun som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. avfallshantering som behövs med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön, och

2. att det krävs en anmälan till den myndighet som regeringen bestämmer eller till kommunen för att få hantera avfall.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen, eller den myndighet eller kommun som regeringen bestämmer, att meddela föreskrifter om avfallshantering som behövs med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön samt om att det krävs anmälan för att hantera avfall. Paragrafen motsvarar i sak hittillsvarande 19 och 39 §§.

Punkt 1 motsvarar hittillsvarande 39 § (prop. 2015/16:166 s. 77).

Punkt 2 motsvarar hittillsvarande 19 § (prop. 2015/16:166 s. 71).

Övriga ändringar är enbart språkliga.

37 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för kommunerna att lämna information om avfallsförebyggande åtgärder och hantering av avfall.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om skyldighet för kommunerna att lämna information om avfallsförebyggande åtgärder och hantering av avfall. Paragrafen motsvarar delvis hittillsvarande 45 § (prop. 2019/20:156 s. 101).

En förklaring av vad avfallsförebyggande åtgärder är finns i 2 §. Möjligheten att meddela föreskrifter om innehållet i avfallsplaner tas bort (jfr 34 och 35 §§).

38 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om

1. avfall, om föreskrifterna behövs till följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, och

2. avfallsförebyggande åtgärder som har särskild betydelse för skyddet för människors hälsa eller miljön.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter som behövs till följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen. Därutöver ges rätt att meddela föreskrifter om avfallsförebyggande åtgärder som har särskild betydelse för skyddet för människors hälsa eller miljön. Paragrafen motsvarar hittillsvarande 40 § (prop. 2016/17:147 s. 16 och 17).

Ändringarna är enbart språkliga.

39 § Regeringen eller den myndighet eller kommun som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. anordningar för hantering av avfall,

2. skyldighet att informera om avfallsförebyggande åtgärder och hantering av avfall, och

3. skyldighet att kontrollera, dokumentera och lämna uppgifter om avfall, avfallshantering och avfallsförebyggande åtgärder.

Paragrafen, som delvis är ny, innehåller bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om anordningar för hantering av avfall, skyldighet att informera om avfallsförebyggande åtgärder och hantering av avfall samt skyldighet att kontrollera, dokumentera och lämna uppgifter om avfall, avfallshantering och avfallsförebyggande åtgärder. I paragrafen samlas bemyndiganden

från hittillsvarande 31 och 38 §§ (prop. 2019/20:156 s. 100 och 101, prop. 2015/16:166 s. 76). Övervägandena finns i avsnitt 8.12.

I *första stycket 3* görs ett tillägg som innebär att regeringen eller den myndighet eller kommun som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet att kontrollera avfall. Bemyndigandet kan bl.a. användas för att meddela föreskrifter om krav på att kontrollera att separat insamlat avfall inte går till förbränning utan att en bedömning gjorts av att detta är förenligt med avfallshierarkin.

I övrigt är bemyndigandena oförändrade i sak.

40 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att det krävs tillstånd, godkännande, anmälan eller registrering för att yrkesmässigt få hantera avfall.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om att det krävs tillstånd, godkännande, anmälan eller registrering för att yrkesmässigt hantera avfall. Paragrafen motsvarar hittillsvarande 17 § (prop. 2020/21:198 s. 66).

Ändringarna är enbart språkliga.

41 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att den som i yrkesmässig verksamhet producerar eller hanterar avfall ska lämna det till någon som har det tillstånd eller har gjort den anmälan som krävs för hanteringen av avfallet.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om att den som i yrkesmässig verksamhet producerar eller hanterar avfall ska lämna det till någon som har det tillstånd eller har gjort den anmälan som krävs för hanteringen. Paragrafen är oförändrad i förhållande till hittillsvarande 30 § (prop. 2019/20:156 s. 100).

42 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att den som yrkesmässigt bedriver en verksamhet som syftar till att genom demontering, sortering eller på något annat sätt förbehandla avfall som utgörs av elektriska eller elektroniska produkter ska ha personal eller kvalitetssystem som har certifierats av ett organ som ackrediterats enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93 och lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll.

Föreskrifterna får endast avse åtgärder som krävs av återanvändnings- eller återvinningsskäl eller av hälso- eller miljöskäl.

Paragrafen innehåller bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om krav på certifiering rörande hantering av avfall som utgörs av elektriska eller elektroniska produkter. Paragrafen motsvarar hittillsvarande 34 § (prop. 2021/22:238 s. 225 och 226).

Ändringarna är endast språkliga.

43 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. att bilskrotare ska vara auktoriserade och om villkoren för auktorisation av bilskrotare,

2. skyldighet för den som har förvärvat en uttjänt bil för skrotning att utfärda ett bevis om att bilen har mottagits för detta syfte (mottagningsbevis) och se till att bilen blir omhändertagen av en auktoriserad bilskrotare,

3. skyldighet för bilskrotare att lämna uppgifter om återanvändningsgrad, återvinningsgrad eller andra förhållanden som rör de uttjänta bilar som bilskrotaren har hanterat,

4. skyldighet för auktoriserade bilskrotare att utfärda ett intyg om att åtgärder har vidtagits för en hälso- och miljömässigt godtagbar hantering av en uttjänt bil (skrotningsintyg), och

5. utfärdandet av sådana bevis och intyg som avses i 1 och 3.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande att meddela föreskrifter om auktorisationskrav för bilskrotare, mottagningsbevis, skrotningsintyg och informationsskyldighet för bilskrotare. Bemyndigandet är oförändrat i sak och motsvarar hittillsvarande 32 och 33 §§ (prop. 2006/07:40 s. 39 och prop. 2015/16:166 s. 75).

Föreskrifter för försvaret

44 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får för Försvarsmaktens, Fortifikationsverkets, Försvarets materielverks och Försvarets radioanstalts verksamhet meddela särskilda föreskrifter som avviker från det som annars anges i detta kapitel.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela särskilda föreskrifter om avfallshantering som avviker från 15 kap. miljöbalken och som berör vissa försvarsmyndigheters verksamhet. Paragrafen motsvarar i sak hittillsvarande 46 § (prop. 2015/16:166 s. 79).

Ändringarna är endast språkliga.

Kostnader för deponering av avfall

45 § Den som bedriver en verksamhet som omfattar deponering av avfall ska ta betalt för samtliga kostnader som rör avfallsdeponin. I kostnadsberäkningen ska alla kostnader för att inrätta och driva deponin ingå och, så långt det är möjligt, alla kostnader som är nödvändiga för att fullgöra de skyldigheter som gäller för deponeringsverksamheten.

Paragrafen reglerar krav som avser kostnader som uppstår i en verksamhet med deponering av avfall. Bestämmelsen motsvarar hittillsvarande 36 § (prop. 2001/02:65 s. 78).

Ändringarna är endast språkliga.

Ekonomisk säkerhet

46 § Ett tillstånd till en verksamhet som omfattar deponering av avfall får ges endast om tillståndet förenas med en skyldighet att ställa säkerhet för fullgörandet av de skyldigheter som gäller för verksamheten eller villkor om att

verksamhetsutövaren ska vidta någon annan lämplig åtgärd för ett sådant säkerställande.

En säkerhet ska godtas av tillståndsmyndigheten om den, ensam eller tillsammans med andra säkerheter, visas vara betryggande för sitt ändamål. Säkerheten kan ställas efter hand enligt en plan som innebär att säkerheten vid varje tidpunkt tillgodoser det aktuella behovet.

Kravet på säkerhet gäller inte de delar av verksamheten som omfattas av kravet i 46 § på säkerhet vid utvinningsverksamhet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om krav på ställande av säkerhet vid tillstånd till en verksamhet som omfattar deponering av avfall (prop. 2021/22:219 s. 122). Paragrafen motsvarar i sak hittillsvarande 35 §.

Hänvisningen till 16 kap. 3 § har strukits och i stället har det som avses med hänvisningen lyfts in i ett nytt *andra stycke*.

Övriga ändringar är endast språkliga.

47 § Ett tillstånd enligt balken eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken till en verksamhet som omfattas av krav på en avfallshanteringsplan för utvinningsavfall får ges endast om tillståndet förenas med en skyldighet att ställa säkerhet för fullgörandet av de skyldigheter som gäller för verksamheten.

En säkerhet ska godtas av tillståndsmyndigheten om den, ensam eller tillsammans med andra säkerheter, visas vara betryggande för sitt ändamål.

Tillståndsmyndigheten får medge att säkerheten ställs efter hand enligt en plan som innebär att säkerheten vid varje tidpunkt tillgodoser det aktuella behovet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att tillstånd till en verksamhet som omfattas av krav på en avfallshanteringsplan för utvinningsavfall får ges endast om tillståndet förenas med en skyldighet att ställa säkerhet. Bestämmelsen motsvarar i sak hittillsvarande 36 a och 36 b §§ (prop. 2021/22:219 s. 122–124).

I det *andra stycket* anges att en säkerhet ska godtas av tillståndsmyndigheten om den, ensam eller tillsammans med andra säkerheter, visas vara betryggande för sitt ändamål. Innehållet är oförändrat jämfört med hittillsvarande 36 b § och avser tillståndsmyndighetens prövning av säkerheten.

Tredje stycket motsvarar hittillsvarande andra stycket.

48 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om säkerheter enligt 47 §. Sådana föreskrifter får avse

1. hur säkerhetens storlek ska beräknas och vad underlaget för beräkningen av säkerhetens storlek ska innehålla, och

2. när och hur en säkerhet får tas i anspråk.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får också meddela ytterligare föreskrifter om vad som krävs för att en säkerhet ska kunna godtas enligt 46 § andra stycket.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om säkerheter för verksamheter som omfattas av krav på en avfallshanteringsplan för utvinningsavfall. Paragrafen motsvarar hittillsvarande 36 c § (prop. 2021/22:219 s. 124 och 125).

Ändringarna är endast språkliga och redaktionella.

49 § Tillstånd till geologisk lagring av koldioxid ska för sin giltighet göras beroende av att verksamhetsutövaren ställer säkerhet eller vidtar någon annan lämplig åtgärd för att säkerställa fullgörandet av de skyldigheter som gäller för verksamheten enligt denna balk, lagen (2020:1173) om vissa utsläpp av växthusgaser samt de föreskrifter och tillståndsvillkor som har meddelats med stöd av dessa lagar. En säkerhet får ställas efter hand enligt en plan som vid varje tid tillgodoser det aktuella behovet av säkerhet.

När en säkerhet ställs ska den prövas av tillståndsmyndigheten. Säkerheten ska godtas om den visas vara betryggande för sitt ändamål.

Staten, kommuner, regioner och kommunalförbund behöver inte ställa säkerhet.

Paragrafen reglerar krav på säkerhet vid geologisk lagring av koldioxid. Kravet är oförändrat jämfört med hittillsvarande 37 § (prop. 2018/19:64 s. 11).

50 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om vad som krävs för att en säkerhet enligt 49 § ska kunna godtas.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande som innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela föreskrifter om vad som krävs för att en säkerhet ska kunna godtas. Paragrafen motsvarar i sak hittillsvarande 37 a § (prop. 2018/19:64 s. 12).

Ändringarna är enbart redaktionella.

21 kap.

1 § Mark- och miljödomstol prövar som första instans mål om

1. miljöfarlig verksamhet som är ansökningsmål enligt 1 a § första stycket,
2. vattenverksamhet och vattenanläggningar enligt 11 kap. samt lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, utom verksamheter som avser markavvattnings vilka ska prövas av länsstyrelsen och säkerhetsklassificering av dammar,

3. vattenverksamhet har överlämnats från länsstyrelsen eller anmälts av en lantmäterimyndighet, markavvattnings som enligt lagen med särskilda bestämmelser om

4. ersättning för skada och intrång enligt 28 kap. 2–5 §§,

5. ersättning och inlösen vid ingripande av det allmänna enligt denna balk och vid vattenverksamhet, om inte annat har särskilt föreskrivits,

6. ersättning för miljöskador och inlösen enligt 32 kap., talan om förbud eller försiktighetsmått enligt 32 kap. 12 § samt grupptalan enligt 32 kap. 13 §,

7. fördelning av solidariskt ansvar mellan flera enligt 10 kap. 6 och 7 §§ på talan av någon av de solidariskt ansvariga,

8. utdömande av vite enligt ett föreläggande som har förenats med vite med stöd av balken, efter särskild ansökan av den myndighet som har beslutat vitesföreläggandet eller, om vitesföreläggandet har beslutats i förfarandet, med tillämpning av 6 § andra stycket lagen (1985:206) om viten,

9. kostnadsansvar för fastighetsägare enligt 10 kap. 9 §,

10. fördelning av kostnader för gemensamt utnyttjande av information enligt det som följer av artiklarna 27.6 och 30.3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt

rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG,

11. fördelning av kostnader för utbyte av information enligt det som följer av artikel 62.6 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 av den 21 oktober 2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden och om upphävande av rådets direktiv 79/117/EEG och 91/414/EEG,

12. fördelning av kostnader för gemensamt utnyttjande av information enligt det som följer av artikel 63.3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 528/2012 av den 22 maj 2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter, och

13. ersättningsansvar enligt 15 kap. 26 § första stycket för godkända producentansvarsorganisationer för förpackningar.

Mark- och miljödomstol prövar, om inte annat är föreskrivet, efter överklagande enligt 19 kap. 1 § tredje stycket, länsstyrelsens och andra statliga myndigheters beslut enligt denna balk eller föreskrifter som har meddelats med stöd av balken samt enligt lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Att mark- och miljödomstol efter överklagande prövar Kronofogdemyndighetens beslut om handräckning framgår av 26 kap. 17 § andra stycket.

Ändringen innebär att hänvisningar till det hittillsvarande 15 kap. miljöbalken ersätts av hänvisningar till det nya 15 kap. miljöbalken.

22 kap.

1 § En ansökan i ett ansökningsmål ska vara skriftlig. Den ska innehålla

1. ritningar och tekniska beskrivningar med uppgifter om förhållandena på platsen, om produktionsmängd eller liknande, om användningen av råvaror, andra insatsvaror och ämnen och om energianvändning,

2. uppgifter om utsläppskällor, om arten och mängden av alla förutsebara utsläpp och om förslag till de åtgärder som kan behövas dels för att förebygga uppkomsten av avfall, dels för att förbereda för återanvändning, materialåtervinning och annan återvinning av det avfall som anläggningen ger upphov till,

3. en miljökonsekvensbeskrivning när det krävs enligt 6 kap.,

4. förslag till skyddsåtgärder eller andra försiktighetsmått samt de övriga uppgifter som behövs för att bedöma hur de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. följs,

5. förslag till övervakning och kontroll av verksamheten,

6. det handlingsprogram och den säkerhetsrapport som krävs enligt lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, om den verksamhet eller åtgärd som målet avser omfattas av den lagen,

7. en statusrapport när det krävs enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 10 kap. 21 § första stycket 5,

8. en avfallshanteringsplan för utvinningsavfall när en sådan krävs enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 15 kap. 38 §, och

9. en icke-teknisk sammanfattning av de uppgifter som anges i 1–8.

Ändringen innebär att hänvisningar till det hittillsvarande 15 kap. miljöbalken ersätts av hänvisningar till det nya 15 kap. miljöbalken.

1 b § En ansökan om tillstånd till geologisk lagring av koldioxid ska, utöver det som anges i 1 §, innehålla

1. uppgift om vem som driver eller avser att driva lagringsverksamheten,

2. en beskrivning av verksamhetsutövarens tekniska kompetens och handlingar som styrker kompetensen,
3. en beskrivning av den geologiska formationens egenskaper, lagringsplatsen och det område runt lagringsplatsen som med hänsyn till de geologiska förhållandena har betydelse för lagringens integritet och säkerhet,
4. uppgift om den totala mängd koldioxid som ska lagras,
5. en beskrivning av varifrån den koldioxid som ska tillföras lagringsplatsen kommer och hur den ska transporteras till lagringsplatsen,
6. uppgift om sammansättningen av den koldioxidström som ska tillföras lagringsplatsen (injekteras),
7. uppgifter om injektionstakt och injektionstryck,
8. en beskrivning av den anläggning som ska användas för att tillföra koldioxid till lagringsplatsen,
9. en bedömning av den förväntade lagringssäkerheten,
10. uppgifter som visar att den säkerhet som krävs enligt 15 kap. 49 § kommer att vara giltig och i kraft innan koldioxid tillförs lagringsplatsen,
11. ett förslag till en plan för övervakning av lagringsplatsen,
12. ett förslag till en plan för underhåll efter det att lagringsplatsen har stängts för ytterligare tillförsel av koldioxid, och
13. ett förslag till en plan för åtgärder som behövs för att avhjälpa risker för koldioxidutsläpp.

Ändringen innebär att hänvisningar till det hittillsvarande 15 kap. miljöbalken ersätts av hänvisningar till det nya 15 kap. miljöbalken.

1 d § En ansökan om omprövning eller om tillstånd att ändra en verksamhet ska innehålla en redogörelse för alla tillståndsbestämmelser och villkor som gäller för verksamheten enligt tidigare tillstånd.

Om ansökan avser ett ändringstillstånd enligt 16 kap. 2 a §, ska ansökan också innehålla

1. de uppgifter som behövs för att bedöma om ett sådant ändringstillstånd är lämpligt, och

2. en avfallshanteringsplan för utvinningsavfall, när en sådan *plan* krävs enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 15 kap. 38 §.

Om ansökan avser en omprövning enligt 24 kap. 13 a § ska den också innehålla en redogörelse för de arbeten som återstår för den tillståndsgivna vattenverksamheten.

Paragrafen reglerar vad en ansökan om omprövning eller om tillstånd att ändra en verksamhet ska innehålla. Ändringen innebär att hänvisningar till det hittillsvarande 15 kap. ersätts av hänvisningar till det nya 15 kap. Övriga ändringar är endast språkliga.

1 f § En ansökan om tillstånd till en verksamhet som omfattas av krav på säkerhet enligt 9 kap. 6 e § eller 15 kap. 46, 47 eller 49 § ska innehålla en beräkning av vilket belopp säkerheten bör uppgå till och ett underlag för denna beräkning.

Ändringen innebär att hänvisningar till det hittillsvarande 15 kap. miljöbalken ersätts av hänvisningar till det nya 15 kap. miljöbalken.

13 a § I mål om tillstånd till gruvdrift eller gruvanläggning för brytning, provbrytning, bearbetning eller anrikning där en säkerhet ska ställas enligt 15 kap. 47 § ska mark- och miljödomstolen hämta in ett yttrande från Riksgäldskontoret i fråga om beräkningen av storleken på säkerheten.

Före prövningen av om säkerheten ska godtas enligt 15 kap. 47 § ska ett yttrande i fråga om godtagandet hämtas in från Riksgäldskontoret.

Ändringen innebär att hänvisningar till det hittillsvarande 15 kap. miljöbalken ersätts av hänvisningar till det nya 15 kap. miljöbalken.

25 d § En dom som omfattar tillstånd till geologisk lagring av koldioxid ska, i stället för det som sägs i 25 a och 25 c §§, dessutom alltid innehålla

1. en beskrivning av den geologiska formationens egenskaper,
2. villkor om den exakta lokaliseringen och avgränsningen av
 - a) lagringsplatsen och det område runt lagringsplatsen som med hänsyn till de geologiska förhållandena har betydelse för lagringens integritet och säkerhet, och
 - b) den anläggning som ska användas för att tillföra koldioxid till lagringsplatsen,
3. villkor om lagringsplatsens hydrauliska egenskaper,
4. villkor om den totala mängd koldioxid som får lagras,
5. villkor om gränser för reservoartrycket,
6. en beskrivning av varifrån den koldioxid som ska tillföras lagringsplatsen kommer och hur den ska transporteras till lagringsplatsen,
7. villkor om sammansättningen av den koldioxidström som får tillföras lagringsplatsen (injekteras) och om kontroll av koldioxidströmmen,
8. villkor om högsta tillåtna injekteringstakt och injekteringstryck,
9. villkor om övervakning enligt en särskild övervakningsplan och om åtgärder enligt en särskild plan för avhjälpande av risker för koldioxidutsläpp samt om att planerna ska följas,
10. villkor om att verksamhetsutövaren ska förvissa sig om att den som är sysselsatt i verksamheten har den kompetens och utbildning som behövs,
11. villkor om vad som ska gälla i samband med att lagringsplatsen stängs för fortsatt tillförsel av koldioxid och om underhåll efter stängningen enligt en särskild plan,
12. villkor om att den säkerhet som krävs för verksamheten enligt 15 kap. 49 § fortlöpande ska vara giltig och i kraft,
13. upplysningar om
 - a) de krav på uppdatering av övervakningsplanen som kan följa av föreskrifter som har meddelats med stöd av denna balk,
 - b) kravet på miljörapport i 26 kap. 20 § och andra föreskrifter med krav på rapportering avseende geologisk lagring av koldioxid som har meddelats med stöd av denna balk,
 - c) de bestämmelser om omprövning och återkallelse av tillstånd som finns i denna balk, och
 - d) de krav på underrättelse till tillsynsmyndigheten i händelse av läckage av koldioxid eller betydande störningar som följer av föreskrifter som har meddelats med stöd av denna balk, och
14. skälen för avvikelse från synpunkter som Europeiska kommissionen har lämnat i samband med regeringens tillåtlighetsprövning.

Ändringen innebär att hänvisningar till det hittillsvarande 15 kap. miljöbalken ersätts av hänvisningar till det nya 15 kap. miljöbalken.

25 h § En dom som omfattar tillstånd att driva verksamhet som omfattas av krav på en avfallshanteringsplan för utvinningsavfall ska dessutom alltid innehålla

1. villkor om det belopp som säkerheten enligt 15 kap. 47 § ska uppgå till,
2. villkor om att den säkerhet som ska ställas enligt 15 kap. 47 § ska godtas innan den verksamhet som omfattas av krav på en avfallshanteringsplan för utvinningsavfall påbörjas och att säkerheten därefter fortlöpande ska vara betryggande, och

3. de villkor som behövs för att minimera verksamhetens påverkan på omgivningen vid oförutsedda avbrott i verksamheten.

Ändringen innebär att hänvisningar till det hittillsvarande 15 kap. miljöbalken ersätts av hänvisningar till det nya 15 kap. miljöbalken.

24 kap.

5 § I fråga om miljöfarlig verksamhet eller vattenverksamhet får tillståndsmyndigheten ompröva tillstånd när det gäller en bestämmelse om tillåten produktionsmängd eller annan liknande bestämmelse om verksamhetens omfattning, samt ändra eller upphäva villkor eller andra bestämmelser eller meddela nya sådana

1. när, från det tillståndsbeslutet fick laga kraft, det förflutit tio år eller den kortare tid som, på grund av vad som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, föreskrivs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer,

2. om verksamheten med någon betydelse medverkar till att en miljökvalitetsnorm inte följs,

3. om den som har sökt tillståndet har vilselett tillståndsmyndigheten genom att lämna oriktiga uppgifter eller låta bli att lämna uppgifter av betydelse för tillståndet eller villkoren,

4. när tillståndet eller villkor som gäller för verksamheten inte har följts,

5. om det genom verksamheten uppkommit en olägenhet av någon betydelse som inte förutsågs när verksamheten tilläts,

6. om förhållandena i omgivningen har ändrats väsentligt,

7. om en från hälso- eller miljösynpunkt väsentlig förbättring kan uppnås med användning av någon ny process- eller reningsteknik,

8. om användandet av någon ny teknik för mätning eller uppskattning av förorening eller annan störning skulle medföra väsentligt bättre förutsättningar för att kontrollera verksamheten,

9. om verksamheten helt eller till väsentlig del är förlagd inom ett område där förbud råder enligt en föreskrift eller ett beslut som har meddelats med stöd av 9 kap. 4 §,

10. för att förbättra en anläggnings säkerhet,

11. om det visar sig att anordningar som har vidtagits eller villkor som har meddelats till skydd för fisket med stöd av 11 kap. 8 § eller enligt 6 kap. 5 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet är mindre ändamålsenliga, eller

12. om det kan antas att en säkerhet som ställts enligt 9 kap. 6 e §, 15 kap. 46, 47 eller 49 § eller 16 kap. 3 § inte längre är tillräcklig eller är större än vad som behövs.

I fall som avses i första stycket 5 får tillståndsmyndigheten också besluta om andra åtgärder som behövs för att förebygga eller minska olägenheter för framtiden.

Ändringen innebär att hänvisningar till det hittillsvarande 15 kap. miljöbalken ersätts av hänvisningar till det nya 15 kap. miljöbalken.

26 kap.

3 § Tillsynen utövas av Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, försvarsinspektören för hälsa och miljö, länsstyrelsen, andra statliga myndigheter och kommunerna (tillsynsmyndigheter) enligt föreskrifter som meddelas av regeringen.

Bestämmelser om tillsyn finns också i lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Varje kommun utövar genom den eller de nämnder som kommunfullmäktige bestämmer tillsyn inom kommunen över miljö- och hälsoskyddet enligt 9 kap. med undantag för sådan miljöfarlig verksamhet som kräver tillstånd.

Regeringen får meddela föreskrifter om att en tillsynsmyndighet får överlåta åt en kommun som begär det att i ett visst avseende utöva sådan tillsyn som annars skulle skötas av en statlig tillsynsmyndighet. Detta gäller inte verksamheter som utövas av Försvarsmakten, Fortifikationsverket, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka myndigheter som utövar tillsynen enligt miljöbalken. Fördelningen av ansvaret bestäms i föreskrifter. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

Ändringen i *tredje stycket* innebär att det kommunala tillsynsansvaret för avfallshanteringen enligt 15 kap. tas bort. Bemyndigandet i första stycket innebär att det fortsatt finns en möjlighet att införa och reglera ett kommunalt tillsynsansvar för avfallshanteringen enligt 15 kap.

27 kap.

Avfallsavgift

4 § Kommunen får meddela föreskrifter om att avfallsavgift ska betalas för

1. *avfallshantering som kommunen är ansvarig för* enligt denna balk eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken *och som* utförs av kommunen eller den som kommunen anlitar,

2. åtgärder som kommunen vidtar i syfte att *lämna information om avfallsförebyggande åtgärder och avfallshantering till hushåll och verksamhetsutövare* som producerar avfall som kommunen ansvarar för enligt 15 kap. *och föreskrifter som har meddelats med stöd av 15 kap., och*

3. åtgärder som kommunen vidtar för att underlätta insamling och sortering av återanvändbara produkter från hushåll och verksamhetsutövare som producerar avfall som kommunen ansvarar för enligt 15 kap. *och föreskrifter som meddelats med stöd av 15 kap.*

Avgiften ska efter beslut av kommunen betalas till kommunen eller till den som *kommunen har anlitat för avfallshanteringen*.

Särskilda bestämmelser om avgift för hantering av avfall från fartyg finns i lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för kommunen att ta ut avgifter för den avfallshantering som kommunerna är skyldiga att utföra och för vissa avfallsförebyggande åtgärder. Övervägandena finns i avsnitt 12.1.

Ordet renhållningsavgift byts ut mot avfallsavgift. I stället för insamling, transport och behandling används uttrycket "avfallshantering som kommunen är ansvarig för". Med detta avses kommunalt avfall och sådant avfall som inte är kommunalt avfall men som kommunen ändå har ansvar för enligt 14 § andra stycket eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av 12 §. Det finns också kommunalt avfall som kommunen inte ansvarar för.

Det tydliggörs att hela avfallets hanteringskedja ingår i vad som kan täckas av avfallsavgiften (se prop. 2020/21:198 s. 65 och 66, prop. 1997/98:45 del 2 s 289–290, jfr prop. 2021/22:219 s. 91).

I *första stycket* görs ett tillägg i andra och tredje punkterna som innebär att även föreskrifter meddelade med stöd av 15 kap. inbegrips i paragrafens tillämpningsområde. Det innebär att även kommuner som tilldelas uppgifter inom avfallsområdet i förordningar, till exempel avfallsförordningen (2020:614), omfattas av bemyndigandet. De kommunerna kan således ta ut en avfallsavgift för de åtgärder som kommunen vidtar.

I *andra stycket* görs en språklig ändring som innebär att ”den som utför renhållningen” byts ut mot ”den som kommunen har anlitat för avfallshanteringen”. Ändringen innebär ingen förändring i sak.

5 § En avgift som avses i 4 § första stycket ska vara årlig eller på annat sätt periodisk. Om avgiften avser *avfallshantering* vid enstaka tillfällen, får kommunen besluta att avgiften ska betalas särskilt för varje tillfälle.

Avgiften får tas ut på ett sådant sätt att återanvändning, återvinning eller annan miljöanpassad avfallshantering främjas.

Den avgift som avses i 4 § första stycket 1 ska bestämmas till högst det belopp som behövs för att täcka nödvändiga kostnader för den infrastruktur som behövs för avfallshantering samt nödvändiga planerings-, kapital- och driftskostnader. Från dessa kostnader ska kostnaderna för användning av anläggningar eller utrustning för andra ändamål än *avfallshantering* räknas av. Även ersättning för avfallshantering som producenter eller producentansvarsorganisationer betalar enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av denna balk ska räknas av.

Ett avtal som kommunen har ingått och som innebär att någon annan ska utföra avfallshanteringen får läggas till grund för beräkning av avgiften, om kostnaden därigenom inte blir väsentligt högre än om kommunen själv utför avfallshanteringen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om avfallsavgiften. I sak är paragrafen oförändrad (prop. 2021/22:219 s. 90–92 samt s. 130, prop. 1997/98:45 del 2 s. 290 och 291). Ändringen innebär att språket moderniseras bland annat genom att avgiften ska avse avfallshantering. En redaktionell ändring görs genom att andra styckets sista mening flyttas till första stycket.

6 § En *avfallsavgift* enligt 4 § första stycket ska betalas i *enlighet med kommunens avfallsföreskrifter*.

Föreskriften ska innehålla bestämmelser om vem som är avgiftsskyldig, hur avgiften ska betalas och till vem avgiften ska betalas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om avfallsavgiften och att avgiften ska betalas i enlighet med den föreskrift som kommunfullmäktige beslutar. Andra stycket i hittillsvarande paragraf har tagits bort då den inte längre behövs. Övervägandena finns i avsnitt 12.1.

I *första stycket* görs enbart språkliga justeringar (prop. 1997/98:45 del 2 s. 291).

I *andra stycket* görs ett tillägg om att kommunen i den föreskrift kommunfullmäktige beslutar om avfallsavgiften ska bestämma hur avgiften ska betalas. Det innebär att kommunerna till exempel kan besluta om kontantfri avfallshantering.

7 § En kommun ska i fråga om sitt ansvar för avfallshantering se till att

1. verksamheten bokförs och redovisas i enlighet med god redovisningssed där resultat- och balansräkningar redovisas särskilt och där det av tilläggsupplysningar framgår hur kommunen har fördelat kostnader som varit gemensamma med annan verksamhet,

2. det av redovisningen framgår om och hur avgifter tagits ut för att främja miljöanpassad avfallshantering enligt 5 § första stycket,

3. det av redovisningen framgår vilken ersättning kommunen har fått från producentansvarsorganisationer för förpackningar, och

4. redovisningen, när den är fastställd, finns tillgänglig för allmänheten.

Paragrafen, som är ny, innehåller krav på ekonomisk särredovisning av kommunens avfallshantering, hur redovisningen ska göras och vad redovisningen behöver innehålla. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.

Av punkt 1 framgår att verksamheten ska bokföras och redovisas och på vilket sätt det ska göras. När det gäller kommunala bolag ska de följa god redovisningssed enligt bokföringslagen (1999:1078) och årsredovisningslagen (1995:1554). Kommunerna och kommunalförbunden följer lagen (1997:614) om kommunal redovisning. Dessa redovisningsregler kräver ingen särredovisning av avfallshanteringen. Punkten innebär att särskild redovisning av avfallshanteringskostnader nu behöver ske. Hur kommunen redovisningstekniskt ska genomföra särredovisningen överlämnas till den redovisningspraxis som utvecklas inom ramen för vad som ska anses vara god redovisningssed. Det viktiga är att det går att klart utläsa verksamhetens kostnader, intäkter, hur avgifterna har utformats för att styra mot en miljömässig avfallshantering och att redovisningen gör det möjligt att härleda uppkomna överskott och gjorda avsättningar över tiden. I konkurrenslagen (2008:579) finns reglering om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet som gäller för stat, kommun och region.

I punkten 2 anges att det av redovisningen ska framgå om och hur en avgift tagits ut för att främja miljöanpassad avfallshantering enligt 5 § första stycket. Insamlingen av förpackningsavfall ska finansieras av producenterna.

Punkten 3 innebär att kommunerna ska redovisa vilken ersättning kommunen har fått från producentansvarsorganisationer för förpackningar.

Av punkten 4 framgår att när redovisningen är fastställd ska den finnas tillgänglig för allmänheten, till exempel genom att den publiceras på kommunens webbplats.

29 kap.

4 § För otillåten miljöverksamhet döms till böter eller fängelse i högst två år den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. påbörjar eller bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd utan tillstånd eller godkännande eller utan att ha gjort en anmälan, eller efter att ha gjort en anmälan påbörjar en verksamhet eller åtgärd utan att följa en föreskriven tidsfrist, allt enligt vad som krävs i

a) bestämmelsen i 7 kap. 28 a § om skydd för särskilda naturområden, om verksamheten eller åtgärden inte omfattas av ett tillstånd eller en dispens enligt bestämmelserna i 9 eller 11–15 kap.,

b) föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 9 kap. 6 § om miljöfarliga verksamheter,

c) bestämmelsen i 9 kap. 6 c § om anmälningspliktiga miljöfarliga verksamheter,

d) bestämmelserna i 11 kap. eller föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 11 kap. om vattenverksamheter,

e) bestämmelsen i 11 kap. 9 b § tredje stycket om anmälningspliktiga vattenverksamheter,

f) bestämmelsen i 11 kap. 22 § om att ta en anläggning för bortledande av grundvatten ur bruk,

g) bestämmelsen i 12 kap. 6 § eller föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 12 kap. 6 § om att en verksamhet eller åtgärd ska anmälas för samråd,

h) bestämmelsen i 13 kap. 12 § om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer och om att släppa ut produkter som innehåller eller består av sådana organismer på marknaden,

i) föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 13 kap. 1 § om innesluten användning av genetiskt modifierade organismer,

j) föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 14 kap. 8 § om hantering, införsel, utförsel, tillstånd, godkännande eller anmälan av kemiska produkter, biotekniska organismer eller varor,

k) bestämmelserna i artikel 56 i förordning (EG) nr 1907/2006 om företsättningar för att få använda ett ämne som anges i bilaga XIV till den förordningen eller släppa ut ett sådant ämne på marknaden,

l) bestämmelserna i artikel 28.1 i förordning (EG) nr 1107/2009 om krav på produktgodkännande av växtskyddsmedel,

m) bestämmelserna om krav på godkännande av biocidprodukter i artikel 17.1 i förordning (EU) nr 528/2012,

n) föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 15 kap. 22 § om krav på tillstånd för yrkesmässig drift av en producentansvarsorganisation för avfall från elektriska och elektroniska produkter, eller

o) bestämmelserna i 17 kap. om regeringens tillåtlighetsprövning, eller

2. i egenskap av innehavare av det tillstånd eller det beslut om tillåtlighet, godkännande eller dispens som gäller för verksamheten eller åtgärden och som har meddelats med stöd av balken, förordning (EG) nr 1907/2006, förordning (EG) nr 1107/2009 eller förordning (EU) nr 528/2012 bryter mot ett villkor eller en bestämmelse i tillståndet eller i beslutet.

I fråga om ett villkor eller en bestämmelse om buller (bullervillkor) som har angetts i ett sådant tillstånd eller beslut som avses i första stycket 2 ska det förhållandet att en bostadsbyggnad är utsatt för omgivningsbuller i strid med bullervillkoret inte anses utgöra ett brott mot villkoret, om

1. byggnaden ingår i ett område med detaljplan eller omfattas av ett bygglov enligt plan- och bygglagen (2010:900),

2. det i planbeskrivningen till planen eller i lovet har angetts beräknade bullervärden och omgivningsbullret inte överskrider dessa värden, och

3. beräkningen av bullervärdena har gjorts med hänsyn till intresset att förebygga olägenhet för människors hälsa.

Ansvar ska inte dömas ut enligt denna paragraf, om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 1 § eller om gärningen omfattas av en föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av 30 kap. 1 § om skyldighet att betala miljöstraffavgift.

Ändringen innebär att hänvisningar till det hittillsvarande 15 kap. miljöbalken ersätts av hänvisningar till det nya 15 kap. miljöbalken.

4 a § För otillåten avfallstransport döms till böter eller fängelse i högst två år den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. transporterar avfall utan tillstånd och därigenom bryter mot föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 15 kap. 40 § om tillstånd för yrkesmässig transport av avfall,

2. inom Europeiska unionen transporterar avfall utan en skriftlig förhandsanmälan och utan ett godkännande och därigenom bryter mot artiklarna 4 och 9.6 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 av den 14 juni 2006 om transport av avfall,

3. anordnar eller genomför en transport av avfall som är avsedd att gå från Europeiska unionen

a) till ett land eller territorium utanför Europeiska unionen i strid mot ett exportförbud i någon av artiklarna 34, 36, 39, 40.1 och 40.2 i förordning (EG) nr 1013/2006,

b) till ett land utanför Europeiska unionen utan ett skriftligt godkännande som krävs enligt artikel 35.4 a i förordning (EG) nr 1013/2006,

c) till ett land som omfattas av förfaranderegler i artikel 37 i förordning (EG) nr 1013/2006 i strid mot ett förbud eller utan en skriftlig förhandsanmälan som krävs enligt artikel 37.2 andra stycket eller 37.5 i den förordningen eller enligt artikel 1 i kommissionens förordning (EG) nr 1418/2007 av den 29 november 2007 om export för återvinning av visst avfall som förtecknas i bilaga III eller IIIA till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 till vissa länder som inte omfattas av OECD-beslutet om kontroll av gränsöverskridande transporter av avfall,

d) till ett land som omfattas av förfaranderegler i artikel 38 i förordning (EG) nr 1013/2006 utan ett godkännande som krävs enligt artikel 38.4 a,

e) till ett land utanför Europeiska unionen utan att avfallet är avsett att bortscaffas eller återvinnas i en anläggning enligt de bestämmelser som gäller i mottagarlandet på det sätt som följer av någon av artiklarna 35.5, 37.4 och 38.6 i förordning (EG) nr 1013/2006, eller

f) till ett land eller territorium utanför Europeiska unionen utan en skriftlig förhandsanmälan och ett godkännande som krävs enligt artikel 40.3 jämförd med artiklarna 4 och 9.6 i förordning (EG) nr 1013/2006,

4. anordnar eller genomför en transport av avfall som är avsedd att gå mellan länder utanför Europeiska unionen men genom ett land i unionen utan en skriftlig förhandsanmälan och ett godkännande som krävs enligt artiklarna 47 och 48 jämförda med artiklarna 4, 9.6, 42 och 44 i förordning (EG) nr 1013/2006,

5. till Europeiska unionen importerar avfall för bortscaffande i strid mot importförbudet i artikel 41 i förordning (EG) nr 1013/2006,

6. till Europeiska unionen importerar avfall för bortscaffande utan att ha ett skriftligt godkännande och därigenom bryter mot artikel 42.4 a i förordning (EG) nr 1013/2006,

7. till Europeiska unionen importerar avfall för återvinning i strid mot importförbudet i artikel 43 i förordning (EG) nr 1013/2006,

8. till Europeiska unionen importerar avfall för återvinning utan att ha ett godkännande och därigenom bryter mot artikel 44.4 a eller 45 jämförd med artikel 42.4 a i förordning (EG) nr 1013/2006,

9. till Europeiska unionen importerar avfall från ett sådant utomeuropeiskt land eller territorium som avses i artikel 46 i förordning (EG) nr 1013/2006 utan en skriftlig förhandsanmälan och utan ett godkännande och därigenom bryter mot artikel 46.1 jämförd med artiklarna 4 och 9.6, eller

10. blandar avfall under transport i strid med artikel 19 i förordning (EG) nr 1013/2006.

Till ansvar enligt första stycket 2, 3 b-d och 3 f, 4, 6, 8 och 9 döms också om det för transporten av avfall finns

1. en skriftlig förhandsanmälan som innehåller en oriktig uppgift av betydelse från miljö- eller hälsoskyddssynpunkt, eller

2. ett godkännande som föranletts av att någon lämnat en oriktig uppgift som från miljö- eller hälsoskyddssynpunkt har haft betydelse för godkännandet.

Om brottet är grovt, döms för grov otillåten avfallstransport till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen utgjort ett led i en brottslighet som utförts systematiskt och under lång tid, i stor omfattning eller medfört eller kunnat medföra skador av stor omfattning eller allvarlig art.

Ansvar ska inte dömas ut enligt denna paragraf om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 1 §.

Ändringen innebär att hänvisningar till det hittillsvarande 15 kap. miljöbalken ersätts av hänvisningar till det nya 15 kap. miljöbalken.

8 § Till böter eller fängelse i högst två år döms den som med uppsåt eller av oaksamhet

1. bryter mot en föreskrift för totalförsvaret som har meddelats med stöd av 1 kap. 5 §, om en överträdelse av den lagbestämmelse från vilken avvikelserna har föreskrivits är straffbelagd,

2. bryter mot en föreskrift om försiktighetsmått inom ett miljöskyddsområde, som regeringen har meddelat med stöd av 7 kap. 20 §,

3. bryter mot en föreskrift eller ett beslut om förbud mot utsläpp av avloppsvatten m.m. som regeringen har meddelat med stöd av 9 kap. 4 §,

4. bryter mot en föreskrift om försiktighetsmått vid miljöfarlig verksamhet som regeringen har meddelat med stöd av 9 kap. 5 §,

5. i ett miljöriskområde som avses i 10 kap. 17 § vidtar en åtgärd som ökar belastningen av föroreningar i eller omkring området, annars försämrar den miljömässiga situationen eller försvårar avhjälpandeåtgärder,

6. bryter mot den skyldighet att underhålla en vattenanläggning som följer av 11 kap. 17 § första stycket, 20 § första stycket eller 21 § första stycket,

7. bryter mot ett förbud till skydd för naturmiljön enligt 12 kap. 6 § fjärde stycket,

8. bryter mot bestämmelsen i 13 kap. 8 § om utredning innan en genteknisk verksamhet påbörjas eller mot en föreskrift om utredningen som regeringen har meddelat med stöd av 13 kap. 9 §,

9. bryter mot en föreskrift om försiktighetsmått vid genteknisk verksamhet som regeringen har meddelat med stöd av 13 kap. 11 §,

10. bryter mot skyldigheten att upprätta en kemikaliesäkerhetsrapport enligt vad som krävs i artiklarna 37.4 och 39.1 i förordning (EG) nr 1907/2006,

11. bryter mot skyldigheten att förse Europeiska kemikaliemyndigheten med information enligt vad som krävs i artiklarna 38, 39.2 och 66.1 i förordning (EG) nr 1907/2006,

12. bryter mot förbudet mot dumpning eller förbränning av avfall i 15 kap. 30 §,

13. bryter mot ett förbud mot fiske som i det enskilda fallet har beslutats med stöd av 28 kap. 13 §, eller

14. bryter mot artikel 4 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 511/2014 av den 16 april 2014 om åtgärder för användarnas efterlevnad i Nagoyaprotokollet om tillträde till och rimlig och rättvis fördelning av vinster från utnyttjande av genetiska resurser i unionen genom att inte följa ömsesidigt överenskomna villkor eller söka efter, bevara eller överföra information i enlighet med det som anges i artikeln i fråga om en genetisk resurs eller traditionell kunskap som avses i förordningen eller en traditionell kunskap som avses i 8 kap. 5 § andra stycket.

För försök till brott som avses i första stycket 12 döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

Ansvar ska inte dömas ut enligt denna paragraf, om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 1 § eller 9 § första stycket 5.

Ändringen innebär att hänvisningar till det hittillsvarande 15 kap. miljöbalken ersätts av hänvisningar till det nya 15 kap. miljöbalken.

9 § Till böter döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. bryter mot bestämmelsen i artikel 6.3 i förordning (EG) nr 338/97 om skyldighet att i en ansökan lämna uppgift om tidigare beslut om avslag,

2. bryter mot en föreskrift eller ett beslut i ett enskilt fall om tomgångskörning eller gatumusik som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har meddelat med stöd av 9 kap. 12 §,

3. bryter mot en föreskrift om skötsel av jordbruksmark som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har meddelat med stöd av 12 kap. 8 §,

4. bryter mot en föreskrift om hantering av gödsel som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har meddelat med stöd av 12 kap. 10 §,

5. vid en sådan odling av genetiskt modifierade organismer som omfattas av ett tillstånd enligt 13 kap. 12 § bryter mot en föreskrift om försiktighetsmått som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har meddelat med stöd av 13 kap. 11 §,

6. bryter mot en föreskrift om märkning av genetiskt modifierade organismer som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har meddelat med stöd av 13 kap. 18 §,

7. bryter mot en bestämmelse om spårbarhet eller märkning enligt artikel 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.6, 5.1 eller 5.2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1830/2003 av den 22 september 2003 om spårbarhet och märkning av genetiskt modifierade organismer och spårbarhet av livsmedel och foderprodukter som är framställda av genetiskt modifierade organismer och om ändring av direktiv 2001/18/EG,

8. bryter mot en bestämmelse om information, identifiering, dokumentation eller anmälan enligt artikel 6, 12 eller 13 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1946/2003 av den 15 juli 2003 om gränsöverskridande förflyttning av genetiskt modifierade organismer,

9. på marknaden släpper ut en kosmetisk produkt som inte uppfyller kraven om märkning enligt artikel 19.1 eller 19.2 i förordning (EG) nr 1223/2009, eller på marknaden tillhandahåller en kosmetisk produkt som inte uppfyller kraven om märkning enligt artikel 19.1 a, e eller g i samma förordning,

10. bryter mot skyldigheten att lämna information enligt artikel 9 i förordning (EG) nr 648/2004,

11. bryter mot en bestämmelse om information eller dokumentation enligt artikel 32, 34 eller 36 i förordning (EG) nr 1907/2006,

12. i fråga om ett växtskyddsmedel som är godkänt i ett annat land i Europeiska unionen men som inte är godkänt i Sverige bryter mot artikel 52 i förordning (EG) nr 1107/2009 genom att föra in medlet till Sverige, släppa ut det på marknaden eller använda det utan att medlet omfattas av ett sådant parallellhandelstillstånd som krävs enligt artikeln,

13. i fråga om en biocidprodukt som är godkänd i ett annat land i Europeiska unionen men som inte är godkänd i Sverige tillhandahåller produkten eller använder den utan att produkten omfattas av ett sådant parallellhandelstillstånd som avses i artikel 53 i förordning (EU) nr 528/2012,

14. bryter mot 15 kap. 14 § första stycket eller en föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av 15 kap. 36 § genom att yrkesmässigt eller annars i stor omfattning transportera avfall,

15. bryter mot en föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av 15 kap. 41 § genom att lämna avfall till någon som inte har gjort de anmälningar eller har de tillstånd som krävs för avfallshantering,

16. i egenskap av fartygsägare lämnar oriktig eller vilseledande information om sitt fartyg som underlag till den återvinningsplan som den driftsansvariga ska ta fram för fartyget enligt artikel 7 i förordning (EU) nr 1257/2013, eller

17. i egenskap av driftsansvarig på en sådan fartygsåtervinnings-anläggning som avses i förordning (EU) nr 1257/2013 återvinner ett fartyg på ett sätt som inte överensstämmer med den återvinningsplan som har tagits fram för fartyget enligt artikel 7 i förordningen.

Ansvar ska inte dömas ut enligt denna paragraf, om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 1 §.

Ändringen innebär att hänvisningar till det hittillsvarande 15 kap. miljöbalken ersätts av hänvisningar till det nya 15 kap. miljöbalken.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för mål och ärenden som har inletts före ikraftträdandet.

Enligt punkt 1 träder lagen i kraft den 1 januari 2026.

Enligt punkt 2 ska äldre bestämmelser fortfarande gälla vid prövningen av mål eller ärenden som har inletts före ikraftträdandet.

Övervägandena finns i avsnitt 15.

17.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg

1 kap.

2 § I lagen används beteckningar som har följande betydelse.

Beteckning	Betydelse
Östersjöområdet	Allt vattenområde i den egentliga Östersjön med Bottniska viken, Finska viken och inloppet till Östersjön upp till latitudparallellen genom Skagen i Skagerack vid 57° 44,8' nord
Fartyg	Fartyg, svävare, undervattensfartyg, fasta eller flytande plattformar samt andra flytande anordningar som används till sjöss
Skadligt ämne	Olja och andra ämnen som, om de kommer ut i havet, i något annat vattenområde eller i luften, kan innebära risker för människors hälsa, vara skadliga för den marina faunan eller floran, skada skönhets- eller rekreationsvärden eller störa annat rättmätigt utnyttjande av havet eller andra vattenområden
Utsläpp	Varje utsläpp i havet, i andra vattenområden eller i luften, såsom utströmning, kvittblivning, spill, läckage, utpumpning, utspridning eller uttömning

Sådant avfall från fartyg som avses i denna lag eller i föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen utgör avfall också enligt 15 kap. 2 § miljöbalken.

Ändringen innebär att hänvisningar till det hittillsvarande 15 kap. miljöbalken ersätts av hänvisningar till det nya 15 kap. miljöbalken.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

Bestämmelsen anger tidpunkten för ikraftträdande. Övervägandena finns i avsnitt 15.

17.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon

3 § Till skydd för den marina miljön finns det också bestämmelser om

1. geologisk lagring av koldioxid i 1 kap. 2 § och 4 kap. 9 § miljöbalken,
2. särskilda skyddade naturområden i 7 kap. 27–30 och 32 §§ miljöbalken,
3. allvarliga miljöskador i 10 kap. 18 a § miljöbalken,
4. dumpning i 15 kap. 30–32 §§ miljöbalken,
5. föroreningar från fartyg i lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg, och
6. hantering och kontroll av fartygs barlastvatten och sediment från sådant vatten i barlastvattenlagen (2009:1165).

Ändringen innebär att hänvisningar till det hittillsvarande 15 kap. miljöbalken ersätts av hänvisningar till det nya 15 kap. miljöbalken.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

Bestämmelsen anger tidpunkten för ikraftträdande. Övervägandena finns i avsnitt 15.

17.4 Förslag till lag om ändring i strålskyddslagen (2018:396)

1 kap.

5 § I denna lag avses med

sluten strålkälla: radioaktivt ämne som är permanent inneslutet i en behållare eller ingår i ett fast material som förhindrar spridning av det radioaktiva ämnet vid normal användning,

radioaktivt material: radioaktivt ämne eller ett material som innehåller ett radioaktivt ämne eller är förorenat med ett radioaktivt ämne, och

radioaktivt avfall: radioaktivt material som är avfall enligt 15 kap. 2 § miljöbalken eller som det inte finns någon planerad och godtagbar användning för.

Ändringen innebär att hänvisningar till det hittillsvarande 15 kap. miljöbalken ersätts av hänvisningar till det nya 15 kap. miljöbalken.

5 kap.

3 § Den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet med joniserande strålning ska se till att det radioaktiva avfall som uppkommit i eller tillförts verksamheten så snart som det är möjligt och rimligt

1. hanteras och vid behov slutförvaras på ett från strålskyddssynpunkt godtagbart sätt, eller

2. överlämnas till en producent som enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 15 kap. 20 § miljöbalken är skyldig att ta hand om avfallet.

Ändringen innebär att hänvisningar till det hittillsvarande 15 kap. miljöbalken ersätts av hänvisningar till det nya 15 kap. miljöbalken.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

Bestämmelsen anger tidpunkten för ikraftträdande. Övervägandena finns i avsnitt 15.

Översikt över föreslagna förändringar i 15 kap. miljöbalken

Förslag till nytt 15 kap. MB	Befintligt 15 kap. MB, motsvarar helt eller delvis
1 §	
2 §	1 §
3 §	2–9 §§
4 §	9 a §
5 §	9 c §
6 §	9 b §
7 §	
8 §	
9 §	11 a §
10 §	
11 §	20 §
12 §	20 a §
13 §	22 §
14 §	24 §
15 §	
16 §	25 §
17 §	25 §
18 §	
19 §	21 §
20 §	12 §
21 §	13 §
22 §	15 §
23 §	14 §
24 §	16 §
25 §	16 a §
26 §	16 b §
27 §	11 §
28 §	10 §
29 §	26 §
30 §	27 §
31 §	28 §
32 §	29 §
33 §	41 §
34 §	42 §
35 §	44 §
36 §	19 och 39 §§
37 §	45 §

38 §	40 §
39 §	31, 38 och 45 §§
40 §	17 §
41 §	30 §
42 §	34 §
43 §	32 och 33 §§
44 §	46 §
45 §	36 §
46 §	35 §
47 §	36 a §
48 §	36 b §
49 §	36 c §
50 §	27 a §